

Xalid Hüseyini

VƏ DAĞLARDAN SƏDA GƏLDİ VƏ DAĞLARDAN SƏDA GƏLDİ

Elə isə, razılaşdıq. Nağıl istəyirsiniz, danışaram. .

1952-ci ilin Əfqanıstanı. Abdulla və bacısı Pəri ataları və ögey anaları ilə

birlikdə kiçik Şadbağ kəndində yaşayır. Ataları Sabur ailəsini yoxsulluq və sərt qışdan çıxarmaq üçün daim iş axtarışındadır. Elə adı kimi gözəl olan Pəri Abdullanın hər kəsidir. Bacısına qardaşdan çox valideyn olan Abdulla onun uğrunda hətta qurban getməyə hazırdır.

O, Pərinin sevdiyi lələyi əldə etmək üçün yeganə

ayaqqabılarından da keçməyə razı olur. Hər gecə balaca çarpayıda qol-boyun, ayaqları bir-birinə dolaşmış halda yatırlar.

Bir gün bacı-qardaş ataları ilə birlikdə səhralıqdan keçərək Kabilə səfər edir.

Pəri və Abdulla onları bir-birindən ayrı salacaq taledən xəbərsizdir. Bəzən insan əlini xilas etmək üçün bir barmağından keçməli olur.

Xalid Hüseyini nəsillər və qitələr aşaraq Kabildə başlayıb, Paris, San Fransisko və yunan adası Tinosə qədər gedib çıxan bir hekayə ilə kimliyimizi və həyatımızı müəyyən edən bağlılıqlardan bəhs edir.

Müəllif əzizlərimizə qarşı rəftarımızı, etdiyimiz seçimlərin nəticələrini və ən yaxın hesab etdiyimiz kimsələrin ən gözlənilməz davranışlarını insanın daxilinə nüfuz edən bir müdriklik, dərinlik, uzaqgörənlik və mərhəmətlə araşdırır.

Xalid Hüseyini

VƏ DAĞLARDAN SƏDA GƏLDİ Bakı, “Əli və Nino” Nəşriyyatı, 2013,

“Qanun Nəşriyyatı”, 2013 504 səh. 1000 tiraj İngiliscədən tərcümə:

Səbinə Mütəllimova Nəşriyyat redaktoru:

Şahbaz Xuduəoğlu Korrektor:

İradə Musalı

ISBN 978-9952-26-584-2

Copyright © Azerbaijani Translation, “Əli və Nino” Nəşriyyatı
Copyright © 2013 by Khaled Hosseini and Roya Hosseini, as
Trustees of The
Khaled and Roya Hosseini Family Charitable Remainder
Unitrust

No. 2 dated February 29, 2012 All rights reserved.

Epigraph copyright Coleman Barks

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım hüquqları «Əli və Nino» və «Qanun» nəşriyyatlarına məxsusdur. Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri «Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu»na ziddir.

Bu kitab gözlərimin nuru Haris və Fərəhə ithaf olunur.

Bir də atama. Görsəydi, yəqin ki, qürur duyardı.

Günahı keç, savabı keç,

Keçdin, bir yer görəcəksən,

Səninlə orda görüşək.

- Cəlaləddin Rumi, XI I əsr Bir

1952-ci ilin payızı

Elə isə, razılaşdıq. Nağıl istəyirsiniz, danışaram. Amma bircə nağıl olacaq. Heç biriniz bundan artığını istəməyin. Gecdir, özümüz də səhər uzun yol gedəcəyik. Bizi uzaq səfər gözləyir, Pəri. Gərək yatıb yuxunu alasan. Elə sən də, Abdulla. Bacın və mən səfərdə ikən sənə arxayın olacağam, oğul. Anan da sənə güvənəcək. Deməli, belə. Bircə nağıl. İkiniz də qulaq asın, yaxşı-yaxşı qulaq asın. Sözümlü də kəsməyin.

Biri vardı, biri yox, divlərin, cinlərin, azmanların yer üzündə cövlan elədiyi zamanlarda bir kəndli vardı, adı Baba Əyyub idi. Ailəsi ilə bir yerdə Meydan Səbz adlanan balaca bir kənddə yaşayardı. Böyük külfətini dolandırmağı olduğundan Baba Əyyubun günləri ağır zəhmətlə keçərdi. Hər gün dan yeri ağarandan şər qarışana qədər çalışıb-vuruşar, torpağı kotanlayar, belləyər, bir elə də bar gətirməyən püstə ağaclarına qulluq edərdi. Onu nə vaxt axtarsan, beli əlindəki dəryaz kimi bükülmüş halda əkin sahəsində əlləşərkən tapardın. Əlləri

həmişə qabar-qabar, döyənəkli olardı və döyənəklər çox vaxt qanayardı. Hər gecə başını yastığa qoyan kimi yuxuya gedərdi.

Bunu da deyim, biləsiniz. Kənddə belə ağır həyat sürən tək-cə Baba Əyyub deyildi. Meydan Səbzədə yaşayan camaatın elə hamısı bu gündəydi. Quzey kəndlərinin bəxti daha çox gətirmişdi, o tərəflər vadi idi, oraların havası səfalı, ağacları meyvəli, torpağı gül-çiçəkli, bulaqlarının suyu sərin və dumduru olardı. Meydan Səbz isə tənha, uzaq düşmüş bir kənd idi. Adını çəkən kimi ağlınıza gələn o yaşıl meydandan bu kənddə əsər-ələmət yox idi. Kənd düzənlik, tozlu ərazidə yerləşirdi, sıldırım qayalar onu üzük qaş kimi dövrəyə almışdı. Bu yerlərdə isti külək əsər, adamların gözlərini tozla doldurardı. Hər gün kəndlilər su tapmaq üçün dəridən-qabıqdan çıxardılar, lakin kənddəki ən dərin quyuların da suyu ələ gəlməzdi.

Əlbəttə, kənddə çay axırdı, amma çaya gedib çatmaq üçün kəndlilər ayaqla yarım gün yol getməli olurdular. Suyu da ilboyu lilli, palçıqlı olardı. Düz on il quraqlıq olduğundan indi həmin çayın suyu lap azalmışdı. Mən deyim, siz anlayın: Meydan Səbzənin camaatı başqalarından ikiqat artıq əziyyət çəkər, bununla belə, güzəranlarının yarısını güclə təmin edərdilər.

Bütün bunlara baxmayaraq, Baba Əyyub özünü bəxtəvər sayırdı, çünki hər şeydən əziz tutduğu ailəsi vardı. O, arvadını çox sevərdi və hələ ömründə ona səsini qaldırmamışdı, o ki qaldı əl qaldırmaq olsun. Həmişə arvadının məsləhətinə dəyər verər, onun həyatına yoldaş olmasından əsl zövq alardı. Uşaqlara gəlincə, yaradan ona bir əlin barmaqları sayda övlad sevinci bəxş etmişdi. Üç oğlu, iki qızı vardı, hər birini sevib əzizləyərdi. Qızları sözbəxan, mehriban və xoşxasiyyət olmaqları ilə tanınırdılar. Oğullarına vicdan, cəsəret və dostluğun dəyərini anlatmış, zəhmətkeş olmağı və çətinlikdən qorxmamağı öyrətmişdi. Hər bir nəcib övlad kimi oğulları da atalarına həmişə qulaq asar, məhsul yığımında onun əlindən tutardılar.

Uşaqlarının hər biri ona əziz olsa da, Baba Əyyub onların içində ən balacasını - üç yaşlı Qeysi gizlicə qalanlarından ayırdı. Atası üçün Qeysin yeri başqa idi. O, tünd-göy gözlü, balaca oğlan idi. Şeytan

gülüşü ilə onu görən hər kəsi heyran edərdi. Qeys o uşaqlardan idi ki, daim həyat eşqi aşib-daşar, başqalarının gücünü tükəndirərdi. Ayaq açıb gəzən kimi bu işi o qədər sevmişdi ki, səhərdən axşama qədər bir yerdə oturmazdı. Bu başıbəlali uşaq hətta yuxuda da durub gəzərdi.

Yuxuda ikən gecə vaxtı palçıq daxmadan çıxıb gedər, ay işığında başlı-başına kəndi dolaşardı. Valideynləri, təbii ki, narahat olurdular. Birdən quyuya düşər, itər və ya qaranlıqda veyllənən məxluqlar ona hücum edər qorxusu Qeysin ata-anasını dəli edərdi. Hər yola əl atmışdılar, ancaq uşağın yuxuda gəzməyinə heç nə çarə etməmişdi. Axırda Baba Əyyub fikirləşib çox sadə bir çıxış yolu tapdı: keçilərindən birinin boynundakı balaca zıncırovu açıb Qeysin boynuna bağladı. Beləcə, Qeys gecənin yarısı oyanıb yenə evdən çıxmaq istəsə, zıncırovun səsi yatmışlardan birini oyadacaqdı. Vaxt keçdikcə Qeys yuxuda gəzmək adətindən əl çəkdi, amma zıncırova elə bağlanmışdı ki, ondan ayrılmaq istəmirdi. İlkin məqsədinə xidmət etməsə də, nazik ipə keçirilmiş zıncırov elə həmişəlik uşağın boynunda qaldı. Baba Əyyub axşamlar ağır işdən yorğun halda evə qayıdanda Qeys hamıdan birinci evdən çıxıb, qaçaraq atasının qarnını qucaqlayardı. Xırda addımlarını atdıqca, zıncırovun cingiltisi eşidilərdi. Baba Əyyub onu qucağına alaraq evə aparardı. Qeys atasının yuyunmasına diqqətlə tamaşa edər, yemək yeyəndə də onun yanında oturardı. Yeməklərini yeyəndən sonra Baba Əyyub çayından qurtumlayar və uşaqlarına baxaraq, onların da ailə qurub atalarına nəvə bəxş edəcəkləri günləri xəyal edərdi. Beləcə, onun nəslini davam edəcək, artacaq və o da öz böyük ailəsinin ağsaqqalı olacaqdı.

Abdulla, Pəri, heyf ki, Baba Əyyubun xoşbəxt günləri uzun sürmədi. Meydan Səbzə gəlib çıxan div Baba Əyyubun xoşbəxtliyinə son qoydu. O, kəndə dağlar tərəfdən gəldi, yaxınlaşdıqca hər addımında yer silkələnirdi. Kəndlilər əllərindəki bellərini, toxalarını, baltalarını atıb aradan çıxdılar. Hamısı evə girib qapını bağladılar, içəridə qorxudan büzüşüb bir-birinə sarıldılar.

Divin yeri lərzəyə gətirən addımlarının qulaqbatırıcı səsi kəsilən kimi Meydan Səbzə göy üzünü qara buludlar aldı. Danışdırdılar ki, divin

başında əyri buynuzları vardı, çiyinləri və nəhəng quyruğu qalın, qara tüklərlə örtülmüşdü, qızarmış gözləri par-par yanırdı. Amma divi olduğu kimi təsvir edən yox idi, hər halda yaşayanlar arasında eləsinə rast gəlməmişdilər, çünki div ona bircə dəfə nəzər salanları elə yerindəcə yeyirdi.

Kəndlilər bunu bildiyindən hamısı mütiliklə gözlərini yerə dikmişdi. Kənddə hər kəs divin nəyin dalınca gəldiyini bilirdi. Divin başqa kəndlərə gəlişi barədə kəndlilər çox eşitmişdilər, əslində indiyə qədər onun Meydan Səbzə yolu düşmədiyinə məəttəl qalmışdılar. Düşünürdülər ki, bəlkə də Meydan Səbzədə sürdükləri kasıb, sıxıntılı həyat onların xeyrinə imiş, axı onların uşaqları doyunca yemək yemirdi, özləri də bir dəri, bir sümük idilər. Neynirdi div onları?! Amma hətta belə də olsa, artıq bəxt onlardan üz çevirmişdi.

Meydan Səbz titrəyib qorxudan nəfəsini saxladı. Ailələr dua edib yalvarırdılar ki, div onların evindən yan keçsin. Yox, əgər div onların damını döysə, uşaqlarından birini ona verməli idilər. Div uşağı alandan sonra onu torbaya, torbanı da çiyinə atıb gəldiyi yolla geri qayıdardı. Həmin biçarə uşağı bir daha görün olmazdı.

Evdəkilər bir uşağı verməyə razı olmayanda div onların bütün uşaqlarını əllərindən alardı.

Bəs div uşaqları alıb hara aparırdı? O, uşaqları sıldırım dağın başındakı qalasına aparırdı. Divin qalası Meydan Səbzədən çox uzaqda idi. Ora çatmaq üçün dərələr, səhralar, silsilə dağlar keçmək lazım idi. Lap ora gedib çatmaq mümkün də olsa, hansı ağılı başında olan adam bu yola çıxardı? Camaat canından bezməmişdi ki.

Danışırıdılar ki, divin qalasında zindanlar vardı, divarlarından da baltalar asılmışdı.

Tavandan ət asmaq üçün qənarələr sallanırdı. Divin qalasında uzun şişlər və qalanmış ocaqlar vardı. Deyilənə görə, div böyük adam ətini xoşlamasa da, qalasına burnunu soxmaq istəyən hər kəsi kəsib yeyirdi.

Yəqin ki, lənətə gəlmiş divin hansı damı döydüyünü başa düşdünüz.

Taqqiltını eşidəndə Baba Əyyubdan hayqırtı qopdu, arvadı isə qorxudan yerində dondu.

Uşaqlar dəhşət içində ağlayır və artıq aralarından gedəcəyi mütləq olan bacı, ya da qardaşlarının halına yanıb-yaxılırdılar. Ailə dan yeri ağarana qədər hansı uşağı divə verəcəyini qərarlaşdırmalı idi.

Baba Əyyub və ailəsinin o gecəki əzabını sizə necə çatdırım? Heç bir valideyni belə bir seçim qarşısında qoymaq olmaz. Uşaqlar eşitməsin deyə Baba Əyyub və arvadı gizlicə bir-birindən nə edəcəklərini soruşdular. Danışdılar, ağladılar, danışdılar, ağladılar. . Bütün gecə evin içində var-gəl elədilər, dan yeri ağarmışdı, ancaq onlar hələ də bir qərara gələ bilməmişdilər. Elə div də onu istəyirdi ki, onlar qərara gələ bilməsinlər və beləcə, bir uşaq yerinə beş uşağın hamısını alıb aparsın.

Axırda Baba Əyyub məcbur olub qapının kandarından beş dənə eyni ölçüdə, eyni boyda daş yığıb gətirdi. Hər daşın üstündə uşaqlardan birinin adını cızıb, daşların hamısını çuvala doldurdu. Çuvalı arvadına uzadanda arvadı diksinib geri çəkildi, elə bil içində əfi ilan vardı.

- Mən bunu edə bilmərəm, - başını yelləyib ərinə dedi. - Mən seçə bilmərəm Buna dözə bilmərəm.

- Mən də dözmərəm, - Baba Əyyub təcəzə sözə başlamışdı ki, pəncərədən günəşin məşriq dağlarından boylanmasına lap az qaldığını gördü. Vaxt daralırdı. O, pərişan halda beş övladına baxdı. Baba Əyyub əlini xilas etmək üçün bir barmağının kəsilməsinə razı olmalıydı. Gözlərini yumdu və çuvalın içindən bir daş çəkib çıxartdı.

Yəqin ki, Baba Əyyubun hansı daşı çıxartdığını da bildiniz. O, daşın üstündəki adı oxuyanda üzünü göyə tutub bağırdı. Ürəyi parçalanan ata kiçik oğlunu qucağına aldı. Atasına kor-koranə inanan Qeys isə sevinclə qollarını Baba Əyyubun boynuna doladı. Atasını onu kandan təhvil verib, qapını bağlayana qədər uşaq heç nədən şübhələnmədi. Baba Əyyub kürəyini qapıya söykəyib gözlərini yummuşdu, göz yaşları sel kimi yanaqlarından üzəşəği axırdı. Sevimli övladı Qeys arxadan balaca yumruqları ilə qapını döyəcəyir, ağlayıb içəri girmək üçün yalvarırdı. Baba Əyyub isə sakitcə:

“Bağışla, bağışla məni”, - deyib ağlayırdı. Divin ağır addımlarından yer titrədi, uşağın çığırtısı eşidildi. Div Meydan Səbzi tərək edib gedənədək yer bir neçə dəfə yenidən silkələndi. Axır ki, çıxıb getdi və ətrafa sakitlik çökdü. Ağlayıb, Qeysdən onu bağışlamasını istəyən Baba Əyyubun səsindən başqa kənddə səs qalmadı.

Abdulla, bacın artıq yuxuya gedib. Onun ayaqlarını yorğanla ört. Bax belə.

Yaxşıdır. Bəlkə nağılı saxlayaq? Yox? Ardını danışım? Dayanmayım ki? Yaxşı. Harda qalmışdım? Hə.

Ardınca qırx gün yas saxladılar. Hər gün qonşular yemək bişirib gətirir, gecə - gündüz dərddə ailəyə həyan olurdular. Camaat əlindən gələni edirdi. Çay, şirniyyat, çörək, badam gətirir, başsağlığı verir və onların dərddə şərik olurdular. Baba Əyyub təşəkkür etmək üçün ağzını da güclə açırdı. Bir küncdə oturub ağlayırdı, gözlərindən sel kimi axan yaşla sanki kəndin quraqlığına çarə edəcəkdə. Onun çəkdiyi əzabı, işgəncəni adam heç düşməninə də arzulamazdı.

Bir neçə il keçdi. Quraqlıq davam edib, Meydan Səbzi əvvəlkindən də bədbəxt günə qoydu. Bir neçə körpə elə beşiyində susuzluqdan öldü. Quyuların suyu lap azaldı, çay isə tamam qurudu. Bu çayı Baba Əyyubun gündən-günə artan göz yaşları da doldura bilmədi. O, daha ailəsinə heç nə ilə kömək edə bilmirdi, nə işləyir, nə də dua edirdi. Heç yemək də yadına düşmürdü. Arvadı və uşaqları onu dilə tutmağa çalışır, amma əllərindən heç nə gəlmirdi. Oğulları atalarının işini özləri görməli oldular. Baba Əyyub isə əkin sahəsinin lap qırağında oturur, tənha, bədbəxt görkəmilə dağlara tərəf baxırdı. Kəndlilərlə söhbətlərinə də son qoymuşdu. Ona elə gəlirdi ki, qonşular onun arxasınca danışirlar, oğlunu öz əli ilə divə verdiyinə görə onu qorxaq sayırlar və deyirlər ki, o, yaxşı ata olsaydı, divlə güləşər, ölər, amma öz ailəsinə qoruyardı.

Bir gecə bu şübhələrini arvadına danışdı.

- Onlar belə şey danışmırlar, - arvadı dedi. - Səni qorxaq hesab edən yoxdur.

- Mən onların dediklərini eşidirəm, - Baba Əyyub dedi.

- Sənin eşitdiyən öz səsinədir, a kişi, - arvadı cavab verdi və kəndlilərin həqiqətən onun arxasınca danışdıqlarını ərinə demədi. Demədi ki, camaat onu qorxaq yox, dəli hesab edir.

Gün gəldi, Baba Əyyub həqiqətən ağılnı itirmiş olduğunu kəndlilərə sübut etdi.

Sübh çağы qalxdı. Arvadını və uşaqlarını oyatmadan çuvalın içinə bir neçə tikə çörək qoyub ayaqqabılarını geyindi, dəryazını belinə keçirib yola düşdü.

Günlərlə yol getdi. O qədər getdi ki, günəş solğun qırmızı rəngə çevrilib uzaqda qaldı. Gecələr çöldə külək vıyıldayanda mağaralarda yatdı. Yolboyu çay sahilində, ağac altında, yarıq dibində yatdı. Çörəyi qurtarandan sonra yabanı giləmeyvə, göbələk, çaydan yalın əllə tutduğu balıq - nə tapdısa yedi. Yeməyə heç nə

tapmayanda isə ac qaldı, amma yolundan qalmadı. Yoldan ötənlər ondan hara getdiyini soruşanda hamısına düzünü deyirdi. Kimisi gülür, kimisi onu dəli zənn edərək qaçıb uzaqlaşır, onun kimi uşağını div aparmış yolçular isə ayaq saxlayıb dua edirdilər. Baba Əyyub isə başını aşağı salıb yoluna davam edirdi. O, ayaqqabılarının altı yeyiləndə onları iplə ayağına sarıdı, iplər çürüyəndə isə yoluna ayaqyalın davam etdi. Bu minvalla səhrələr, dərələr, dağlar aşdı.

Nəhayət, gəlib başında divin qalası olan dağa çatdı. Hədəfinə yetişməyə o qədər istəkli idi ki, heç dincini də almadı, dərhal dağa dırmaşmağa başladı.

Paltarları cırılmış, ayaqları qanamış, saçları kirdən yapışqan olmuş, qətiyyətdən isə heç nə əskilməmişdi. İti qaya parçaları dabanlarını dağıtmışdı. Yuvalarının yanından keçəndə qırğılar ona hücum edib yanaqlarını dimdiklədi. Vəhşi külək az qala onu dağdan uçuracaqdı. Heç nəyə fikir verməyib, bir qayadan o birinə dırmaşaraq, divin qalasının nəhəng darvazalarının qarşısına çatdı.

Baba Əyyubun divin darvazasına daş atmasıyla nəritinin eşidilməsi bir oldu:

- Kim cürət edib?

Baba Əyyub adını dedi.

- Mən Meydan Səbz kəndindən gəlirəm, - o, əlavə etdi.
- Ölümün çatıb, deyəsən, hə? Məni öz evimdə narahat edən adam ancaq öz ölümünü axtarır. Nə istəyirsən?
- Səni öldürməyə gəlmişəm.

Darvazanın arxasında sükut əmələ gəldi. Sonra darvaza cırıldıyıb açıldı və Baba Əyyuba hündürdən tamaşa edən kabus kimi qorxunc div göründü.

- Doğrudan? - div ildırım kimi gur səslə soruşdu.
- Hə, - Baba Əyyub dedi. - Nə yolla olur-olsun, ikimizdən biri bu gün öləcək.

Adama elə gəlirdi ki, div elə indicə Baba Əyyubu süpürləyib xəncər kimi iti dişinə keçirəcək. Amma qorxunc məxluqu nəsə saxlayırdı. Div gözlərini qıydı. Bəlkə də qocanın sayıqlaması idi onu saxlayan. Bəlkə də cır-cındır paltar, qan içində olan üz, başdan-ayağa toz içində olması, dərisindəki açıq yaralar, görünüşü idi divi saxlayan. Ya da bəlkə qocanın gözlərində qorxudan əsər-ələmət görmədiyini üçün div tərəddüd edirdi.

- Hardan gəlirsən dedin?
- Meydan Səbzdən, - Baba Əyyub cavab verdi.
- Üst-başından bilinir ki, həmin Meydan Səbz çox uzaqdadır.
- Bura boşboğazlıq eləməyə gəlməmişəm. Gəlmişəm ki. .

Div caynaqlı əlini qaldırdı.

- Hə, hə. Məni öldürməyə gəlmisən. Başa düşdük. Amma yəqin öldürməzdən qabaq son sözümlə deməyə izin verərsən.
- Yaxşı, - Baba Əyyub dedi. - Amma çox uzun olmasın.
- Çox sağ ol, - div irişdi. - Sənə nə pisliyim dəyib ki, məni öldürmək istəyirsən?

Bilmək olarmı?

- Sən mənim sonbeşiyimi əlimdən almısan. - Baba Əyyub dedi.
- O, mənə dünyada hamıdan əziz idi.

Div xortuldayıb çənəsini oxşayaraq dedi:

- Çox ataların uşağını əlindən almışam.

Baba Əyyub hirsə belindən dəryazını çıxardı:

- Elə onların da intiqamını almış olaram.
- Düzünü deyim ki, sənın cəsarətınə heyran qalmışam.
- Sən hardan biləsən cəsarət nədir? - Baba Əyyub dedi. - Cəsarət etmək üçün itirməyə hazır olmalısan. Mənimsə itiriləsi heç nəyim yoxdur.
- Bəs həyatın?
- Sən onu məndən çoxdan almısan.

Div yenidən fikrə gedib Baba Əyyubu süzdü. Bir qədər sonra dedi:

- Yaxşı, olsun. Öldürmək istəyirsən, öldür. Amma əvvəl dalımca gəl.
- Cəld ol, - Baba Əyyub dedi. - Səbrim qalmayıb.

Div artıq çevrilib girişə doğru irəlilədi. Baba Əyyubun onun dalınca addımlamaqdan başqa yolu qalmamışdı. Onlar uzun dəhlizləri keçərək gedirdilər.

Otaqların nəhəng sütunlar üzərində dayanan tavanı az qala buludlara dəyirdi. Divin qalasında dahlizlər və otaqlar bütöv Meydan Səbz kəndindən geniş idi. Lap böyük otağa çatana qədər getdilər. Otağın bir tərəfinə pərdə çəkilmişdi.

- Yaxın gəl, - div dedi.

Baba Əyyub yaxınlaşıb divin yanında durdu.

Div pərdəni çəkdi. Arxasında pəncərə vardı. Pəncərədən ucsuz-bucaqsız bağ görünürdü. Sərv ağacları bağı hasar kimi dövrəyə almışdı, ağacların dibindəki torpaq isə rəngbərəng güllərlə dolu idi. Bağda mavi rəngli daşlardan hazırlanmış hovuzlar, mərmər səkilər, yamyaşıl çəmənliklər vardı. Baba Əyyub səliqə ilə çəkilmiş alçaq divarlara, nar ağaclarının kölgəsində qurulmuş fəvvarələrin şırıltısına tamaşa elədi. Bir yox, bir neçə ömür də yaşasa, belə gözəlliyi təsəvvür edə bilməzdi.

Baba Əyyubun bağda sevinc içində atılıb-düşən uşaqları görəndə dizləri büküldü. Cığırda, ağacların dövrəsində bir-birini qovurdular. Divarların arxasında gizlənqaç oynayırdılar. Baba Əyyubun gözləri bir-bir bütün uşaqların üzərində gəzdi və nəhayət, axtardığını tapdı. Ordaydı! Oğlu Qeys sağ- salamat, yaxşıdan da yaxşı idi! Boyu da, saçları da Baba Əyyubun gördüyü vaxtdan bəri xeyli uzanmışdı.

O, yaraşılı şalvar, üstündən də ağ köynək geyinmişdi. Başqa iki oğlanın dalınca qaçır, sevinir, gülürdü.

- Qeys. - Baba Əyyubun pıçılısından pəncərə tərlədi. Sonra o, oğlunu bir daha, bağıraraq çağırdı.

- O, səni nə eşidir, nə də görür, - div dedi.

Baba Əyyub tullanıb-düşür, pəncərəni döyəcləyir, əl-qol ataraq oğlunu çağırırdı. Nəhayət, div pərdəni örtüdü.

- Heç nə başa düşmürəm. - Baba Əyyub dedi. - Mən elə bilirdim. .

- Bu, sənin mükafatın olsun. - Div dedi.

- Mənə düzünü de!

- Mən səni sınađım.

- Sınaq?

- Sevgini sınađım. Çətin sınaq idi, boynuma alıram. Bu sınağın sən üçün necə ağır olduğunu da bilirəm. Amma sən bu sınaqdan keçdin. Bu da sənin mükafatındır. Elə onun da mükafatıdır.

- Bəs onu seçməseydim? - Baba Əyyub soruşdu. - Sınağından keçməsəm, nə olacaqdı?

- Onda uşaqlarının hamısı öləcəkdi, - div dedi. - Cəsarəti olmayan bir atanın övladı olmaq onlar üçün lənətlənmək kimi idi. Ataları vicdan əzabı çəkməkdənsə, onların ölümünü görməyə razı olan qorxağın biri olacaqdı. Deyirsən, mənim cəsarətim yoxdur, amma mən sən cəsarətini gördüm Sən vicdan əzabı çəkməyə

razı oldun - cəsarət budur. Bu hərəkətinə görə sənə hörmət edirəm

Baba Əyyub halsız vəziyyətdə dəryazı qaldırmaq istədi, amma dəryaz əlindən

sürüşüb mərmər döşəməyə düşdü, bərkdən cingildədi. Dizləri büküldü, yerə çökdü.

- Oğlun səni xatırlamır, - deyə div sözünə davam etdi. - İndi onun həyatı

budur, özün də gördün burda necə firavan yaşayır. O, burda yeməklərin ən

dadlısını yeyir, paltarların ən yaxşısını geyinir, özü də dostluq və

məhəbbətlə əhatə

olunub. Ona incəsənət, dil və elm dərsləri verilir, müdriklik və xeyirxahlığın nə

olduğu izah edilir. Oğlunun burda heç nəyə ehtiyacı yoxdur. Bir gün böyüyüb yekə

kişi olanda burdan getmək istəyə bilər, o zaman onu heç kəs saxlamayacaq. Hiss edirəm ki, mehribanlıığı ilə çox ürəklərə yol tapacaq, dərhlilərə dərman olacaq.

- Onu görmək istəyirəm. - Baba Əyyub dedi. - Onu evə aparmaq istəyirəm.

- İstəyirsən?

Baba Əyyub başını qaldırıb divə baxdı. Div pərdənin yanındakı dolabın

siyirməsindən bir qum saati çıxardı.

Abdulla, sən qum saatinin nə olduğunu bilirsən? Deməli, bilirsən. Lap yaxşı.

Div qum saatinı çevirib Baba Əyyubun ayaqlarının qarşısına qoydu.

- Onu özünlə aparmağa izin verəcəyəm, - div dedi. - Əgər aparsan, o, bir də

bura qayıda bilməz. Aparmasan, özün bir də bura qayıda bilməzsən.

Qum axıb

qurtarana qədər bir qərara gəlməlisən.

Div Baba Əyyubu ikinci dəfə əzablı seçimlə üz-üzə qoyub otaqdan çıxdı.

“Onu burdan aparacağam”, - Baba Əyyubun fikrindən dərhal bu keçdi. Ən çox

istədiyi bu idi, bütün varlığı ilə bunu arzulayırdı. Gecə-gündüz yuxularında gördüyü bu deyildimi? Körpə Qeyisi yenidən qollarına almaq, yanaqlarından öpmək, onun yumşaq əllərini öz əllərinin içində hiss etmək. . Bəs. . onu aparsa, Meydan Səbzədə

Qeyisi nə cür bir həyat gözləyirdi? Ən yaxşı halda ağır kəndli həyatı, elə özününkü kimi bir həyat, bəlkə özününkündən bir az babat. Əlbəttə, əgər Qeyis də kənddəki bir çox uşaqlar kimi susuzluqdan

ölməzsə. “O halda özünü bağışlaya biləcəksənmi,

- deyə Baba Əyyub öz-özünə sual verdi, -öz xudbin niyyətinlə uşağı belə xoş

həyatından ayırsan, özünü bağışlaya biləcəksənmi?” Digər tərəfdən, Qeysi qoyub getsə, necə olacaqdı? Sağ olduğunu, yerini bilmək, amma görə bilməmək? Buna

necə dözəcəkdı? Baba Əyyub ağladı. Özünü o qədər çarəsiz hiss etdi ki, qum

saatını yerdən qaldırdı, tolazlayıb divara çırpdı. Qum saatı çilik-çilik oldu, içindəki təmiz qum yerə dağıldı. Div otağa qayıtdı, Baba Əyyubu çiyinləri bükülmüş

vəziyyətdə çiliklənmiş şüşələrə baxarkən gördü.

- Sən vəhşisən, qəddarsan. - Baba Əyyub dedi.

- Sən də mənim qədər çox yaşasan, başa düşərsən ki, qəddarlıqdır, xeyirxahlıqdır - bunlar elə eyni rəngin çalarlarıdır. - Div dedi.

- Nə qərara gəldin?

Baba Əyyub gözlərini sildi, dəryazını götürüb belinə keçirdi və başıaşağı halda asta-asta qapıya tərəf getdi.

- Sən yaxşı atasan. - Baba Əyyub yanından ötəndə div dedi.

- Səni görüm mənə etdiklərinə görə cəhənnəmdə yanasan. - Baba Əyyub

yorğun səslə dedi.

Otaqdan çıxıb darvazaya doğru gedirdi ki, div arxadan onu çağırırdı.

- Bunu al, - div dedi və Baba Əyyuba içində tünd rəngli maye olan balaca şüşə

uzatdı. - Evə qayıdanda yolda bunu içərsən. Xoş getdin.

Baba Əyyub şüşəni alıb dinməz-söyləməz çıxdı.

Baba Əyyub gedəndən xeyli sonra arvadı əkin sahələrinin kənarında oturub,

bir zaman onun Qeysi gözlədiyi kimi, ərinin yolunu gözləyirdi. Hər keçən gün ərinin qayıdacağına ümidi azalırdı. Kənddə hər kəs Baba Əyyub haqqında artıq keçmiş

zamanda danışırdı. Bir gün yenə arvadı həmin yerdə oturub dualar

oxuyurdu ki, birdən dağlar tərəfdən Meydan Səbzə yaxınlaşan bir qaraltı gördü. Əvvəlcə bu qaraltını yolunu itirmiş dərviş sandı. Lap yaxınlaşıb çatana qədər arıq, gözləri şişmiş, gicgahları batmış, üst-başı cır-cındır halda olan adamın əri olduğunu anlaya bilmədi. Tanıyandan sonra şadlıqdan ürəyi çırpındı, sevincindən qışqırdı.

Yuyunduqdan, yeyib-içdikdən sonra Baba Əyyub evin içində uzandı, kəndlilər

onun başına yığılıb vurnuxmağa başladılar.

- Baba Əyyub, sən hara getmişdin?

- Nə gördün?

- Başına nə gəldi?

Baba Əyyub onlara cavab verə bilmədi, çünki başına gələnləri xatırlamırdı. Nə

uzun səfər, nə divin qalasına dırmaşmağı, nə divlə etdiyi söhbət, nə nəhəng saray, nə də pərdələri olan böyük otaq yadıındaydı. Sanki yuxudan oyanmış, yuxusunu da unutmuşdu. Sirli bağı, uşaqları və ən əsası, ağacların arasında dostları ilə oynayan Qeysi gördüyünü xatırlamırdı. O qədər unutmuşdu ki, kimsə Qeysin adını çəkəndə Baba Əyyub çaşılıb qalır, gözlərini döyürdü və “O kimdir?” - deyə soruşurdu. Nə

vaxtsa Qeys adında oğlu olduğunu belə xatırlamırdı.

Abdulla, bunun əslində necə böyük xoşbəxtlik olduğunu başa düşürsən?

Yaddaşı silən maye - bu, ikinci sınaqdan çıxma bildiyi üçün divin Baba Əyyuba hədiyyəsi idi.

Həmin ilin yazında göylər, nəhayət, qapılarını Meydan Səbzə üzünə açdı.

Göydən yerə tökülən kiçik su damcıları deyildi, bu, sel kimi yağın yağış idi. Kənd belə yağış üçün necə də susamışdı. Bütün günü yağış Meydan Səbzədəki evlərin

damını döyəcəyib, dünyanın bütün başqa səslərini batırdı. Ağır, iri damcılar ağacların yarpaqlarından sallanmışdı. Quyular su ilə dolmuş, çay daşmağa

başlamışdı. Məşriqdəki təpələr yaşıllaşmışdı. Yabanı kollar çiçək açmışdı. Çox-çox illərdən sonra ilk dəfə uşaqlar yaşıllıqda atılıbdüşür, inəklər otlayırdı. Hər kəs bəxtəvərlik içindəydi.

Yağışlar səngiyəndə kənddə görülməli xeyli iş vardı. Bir neçə palçıq divar

yağışın altında əriyib tökülmüşdü. Bəzi evlərin damı əyilmiş, tarlalar suyun altında qalmışdı. Buna baxmayaraq, quraqlığın dəhşətini yaşamış camaat daşqından

gileylənmək fikrində deyildi. Divarlar yenidən hörüldü, evlərin damı təmir edildi, suvarma kanalları çəkildi. Həmin ilin payızı Baba Əyyubun tarlasındakı püstə

ağacları indiyəcən görünməmiş qədər bol məhsul verdi və ilbəl bu məhsuldarlıq həm kəmiyyət, həm də keyfiyyətə artdı. Baba Əyyub yetişdirdiyi püstəni satmaq üçün ən böyük şəhərlərə aparır, püstədən qurduğu ehramın arxasında oturur və satırdı. Bağının bəhrəsini satarkən Baba Əyyub dünyanın ən xoşbəxt adamı kimi görünürdü.

Meydan Səbz bir daha quraqlıq üzü görmədi.

Davamı da var, Abdul a. Bəlkə soruşacaqsan ki, bəs sonra böyük macərələr

axtaran gənc, yaraşlıq bir oğlan atının üstündə kəndə gəlib çıxmadımı? Su içmək üçün atını orada saxlamadımı? Axı indi kənd sudan bol idi. Oturub kəndlilərlə, bəlkə elə Baba Əyyubla çörək kəsmədimi? Orasını deyə bilməyəcəm, oğul. Amma

bilirəm ki, Baba Əyyub çox uzun bir ömür yaşadı, qoca kişi oldu. Arzu elədiyi kimi, övladlarının toyunu gördü, nəvələri oldu və onların hər birinin dünyaya gəlişi Baba Əyyubu sevindirdi.

Onu da deyim ki, bəzi gecələr Baba Əyyub yata bilmirdi. Belə baxanda bir

səbəb yox idi, amma yata bilmirdi ki, bilmirdi. Çox qocaldığına baxmayaraq, öz ayaqlarının gücünə gəzirdi, düzdür, əlindəki əsası da ona kömək edirdi. Həmin yuxusuz gecələrdə Baba Əyyub arvadını oyatmadan yerindən qalxır, əsasını

götürüb evdən çıxırdı. Qaranlıqda gəzir, əsasını yerə vuraraq

addımlayırdı. Gecənin mehi onun yanağını oxşayırdı. Əkin sahəsinin bir tərəfində yastı bir daş parçası vardı, onun üstündə otururdu. Bəlkə bir saat, bəlkə də bir az çox oturur, göydəki ulduzlara, ayın qabağından keçən buludlara tamaşa edirdi. Yaşadığı uzun ömrü gözünün qarşısından keçir, ona bəxş edilmiş bütün bəxtəvərlik və şadlığa görə

şükür edirdi. Bundan artığını istəmək naşükürlük olardı. Fərəhlənib dərindən nəfəs alır, dağların dibindən qalxan küləyin səsinə, gecə quşlarının cikkildəməsinə qulaq asırdı.

Amma hərdən Baba Əyyuba elə gəlirdi ki, bütün bu səslərin arasında başqa bir səs də var. Bu zil səs hər dəfə eyni cür olurdu, elə bil zıncırov səsi idi. Başa düşmürdü ki, bu qaranlıqda, qoyunlar, keçilər hamısı yatmış ola-ola səs ona hardan gəlir. Bəzən qulağına olmayan səslər gəldiyini güman edir, bəzən də, əksinə, o qədər inanırdı ki, üzünü qaranlığa tutub: “Orda kim var? Kimsən? Çıx görüm”, -

deyirdi. Ancaq heç vaxt cavab gəlmirdi. Baba Əyyub heç nə başa düşmürdü. Onu

da başa düşmürdü ki, niyə bu zıncırov səsinin ardınca onda qorxulu yuxudan ayrılmış kimi bir hissiyyat qalır. Bu hissiyyat qəfildən qopan küləyə bənzəyirdi.

Amma sonra hər şey kimi bu da keçdi. Keçib getdi..

Bax belə, oğul. Bu da axırı. Mənim nağılım bitdi. Çox gecdir, yorulmuşam

Bacın da, mən də tezdən durmalıyıq. Gəl şamı söndürək. Başını qoy, gözlərini də

yum. Yuxun şirin olsun, oğul. Səhər durub sağollaşarıq.

İki

1952-ci ilin payızı

Ata əvvəllər heç vaxt Abdullaya əl qaldırmamışdı. Buna görə, qəfildən

qulağının dibinə şapalaq ilişdirəndə Abdullanın gözləri yaşla doldu. Tez-tez kirpiklərini qırıp göz yaşlarını uddu.

- Qayıt evə, - Ata dişlərini qıcaıb dedi.

Abdulla bir az irəlidən Pərinin hıçqırtısını eşitdi.

Sonra Ata onu ikinci dəfə, özü də daha bərk vurdu. Şillə sol yanağını tutdu.

Abdullanın başı yana aşdı. Üzü alışıb-yanırdı. Bu dəfə göz yaşlarını saxlamaq müm-kün olmadı. Sol qulağı cingildəyirdi. Ata ona sarı əyildi, siması ilə bütünlükdə səhranın, dağların və göyün üzünü qapadı.

- Sənə evə get dedim, oğul, - üzündə əzablı ifadə ilə dedi.

Abdulladan səs çıxmadı. Bərkdən udqundu, qıyılmış gözlərini döyərək, atasının özü ilə günəşin arasına keçmiş üzünə baxdı.

Qabaqdakı balaca, qırmızı arabadan Pərinin onu çağıran əndişəli, titrək səsi eşidildi:

- Abolla!

Ata hirsli baxışlarını onun üzündə gəzdirib, yorğun-yorğun arabanın yanına

qayıtdı. Pəri arabanın içindən qollarını açıb Abdullaya tərəf yönəldi. Abdulla onları qabağa buraxdı. Sonra biləyinin arxası ilə gözlərini silib yenə onları izlədi.

Bir qədər sonra Ata arxadan gələn Abdullaya daş atdı. Şadbağdakı uşaqlar

Pərinin iti Şucanı belə daşlayardılar. Onların atdığı daş hər dəfə Şucaya dəyib onu incidərdi. Atanın atdığı daş isə Abdullaya dəymədən onun bir neçə addımlığına düşdü. Dayanıb gözlədi, Ata ilə Pəri yola düzələn kimi yenə onların arxasınca getdi.

Nəhayət, günəş lap yuxarı qalxanda Ata yenidən dayandı. Abdullaya tərəf

çevrildi, bir az fikirləşib əlini silkələdi.

- Deyəsən, əl çəkən deyilsən, - dedi.

Pəri arabadakı yerindən əlini Abdullanın əlinə tərəf uzatdı. Başını qaldırıb ona baxdı, gözləri dolmuşdu. Gülümsündü, aralı dişləri göründü. İnanırdı ki, Abdulla yanındadırsa, pis heç nə baş verməyəcək. Hər gecə balaca çarpayıda başları bir-birinə yapışmış, ayaqları bir-birinə dolaşmış halda yatdıqları kimi, bacısı onun

barmaqlarını ovcunda sıxdı.

- Sən evdə qalmalı idin. - Ata dedi. - Ananla, İqballa birlikdə. Axı sənə demişdim.

“O mənim anam yox, sənin arvadındır, - düşündü Abdulla. - Mənim anam isə torpağın altındadır”.

Yaxşı ki, sözlər ağzından çıxmada onları udmağı bacardı.

- Yaxşı, olsun. Gəl. - Ata dedi. - Amma ağlayıb-mızıldamaq yoxdur. Eşitdin?

- Hə.

- Sənə xəbərdarlıq edirəm: nazınla oynayan deyiləm.

Pəri başını qaldırıb Abdullanın üzünə güldü, o da bacısının solğun gözlərinə, qırmızı yanaqlarına baxıb gülümsədi.

Araba səhranın kələ-kötür torpağında atılıb-düşərək irəlilədikcə Abdulla

Pərinin əlindən tutub arabanın yanınca getməyə başladı. Bacı- qardaş sevinc dolu baxışlarla bir-birinə baxır, amma Atanın kefini pozub, fikrini dəyişəcəyindən qorxduqları üçün səslərini çıxarmırdılar. Uzun müddət yolu beləcə üçlükdə

getdilər. Ətrafda dərin, mis rəngli dərələr və ucsuz-bucaqsız sıldırım qayalardan başqa heç kəs və heç nə görünmürdü. Getdikcə səhra qarşılarında yumaq kimi

açılır və uzanırdı, elə bil səhra təkəcə bu üç nəfər üçün yaradılmışdı. Hava sanki dayanmışdı, bürkülü idi, səma isə mavi və uzaq idi. Çatlamış torpağın üstündə

daşlar parıldayırdı. Abdulla yalnız öz nəfəsini və Atanın şimal istiqamətində sürüb apardığı qırmızı arabanın təkərlərinin ahəngdar cırıltısını eşidirdi.

Bir az sonra dincəlmək üçün qaya kölgəsində dayandılar. Ata arabanın

dəstəyini inilti ilə yerə atdı. Belini arxaya əyib gözlərini qıydı, üzünü səmaya tutdu.

- Kabilə nə qədər qalıb? - deyə Abdulla soruşdu.

Ata başını endirib onlara baxdı. Adı Sabur idi. Qarabuğdayı, qaşqabaqlı adam idi. Sifəti arıq və sümüklü, burnu səhra qırğısının dimdiyi kimi əyriydi. Çuxura düşmüş gözləri vardı. Ata qamış kimi arıq idi, amma bütün ömrünü zəhmətlə

keçirdiyindən, əzələləri böyüyüb hörük kimi qollarına dolanmışdı.

- Sabah günorta, - deyib sıgır dərisindən olan tuluğu dodaqlarına yaxınlaşdırdı. - Əgər tez getsək.

Böyük bir qurtum aldı, hülqumu qalxıb endi.

- Nəbi Dayı bizi niyə aparmadı ki? Onun maşını var, - deyə Abdulla soruşdu.

Ata ona tərs-tərs baxdı.

- O aparsaydı, bu boyda yolu ayaqla getməzdik.

Ata heç nə demədi. His ləkəsindən qaralmış araqcını başından çıxardı, köynəyinin qolu ilə qaşının üstündən tərini sildi.

Arabadan Pərinin barmağı görsəndi:

- Abolla, ora bax! - həyəcanla qışqırdı. - Orda da var! Abdulla bacısının barmağını tuşladığı tərəfə baxdı, qaya kölgəsində bir qaraltı vardı. Uzun, boz rəngdə lələk idi. Ağac kömürünü xatırladırdı. Abdulla ona tərəf getdi, saplağından tutub qaldırdı. Lələyin üstündən tozunu üfürdü. O üz, bu üzə

çevirib, qızılquş lələyi olduğuna qərar verdi. Bəlkə də göyərçin, ya da torağay lələyi idi. Elə təkcə bu gün bundan neçəsini görmüşdü. Yox, bu elə qızılquş lələyi idi. Bir daha tozunu üfürüb Pəriyə uzatdı, bacısı sevinclə lələyi qardaşının əlindən aldı.

Şadbağda evlərində olanda Pəri yastığının altında Abdullanın ona verdiyi

köhnə, balaca dəmir çay qutusu saxlayardı. Qabın paslanmış kilidi vardı. Üstünə

saqqallı bir hindistanlı kişinin şəkli vurulmuşdu, əmmaməli idi, uzun, qırmızı köynək geyinmişdi. İki əllə tutduğu çay fincanından duman qalxırdı. Pəri yığıdığı lələkləri bu qutunun içində saxlayardı. Bu lələklər onun ən çox əzizlədiyi əşyası idi.

Tünd-yaşıl, al-qırmızı xoruz lələkləri, göyərçinin ağ rəngli quyruq lələyi, sərçə tükü, solğun qəhvəyi, qara xallı lələklər.

Bir də Pərinin ən çox sevdiyi, ən çox

qürurlandığı, üstündə gözşəkili naxışı olan yaşıl, al-əlvan tovuzquşu lələyi idi.

Tovuzquşu lələyini ona iki ay əvvəl Abdulla bağışlamışdı. O, qonşu kənddə

yaşayan bir oğlangildə tovuzquşu olduğunu eşitmişdi. Bir gün Ata Şadbağın cənub kəndinə xəndək qazmağa gedəndə Abdulla ayaqla qonşu kəndə gedib oğlanı

tapmış və ondan tovuzquşu lələyi istəmişdi. Sövdələşmənin sonunda oğlanla dəyişdüyüş edərək, ayaqqabılarını verib lələyi almışdı. Lələyi şalvarının belinə taxıb ayaqyalın kəndə qayıtmışdı. Yeridikcə dabanları deşilib qanamış, yerdə qanlı ləkələr qoymuşdu. Ayaqlarına tikan, tilişkə dolmuşdu. Atdığı hər addımda tikanların sancısı bütün bədəninə yayılmışdı.

Evə çatanda analığı Pərvanəni daxmanın həyətidə təndir başında əyilib, hər

gün olduğu kimi, çörək yaparkən görmüsdü. Tez evin yaxınlığındakı palıd ağacının arxasında gizlənib onun işini bitirməsini gözləmişdi. Ağacın gövdəsi arxasından ögey anasının iş görməyinə tamaşa etmişdi. Çiyinləri enli, qolları uzun, əllərinin dərisi codlaşmış, qısa, yoğun barmaqlı bu qadın onun analığı idi. Şişman, yumru sifəti vardı və düzü, adını daşdığı pərvanəyə qətiyyən bənzəri yox idi.

Abdulla onu doğma anası kimi sevməyə çalışmışdı. Doğma anası üç il yarım əvvəl Pərinə dünyaya gətirəndə qanaxmadan ölmüşdü. O vaxt Abdulla yeddi

yaşında idi. Anasının sifəti indi Abdullanın yaddaşından, demək olar ki, tamamilə

silinib. Anası Abdullanın başını ovucları arasına alıb sinəsinə sıxardı.

Yanağını sığallayar, yatmazdan qabaq ona layla çalardı:

Bir pərişan pəri gördüm

Ağac kölgəsi altda.

Külək vurdu uçurdu

Bir gecə o pərinə.

Kaş ögey anasını da doğma anası kimi sevə biləydi. Ona elə gəlirdi ki, Pərvanə

də qəlbində onu öz oğlu kimi sevə bilməyi arzulayır. Böyük oğlu İqbalı sevdiyi kimi.

Hər dəfə üzündən öpdüyü, hər asqıranda, öskürəndə üstündə əsdiyi doğma oğlu kimi. Ya da ilk övladı Öməri sevdiyi kimi. O, övladına heyran idi. Amma Ömər iki il əvvəl qışda soyuqdan ölmüşdü. Körpə cəmi iki həftəlik idi. Soyuqdan tələf olanda Pərvanə və Ata uşağa təzəcə ad qoymuşdular. O, dəhşətli qışın Şadbağdan alıb apardığı üç uşaqdan biri idi. Abdulla

Pərvanənin ölmüş körpənin balaca bələyindən necə yapışdığını, sonsuz qüssəsini xatırlayırdı. Uşağı hündür bir yerdə basdırdıqları gün də yadıındaydı, uşağın qəbri donmuş torpağın üstündə balaca təpəcik kimi idi.

Göyün üzü qurğuşun kimi ağır idi, Molla Şəkib dua oxuyur, külək isə qar və buz parçalarını adamların gözlərinə doldururdu.

Abdulla hiss edirdi ki, Pərvanə onun var-yox bircə cüt ayaqqabısını tovuzquşu lələyinə dəyişdiyini bilsə, qəzəblənəcək. O ayaqqabıları almaq üçün Ata günün altında əziyyət çəkib işləmişdi. Əgər Pərvanə bilsə, Abdullanın işi çətin olacaq.

Bəlkə də onu vuracaq. Əvvəllər də bir neçə dəfə Abdullanı vurmuşdu. Onun güclü, ağır əlləri var, illərlə şikəst bacısına qulluq etməkdən, onu qucağına alıb yerə

qoymaqdan əlləri bərkiyib. Bu əllər süpürgə ilə davranmağı da yaxşı bilir, şillə

tutuzdurmağı da.

Amma, düzünə qalsa, Pərvanə onu vurmaqdan heç də ləzzət almırdı.

Ögey

uşaqlarına qayğı göstərmək bacarığından da məhrum deyildi. Bir dəfə Atanın

Kabildən gətirdiyi gümüşü və yaşıl rəngin qarışığı olan parçadan Pəri

üçün paltar tikmişdi. İki yumurtanın sarısını ağına qatmadan bir-birinə çırpıb sındırmağı inanılmaz bir təkmlnlə Abdullaya öyrətmişdi. Qarğıdalı qabıqlarından gəlincik düzəltməyi də uşaqlara o başa salmışdı. Dediynə görə, özü uşaq ikən bacısı ilə birlikdə belə gəlincik düzəldərmiş. Hələ lazımsız parçalardan gəlinciklərə paltar tikməyi də vardı.

Amma Abdulla bilirdi ki, bunlar hamısı sadəcə analıq etdiyini, borcunu yerinə

yetirdiyini göstərmək üçün idi. Bu hərəkətlər də onun daxilindəki quyudan gəlirdi, amma bu quyunun suyu öz oğlu üçün olandan qat-qat dayaz idi. İşdir şayəd, bir gecə daxmaları yansa, Pərvanənin hansı uşağı qucağına alıb çölə qaçaçağını

Abdulla yaxşı bilirdi. Heç tərəddüd də etməyəcəkdi. Məsələ çox sadə idi: onlar Pərvanənin doğma uşaqları deyildilər. Adamlar öz doğma uşaqlarını sevirlər. O və

bacısı Pərvanənin uşaqları deyildi və bunu heç bir qüvvə dəyişə bilməzdi. Onlar Pərvanəyə başqa qadından qalmışdılar.

Pərvanə çörəkləri içəri apardı. Sonra yenidən daxmadan çıxdı. Qucağında İqbal və bir topa yuyulmalı paltar vardı. Abdulla onlar bulağa qədər gedib gözdən itənə kimi gözlədi, sonra içəri keçdi. Dabanları hər dəfə yerə dəyəndə ayaqlarından sancı qalxırdı. Yerə oturub evdə qalan nazik səndəllərini geyindi, artıq bunlardan başqa ayaqqabısı yox idi. Abdulla bilirdi ki, ağıllı iş görməyib. Dizlərini yerə qoyub, Pərinin yavaşca silkələyib oyatdı. Bacısı gözlərini açanda Abdulla sehrbaz kimi arxasından tovuzquşu lələyini çıxardı. Pərinin üzündəki təəccübün sevincə çevrilməsini

görəndə bunun çəkdiyi o əziyyətdə dəydiyini başa düşdü. Pəri qardaşının

yanıqlarını dalbadal öpdü, qardaşı lələk ilə çənəsinin altını qıdıqlayanda gülməyə

başladı. O an Abdulla ayaqlarının ağrısını unatdı.

Ata köynəyinin qolu ilə bir daha üzünü sildi. Növbə ilə ehtiyat sudan içdilər.

İçib qurtarandan sonra Ata dedi:

- Yorulmusan, oğul.

- Yox, yorulmamışam - Abdulla düzünü demədi. Nəfəsi kəsilirdi. Ayaqları onu incidirdi. Səhranı səndəllərlə keçmək asan deyildi.

Ata dedi:

- Gəl dırmaş içəri.

Arabanın içində Abdulla Pərinin arxasında oturub kürəyini taxta oturacağa

söykədi. Bacısının onurğasından gələn döyüntünü öz qarnında və döş qəfəsində

hiss edirdi. Ata arabanı dartıb irəli apardıqca Abdulla göylərə, sıra dağlara, uzaqdan yumşaq görünən təpələrə tamaşa edirdi. Onları irəli aparan atasının

kürəyini görürdü. Ata başını aşağı əymişdi, hər addımında ayağı qırmızı-qəhvəyi qumu ətrafa sıçradırdı. Kuçi karvanı yanlarından ötüb-keçdi, zıncırovların cıncıltısı, dəvələrin hənirtisi ilə müşayiət olunan tozlu köçəri karvanının içindən gözləri sürməli, saçları buğda rəngli qadın Abdullaya baxıb gülümsədi.

Qadının saçları Abdullaya anasını xatırlatdı, içindəki həsrət onu bir daha

göynətdi. Anasının nəvazişini, hər zaman xoş olan əhvalını, insanların qəddarlığı qarşısında heyrətlənməyini xatırladı. Anasının şaqraq qəhqəhəsi, utancaq bir əda ilə öz saçlarını oxşaması yadına düşdü.

Anası həm görünüş, həm də təbiətə zərif idi. İncə beli və hər zaman yaylığının altından çıxıb tökülən saçları vardı. Abdulla həmişə bu

kövrək, balaca bədənin bu boyda sevinc və yaxşılığı özündə necə daşdığına heyrət edərdi. Heç daşıya da bilmirdi axı. Sevinc və

yaxşılıq anasının içindən, gözlərindən çölə daşırdı. Ata isə başqa idi. Ata ağır adam idi. Onun da gözləri Ana baxan istiqamətə baxırdı,

ancaq gördüyü yalnız biganəlik idi. Sonsuz heçlik. . Atanın dünyası çətin dünya idi. Onun dünyasında yaxşı şeylər havayı olmurdu, heç

sevginin özü də. Hər şeyin bədəlini ödəməliydin. Ataya görə əgər yoxsulsansa, ödənişin əziyyətin olmalıydı. Abdulla aşağı - bacısının

saçındaki tağına, arıq biləyinə baxdı. Hiss edirdi ki, anaları öləndə ondan Pəriyə nəşə

keçmişdi. Anasının şənliyini, sadıqlıyını, heç nəyin dəyişə bilmədiyini ümidvarlığını Pəridə görə bilirdi. Pəri dünyada yeganə insan idi ki, Abdulla onu heç vaxt incidə

bilməzdi, heç istəsəydi də alınmazdı. Bəzən ona elə gəlirdi ki, ailəsi tək-cə Pəridən ibarətdir.

Günün rəngləri yavaş-yavaş qarışıb boza çalmağa başladı. Dağların uzaqdan

görünən zirvələri azman buynuzları kimi baxırdı. Gün boyu bir neçə kəndin

yanından keçmişdilər. O kəndlər də Şadbağ kimi tənha və tozlu idi. Palçıqdan tikilmiş balaca dördkünc evlərin bəziləri dağ yamacında, digərləri bir qədər aralıda qurulmuşdu, bacalarından burum-burum tüstü qalxırdı. Hər kənddə bir neçə

qovaq ağacı, tək-tük gözə dəyən toyuq-cücə, bir neçə inək, keçi və mütləq bir

məscid olurdu. Ötüb keçdikləri son kənd lələliyə yaxın idi, tarlada işləyən qoca onlara əl edib nəşə dedi. Abdulla eşidə bilmədi. Ata da ona əl elədi.

Pəri dedi:

- Abolla?

- Hə.

- Yəqin Şuca indi darıxır, hə?

- Lap yaxşıdır yəqin.

- Görəsən, onu heç kim incitməz?

- Yekə itdir o, Pəri. Özünü qoruya bilir.

Şuca yekə it idi. Ata deyirdi ki, o, yəqin ki, nə vaxtsa döyüşkən it olub, çünki qulaqları və quyruğu kəsikdir. Özünü qoruya bilib-bilməməsi isə başqa məsələ idi.

Bu sahibsiz it ilk dəfə Şadbağa gələndə uşaqlar onu daşa basmış, ağac budaqları və

paslanmış velosiped dəmirləri ilə döymüşdülər. Vaxt keçdikcə kənd

uşaqları ona işgəncə verməkdən yorulub rahat buraxsalar da, Şucanın qulaqları həmişə səsdə olurdu. Hər zaman ehtiyatlı və şübhəli idi, sanki uşaqların ona qarşı etdikləri pisləkləri unuda bilmirdi.

Şuca Şadbağda Pəridən başqa hər kəsdən yan gəzərdi. Pərinin sayəsində Şuca

qorxmağın daşını atdı. Onun Pəriyə olan bağlılığı sonsuz və aşkar idi. Pəri onun üçün bütün dünya idi. Səhərlər Pərinin evdən çölə addımını atması ilə Şucanın bütün bədənini əsdirərək göyə tullanması bir olurdu. Kəsilməmiş quyruğunu dəli kimi sağa-sola tərpedər, ayaqlarının birini götürüb o birini qoyardı, elə bil yanan kömür üstündə gəzirdi. Həyəcanla Pərinin başına dolanardı. Bütün gün Pərinin kölgəsi kimi arxasınca gəzər, burnunu dabanına yapışdırardı. Gecə olub ayrılında bayırda qapının ağzında uzanar, həsrətlə səhərin açılmasını gözləyərdi.

- Abolla?

- Hə.

- Mən böyüyəndə də səninlə yaşayacağam?

Abdulla narıncı rəngə çalan günəşin qürubuna, üfüqə dirənməsinə tamaşa

etdi.-Əgər istəsən. Amma onda istəməyəcəksən.

- İstəyəcəyəm!

- Böyüyəndə öz evin olmasını istəyəcəksən.

- Onda qonşu olarıq.

- Bəlkə də.

- Sən uzaqda yaşamazsan, hə?

- Birdən məndən bezsən?

Dirsəyi ilə qardaşının böyrünə vurdu.

- Bezmərəm

Abdulla dişlərini ağartdı.

- Onda yaxşı.

- Sən yaxında olacaqsan.

- Hə.

- Biz qocalana qədər.
- Qocalana qədər.
- Lap qocalana qədər.
- Həmişəlik.
- Hə, həmişəlik.

Çevrilib geri baxdı:

- Abolla, söz verirsən?
- Lap axıra qədər.

Sonra Ata Pərinə küreyinə aldı, Abdulla isə onların arxasınca arabanı dartıb aparmağa başladı. Addımladıqca düşüncəsiz bir vəcd halına girdi. Yalnız dizlərinin qalxıb-enməsini, araqçının arxasından axan tər damcılarını hiss edirdi. Pərinin balaca ayaqları Atanın ombasında atılıb-düşürdü. Səhranın boz torpağında yalnız Atanın və bacısının uzanan kölgəsini görürdü. Yavaş-yavaş bu kölgələr uzaqlaşdı.

Bu son işi Ata üçün Nəbi Dayı tapmışdı. Nəbi Dayı Pərvanənin böyük qardaşı

idi və beləliklə, Abdullanın ögey dayısı olurdu. O, Kabildə aşpaz və sürücü işləyirdi.

Ayda bir dəfə maşınla Kabildən Şadbağa onları görməyə gəlirdi. Onun gəlişi qırıq-qırıq siqnallarla və kənd uşaqlarının qışqır-bağır ilə böyük, qara rəngli damı, parıldayan dəmirləri olan mavi maşının dalınca qaçması ilə müşayiət olunardı. Nəbi Dayı mühərriki söndürüb üzgülər halda maşından düşənə qədər uşaqlar pəncərələri, qapıları döyəcəydilər. Nəbi Dayı yaraşlı idi, uzun bakenbardları vardı, qara, dalğalı saçlarını arxaya darayar, əyninə böyük gələn zeytun rəngli kostyum, ağ köynək, qəhvəyi ayaqqabılar geyinirdi. Hamı onu görmək üçün eşiyə

çıxardı. O, maşın sürürdü axı, maşın özünün yox, müdirinin olsa da, o, kostyum geyindiyinə və Kabil kimi böyük şəhərdə işlədiyinə görə hamıya maraqlı idi.

Bu iş barədə Nəbi Dayı Ataya son gəlişi zamanı danışmışdı. Onunla birlikdə

işləyən varlı adamlar özlərinə ikinci ev tikirdilər. Evin arxasında

yerləşəcək və ayrıca hamamı olan xudmani qonaq evi olacaqdı. Nəbi Dayı da tikinti işini yaxşı bildiyindən, Atanı işə götürməyi onlara məsləhət görmüşdü. Danışır ki, bu işdə yaxşı pul var və evin tikilməsi hardasa bir ay vaxt aparacaq. Ata həqiqətən tikinti işini yaxşı bilirdi. Çox tikintidə işləmişdi. Abdulla özünü xatırlayandan bəri Ata hər zaman iş axtarardı. O, qapı-qapı gəzər və gündəlik işlərə girirdi. Bir dəfə Atanın kənd ağsaqqalı Mol a Şəkibə belə dediyini eşitmişdi: “Əgər dünyaya heyvan şəklində gəlmiş olsaydım, inan ki, uzunqulaq olardım, Molla Şəkib”. Bəzən getdiyi iş yerlərinə Abdullanı da aparardı. Bir dəfə onu Şadbağdan düz bir günlük məsafədə yerləşən kəndə alma yığmağa çağırmışdılar. Abdulla atasının gün batana qədər nərdivana dırmaşıb çiyinləri bükülmüş, boynu əyilib günəşdən yanmış halda çılpaq qolları, yoğun barmaqlarıyla almaları burub ağacdən dərməyini xatırlayırdı. Bir dəfə də məscid tikintisi üçün kərpic kəsməyə getmişdilər. Atası açıq rəngli, yüngül qum tapmağı ona başa salmışdı. Qumu ələkdən keçirmiş, saman qatmışdılar. Sonra Ata palçığın çox duru olmamağı üçün suyu lazımı qədər əlavə etməyi də yavaş-yavaş Abdullaya öyrətmişdi. Keçən il ərzində Ata daş da daşımışdı. O həm də yer belləmiş, əkin əkməmiş, hətta yola asfalt çəkilməsində də işləmişdi. Abdulla bilirdi ki, Ata Ömərə görə özünü günahkar sayır. Əgər daha çox və ya daha yaxşı iş tapsaydı, körpəyə isti qış geyimləri, qalın yorğan, bəlkə də evi isitmək üçün əməlli bir soba da ala bilərdi. Ata belə düşünürdü. Öməri dəfn etdiklərindən bəri Ata bu barədə Abdullaya heç nə deməmişdi, amma Abdulla hamısını bilirdi. Yadındadır, Ömər öləndən bir neçə gün sonra Atanı nəhəng palıd ağacının altında durarkən görmüşdü. Palıd ağacı Şadbağdakı hər şeydən hündür və hər

kəsdən qocaman idi. Ata deyirdi ki, bəlkə də bu palıd İmperator Baburun öz ordusu ilə Kabilə fəth edən yürüşünə də şahidlik edib. Ata uşaqlığının yarısını bu palıdın geniş kölgəsi altında və budaqlarına dırmaşmaqla keçirmişdi. Onun da atası, yəni Abdullanın babası bu ağacdən kəndir asaraq yelləncək düzəltmişdi. Çox ağır mövsümlərə tab gətirmiş bu ağac Abdullanın babasından da yaşlıydı. Ata danışdı ki, uşaq ikən özü, Pərvanə və Pərvanənin bacısı Məsumə ilə birlikdə növbə ilə həmin yelləncəkdə yellənərdilər.

Amma indi Pəri qolundan dartıb onu yel əncəkdə yellətməsini istəyəndə Ata həmişə yorğun olurdu.

- Sabaha qalsın, Pəri.
- Lap azca, Ata. Dur, gedək yellənək.
- İndi olmaz. Başqa vaxt.

Axırda Pəri əl çəkib Atanın qolunu buraxar, çıxıb gedərdi. Bəzən əl çəkib gedən qızının arxasınca baxan Atanın arıq üzündə əzablı ifadə olardı. Yatdığı yerdə

büzüşər, yorğanı üstünə çəkib yorğun gözlərini yumardı.

Abdulla Atanın nə vaxtsa yelləncəkdə yelləndiyini təsəvvürünə gətirə bilmirdi.

Bir vaxtlar Ata da onun kimi balaca oğlan olmuşdu. Amma bunu ağıla gətirmək

çətin idi: Oğlan. . Qayğısız, atılıb-düşən. . Birlikdə oyun oynadığı uşaqlarla bayırda qaçan. . İndi isə Atanın əlləri qabar- qabar olmuş, üzünü dərin yorğunluq qırıqları kəsmişdi. Sanki Ata elə əlində bel, dırnaqlarının altında palçıqla doğulmuşdu.

O gecə səhrada yatmalı oldular. Pərvanənin yola qoyduğu son kartofları

çörəklə yedilər. Ata ocaq qalayıb, çaydanı ocağa qoydu.

Abdulla ocağın yanında uzanmışdı, burulub Pərinin üstündəki yun yorğanın

altına girdi. Pərinin soyuq dabanları ona toxundu.

Ata ocağa əyilib papiros yandırdı.

Abdulla arxası üstə çevrildi, Pəri də tərənib yanağını yanındakı tanış boyuna yapışdırdı. Abdulla səhranın mis iyini xatırladan qoxusunu içinə çəkib, büllur kimi yanib-sönən parlaq ulduzlarla dolu səmaya baxdı. İncə, hilal ay sanki layla deyirdi.

Abdullanın düşüncələri yenə iki il əvvəlin qışına qayıtdı. Hər şeyin qaranlığa büründüyü, küləyin qapıdan içəri soxulduğu, tavan aralarından, hər çatlaqdan eşidilən uzun və möhkəm vıyıldını xatırladı. Bayırda bütün kənd qarın altında idi.

Gecələr uzun və ulduzsuz, gündüzlər qısa və tutqun olardı. Günəş sadəcə bir neçə

anlığı özünü göstərüb yoxa çıxardı. Ömər aramsız ağlamasını, sonrakı sükutunu, daha sonra elə indiki kimi oraşşəkilli ayın işığında Atanın pərişan halda kəsib düzəltdiyi və buz bağlamış torpağın üstündəki balaca qəbrin başına yerləşdirdiyi taxta lövhəni xatırladı.

Budur, bir payız da sona yaxınlaşırdı. Qış artıq qıraqdan- bucaqdan boylanır, yaxınlaşmaq üçün can atırdı. Nə Ata, nə də Pərvanə bu barədə danışmırdı, sanki qış haqqında danışmaq qışın gəlişini daha da tezləşdirəcəkdi.

- Ata? - dedi.

Ocağın o biri tərəfindən Atanın yumşaq hənirtisi eşidildi.

- Sənə kömək etməyə icazə verəcəksən? Qonaq evini tikməyi deyirəm.

Atanın papirosundan tüstü qalxırdı. Gözlərini qaranlığa zilləmişdi. - Ata?

Ata oturduğu daşın üstündən qalxdı.

- Yəqin ki, əhəng qarışdırmağa kömək edə bilərsən.

- Qarışdırmağı bacarmıram axı.

- Göstərərəm. Öyrənərsən.

- Bəs mən? - Pəri dedi.

- Sən? - Ata astaca dedi. Papirosundan qullab aldı, çubuqla ocağı qarışdırdı.

Ətrafa sıçrayan qığılımlar qaranlıqda rəqs etdi. - Sən isə su işinə

baxacaqsan. Elə

eləməlisən ki, biz susuz qalmayaq. Adam susuz işləyə bilməz. Pəri səssiz durdu.

- Ata düz deyir. - Abdulla dedi. Hiss etmişdi ki, Pəri də əllərini çirkləndirmək, əhəngə batırmaq istəyir. Atanın ona tapşıracağı iş isə onu məyus etmişdi. - Sən bizə su gətirməsən, qonaq evini tikib qurtara bilmərik.

Ata əlindəki çubuğun ucunu çaydanın dəstəyinə keçirib onu ocaqdan qaldırdı.

Soyumaq üçün qırağa qoydu.

- Gəl belə danışaq, - o dedi. - Əgər su işinin öhdəsindən yaxşı gəlsən, sənə

başqa iş də verəcəyəm.

Pəri çənəsini qaldırıb Abdullaya baxdı. Yenə üzü gülür, aralı dişləri görünürdü.

Abdulla yaxşı xatırlayırdı, Pəri körpə olanda qardaşının sinəsi üstündə yatırdı.

Abdulla gecənin bir aləmi nə vaxt gözlərini açıb ona baxsa, körpənin eynilə indiki kimi sakitcə onun üzünə güldüyünü görərdi.

Onu Abdulla böyütmüşdü. Həqiqətən belə olmuşdu. Baxmayaraq ki, özü də

hələ balaca uşaq idi, on yaşı vardı. Pəri körpə olanda gecələr ağlamağı ilə onu yuxudan oyadar, o da qaranlıqda körpəni qucağına alıb yellədirək sakit edərdi.

Bacısının islanmış bezini o dəyişərdi. Pərinin çimdirən də o olardı. Bu, Atanın görəcəyi iş deyildi - o kişi idi, özü də hər zaman işdən yorğun gəlirdi. Pərvanə də

Ömərə hamilə olduğundan Pərinin ehtiyacları üçün ayağa durmağa çətinlik çəkirdi.

Pərvanənin buna nə hövsələsi, nə də gücü vardı. Beləcə, uşağın qayğıları

Abdullanın çiyinə düşmüşdü, o da etiraz etməzdi, işini sevinclə görərdi. Abdulla sevinirdi ki, uşağın ilk addımını atmasına, dil açıb

danışmasına kömək edən məhz o

olub. İnanırdı ki, Allah onu elə bu iş üçün yaradıb. Allah analarını alıb aparıb, Abdullanı da körpəyə baxmaq üçün saxlayıb.

- Baba, - Pəri dedi. - Bir nağıl danış.

- Gecdir. - Ata dedi.

- Noolar.

Ata təbiətən qaradınməz adam idi. Ardıcıl iki cümlədən çox dediyini görən

olmamışdı. Amma Abdulla səbəbini bilməsə də, bəzən elə olurdu ki, nə isə Atanın dilini açır, nağıllar dalbadal ağızından tökülürdü. Hərdən Abdulla ilə Pərinin qarşısında oturur, Pərvanə mətbəxdə qab-qacağını taqqıldadıb iş görərkən o da uşaqlara öz nənəsinin ona danışdığı nağıllardan danışır. Bu nağıllarla uşaqları sultanların, cinlərin, bədxah divlərin, müdrik dərvişlərin diyarına aparırdı. Elə vaxtlar da olurdu ki, nağılları özündən quraşdırırdı. Bu qurama nağıllarla o, təxəyyülünün imkanlarını nümayiş etdirirdi.

Abdulla onun bu bacarığına hər zaman heyrət edərdi. Ata heç vaxt Abdullaya nağıl danışarkən olduğu qədər canlı, açıq, həqiqi görünməmişdi. Elə bil nağıllar onun tutqun, qapalı, əlçatmaz dünyasına açılan qapılar idi.

Amma Abdulla Atanın üzündəki ifadədən bilirdi ki, bu gecə nağıl-filan

olmayacaq.

- Artıq gecdir. - Ata yenidən dedi. Çiyindəki örtüyün ucu ilə çaydanı qaldırdı, özünə çay süzdü. Çayı üfürüb bir qurtum içdi, üzü ocağın işığında narıncı rəngə

çalırdı. - Yatmaq vaxtıdır. Sabah uzun bir gün olacaq.

Abdulla yorğanı başlarına çəkdi. Yorğanın altında üzünü Pərinin boynuna

yapışdırıb zümzümə elədi:

Bir pərişan pəri gördüm Ağac kölgəsi altda.

Artıq yuxulamaqda olan Pəri onun səsinə səs verdi:

Külək vurdu uçurdu Bir gecə o pərinin.

Demək olar ki, dərhal yatdı.

Abdulla bir az sonra oyanıb Atanın getmiş olduğunu gördü. Qorxu içində

qalxıb oturdu. Ocaq, demək olar ki, sönmüşdü. Bir neçə közərən odun parçasından başqa ocaqda bir şey qalmamışdı. Abdullanın baxışları əvvəl sola, sonra sağa baxdı.

Gündüz vaxtı geniş, sonsuz görünən ərazi qaranlıqda zülmətə bürünmüşdü.

Qorxudan ağardığını hiss etdi. Ürəyi az qala ağzından çıxacaqdı. Qulaqlarını şəkəyib nəfəsini saxladı.

- Ata? - deyə pıçıldadı.

Sükut.

Qorxu sinəsinin dərinliklərindən yuxarı qalxırdı. Dimdik oturmuş, bədənini düz və gərgin saxlamış, ətrafa qulaq kəsilmişdi. Heç nə eşitmirdi. Özü və Pəri burda yalnız idilər, onları qaranlıq əhatə etmişdi. Onları tərk etmişdilər. Ata onları qoyub getmişdi. Abdulla ömründə ilk dəfə səhranın və həyatın nə qədər ucsuz-bucaqsız olduğunu hiss etdi. Bu səhrada azıb qalmaq, sən demə, nə qədər asan imiş. Yardım edəcək, yol göstərəcək heç kəs yox idi. Sonra ağlına daha da qorxunc fikir gəldi.

Atası ölmüşdü. Kimsə gəlib onun başını kəsmişdi. Quldurlar. . Onlar Atanı

öldürmüş, ind isə qorxmadan, asta-asta, oyun oynar kimi Pəri ilə ona yaxınlaşmışdılar.

- Ata? - yenə çağırırdı. Bu dəfə səsi daha aydın idi.

Cavab gəlmədi.

- Ata?

Atasını dalbadal çağırırdı, boğazı getdikcə düyünlənirdi. Neçə dəfə çağırmasının sayını itirmişdi, qaranlıqdan ona hay verən yox idi. Dağların arxasında gizlənmiş, onu və Pərini güdən, onlara pislik etmək istəyənlərin gülən siması görünürdü gözlərinə. Qorxu onu içəridən tutmuş, buraxmırdı. Titrəməyə başladı, az qala ağlayacaqdı. Qışqırmaq istədi.

Sonra addım səsləri eşitdi. Qaranlıqda kimsə göründü.

- Elə bildim çıxıb getmişən. - Abdulla titrək səslə dedi.

Ata ocağın qalıqlarının yanına çömbəldi.

- Hara getmişdin?

- Uzan yat, oğul.

- Sən bizi qoyub getməzsən. Sən belə etməzsən, Ata.

Ata ona baxdı, qaranlıqda üzünün ifadəsini seçmək olmurdu.

- Bacını oyadacaqsan.

- Bizi qoyub getmə.

- Yaxşı, bəsdir.

Abdulla yerinə uzandı, bacısı qollarını onun bədənində doladı, onunsə
ürəyi

ağzından çıxırdı.

Abdulla əvvəllər heç vaxt Kabildə olmamışdı. Onun Kabil haqda bildikləri Nəbi Dayının danışdıqlarından ibarət idi. O, işlə bağlı Ata ilə birlikdə bir neçə kiçik şəhərə

səfər etmiş, amma heç vaxt böyük şəhərdə olmamışdı. Heç Nəbi Dayının

danışdıqları da onu şəhərin böyüklüyünə, səs-küyünə hazırlaya bilməmişdi. Hər yanda işıqforlar, çayxanalar, restoranlar, üstündə rəngbərəng işarələr vurulmuş şüşəli dükənlər vardı. Avtomobillər izdihamlı küçələrlə şütüyür, siqnal verir, avtobuslar piyadalar və velosipedlərin arasından sıxışib çıxırdı. Bulvar tərəfdə

cinqiltılı at arabaları aşağı-yuxarı gedir, arabaların təkərləri qalxıb-düşürdü. Atanın və Pərinin əlindən tutaraq keçdikləri səkilər papiros və saqqız satıcıları, jurnal köşkləri, nalbənd dükənləriylə doluydu. Ara keçidlərdə yol polisləri dayanmışdı, əyinlərinə əməlli oturmayan uniforma geyinmişdilər, fit verir və əl hərəkətləri edirdilər, amma, deyəsən, onlara heç fikir verən yox idi.

Abdulla Pərinin dizləri üstə qoyub qəssab dükənini yaxınlığındakı skamyada

oturmuşdu. Atanın şəhər dükənindən dəmir qabda aldığı qaynadılmış lobyə ilə

keşnişli çatni yeyirdilər.

- Abolla, ora bax. - Pəri yolun o biri üzündəki dükkanı göstərib dedi. Dükanın pəncərəsində gənc bir qadın durmuşdu, əynində yaşıl, gözəl naxışlı, yaraşığı paltar vardı. Paltarın ətəyi xırda güzgülər və muncuqlarla bəzədilmişdi. Eyni rəngdə uzun şərf, gümüşü zərziba taxmış, altından qırmızı şalvar geyinmişdi. Son dərəcə sakit vəziyyətdə dayanıb yoldan ötənlərə baxır, bircə dəfə də gözünü qırpmırdı. Abdulla ilə Pəri lobyanı yeyib qurtarana qədər qadın tərپənmədi, elə ondan sonra da sakitcə durdu. Üzüyuxarı gedərkən Abdulla hündür binanın qabağında asılmış

böyük plakat gördü. Şəkildə gənc, xoşagəlimli bir hind qızı vardı. Zənbaq çölünün ortasında, yağışın altında dayanmış birmərtəbəli evin arxasından boylanırdı. Nazlı gülüşü vardı, geydiyi sari yağışdan islanıb bədəninə yapışmışdı. Abdulla Nəbi Dayının kino dediyi şeyin bu olub-olmadığını düşündü. Gələn ay bəlkə Nəbi Dayı onu və Pərini də kinoya apardı. Bu fikirdən üzü güldü.

Göy məsciddən eşidilən azan səmindən sonra Abdulla Nəbi Dayının maşını

fırladıb saxladığını gördü. Nəbi Dayı sükan arxasından çıxdı, yenə zeytun rəngli kostyumunu geyinmişdi. Maşının qapısı az qala yanından keçən qaftanlı gənc velosipedçi ilə toqquşacaqdı. Yaxşı qurtardı.

Nəbi Dayı tələsik maşının önünə keçib Atanı qucaqladı. Abdulla ilə Pərini

görəndə üzünə gülüş qondu. Əyilib dizlərini qatladı, onlarla eyni səviyyədə oturdu.

- Kabil xoşunuza gəlir, uşaqlar?

- Bura çox səs-küylüdür. - Pərinin bu sözünə Nəbi Dayı güldü.

- Doğrudan da elədir. Gəlin minin. Maşından lap çox şey görəcəksiniz.

Ayaqlarınızı silib sonra oturun. Sabur, sən qabaqda əyləş.

Arxa oturacaq sərin və möhkəm idi, oturacağın rəngi də maşının özü kimi göy

idi. Abdulla sürücünün arxasındakı oturacağa keçib Pərini də qucağına aldı. Bayırda duranların həsədlə maşına baxdıqlarını gördü. Pəri başını ona tərəf çevirdi, bir-birinin üzünə baxıb gülümsədilər.

Nəbi Dayı maşını sürdükcə pəncərədən şəhərin axınını seyr edirdilər.

Dediyinə

görə, Nəbi Dayı şəhəri onlara göstərmək üçün daha uzun yolu seçmişdi. Marancan təpəsini, üstündəki türbəni onlara göstərdi. Zahir Şahın atası Nadir Şahın burada dəfn edildiyini söylədi. Pəncərədən Kohe Şirdavaza dağının başındakı Bala Hisar qalasına baxdılar. Dediyinə görə, britaniyalılar Əfqanıstanla ikinci müharibə zamanı bu qaladan istifadə etmişdilər.

- Nəbi Dayı, bəs o nədir? - Abdulla şüşəni döyüb, düzbucaqlı şəkildə olan

böyük, sarı binanı göstərdi.

- O, Silodur. Təzə çörək fabrikidir. - Bir əli ilə sükanı tutub

boynunu geri çevirdi və göz vurub dedi: - Rus dostlarımızın hədiyyəsidir.

Abdulla çörək bişirən fabrikin nə cür bir şey olduğunu düşünüb, Şadbağda

xəmir yoğuraraq təndirə çörək yapan Pərvanəni xatırladı.

Nəhayət, Nəbi Dayı maşını sürüb təmiz, geniş bir küçəyə çıxdı. Sıra boyu sərv ağacları əkilmişdi. Evlər Abdullanın indiyə qədər gördüyü bütün evlərdən yaraşlıq və böyük idi. Ağ, sarı və mavi rəngdə idilər.

Çoxu ikimərtəbəli idi. Dəmir darvazalılı

hündür divarlarla əhatələnmişdi. Abdulla yol kənarında Nəbi Dayının maşınına oxşayan bir neçə maşın gördü.

Nəbi Dayı səliqə ilə vurulmuş kollarla eyni sırada olan yola çıxdı. Yolun

sonunda duran ağ divarlı, ikimərtəbəli ev həddən artıq böyük görünürdü.

- Eviniz necə də böyükdür. - Pərinin təəccübünə gözləri böyüdü.

Nəbi Dayı başını geri çevirib güldü.

- Mənim evim, ha. Yox, bu mənim müdirimin evidir. İndi onlarla

görüşəcəyik.

Özünüzü yaxşı aparın.

Nəbi Dayı Abdulla, Pəri və Atanı içəri keçirəndən sonra elə bil ev bir az da gözəlləşdi. Abdullanın fikrincə, bu ev Şadbağın yarısı boyda olardı. Özünü bir anlıq divin sarayında hiss etdi. Evin arxasında gözəl bir bağ vardı, sıra ilə rəngbərəng güllər əkilmiş, dizdən olan kollar səliqə ilə vurulmuşdu. Ara-sıra meyvə ağacları gözə dəyirdi. Abdulla onların arasında albalı, alma, ərik, nar ağaclarını tanıdı. Evin içindən bağa eyvana bənzər yol çəkilmişdi. Nəbi Dayı buna aynabənd deyildiyini söylədi. Evdən bağa gedən cığırın üstünə üzüm tənəklərindən talvar çəkilmişdi.

Cənab Vəhdəti ilə xanımının onları gözlədiyi otağa keçərkən Abdullanın gözüne

vanna otağı dəydi. Nəbi Dayının onlara danışdığı çini tualeti və parlayan tunc əlüzyuyanı gördü. Şadbağda hər həftə quyudan vedrə-vedrə su daşıyan Abdulla

suyun bir əl hərəkəti qədər əlçatan olduğu həyatın necəliyini dərk etməyə çətinlik çəkdi. Abdulla, Ata və Pəri üstündə qızılı işləmələr olan kresloda əyləşdilər. Arxalarını söykədikləri döşəkcələrə balaca üçkünc güzgülərdən bəzək vurulmuşdu. Divanla üzbəüz divara az qala divarın özü boyda bir rəsm əsəri asılmışdı. Bu, daş üstündə oymalar işləyən yaşlı bir adamın rəsmi idi. Eyvana açılan pəncərəni qat-qat tünd qırmızı pərdələr bəzəmişdi. Otağın içindəki bütün əşyalar parıldayırdı, tozdan əsər-əlamət yox idi.

Abdulla hələ ömründə çirkli üst-başmdan bu qədər utanmamışdı.

Nəbi Dayının müdiri cənab Vəhdəti dəri kresloda oturmuş, qollarını sinəsində

çarpazlamışdı. Onlara tamaşa edən üzündəki ifadə soyuq deyil, sadəcə, uzaq idi, nə

hiss etdiyini tam anlamaq olmurdu. O, Atadan hündür idi, qonaqları salamlamaq üçün ayağa qalxanda Abdulla bunu hiss elədi. Ensiz çiyinləri, nazik dodaqları, böyük, parıldayan alnı vardı. Ağ rəngdə kostyum, boynu açıq-yaşıl köynək

geyinmiş, göy rəngli qol düymələri taxmışdı. Qonaqlar içəri girəndən bəri ağzını açıb dediyi sözləri hesablasan, on-onbeş söz ya olardı, ya yox.

Pəri qarşısındakı şüşə stolun üzərinə qoyulmuş peçenyə qabına baxırdı.

Peçenyenin bu qədər növbənöv ola biləcəyi Abdullanın ağına da gəlməzdi.

Aralarında barmaqvari, üstü kremli, şokoladlı, ortası yumru, narıncı rəngdə şirni, yarpaq şəkilli yaşıl peçenyələr vardı.

- Peçenyə istəyirsiniz? - deyə xanım Vəhdəti soruşdu. Danışıb- gülən təkcə o idi.

- Gəlin yeyin. İkiniz də. Sizin üçün qoymuşam

Abdulla icazə almaqçün Ataya baxdı, Pəri isə gözlərini ev sahibinə dikdi. Bu hərəkət xanım Vəhdətinin xoşuna gəldi, qaşlarını oynatdı, başını tərpətib gülümsədi.

Ata yüngülcə başını tərpətdi.

- Hərəniz birini yeyə bilərsiniz, - asta səslə dedi.

- Yox, belə olmaz, - xanım Vəhdəti dedi. - Bunları almaq üçün Nəbini Kabilin düz o biri başındakı çörək dükənina göndərmişəm. Ata qızardı, baxışlarını qaçırdı. Divanın lap qırağında oturmuş, əzilmiş araqqını əllərində tutmuşdu. Dizlərini xanım Vəhdətidən kənara çəkmiş, gözlərini onun ərinə zilləmişdi.

Abdulla iki peçenyə götürüb birini Pəriyə verdi.

- Birini də götür. Nəbi Dayının əziyyəti hədər getməsin, - xanım Vəhdəti şən səslə dedi. Bu sözlərdən sonra Nəbi Dayıya baxıb gülümsədi.

- Heç bir əziyyəti yoxdur. - Nəbi Dayı bunu deyib qızardı.

Nəbi Dayı girişə yaxın durmuş, şüşəli qapıları olan hündür taxta dolaba

söykənmişdi. Abdulla bu dolabın içindəki rəflərdə cənab Vəhdəti ilə xanımının gümüşü çərçivəyə salınmış şəklini gördü. Yanlarında başqa bir ər-arvad da

dayanmışdı, qalın palto geyinib şərf taxmışdılar, arxalarında köpüklü çay axırdı.

Başqa bir şəkildə isə xanım Vəhdəti əlində qədəh tutmuş, gülürdü, o biri əlini yanındakı kişinin belinə keçirmişdi. Bu kişi cənab Vəhdəti deyildi, Abdulla bunun nə

demək olduğunu ağına sığışdırma bilmədi. Aralarında toy şəkilləri də vardı, kişi qara kostyumda, arvadı uzun ağ geyimdə idi, ağızlarını açmadan gülümsəyirdilər.

Abdulla qadına bir daha baxdı, incə beli, balaca, qəşəng ağzı vardı, qaşları qövşşəkilli idi. Dırnaqları da dodaqları kimi eyni qırmızı rəngə boyamışdı.

Yadıdadır, bu qadını bir-iki il əvvəl, Pəri hələ iki yaşında olanda görmüşdü. Nəbi Dayı onu Şadbağa gətirmişdi, qadın özü onun ailəsi ilə tanış olmaq istəmişdi. O

vaxt əynində çəhrayı rəngli qolsuz paltar vardı, Abdulla

Atasının üzündəki heyreti indi də xatırlayırdı. Qalın, ağ sağanaqlı gün eynəyi taxmışdı. Qadın durmadan gülümsəyirdi, kənd haqda, necə yaşadıkları haqda, uşaqların adları və yaşı barədə

suallar verirdi. Özünü elə aparırdı ki, elə bil o da həmin alçaq damlı, palçıq daxmanın sakinidir. Arxasını hissən qaralmış divara söykəmiş, milçəklərin

bulaşdırdığı pəncərənin və əsas otağı mətbəxdən ayıran yumşaq örtüyün yanında oturmuşdu. Abdulla ilə Pəri də bu otaqda yatardı. Gəlişini əsl tamaşaya çevirmişdi, içəri girəndə bütün etirazlara baxmayaraq, başmaqlarını çıxarmış, Atanın təklif etdiyi mizin üstündə yox, yerdə oturmuşdu. Elə bil onlardan biri idi. O vaxt cəmi səkkiz yaşı olmasına baxmayaraq, Abdulla bütün bunlara diqqət yetirə bilmişdi.

Abdullanın ən çox yadında qalan isə o vaxt İqbala hamilə olan Pərvanənin

büzüşərək küncdə oturması idi. Çiyinlərini büküb, ayaqlarını şişman qarnının altına yığmışdı, elə bil yox olub divarla bir olmaq istəyirdi. Üzünü bütün baxışlardan duvaq qoruyurdu. Duvağı düyünləyib

çənəsinin altında saxlamışdı. Abdulla onun içindən tüstü kimi qalxan utanc hissini açıq-aydın görürdü. Utandığından elə balacalaşmışdı ki, nə qədər qərribə olsa da, Abdullanın o an analığına yazığı gəlmişdi.

Xamm Vəhdəti peçenye boşqabının yanındakı qutuya yönəlib bir papiros yandırdı.

- Gələrkən uzun yolu seçdik, onlara bir az Kabili göstərdim - Nəbi Dayı dedi.

- Yaxşı eləmişən! - xanım Vəhdəti dedi. - Sabur, sən əvvəl Kabildə olmuşdun?

- Bir, ya iki dəfə, Gəlinbacı.

- Necədir, xoşuna gəlir?

Ata çiyinlərini çəkib:

- Yaman çox adam var, - dedi.

- Elədir.

Cənab Vəhdəti köynəyinin qolunun üstünə yapışmış sap qırığına əlinə götürüb

yerdəki xalçaya baxdı.

- Adam çoxdur, doğrudur, bəzən də bu şəhər adamı yorur.

Ata anlayırmış kimi başını tərpətdi.

- Kabil bir adadır, val ah. Bəziləri buram qabaqcıl şəhər hesab edir, bəlkə o da doğrudur. Hər halda elə olar. Amma, digər tərəfdən, bu şəhərin ölkənin qalan hissəsi ilə əlaqəsi uzaqdır.

Ata aşağı, əllərində tutduğu araçqına baxıb gözlərini döydü.

- Yanlış anlamınızı istəməzdim, - qadın dedi. - Bu şəhərə dair istənilən

tərəqqipərvər fikri dəstəkləyərdim. Allah şahiddir ki, bu ölkənin imkanları var.

Buna baxmayaraq, mənə elə gəlir ki, bəzən bu şəhər özündən çox razı olur.

Buranın özündənrazılığını bir görəsiniz, - deyib dərinədən nəfəs aldı. -

Bəzən bu, adamı yorur. Mən özüm həmişə kənd yerlərinə heyran

olmuşam Ürəyim gedir

kənd üçün. Uzaq əyalətlər, qariyələr, kəndlər. Yəni əsl Əfqamstam nəzərdə

tuturam.

Ata inamsız halda başım tərətədi.

- Qəbilə adətləri ilə razılaşmaya bilərəm, amma məndə belə bir hissə var ki,

orada insanlar əsl həyat yaşayırlar. Onlarda bir təbiilik var.

Adamı razı salan bir təvazökarlıqları olur. Qonaqpərvərlikləri də öz yerində. Bir də möhkəmlik. Bir də

qürür. Qürur hissi. Düz dedim, Süleyman? Qürur?

- Bəsdir, Nila, - əri sakitcə dedi.

Tam sükut çökdü. Abdulla cənab Vəhdətinin kreslonun qoltuqlarını barmaqları

ilə döyəcləməsinə baxdı, arvadı gülümsəməyə çalışırdı, əlindəki papirosun üstündə

dodaq boyasının rəngi qalmışdı. Ayaqlarını aşağıdan bir-birinə keçirmiş, dirsəklərini kreslonun qoltuğuna qoymuşdu.

- Deyəsən, düzgün sözü tapmadım. - Qadın sükutu pozaraq dedi. -

Düzgün söz ləyaqət olmalıydı. - Bunu deyib gülümsədi, düz və ağ dişləri göründü. Abdulla ömründə belə dişlər görməmişdi. -

Vəssalam. Ən düzgün söz budur. Əyalət

adamlarında ləyaqət hissi olur. Onlar ləyaqəti döş nişanı kimi üstlərində gəzdirirlər.

Mən səmimi deyirəm. Sabur, mən səndə ləyaqət görürəm.

- Çox sağ ol, Gəlinbacı. - Ata sakitcə dedi. Oturduğu yerdən azca tərətədi.

Hələ də əlindəki araqçına baxırdı.

Xanım Vəhdəti başını tərətədi. Baxışlarını Pəriyə çevirdi.

- Sən isə çox qəşəngsən. - Pəri bu sözləri eşidib Abdullaya sığındı.

Xanım Vəhdəti yavaş-yavaş sözünə davam edərək bir şeir dedi

- Bu gün mən axtardığım simanın lətafətini, gözəlliyini və sonsuz zərifliyini gördüm -Gülümsədi. - Ruminindir. Eşitmisiniz yəqin. Elə

bil bu misraları sizin üçün yazıb, əzizim

- Xanım Vəhdəti gözəl şairədir. - Nəbi Dayı dedi.

Cənab Vəhdəti oturduğu yerdən əlini uzadıb bir peçenyə götürdü, yarı bölüb

dişlədi.

- Nəbi iltifat edir. - Xanım Vəhdəti dedi və baxışlarını ona çevirdi.

Abdulla Nəbi Dayının yenidən qızardığını hiss etdi.

Xanım Vəhdəti papirosun külünü külqabıya tökdü.

- Bəlkə uşaqları harasa gəzməyə aparım?

Cənab Vəhdəti dərindən nəfəs aldı, əllərini kreslonun qoltuqlarına vurdu, elə bil indicə ayağa qalxacaqdı, amma qalxmadı.

- Onları bazara aparacam, - xanım Vəhdəti Ataya dedi. - Etiraz etmirsənsə,

Sabur. Bizi Nəbi maşınla aparacaq. Süleyman isə sənə evin arxasındakı iş yerini göstərəcək. Özün görəsən deyə.

Ata başını tərpətdi.

Cənab Vəhdəti yavaş-yavaş gözlərini yumdu.

Getməkçün ayağa qalxdılar.

Birdən-birə Abdullanın ürəyindən keçdi ki, Ata ayağa qalxıb, bu adamlara çay və peçenyeyə görə təşəkkür edərək, onun və Pərinin əlindən tutub bu evi,

divardakı şəkilləri, pərdələri, lazımsız cah-calalı tərək etsin. Su tuluğunu yenidən doldurar, bir az çörək və soyutma yumurta alar, elə gəldikləri kimi geri qayıda bilərdilər. Yenə səhranı, qənbərlikləri, təpələri keçərdilər, Ata yenə onlara nağıl danışardı. Ata ilə Abdulla Pərinin arabaya qoyub növbə ilə sürərdilər. Ağ ciyərləri tozla dolsa da, əl-ayaqları ağrıdan sızıldasa da, iki, ya da üç günə yenə qayıdıb Şadbağda ola bilərdilər. Şuca onların gəldiyini uzaqdan görüb yanlarına qaçar, Pərinin ətrafına dolanardı. Yenə öz evlərində olardılar. .

- Gedin, uşaqlar, - Ata dedi.

Abdulla irəli bir addım ataraq nəsə demək istədi, amma Nəbi Dayının möhkəm

əlləri onun çiyinlərindən yapışıb çevirdi. Onları otaqdan çıxararaq:

- Sizə bazarı göstərəcəm Siz hələ belə şey görməmişiniz, - dedi.

Xanım Vəhdəti arxa oturacaqda onlarla birlikdə oturdu, havadan onun vurduğu ətrin qoxusu gəlirdi. Şirin, bir qədər kəskin qoxu da vardı, nə olduğunu Abdulla ayırd edə bilmədi. Nəbi Dayı maşını sürdükcə o, ara-sıra suallarını

yağdırırdı. Dostlarınız varmı? Məktəbə gedirsinizmi?.

Qonşuları, oynadığı oyunlar haqqında suallar. . Günəş onun sağ yanağına düşürdü. Abdulla qadının üzündə

xırda tüklər və çənəsinin altında, ənlük-kirşanm bitdiyi yerdə çətin sezilən bir xətt gördü.

- Mənim itim var. - Pəri dedi.

- Doğrudan?

- İt də ki, nə it. - Nəbi Dayı qabaq oturacaqdan dedi.

-Adı Şucadı. Kefim olmayanda hiss edir.

- İtlər belədi də. - Xanım Vəhdəti dedi. - Hissiyyatları mənim tanıdığım çox adammdan güclüdür.

Onlar səki ilə gedən üç məktəbli qızın yanından ötdülər. Qızlar qara məktəbli forması geyinmiş, ağ yaylıqlarını çənələrinin altında düyünləmişdilər.

- Bayaq nə gəldi danışmışdım, amma, deyəsən, Kabil elə də pis yer deyil axı. -

Xanım Vəhdəti fikirli halda boyunbağısını oynatdı. O, pəncərədən bayıra baxırdı, üz cizgilərinə ağırlıq çökmüşdü. - Burda ən sevdiyim vaxt yazm sonudur, o vaxt ki, yağışlar səngiyir, hava çox təmiz olur. Yayın ilk hənirtisi.. Günəşin dağlardakı əksi..

- Gülümsədi. - Evdə uşağın olması yaxşı olacaq. Bir az dəyişiklik, səs-küy olsun.

Evimizə həyat gəlsin.

Abdulla qadının sözlərində həyəcan yaradan nəsə hiss elədi, sanki bərbəzək,

anlayış altında nəsə sirli bir şey gizlənmişdi. Birdən-birə hiss elədi ki, Pərvanənin bişirdiyi yeməklərdən qalxan tüstünü xəyal edir, şüşə

qablarla, bir-birinə uyğun gəlməyən qaralmış boşqablarla dolu mətbəxlərini düşünür. Pəri ilə birgə yatdıqları döşək çirkli olsa da, içindəki yaylar hər an pırtlayıb bayıra çıxacaq kimi görünsə də, indi bunlar üçün darıxırdı. Hələ ömründə evləri üçün bu qədər darıxmamışdı.

Xanım Vəhdəti dərinədən nəfəs alıb arxaya söykəndi, balaca çantasını qucaqladı, elə bil hamilə qadın qarnını qucaqlayırdı.

Nəbi Dayı izdihamlı bir küçəyə çıxdı. Küçənin o biri tərəfindəki məscidin

yanında bazar vardı. İçi adamlarla dolu küçələr dar idi. Dəri gödəkcə, daş-qaş, cürbəcür ədviyyat satan dükənlərin yanından keçdilər. Nəbi Dayı arxadan gəlir, xanım Vəhdəti ilə uşaqlar qabaqda gedirdilər. İndi bayırda idilər deyə, xanım Vəhdəti qara şüşəli eynək taxmışdı. Qəribədir, bu eynəklə lap pişiyə oxşayırdı. Hər tərəfdən müştəri çağıran tüccarların səsi gəlirdi. Hər dükandan musiqi səsi eşidilirdi. Kitab, radio, lampa, gümüşü qablar satan açıq dükənlərin yanından keçdilər. Abdulla iki əsgər gördü, tünd- qəhvəyi uzun şinel və tozlu uzunboğaz çəkmə geyinmişdilər. Papiros çəkir, laqeydliklə adamlara baxırdılar.

Ayaqqabı dükəninin yanında dayandılar. Xanım Vəhdəti qutularda düzəlmüş

ayaqqabıları gözdən keçirdi. Nəbi Dayı digər bir dükanda gəzişirdi, əllərini arxasında cəmləyib köhnə pullara baxırdı.

- Bunlar necədir? - Xanım Vəhdəti bir cüt sarı ayaqqabını Pəriyə göstərüb soruşdu.

- Nə qəşəng ayaqqabılardır. - Pəri inamsız nəzərlərlə ayaqqabılara baxdı.

- Geyin, yoxlayaq.

Xanım Vəhdəti Pəriyə ayaqqabıları geyinməyə kömək elədi, geyindirib ipini bağladı. Eynəyinin üstündən Abdullaya baxdı.

- Səninçün də bir cüt götürək. İnana bilmirəm ki, kənddən bura bu səndəllərdə gəlmisən.

Abdulla başını tərpedib qırağa baxdı. Yolun aşağısında çirkli saqqallı bir kişi ayaqlarını qatlayıb oturmuşdu, gəlib- gedənlərdən pul dilənirdi.

- Abolla, bunlara bax! - Pəri əvvəl bir, sonra o biri ayağını göstərdi. Ayaqlarının üstündə atılıb-düşdü. Xanım Vəhdəti Nəbi Dayını çağırıb, ayaqqabıları yoxlamaq üçün Pərinə bir az gəzdirməsini tapşırırdı. Nəbi Dayı Pərinin əlindən tutub küçə ilə apardı.

Xanım Vəhdəti Abdullaya baxdı.

- Yəqin elə bilirsən mən pis adamam, - dedi. - Əvvəl danışdıqlarıma görə.

Abdulla Pəri ilə Nəbi Dayının qoca dilənçinin yanından ötüb keçməyinə baxdı.

Dilənçi Pəriyə nəşə dedi, Pəri də üzünü Nəbi Dayıya çevirib nəşə soruşdu, o da dilənçiyə xırda pul atdı.

Abdulla səssizcə ağlamağa başladı.

- Ah, əzizim - Xanım Vəhdəti dedi. - Yazıq uşaq. - Qadın qorxmışdu. Əl

yaylığı çıxarıb Abdullaya uzatdı.

Abdulla əl yaylığını itələyib:

- Nə olar, etməyin, - titrək səslə dedi.

Qadın onun yanında çömbəldi, eynəyini arxaya, saçlarına qaldırdı.

Onunda

gözləri yaşarmışdı, əlindəki yaylıqla gözlərini sildi, üzündə qara ləkələr qaldı.

- Mənə nifrət etsən, başa düşərəm Bu, sənə haqqındır. Anlayacağımı da heç

ummuram Amma inan ki, gün gələcək, bunun düzgün hərəkət olduğunu başa

düşəcəksən. Ən yaxşısı budur, Abdulla. Belə lazımdır. Gün gələr, görərsən.

Abdulla üzünü göyə tutub durmuşdu. Pəri arxadan qayıdıb gəldi.

Üzündən

xoşbəxtlik, gözlərindən minnətdarlıq yağdı.

O qış bir səhər Ata baltanı əlinə aldı, palıd ağacını kəsib yerə qoydu. Ona Molla Şəkibin oğlu Beytulla və bir neçə başqa kişi kömək edirdi. Heç kəs ona mane

olmadı. Abdulla oğlanların yanında durub onlara baxırdı. Ata hər şeydən əvvəl yelləncəyi çıxardı. Ağaca dırmaşıb kəndirləri bıçaqla kəsdi. Qocaman ağac kəsilib gurultu ilə yerə yıxılanda Ata və başqa kişilər kənara sıçradılar. Ata Abdullaya demişdi ki, qış üçün oduna ehtiyac var. Amma əlindəki baltanı ağaca elə vəhşiliklə vururdu ki, elə bil bu ağacı görməyə gözü yox idi.

İndi daş rəngli səmanın altında kişilər kəsib yıxdıqları ağacın gövdəsini

baltalayırdılar. Hamısının burnu və yanaqları soyuqdan qızarmışdı, hər zərbədə ağızlarından çıxan səs əks-səda verirdi. Abdulla ağacın yuxarılarına doğru irəliləyib, gövdənin üstündəki balaca budaqları qoparırdı. Qışın ilk qarı iki gün əvvəl

yağmışdı. Hələ ki, güclü yağmamışdı, bu qar qarşından gələn daha güclü qarm

xəbərçisi idi. Tezliklə qış Şadbağa enəcəkdi. Qar, sırsıra, həftələrlə davam edən çovğun və bir an içində əlin üstünü çatladan küləklər gələcəkdi. Hələlikse qar orda-

burda qalaqlanmışdı, təpələrə tərəf uzanan yolda qar arasından torpaq da görünürdü.

Abdulla nazik budaqları qalaqlayıb yaxınlıqda yığılmış odunun üstünə apardı.

Təzə uzunboğaz qış çəkmələrini, əlcəklərini və paltosunu geyinmişdi. Palto

başqasından qalma, köhnə idi, amma bircə qırılmış ziqzaqmı nəzərə almasaq,

demək olar ki, təzə idi. Qırıq hissəni də Ata düzəltmişdi, palto tünd-göy rəngdə idi.

İçində narıncı rəngli kürkü vardı. Paltonun dörd dənə dərin cibi dartmaqla açıb-bağlanırdı, sıyrıqlı papağının iplərini uzadıb başa tam keçirtmək olurdu. Abdulla paltonun papağını arxaya itələmiş,

dərindən nəfəs alır, nəfəsindən buğ çıxırdı.

Günəş üfüqə tərəf enməkdə idi. Abdulla kəndin palçıq divarları üzərindən

görünən boz, tənha, köhnə külək dəyirmanını ayırd edə bilirdi. Təpələrdən külək vurduğu zaman dəyirmanın pərləri cırıltılı səs çıxarırdı. Yayda bu dəyirman mavi vağ quşlarının evinə çevrilirdi, indi isə qış olduğundan vağlar uçub getmiş, dəyirman qarğalar doluşmuşdu. Abdulla hər səhər qarğaların qarılısına oyanardı.

Sağ tərəfdə yerdə gözünə nəsə dəydi. Yaxınlaşıb diz çökdü. Lələk. . Balaca. . Sarı..

Əlcəyinin birini çıxarıb lələyi yerdən götürdü.

Bu gecə Atası və balaca ögey qardaşı İqbal ilə birlikdə sevinib şənlənəcəkdilər.

Beytullanm oğlu olmuşdu. Kişilər üçün mahnı oxunacaq və qaval çalınacaqdı. Çay, isti və təzə çörək, kartof şorbası verəcəkdilər. Sonda Molla Şəkib barmağını şirin su stəkanına salıb körpənin ağzına qoyacaqdı. Qara parlaq daşı və ikitərəfli ülgücü götürüb uşağın köynəyini qaldıracaqdı. Adi bir ayın. Şadbağda həyat davam edirdi.

Abdulla lələyi əlində çevirdi.

- Ağlamaq-filan yoxdur. - Ata demişdi. - Ağlamaq olmasın. Nazınla oynamayacam

Heç ağlamamışdı da. Kənddə heç kəs Pəri haqqında soruşmamışdı. Heç adını

da çəkən yox idi. Abdulla onun necə birdəfəlik yoxa çıxdığına heyrət edirdi.

O, öz kədərinin əksini yalnız Şucada görə bilirdi. İt hər gün onların qapısında peyda olurdu. Pərvanə ona daş atırdı. Ata əlinə çubuq alıb itin üstünə gedirdi. İt yenə də qayıdıb gəlirdi. Hər gecə itin qəmli-qəmli ulamağını eşidir, hər səhər onu qapılarında görürdülər. Çənəsini pəncələrinə söykəyib kədərli, kin saxlamayan gözlərlə onlara baxırdı. Bir neçə həftə belə davam etdi və bir səhər Abdulla itin təpələrə doğru getdiyini gördü. O vaxtdan bu iti Şadbağda görə görünmədi.

Abdulla sarı lələyi cibinə qoyub dəyirmanə tərəf getdi.

Bəzən, heç kəs fikir verməyəndə Abdulla Atanın üzündən bulud keçdiyini,

onun qarışıq hisslərlə dolduğunu görə bilirdi. İndi Ata ona balacalaşmış kimi görünürdü, elə bil çox vacib bir şeyini əlindən almışdılar. Qaz sobasının yanında oturur, İqbalı qucağına alır, elə hey yanan ocağa baxırdı. İndi onun səsi dartılmış kimiydi, Abdulla onu əvvəllər belə görməmişdi. Elə bil hər sözü uzada-uzada

deyirdi. Uzun sükuta dalır, siması qapanırdı. Daha nağıl da danışmırdı, Abdulla ilə

Kabildən qayıdandan bəri bircə nağıl da söyləməmişdi. Abdullaya elə gəlirdi ki, Ata Pəri ilə birlikdə öz ilham pərisini də Vəhdətilərə satmışdı.

Getdi.

Yoxa çıxdı.

Heç nə qalmadı.

Heç nə deyilmədi.

Pərvanənin dediyi bu sözlərdən başqa heç nə qalmadı:

- O olmalı idi. Bağışla, Abdulla. O getməli idi.

Əli xilas edə bilmək üçün barmağı kəsmək.

Abdulla dəyirmanın arxasında daşın üstündə diz çökdü. Əlcəklərini çıxarıb

barmaqlarıyla yeri qazıdı. Pərinin qalın qaşları, enli, yumru alnı, güləndə ona baxan aralı dişlərini düşündü. Gülüşünün evdəki cingiltisi qulağına gəldi. Pəri ilə birlikdə

Kabildəki bazardan qayıdan zaman düşən davanı xatırladı. Pərinin vahiməsini..

Titrəməsini.. Nəbi Dayının tələsik Pərinə aradan çıxarıb aparmasını..

Barmaqları dəmiri hiss edənə qədər qazıdı. Əllərini torpağın içinə salıb dəmir çay qutusu çıxardı. Qapağın üstündən torpağı təmizlədi.

Kabilə yola düşməzdən bir gecə əvvəl Atanın onlara danışdığı nağılı, qoca

kəndli Baba Əyyubu və divi xatırlayırdı. Abdulla Pərinin bir vaxt

dayandığı yerlərdə

dayanır, Pərinin yoxluğu qoxu kimi aşağıdan yuxarı vurardı.

Belə anlarda dizləri bükülür, ürəyi yerindən oynayır və divin Baba Əyyuba verdiyi mayeni arzulayardı.

Unutmaq istəyirdi.

Amma unutmaq deyilən şey yox idi. Abdulla hara getsə, Pəri orda dayanıb

baxırdı. Köynəyinə yapışan toz kimi idi. Artıq evə tez-tez çökən sükut kimi idi Pəri.

Sükut, sözlərə hamilə qalıb ağızdan çıxma bilməyən, dolub yağa bilməyən yağış kimi evə çökürdü. Bəzi gecələr yenə yuxuda səhranı görürdü, tək idi, uzaqda yanıb-sönən işıq elə bil nəsə demək istəyirdi.

Çay qutusunu açdı. Pərinin yığıdığı lələklər hamısı burda idi. Xoruz, ördək,

göyərçin lələyi. Tovuzquşu lələyi də burda idi. Sarı lələyi də qutuya, o birilərin yanına atdı. Düşündü ki, bəlkə bir gün. .

Ümid edirdi.

Onun da Şadbağda elə Şuca kimi sayılı günləri qalmışdı. Artıq bunu bilirdi.

Burda onun üçün daha heç nə qalmamışdı. Onun daha burda evi yox idi. Qış keçib yaz girənə qədər gözləyəcək, sonra bir səhər dan yeri ağaranda evdən çıxıb yola düzələcəkdi. Bir yol tutub gedəcəkdi. Ayaqları getdiyi qədər Şadbağdan

uzaqlaşacaqdı. Bir gün geniş, açıq bir ərazidən keçərkən ümitsizlik onu boğanda, dayanıb gözlərini yumacaq və Pərinin səhrada tapdığı qızılquş lələyini düşünəcəkdi.

Bu lələyin buludlar üstündə uçan quşdan qopub, uzaq səhralardan və dağlardan vuran vəhşi külək axımlarıyla burularaq, fırlanaraq uçaçağım və bütün qalan yerləri geridə qoyaraq, bütün olanlara rəğmən, nəhayət, bir gün bacısının onu tapa

bilməsi üçün həmin qayalıqda yerə qonacağım xəyal edəcəkdi. O an belə bir şeyin

baş verməsi onu heyretləndirəcək və ümid verəcəkdi. Həqiqəti yaxşı

bilsə də, özündə cəsarət tapıb gözlərim açacaq və gedəcəkdə.

Üç

1949-cu ilin yazı

Pərvanə hələ yorğam qaldırıb baxmamış iyi hiss edir. Məsumənin ombası,

budları, mələfə, döşək, yorğan - hamısı batıb. Məsumə üzündə utanc ifadəsi ilə

çiyni üstündən ona baxır. Sanki üzr istəyir, bu qədər illərdən soma hələ də utamr.

- Bağışla. - Məsumə pıçıltı ilə deyir.

Pərvanə hirslənsə də özünü gülümsəməyə məcbur edir. Belə anlarda dəyişməz

bir həqiqəti xatırlamaq böyük güc tələb edir: bu həngamə onun öz işidir. Başına gələnlər nə ədalətsizdir, nə də gözənilməz. Buna layıqdır. Köks ötürür, kirli mələfələrə baxıb qarşıda onu gözləyən işi düşünür.

- Gətirim yuyum səni, - deyir.

Məsumə səssizcə ağlamağa başlayır, üzünün ifadəsində heç nə dəyişmir.

Yalnız üzəşağı axıb tökülən göz yaşları görünür.

Pərvanə eşikdə sübhün üşüdən havasında, yemək bişirdikləri çökəklikdə ocaq

qalayır. Yanmağa başlayanda vedrəni Şadbağ quyusunun suyu ilə doldurub

isinməyə qoyur. Əllərini ocağa yaxın tutur. Dayandığı yerdən külək dəyirmanını, məscidi və Molla Şəkibin yamacda yerləşən evini görə bilir. Balaca olanda Molla Şəkib ona və Məsuməyə yazıb-oxumaq öyrədərdi. Molla Şəkibin arvadı damda

pomidor qurudur, bir az sonra günəş qalxanda evin damı tünd qırmızı meydana

çevrilib, başqa tozlu damlardan kəskin seçilməyə başlayacaq. Pərvanə başını

qaldırıb dan ulduzlarına baxır, onlar yavaş-yavaş uzaqlaşır,

solğunlaşırlar. Elə bil yanıb-sönməklərində də bir biganəlik var. Özünü toplayır.

İçəri keçib Məsuməni qarnı üstə çevirir. Əskini isladıb ombasını yuyur,

arxasının və əti sallanmış ayaqlarının kirini təmizləyir.

- Suyu isitmək nəyə lazımdır? - Məsumə yastığa yapışb deyir.

- Bu əziyyətə

dəyməz. Lazım deyil. Onsuz da hiss etmirəm

- Bəlkə də. Amma belə yaxşıdır. - Pərvanə üz-gözünü turşudub deyir. - Bəsdir danışdın, imkan ver, işimi görüb qurtarım

Valideynlərini itirdikdən sonra dörd ildir ki, Pərvanənin günləri belə başlayır.

Toyuqları yedirir, odun doğrayır, quyudan vedrə-vedrə su daşıyır. Xəmir yoğurur və

palçıq daxmalarının həyətidəki təndirdə çörək yapır. Daxmanın döşəməsini süpürür. Günortadan sonra başqa kənd qadınları ilə birlikdə bulaqda paltar yuyur.

Sonra isə, cümə günü olduğuna görə, valideynlərinin qəbrini ziyarət etməyə gedir və hər biri üçün qısa dua oxuyur. Və bütün gün gördüyü bu işlərin arasında

Məsuməni sağa-sola çevirib altına yastıq qoymağa da vaxt tapır.

Həmin gün Pərvanə düz iki dəfə Saburu görür.

Sabur balaca palçıq evinin həyətidə əlləşir, ocaq qalayır, tüstüdən gözlərini qıyır. Özü və oğlu Abdulla ilə birlikdə iş görür. Bir qədər sonra yenə Saburu görür.

O, başqa kişilərlə bir yerdə söhbət edir. Onlar da Sabur kimi ailəlidir, amma vaxt vardı özləri də uşaq idi, birlikdə çərpələng uçurar, itləri qovar, gizlənqaç oynayırdılar. Neçə vaxtdır Saburun çiyinlərində ağır yük var, başına faciə gəlib.

Arvadı ölüb, özü isə iki uşaqla tək qalıb. Uşaqlardan biri lap körpədir. İndi Saburun səsi astadan gəlir, az qala eşidilmir. Kənddə yorğun, taqətsiz halda gəzir.

Pərvanə həsrət dolu baxışlarla ona uzaqdan tamaşa edir, bu həsrət

adamı az

qala bimar edir. Onun yanından keçəndə baxışlarını qaçıрмаğa çalışır.

Əgər

təsadüfən baxışları qarşılaşsa, Sabur sakitcə başını tərpedir, Pərvanə qızarır.

O axşam yerinə uzananda Pərvanə yorğunluqdan qollarını qaldıra bilmir.

Başını yorğunluq içində sağa-sola çevirir. Yatağında uzanıb yuxusunun gəlməyini gözləyir.

Qaranlıqda səs eşidilir:

- Pərvanə?

-Hə.

- Bir yerdə velosiped sürməyimiz yadımdadır?

- **Hmm.**

- Necə bərk sürürdük! Təpədən üzüaşağı. İtlər də bizi qovurdu.

- Yadımdadır.

- İkimiz də çığırırdıq. Sonra da daşa çırpılmışdıq. . - Qaranlıq olsa da, Pərvanə

onun gülümsədiyini bilir. - Ana necə bərk hirslənmişdi. Nəbi də. Velosipedini qırıb tökmüşdük.

Pərvanə gözlərini yumur.

- Pərvanə?

-Hə.

Bu gecə yanımda yatarsan?

Pərvanə yorğam üstündən atır, daxmanın içində bir neçə addım atıb Məsumənin yanına gedir. Yorğam qaldırıb onun yanında uzanır. Məsumə yanağım Pərvanənin çiyinə qoyur, bir əlini də bacısının sinəsi üstündən atır.

- Sən məndən yaxşısına layiqsən, - deyər Məsumə pıçıldayır.

- Başlama yenə. - Pərvanə də pıçiltı ilə deyir. Yavaş-yavaş Məsumənin

saçlarını sığallayır, onun saçları ilə oynaması Məsumənin xoşuna gəlir.

Alçaq səslə bir az söhbət edirlər, əhəmiyyətsiz şeylərdən danışırlar. Nəfəsləri bir-birinin üzünü isidir. Bunlar Pərvanə üçün nisbətən xoş anlardır. Belə anlar ona

uşaqlıq vaxtlarım xatırladır. O vaxtlar yorğamn altında burun- buruna uzanar, sirlərim, dedi-qodularım bölüşər, səssizcə gülüşərdilər. Tezliklə Məsumə yuxuya gedir, gördüyü yuxunun təsirindən ağzında dilini tərpedir, Pərvanə isə pəncərədən bayıra, qaranlıq göy üzünə baxır. Xəyalı bir fikirdən o birinə atlayır, nəhayət, bir vaxt köhnə bir jurnalda gördüyü şəkli xatırlayır. Bədənləri bir, başları ayrı siam əkizləri, qorxunc sifətli qardaşlar. . Bir-birinə ayrılmaz şəkildə yapışmış məxluqlar, birinin iliyində yaramb, o birinin damarlarında axan qan, əbədi birlik. . Pərvanə birdən-birə dəhşətli ümitsizliyə qapılır, elə bil gözəgörünməz bir əl sinə sindən yapışıb sıxır. Nəfəs alır. Növbəti dəfə fikirlərini Sabura yönəltməyə çalışır, amma onun əvəzinə kənddə eşitdiyi şayiə yadına düşür: “Deyirlər, özünə təzə arvad axtarır”. Saburan simasını ağılından çıxarmağa çalışır. Səfeh fikri özündən uzaqlaşdırır.

Pərvanənin dünyaya gəlişi gözlənilməz olmuşdu.

Məsumə artıq doğulmuş, mamaçanın qucağında sakitcə əl- ayağını oynadırdı

ki, ana yenidən qışqırdı və növbəti uşağın başı onu bir daha iki yerə böldü.

Məsumənin gəlişi səs-küysüz olmuşdu. Sonralar mamaça deyərdi ki, bu uşaq sanki mələk kimi özü özünü doğdu. Pərvanənin doğuşu isə çox uzanmışdı. Bu doğuş ana üçün əzablı, körpə üçün dəhşətli olmuşdu. Göbək çiyəsi sanki Pərvanədən ayrılmaq istəməyib boğazına dolanmış, mamaça çətinliklə ciyəni körpədən ayırmalı olmuşdu. Ən pis anlarında, özünənifrət hissində boğulduğu vaxtlarda Pərvanə

düşünür ki, bəlkə də elə onda boğulub ölməli idi. Bəlkə də ciyə əkizlərdən hansının yaşayıb, hansının yaşamamalı olduğunu daha yaxşı bilirdi.

Məsumə vaxtında yeyir, vaxtında yatırdı. Yalnız acıyanda və ya altı islananda ağlayırdı. Oyaq vaxtlarında oynaq, gülürüz, asanlıqla şən-lənən, gülüb-qığıldayan uşaq idi. Şıqqıldayan oyuncağını sovurmağı xoşlayırdı.

Hamı onun necə ağıllı uşaq olmağından danışırdı.

Pərvanə isə zülmkar uşaq idi. Anası üzərində tam hökmü vardı.

Körpənin

dəhşətli səs-küyündən bezən atası böyük oğlu Nəbini də götürüb qardaşı evində

yatmağa gedirdi. Gecələr ana üçün əsl əzab olurdu, yazıq qadın cəmi bir neçə

dəqiqə gözünü yuma bilirdi. Pərvanə qucağında hər gecə oyan-buyana var-gəl

edirdi. Onu qucağında yelləyir, mahnı oxuyurdu. Pərvanə anasının şişmiş döşündən elə yapışırdı ki, elə bil ananın sümüyündəki bütün südü dartıb sovurmaq istəyirdi.

Belə anlarda ana ağrıdan səksənirdi. Amma uşaq süd içməklə də sakitləşmirdi.

Hətta qarnı tox olanda da Pərvanə sanki partlamaya düşür, çığırırdı. Ananın

yalvarışları heç yel olub körpənin yanından da ötmürdü.

Məsumə otağın bir küncündən dalğın, köməksiz baxışlarla anasına baxırdı, elə

bil anasının çıxılmaz vəziyyətinə yazığı gəlirdi.

- Nəbi belə uşaq olmayıb. - Anaları atalarma demişdi.
- Hər uşaq bir başqa cür olur.
- Bu birisi məni lap çərlədir.
- Keçəcək, - ata deyərdi, - pis hava kimi keçib gedəcək.

Doğrudan da keçib getdi, qarm sancısı, ya da hər nə azar idisə. Amma artıq gec idi. Pərvanə özünü tanıda bilmişdi.

Yayın sonlarına yaxın bir gün, uşaqlar on aylıq olanda, Şadbağ camaatı toy

məclisinə görə bir yerə toplaşmışdı. Qadınlar canfəşanlıqla boşqablara

zəfəranlı plov tökürdülər. Çörək doğrayır, qazanların dibindən qazmağı qaşır, üstünə quru nanəli qatıq tökülmüş badımcan qızartmasını bir-birinə ötürürdülər. Nəbi çöldə oğlanlarla oynayırdı. Qızların anası qonşularla birlikdə nəhəng palıd ağacının altına sərilmiş palazın üstündə oturmuşdu. Hərdən bir kölgədə yan-yana yatmış qızlarma nəzər salırdı.

Yeməkdən sonra hamı çay içməkdəyəkən körpələr yuxudan oyandılar. Kimsə

dərhal Məsuməni qucağına aldı. Uşaq şən bir halda əldən-ələ keçdi, əmioğlu

xalaya, xala dayıya ötürdü. Kimisi körpəni atıb-tutdu, kimisi dizi üstə oturdu.

Uşağın yumşaq qarnını qıdıqladılar. Burunlarını uşağın burnuna sürtdülər. Uşaq Molla Şəkibin saqqalını tutub dartanda hamı şaqqanaq çəkib güldü. Uşağın

hamının qucağına getməyi, şənliyi qonşuları heyran elədi. Onu qucaqlarına alıb qırmızı yanaqlarına, tünd-göy gözlərinə, qaşlarının incəliyinə, bir neçə ilə dillərə

düşəcəyi hiss olunan gözəlliyinə mat qaldılar.

Pərvanə isə anasının qucağında oturmuşdu. Sanki səhnədə tamaşa göstərən

bacısına təəccüblə kənardan baxır və bu səs-küyün səbəbini anlamırdı.

Arabir anası əyilib qucağındakı körpəyə baxır və yavaşca onun ayağını ovcunda sıxırdı, elə bil qızından üzr istəyirdi. Kimsə Məsuməniniki dişi çıxdığını deyəndə, anası sakitcə

Pərvanənin artıq üç dişi olduğunu söylədi. Heç fikir verən də olmadı.

Qızlar doqquz yaşa çatanda Saburun ailəsi ilə birlikdə Ramazan ayında

orucaçdıya yığışmışdılar. Böyüklər dövrə vurub döşəklərdə oturmuşdular, bərkdən söhbət edirdilər. Çay, xeyir-dua və dedi-qodu-hamısı eyni miqdarda

bölüşdürülmüşdü. Yaşlılar yerdə oturub təsbeh çevirirdilər. Pərvanə Sabur ilə eyni havanı udmağından, onun zil qara gözlərinin əhatəsində

olmağından xoşbəxt halda sakitcə oturmuşdu. Bütün axşam onun tərəfə baxırdı. Bir dəfə qənd dişləyərkən, bir dəfə hamar alnını ovxalayarkən, bir dəfə də böyük əmilərdən kiminsə zarafatına gülərkən ona diqqət yetirdi. Sabur bir-iki dəfə çevrilib ona tərəf baxanda dərhal üzünü yana çevirir, utandığından sıxılırdı. Dizləri titrəməyə başlayır, ağzı quruyurdu. Danışa bilmirdi.

O an Pərvanə evdə öz əşyalarının altında gizlətdiyi dəftəri düşündü. Sabur

həmişə nağıllar, hekayələr uydurar, cinlər, pərilər, divlərdən danışırdı. Çox vaxt kənd uşaqları onun başına yığışar, cıncıqlarını da çıxarmadan onun danışdığı nağıllara qulaq asardılar. Hardasa altı ay bundan qabaq Pərvanə Saburun bir gün hekayələrini bir dəftərə köçürmək istədiyini Nəbiyə danışdığını eşitmişdi. Bu hadisədən bir qədər sonra anası ilə başqa bir kəndə bazara getmiş Pərvanə işlənmiş kitablar satılan mağazada həmin gözəl dəftəri görmüşdü. Şax, xətlənmiş

vərəqləri, qalın, tünd-qəhvəyi dərisi və küncələri qabartmalı cildi vardı. Dəftəri alıb

əlində tutmuş və anasının bunu almağa imkanı olmadığını anlamışdı. Pərvanə

satıcının görmədiyini anı yaxalamış və dəftəri köynəyinin altında gizlətmişdi.

Amma üstündən altı ay keçməsinə baxmayaraq, Pərvanə hələ də dəftəri

Sabura verməyə cəsarət etmirdi. Qorxurdu ki, Sabur onun bu hərəkətinə gülər, ya da dəftərə baxıb geri qaytarar. Hər gecə yatağında uzanıb yorğanın altında dəftərə

baxır, üstündəki işləmələrə toxunurdu. “Sabah verərəm, - deyib hər gecə özünə

söz verirdi. - Sabah dəftəri götürüb düz onun yanına gedəcəyəm”.

Həmin axşam, iftardan sonra bütün uşaqlar oynamağa eşiyyə qaçdılar. Pərvanə,

Məsumə və Sabur növbə ilə Saburan atasının nəhəng palıd ağacının

möhkəm

budağından asdığı yelləncəkdə yellənirdilər. Pərvanənin növbəsi gəlib çatdı, Saburan başı nağıl danışmağa qarışdığı üçün elə hey onu yelləməyi unudurdu. Bu dəfə nağıl nəhəng palıd ağacı haqqında idi. Saburan dediyinə görə, bu ağacın sehrlı gücü vardı. Əgər hansısa bir arzunun yerinə yetməsini istəsən, gərək bu ağacın altında diz çöküb arzunu deyəsən. Əgər arzun yerinə yetəcəksə, düz on dənə yarpaq başına tökülməli idi.

Yelləncək yavaş-yavaş Pərvanə Sabura itələməsini demək üçün geri çevrildi,

amma sözlər boğazında quruyub qaldı. Sabur ilə Məsumə bir-birinə baxıb

gülümsəyirdilər. Pərvanə Saburan əlində dəftər gördü. Bu, onun dəftəri idi.

Daha sonra Məsumə ona hər şeyi danışdı: - Mən onu evdən tapdım Səninki idi? Söz verirəm, birtəhər onun pulunu yığıb sənə qaytararam İncimirsən ki? Fikirləşdim ki, bu, ona əla hədiyyə olar.

Hekayələrini yazar bu dəftərə. Onun üzündəki ifadəni gördün? Pərvanə, ona fikir verdin?

Pərvanə incimədiyini desə də, içində hər şey bir-birinə qarışdı. Bacısı ilə

Saburun bir-birinə gülümsəmələri, baxışları fikrindən çıxmadı. O an hər ikisi Pərvanənin varlığından o qədər xəbərsiz idilər ki, elə bil Pərvanə Saburun nəql elədiyi nağıllardan gəlmiş cin idi, indicə havaya qarışıb yox olacaqdı. İçindəki ağrı onu sümüklərinə qədər göynətdi. O gecə yatağında uzanıb sakitcə ağladı.

O və bacısı on bir yaşma çatana qədər Pərvanə oğlanların gizlində xoşlandıkları qızlara qarşı qəribə rəftarları barədə yaşma görə çox böyük anlayış əldə edə

bilmişdi. Ələlxüsus da bacısıyla məktəbdən qayıdarkən bu rəftarı çox aydın hiss etmək olurdu. Məktəb dedikləri, əslində, məscidin arxasındakı otaq idi ki, bu otaqda Molla Şəkib Quran dərslərindən əlavə kəndin bütün uşaqlarına oxumaq və

yazmaq öyrədir, şeirlər əzbərlədir. Qızların atası həmişə deyirdi ki, belə bir müdrik insan, belə bir məlik burda yaşadığına görə Şadbağm bəxti yaman gətirib.

Dərsdən çıxıb evə gedəndə əkizlər çox vaxt divar başında oturan oğlanlarla

qarşılaşırdılar. Oğlanlar yanlarından keçən qızlara gah söz, gah da xırda daş

atırdılar. Pərvanə hər dəfə çevrilib onlara qışqırır və daha böyük daşlarla cavab verirdi. Məsumə isə onu qolundan dartır, daha ağıllı bir səslə tez-tez gəlməsini və

onlara fikir verməməyi söyləyirdi. Amma o, yanlış anlamışdı. Pərvanə onların qızlara daş atmağına deyil, təkcə Məsuməyə sataşmalarına hirslənirdi. Pərvanə

onların niyə belə elədiklərini bilirdi. Sataşırlarsa, deməli, xoşları gəlir. Oğlanların baxışlarının onun üzərindən sürüşüb Məsuməyə zillənməsini görürdü. Onlar

həsrətli baxışlarını Məsumədən çəkə bilmirdilər. Pərvanə axmaq zarafatların və

mənasız hırıldamaların arxasında Məsuməyə qarşı heyranlığın yatdığını bilirdi.

Günlərin bir günü oğlanlardan biri qızların dalınca xırda yox, böyük daş atdı.

Daş qızların ayaqları altına düşdü. Məsumə əyilib daşı yerdən qaldıranda oğlanlar hırıldayıb bir-birini dümsüklədilər. Daşa iplə kağız bərkidilmişdi. Bir qədər uzaqlaşandan sonra Məsumə kağızı açdı. İkisi də kağızda yazılanları oxudu:

Səni gördüm anladım,

Dünya yalanmış demə.

Yarpaq nədir, çiçək nədir, bilmərəm,

Quşların yediyi tələymiş demə.

Bu, Ruminin şeirlərindən biri idi, bunu onlara Molla Şəkib öyrətmişdi.

- Ağıllanırlar, ha, - Məsumə bunu deyib güldü. Şeirin altındakı

məktubunda

oğlan “Səninlə evlənmək istəyirəm”, deyə yazmışdı. Sonuna da belə bir əlavə

etmişdi: “Bacın üçün də adam tapmışam. Əmim oğlu da onu alar. Bir-birinə uyğun gəlirlər. Əmimin əkin sahəsində bir yerdə otlayarlar”.

Məsumə kağızı cırıb atdı.

- Onlara fikir vermə, Pərvanə. Başdan xarabdırlar, - dedi.

- Gicbəsərlər, - deyərək Pərvanə onunla razılaşdı.

Uzü yalandan da olsa gülsün deyə, Pərvanə çox çalışmalı oldu.

Məktubda

yazılanlar, həqiqətən, çox mənasız və üzücü idi, amma ondan da betər Məsumənin cavabı olmuşdu Oğlanlar məktubun konkret hansı bacıya ünvanlandığını qeyd

etməmişdilər, Məsumə isə dərhal şeirin onun üçün, əmioğlunun isə bacısı üçün təklif edildiyini güman eləmişdi. İlk dəfə idi ki, Pərvanə özünə bacısının gözləriylə

baxırdı. Bacısının onu necə gördüyünü başa düşdü. Bacısı da ona başqaları kimi baxırdı. Məsumənin dediyi onu çox incitdi. Kefi qaçdı.

Məsumə çiyini oynadıb gülərək əlavə elədi:

- Bir də ki, mən öz yarımı çoxdan tapmışam

Nəbi, hər ay olduğu kimi, yenə onlara baş çəkməyə gəlib. Nəbi öz ailəsinin

uğur hekayəsidir. Təkcə ailəsinin yox, bütün kəndin sevincidir. O, Kabildə işləyir, müdirinin üstü qartal başı ilə bəzənmiş mavi rəngli maşınında kəndə gəlir. Hamı onu görmək üçün çölə çıxır, uşaqlar sevincə ətrafında atılıb-düşür.

- İşlər necə gedir? - deyə Nəbi soruşur.

Üçlükdə evdə oturub badam ilə çay içirlər. Pərvanə qardaşım çox yaraşığı

hesab edir, sivri almacıq sümükləri, qəhvəyi gözləri, bakenbardları, alından arxaya doğru daradığı qalın, parlaq saçları var. Həmişəki kimi zeytun rəngli kostyumunu geyinib. Kostyum əyninə bir az böyük görünür. Pərvanə bilir ki, Nəbi bu kostyumu ilə necə fəxr edir. Tez-tez

qollarım dartıb, yaxasım düzəldir, şalvarın əzik yerlərim çırpır, düzdür, bunlara baxmayaraq, üstünə çökmüş yanmış soğan iyindən də qurtula bilmir.

- Görürsən də, dünən Şahzadə Hümeyra bizə qonaq gəlmişdi, çay içdi, peçenye yedi. - Məsumə deyir. - Evimizi necə bəzədiyimiz üçün ürəyi getdi. -

Bunu deyib, qardaşımın üzünə gülür, saralmış dişləri görünür. Nəbi də gülür və

fincanına baxır. Kabildə iş tapana qədər Nəbi bacısına baxmaqda Pərvanəyə kömək edirdi. Hər halda buna cəhd etmişdi. Amma bacarmamışdı. Bu, onun üçün çox

çətin olmuşdu. Kabil Nəbinin sığınacağı idi. Pərvanə qardaşına qibtə etsə də, ondan küsmüş deyildi. Qardaşımın hər ay onlara verdiyi pulla günahlarım yumaq istədiyim bilirdi.

Məsumə saçlarım darayıb, gözlərinə sürmə çəkmişdi. Nəbi hər dəfə onları görməyə gələndə belə edirdi. Pərvanə bilir ki, bacısı əslində Nəbi üçün yox, Nəbini özü ilə Kabil arasında əlaqə hesab etdiyi üçün belə edir. Məsumənin fikrincə, Nəbi onların dəbdəbəli həyat, maşınlar və restoranlar, zadəgan saraylarla əlaqəsidir.

Pərvanənin yadındadır, Məsumə bir dəfə lap çoxdan ona kənddə ilişib qalmış

şəhər qızı olduğunu demişdi.

- Səndə nə xəbər var? Özünə arvad tapa bilmişən? - Məsumə oynaq bir

əhvalla qardaşından soruşur.

Nəbi əlini yelləyib onun sözünə gülür, valideynləri eyni sualı verəndə də cavabı həmişə belə olardı.

- Qardaş, mənə Kabili bir də nə vaxt göstərəcəksən? - Məsumə soruşur.

Bir il əvvəl Nəbi onları Şadbağdan götürmüş və maşınla Kabilə aparıb bütün

şəhəri göstərmişdi.

Bütün məscidləri, dükan-bazarı, kinoteatr və restoranları gəzdirmişdi.

Təpənin başında yerləşən, şəhərə yuxarıdan tamaşa edən Baği Bəla Sarayım Məsuməyə

göstərmişdi. Baburan bağlarında Məsuməni maşımın qabaq oturacağından çıxarıb qucağında Moğol imperatorunun məqbərəsinə aparmışdı. Şah Cahan məscidində

hər üçü dua etmiş, mavi rəngli hovuzun qırağında oturub, Nəbinin onlar üçün

hazırlayıb gətirdiyi yeməklərdən yemişdilər. Bu, bədbəxt hadisə baş verəndən bəri Məsumənin həyatımın ən xoşbəxt günü olmuşdu. Buna görə Pərvanə böyük

qardaşına minnətdar idi.

- Tezliklə, inşallah! - Nəbi barmaqlarım əlində sıxdığı fincana döyəcəyəm deyir.-Nəbi, o döşəyi ayağımın altına qoyarsan? Hə, belə yaxşıdır. Çox sağ ol-

Məsumə dərindən nəfəs alıb deyir. - Kabili çox sevdim, imkanım olsa, elə günü sabah durub öz ayağımla düz Kabilə gedərdim.

- Bəlkə bir gün o da olar.

- Mənim yeriməyim?

- Yox, - dili topuq vurur, - demək istəyirəm ki.. - sənə Məsumə qəhqəhə çəkir və Nəbi gülümsəyir.

Çölə çıxanda Nəbi pulu Pərvanəyə verir. Bir çiyini ilə divara söykəyib papiros yandırır. Məsumə içəridə dincini alır.

- Bir az əvvəl Saburu gördüm, — deyir. - Dəhşətdir. Körpənin adını da dedi.

Amma unuttum

- Pəridir. - Pərvanə deyir.

Nəbi başını tərpədir.

- Mən sual vermədim, amma özü mənə dedi ki, arvad axtarır.

Pərvanə kənara baxır, özünü laqeyd göstərməyə çalışır, amma əslində ürəyi az qalır yerindən çıxsın. Tərlədiyini hiss edir.

- Dedi ki kimi, mən heç nə soruşmadım Sabur özü söhbəti açdı.

Məni kənara

çəkib danışdı.

Pərvanəyə elə gəlir ki, qardaşı bütün bu illər ərzində onun Sabura qarşı hiss etdiklərindən xəbərdardır. Məsumə ilə əkiz olsalar da, onu hər zaman anlayın Nəbi olub. Buna baxmayaraq, Pərvanə Nəbinin bunları niyə danışdığını başa

düşmür. Nə mənası var ki? Sabura lazım olan azad arvad, özünü bütünlüklə ona, oğluna və körpə qızma həsr edə biləcək arvad. Pərvanənin isə vaxtı yoxdur. Onun vaxtı artıq hesablanıb. Elə bütün həyatı kimi. .

- Yəqin bir adam tapar. - Pərvanə deyir.

Nəbi başını tərpədir.

- Gələn ay yenə gəlib baş çəkəcəyəm - Papirosunu ayağının altında əzib çıxır.

Pərvanə içəri girib Məsuməni oyaq görəndə təəccüblənir.

- Mən elə bildim sən yatmışsan.

Məsumə baxışlarını ağır-ağır pəncərəyə çevirib çölə baxır.

Qızlar on üç yaşında olanda hərdən analarının tapşırığı ilə yaxınlıqdakı

kəndlərin izdihamlı bazarlarına gedərdilər. Kələ-kötür küçələrdən təzə-tər güləb iyi qalxardı. Küçələri gəzər, qəlyan, ipək şal, mis qazan, köhnə saatlar satan

dükənlərin yanından keçərdilər. Başını kəsilmiş toyuqlar ayaqlarından asılar,

milçəklər fırlanıb quzu və inək ətinin üstünə ləkə salardılar.

Hər küçədən keçəndə Pərvanə kişilərin Məsuməyə necə diqqət yetirdiklərini

görərdi. Bu adamlar laqeyd görünməyə çalışır, amma baxışlarını Məsumədən çəkə

bilməzdilər. Məsumə onlar tərəfə baxanda, bu binəvalar özlərini xoşbəxt

sayardılar. Bu baxışla qızla məxfi bir şey bölüşdüklerini xəyal edərdilər. Məsumənin gəlişi söhbətləri yarıda kəsər, papiros çəkənlərin işini yarımqıq qoyardı. Onu görənlərin dizləri titrəyər, əllərindəki çayları dağılardı.

Bəzi günlər bu hal Məsuməm lap bezdirərdi, bu vəziyyətindən az qala xəcalət çəkərdi. Pərvanəyə evdə qalıb heç yerə getmək istəmədiyim, başqalarının ona göz dikməsinə istəmədiyim deyərdi. Belə günlərdə Pərvanə bacısının gözəlliyinin başına bəla olacağı düşünürdü. Məsumənin gözəlliyi sanki doldurulub öz başına çəkilmiş silah idi. Əksər hallarda isə bu diqqətdən məmnun görünürdü Məsumə. Çox vaxt sadəcə bir gülümsəməsi ilə kişilərin diqqətim özünə çəkər, dillərinin topuq vurmasına səbəb olardı.

Belə gözəllik göz qamaşdırırdı.

O biri tərəfdə isə onun yanınca sürünən yastı sinəli, solğun baxışlı Pərvanə vardı. Pərvanənin qıvrım saçları, ağır, dərddli siması, qalın biləkləri və kişilərə xas iri çiyinləri vardı. Miskin kölgə kimi idi, qibtə və Məsumə ilə birlikdə görünməyin rıqqəti arasında parçalanırdı. Sanki zanbağın suyundan uman alağ otu idi.

Bütün həyatı boyu bacısı ilə yanaşı durub güzgüyə baxmaqdan boyun qaçırmışdı. Öz simasını Məsumənininki ilə yanaşı görmək onun bütün ümidlərini

öldürürdü. Çünki beləcə, Yaradanın ondan nəyi əsirgədiyini çox aydın görə bilirdi.

Camaat arasında isə hər yoldan ötənin gözü güzgü idi. Bundan qaçmaq mümkün deyildi.

Məsuməni qucağına alıb çölə aparır. Pərvanənin düzəltdiyi dəmir çarpayıda

otururlar. Kürəyini divara rahat söykəyə bilməsi üçün Məsumənin arxasına

döşəklər qoyur. Cırcıramaların səsi nəzərə alınmasa, sakit bir gecədir. Qaranlıqdır, ətrafda sadəcə bəzi evlərdən görünən titrək şam işığı və kağız kimi bəyaz aym parıltısı var. Pərvanə qəlyanın şüşəsini su ilə doldurur. Kibritin başı ölçüdə iki çimdik tiryək ilə tütünü qarışdırıb qəlyanın qabına tökür. Dəmir qabdakı kömürü alışdırıb qəlyanı bacısına ötürür. Məsumə qəlyanın xortumundan dərin qullab alıb döşəklərə söykənir və bacısından ayaqlarını onun qucağına qoymağı

xahiş edir.

Getdikcə Məsumənin sifəti xumarlanır. Göz qapaqları bağlanır. Başı sağa-sola əyilməyə, səsi halsız mızıltıya çevrilməyə başlayır. Dodaqlarında gülüşə oxşar bir ifadə oynayır, razılıqdan da ziyadə, ədabaz, ərincək, harm bir ifadə. Məsumə belə olanda onlar az danışirlar. Pərvanə mehin səsinə, qəlyanın qaynayan suyunun

qurultusuna qulaq asır. Başının üstündə parlayan ulduzlara və öz üstlərindən qalxan dumana baxır. Sükut xoş gəlir. Nə o, nə də Məsumə bu sükutu gərəksiz sözlərlə doldurmaq istəmir.

Nəhayət, Məsumə deyir:

- Mənimçün bir yaxşılıq edərsən?

Pərvanə ona baxır.

- İstəyirəm məni Kabilə aparasan.

- Ciddi deyirsən?

- Darüləman sarayım görmək istəyirəm Keçən dəfə ora gedə bilmədik.

Baburan məzarım bir də ziyarət edərdik.

Pərvanə irəli uzanıb Məsumənin üzündəki ifadəm daha yaxşı anlamağa çalışır.

Zarafat etdiyim göstərən bir şey axtarır, amma bacısının üzündə yalnız sakitlik görür, gözlərim qırpmadan ona baxır.

- İki gün ayaqla yol getmək lazımdır. Bəlkə də üç gün.

- Bizi qapısında görəndə Nəbinin təəccübünü təsəvvür edirsən?

- Biz heç onun hansı tərəfdə yaşadığımı da bilmirik.

Məsumə sakitcə əlini tərpədir.

- Bizə təxmini yerini demişdi. Gedib qonşulardan birinin qapısını döyərək.

Kimsə tanıyacaq. Çətin iş deyil.

- Sən bu vəziyyətdəyənkən biz ora necə gedə bilərik, Məsumə? Məsumə qəlyamın xortumunu ağzından çəkib deyir:

- Bu gün sən çöldə işləyəndə Molla Şəkib gəlmişdi, xeyli söhbət

elədik. Mən ona dedim ki, biz bir neçə günlük Kabilə gedirik. Sən və mən Bizə xeyir-dua verdi.

Uzunqulağını da verdi. Görürsən, hər şey həll olunub.

- Sən ağlını itirmisən. - Pərvanə deyir.

- Mən belə istəyirəm Bu, mənim arzumdur.

Pərvanə divara söykərib başını yelləyir. Başını qaldırıb qara buludlu göy üzünə

baxır.-Darıxmaqdan ürəyim dayanır, Pərvanə.

Pərvanə dərindən nəfəs alıb bacısına baxır.

Məsumə qəlyanı dodaqlarına aparır.

- Yalvarıram, yox demə.

Bir səhər bacılar on yeddi yaşmdaykən palıdın hündür bir budağında oturmuş, ayaqlarını yel əyirdilər.

- Sabur məni istəməyə gələcək! - Məsumə pıçıltı ilə dedi.

- Səni istəməyə? - Pərvanə əvvəl başa düşmədi.

- Özü yox, əlbəttə. - Məsumə əlləri ilə ağzını tutub gülür. - Elçilik üçün atasını göndərəcək.

Pərvanə indi anladı. Ürəyi ayağının altına düşdü.

- Hardan bilirsən? - deyə soruşdu.

Məsumə danışmağa başladı. Sözlər tələm-tələsik ağzından tökülür, Pərvanə

isə, demək olar ki, heç nə eşitmirdi. Gözünün qabağına bacısının Sabur ilə

evlənməyi gəldi. Təzə paltar geyinmiş uşaqlar əllərində güllü xına səbətləri daşıyacaq, zurna-balaban səsi gələcəkdi. Sabur Məsumənin ovcunu açıb xına

sürtəcək, sonra ağ lent ilə bağlayacaqdı. Dualar oxunacaq, xeyir-dua veriləcəkdi.

Hədiyyələr paylanacaqdı. Onlar bir-birinə qızılı duvaq altından baxacaqdılar.

Qaşıqla bir-birinə şərbət və malida yedirəcəkdilər. Pərvanə isə orada adamlarla birlikdə durub, bu hadisəyə tamaşa edəcəkdi. Ürəyi paralansa da, hamı kimi gülüb əl çalmalı, xoşbəxt görünməli olacaqdı.

Külək əsdi, ağacın budaqları tərpendi, Pərvanə oturduğu yerdə dikəldi.

Məsumə susmuşdu. Gülümsəyir, alt dodağını dişləyirdi.

- Deyirsən hardan bilirəm? İndi sənə danışaram Dayan, göstərim
Üzünü Pərvanədən çevirib, əlini cibinə saldı.

. .Sonra baş vermiş hadisə haqda Məsumə heç nə bilmir. Onun üzü o
yana

olanda Pərvanə əllərinin içi ilə altındakı budaqdan yapışdı, özünü
budaqdan

qaldırıb yenə bərkdən yerinə oturdu. Budaq əsdi. Məsumə ağızını açıb
müvazinətini itirdi. Qolları havada oynadı. Qabağa əyildi. Pərvanə öz
əllərinin hərəkətinə baxdı.

Əslində buna itələmək də demək olmazdı, amma bir anlıq əlləri
bacısının kürəyinə

dəydi və bacısına toxunduğunu gördü. Bu, cəmi bircə an çəkdi, sonra
isə Pərvanə

onun köynəyindən yapışib tutmağa çalışdı. İkisi də dəhşət içində
qışqırıb bir-birinin

adını çağırtdılar. Pərvanə bacısının köynəyindən tutdu, bir an ona elə
gəldi ki, bacısını xilas edə bilər. Amma sonra köynək sürüşdü və
cırılıb əlindən çıxdı.

Məsumə ağacdən yıxıldı. Adama elə gəlirdi ki, o, yerə dəyəənə kimi
əbədiyyət keçdi. Ağac budaqlarına ilişə-ilişə, quşları diksindirib
uçura- uçura aşağı yıxıldı.

Nəhayət, bir vaxtlar yelləncəyi asdıqları qalın budaq bərkdən eşidilən
xırçılıtlı ilə

onun onurğasını qırdı. Qız az qala iki yerə bölünüb yerə dəydi.

Bir neçə dəqiqə sonra camaat başına yığışmışdı. Qızların atası
Məsumənin

üstündə əyilib ağlayır, silkələyib onu özünə gətirməyə çalışırdı. Bütün
üzlər aşağı baxırdı. Kimsə Məsumənin əlini tutdu. Əli hələ də bağlı
idi, ovcunu bərk-bərk sıxmışdı. Barmaqlarını dartıb açanda ovcunda
düz on dənə əzilmiş xırda yarpaq tapdılar.

Məsumə bir qədər titrəyən səslə deyir:

- Bunu elə indi etməliyik. Sabaha qalsa, cəsaretin olmayacaq.

Ətrafda Pərvanənin kollardan və kövrək alağ otlarından düzəldib qaladığı

ocağın zəif közərtisindən başqa yalnız zülmətin udduğu tənha, sonsuz səhralıq və

dağlar var. İki günə yaxındır Kabilin yolunu tutub səhralıqla yol gedirlər. Pərvanə

Məsuməni qayıqla yəhərə bağlayıb və əlindən tutub uzunqulağın yanınca

addımlayır. Burulan, dərinləşən və qayalıqlarla uzanan sərt cığırlardan çətinliklə

keçmişdilər. Ayaqlarının altında adda-budda sarımtıl və pas rəngli alağ otları, hörümçəkvari çatlar gözə dəyirdi.

Pərvanə ocağın yanında dayanıb Məsuməyə baxır, Məsumə isə üstü örtülü

qum təpəciyi kimi yerdə uzanıb.

- Bəs Kabil necə olsun?

- Gəl ağıllı olaq.

- Məndən belə bir şey istəyə bilməzsən, - Pərvanə deyir.

- Yorulmuşam, Pərvanə. Mənim yaşadığım həyat deyil. Mənim varlığım

ikimizə də əzab verir.

- Gəl geri qayıdaq. - Pərvanə deyir. - Mən belə iş tuta bilmərəm.

Mən səni

qoyub gedə bilmərəm

- Sən məni qoyub getmərsən Mən səni buraxıram, azad edirəm

Pərvanə yenə o uzaq gecəni düşünür, Məsuməni ağacdən itələməyi yadına

düşür. Məsumənin yelləncəkdə yellənərkən ayaqlarını uzadıb başını geri atmağını, uzun saçlarının zivədə asılan paltarlar kimi havaya uçmağını xatırlayır. Birlikdə

qarğıdalı qabıqlarından düzəltdikləri balaca gəlinciklər, onlara cır-

cmdırdan tikdikləri paltarların hər biri Pərvanənin yadındadır.

- Mənə bir şey de, bacı.

Pərvanə gözünə dolan və görüntünü bulandıran yaşları udub, əlinin arxası ilə

burnunu silir.

- Oğlu Abdulla. Bir də körpə qızı Pəri. Səncə, onları öz uşağın kimi sevə

bilərsən?

- Məsumə!

- Səncə, bacararsan?

- Cəhd edəyəm - Pərvanə deyir.

- Lap yaxşı. Elə isə Sabura ərə get. Onun uşaqlarına bax. Öz uşaqların da olsun.

- O səni sevirdi. Məni sevmir.

- Bir az vaxt ver. Səni də sevəcəm.

- Bunlar hamısı mənim günahımdır. - Pərvanə deyir. - Mənim günahımdır

hamısı.

- Bilmirəm nə demək istəyirsən, bilmək də istəmirəm Mənim indi yeganə

arzum budur. Camaat da başa düşəcəm, Pərvanə. Molla Şəkib onlara deyəcəm.

Deyəcəm ki, özü mənə xeyir-dua verib.

Pərvanə üzünü qaldırıb qaranlıq səmaya baxır.

- Xoşbəxt ol, Pərvanə. Yalvarıram, xoşbəxt ol. Mənim xətrimə.

Pərvanə birdən-birə hər şeyi açıb ona demək istəyir. Onun nə qədər

yanıldığını, eyni ana bətnində böyüdüyü bacısını necə pis

tanıldığını, özünün bu qədər illərdir sözsüz peşmanlıq içində yaşadığını ona danışmaq istəyir. Bəs sonra nə olacaq? Bir daha

Məsuməni incitmək bahasına rahatlayacaq? Dodağını dişləyib sözlərini udur. Bacısına onsuz da kifayət qədər əzab verib.

- İndi isə qəlyan çəkmək istəyirəm - Məsumə deyir. Pərvanə etiraz etmək

istəyəndə Məsumə: - Vaxtıdır, - bu dəfə daha ağır və qərarlı səsle deyir.

Pərvanə yəhərdən sallanan çuvalın içindən qəlyanı çıxarır. Titrəyən əlləriylə

qəlyanın qabında adət etdikləri qarışığı hazırlamağa başlayır.

- Bir az da. - Məsumə deyir. - Lap çox tök.

Pərvanənin yanaqlarından yaş axır, burnunu çəkir. Bir çimdik də, sonra birini də, daha sonra birini də əlavə edir. Kömürü alışdırıb qəlyanı bacısının yanına qoyur.

- İndi isə, - Məsumə deyir, alovun narıncı işıltısı yanaqlarında və gözlərində

titrəyir, - əgər mənə sevirənsə, əgər həqiqətən mənim bacımsansa, çıx get. Elə

indicə get. Nə öpüşək, nə əlvida deyək. Mənə yalvartma.

Pərvanə nəşə demək istəyir, amma Məsumə ağrılı, boğucu bir səsle başını

yana çevirir.

Pərvanə yavaşca ayağa durur. Uzunqulağa tərəf gedib yəhəri düzəldir.

Heyvanın noxtasını əlinə alır. Birdən-birə Məsuməsiz necə yaşayacağını bilmədiyini dərk edir. Yaşaya biləcəkmə, ondan da əmin deyil. Məsumənin yoxluğu varlığından daha ağır yük olarsa, onda nə edəcək? Bir vaxtlar Məsumənin zəbt etdiyi boşluğu indi nə ilə dolduracaq?

“Ürəkli ol”. - Sanki Məsumənin səsini eşidir.

Pərvanə noxtanı əlinə alıb heyvanın başını çevirir və getməyə başlayır.

Qaranlıq bölərk gedir, gecənin soyuq küləyi üzünü kəsir. Başını aşağı tutur.

Sonda yalnız bircə dəfə çevrilib geri baxır. Gözləri yaşlı olduğundan qaladığı ocaq ona uzaq, zəif, sarımtıl işıq kimi görünür. Əkiz bacısının qaranlıqda, ocağın yanında

tək-tənha uzandığını düşünür. Bir azdan ocaq sönəcək, Məsumə üşüyəcək.

Ürəyindən geri qayıtmaq, bacısının üstünü yorğanla örtüb yanında uzanmaq keçir.

Pərvanə çevrilir, özünü yenidən yoluna davam etməyə məcbur edir.

Elə o an bir səs eşidir. Uzaq, boğuş, naləyə bənzər bir səs. . Pərvanə ayaq

saxlayır. Başını əyir və səsi yenidən eşidir. Elə bil ürəyi ağzından çıxacaq. Dəhşət içində Məsumənin fikrini dəyişərək onu geri çağırıldığını düşünür. Bəlkə də

qaranlıqda ulayan çaqqal, ya da tülkü səsidir. Pərvanə anlaya bilmir. Bəlkə də

küləyin vıyılmasıdır, düşünür.

“Məni qoyub getmə, bacı. Qayıt gəl”.

Dəqiqləşdirməyin bircə yolu var, o da gəldiyi yolla geri qayıdıb yoxlamaqdır.

Pərvanə geri qayıdır. Çevrilib Məsumə tərəfə bir neçə addım atır. Sonra dayanır.

Məsumə haqlıdır. Əgər indi geri qayıtsa, gün çıxanda bu işi görməyə cəsarəti çatmayacaq. Fikrini dəyişib, onun yanında qalacaq. Həmişəlik qalacaq. Bu, onun üçün yeganə imkandır.

Pərvanə gözlərim yumur. Külək şalım oynadıb üzünə çırpır.

Heç kəs bilməməlidir. Heç kəs bilməyəcək. Bu, onun sirri olacaq, yalnız dağlara deyilmiş bir sirr. Bu sirlə yaşaya biləcəkm, deyə özünə sual verir və cavabı bildiyim anlayır. Onsuz da bütün ömrünü sirlərlə yaşayıb.

Uzaqdan yenə həmin nalə səsi gəlir.

“Səni hamı sevirdi, Məsumə.

Məni isə heç kəs sevmirdi.

Bəs niyə belə oldu, bacı? Mən neyləmişdim ki?”

Pərvanə qaranlıqda xeyli vaxt hərəkətsiz durur.

Nəhayət, seçimim edir. Çevrilir, başım aşağı salıb görmədiyi üfüqə tərəf

addımlayır. Bir daha çevrilib geri baxmır. Bilir ki, baxsa, fikrim dəyişəcək. Baxsa, indiki qətiyyətim itirəcək, çünki arxaya

boylandığında təcürdən sürətlə aşığı gələn, daşlara, çınqıllara ilişən, hər ikisini oturacaqda titrədən, hər sürüşməsində təkərlərindən toz-duman qaldıran köhnə velosiped görəcək. O, velosipedin

gövdəsində, Məsumə isə oturacağında oturub, tam sürətlə sürdükcə kəskin dönüşləri edən də Məsumədir, velosipedi dərin çökəkliyə aşırın da. Amma

Pərvanə qorxmur. O bilir ki, bacısı onu sükanın üstündən çevirib yerə yıxmaz, onu incitməz. Dünya fırlanan həyəcan dalğasına çevrilir, onlar küləyin vıyılısını qulaqlarında eşidir. Sahibsiz itlər onları qovduqca, Pərvanə çiyini üstündən arxaya - bacısına, bacısı da ona baxır.

Pərvanə yeni həyatına doğru addımlayır. Durmadan gedir, ətrafdakı qaranlıq

onu ana bətni kimi bürüyür. Hava açılıb dan yerinin solğun işartısı şərqdən, qaya parçası arxasından görünəndə isə özünü yenidən dünyaya gəlmiş kimi hiss edir.

Dörd

Rəhman və Rəhmli Allahın adı ilə.

Cənab Markos, bilirəm ki, siz bu sətirləri oxuyanda mən artıq həyatda olmayacağam, çünki məktubu sizə verəndə onu yalnız mənim ölümümdən sonra

açmağınızı xahiş etmişdim Əvvəlcə icazə verin, cənab Markos, yeddi ildir sizi tanımağın necə bir məmnunluq olduğunu qeyd edirəm Bu sətirləri yazdıqca hər il sizin bağda pomidor əkməyinizi, səhərlər otağıma gəlib mənimlə çay içib

zarafatlaşmağınızı, özümüz də fərqiə varmadan bir-birimizə fars və ingilis dilini öyrətməyimizi xatırlayıram Dostluğunuz, diqqətiniz, bu ölkədə gördüyünüz işlərə

görə sizə təşəkkür edirəm və ümid edirəm ki, mənim minnətdarlığımı xeyirxah

həmkarlarınıza, xüsusilə də mərhəmətli ürək sahibi Amra xanım Ademoviçə və

gözəl, cəsarətli qızı Roşiyə çatdıracaqsınız.
Onu da deməliyəm ki, cənab Markos, bu məktubu təkcə sizə deyil, başqa bir insana da yazıram, oxuduqca daha yaxşı anlayacaqsınız. Ümid edirəm, bu məktubun həmin insana çatdırılmasına da kömək edəcəksiniz. Məktubla tanış olduqca artıq sizə məlum olan bəzi hadisələri təkrar oxuyacaqsınız, bunun üçün əvvəlcədən üzr istəyirəm Onları zərurətdən - o insana da məlum olsun deyə qeyd edirəm Cənab Markos, oxuyub görəcəksiniz ki, bu, təkcə etiraf məktubu deyil. Bu məktubu həm də başqaları haqda bildiyim bəzi məlumatları çatdırmalı olduğum üçün yazıram Qorxuram ki, bununla bağlı sizin yardımınıza da ehtiyacım olacaq. Hardan başlayacağım barədə çox düşünmüşəm Səksən yaşlarında bir adam üçün bu hekayəni qələmə almaq sizə asan gəlməsin. Mənim dəqiq yaşım mənimlə eyni nəsildən olan bir çox əfqanlar kimi özümə də sirdi, amma güman və təxminlərimin müəyyən qədər dəqiq olduğunu düşünürəm, belə ki, Nadir Şahın güllələnib öldürüldüyü və gənc oğlu Zahirin taxta çıxdığını eşidən gün, sonralar bacanağım olacaq dostum Sabur ilə yumruq döyüşünə çıxdığımı aydın xatırlayıram Bu, 1933-cü il idi. Yəqin elə hekayəmi də oradan başlaya bilərəm Ya da başqa bir yerdən. Bu hekayə sürətlə gedən qatar kimidir, yolun hansı hissəsindən qatarın içinə tullanırsan tullan, gec-tez son dayanacağa çatacaqsan. Amma düşünürəm ki, bu hekayəni elə bitdiyi yerdən başlamalıyam Mənim hekayəm Nil a Vəhdəti ilə başlayıb, elə onunla da bitir.

Mən onunla 1949-cu il - cənab Vəhdətiyə ərə gəldiyi il tanış oldum O vaxt

artıq iki il idi ki, cənab Süleyman Vəhdətinin yanında işləyirdim Doğulduğum Şadbağ kəndindən 1946-cı ildə köçüb Kabilə gəlmiş və əvvəlcə bir il Süleyman bəyin qonşuluğundakı başqa bir evdə işləmişdim Cənab Markos, Şadbağdan çıxıb getmək səbəblərimlə fəxr etmirəm Etiraflarımdan birincisi də qoy elə bu olsun.

Kənddə iki bacımla yaşayırdım, bacılarımdan biri şikəst idi. Orada yaşadığım həyat məni boğurdu. Bilirəm, bu mənə haqq qazandırmır, amma çox cavan idim, cənab

Markos. Dünyanı görmək istəyirdim Xəyal arım nə qədər adi və qeyri-müəyyən

olsa da onlar məni rahat buraxmırdı. Gəncliyim ötüb keçir, gələcək imkanlarım getdikcə azalırdı. Beləliklə, kənddən çıxıb getdim Düzdür, şəhərdə işləməklə

bacılarıma da əl tutmuş olacaqdım, amma bu, həm də qaçış idi.

Səhərdən axşama qədər Cənab Vəhdəti üçün işlədiyimdən elə onun iqamətgahında yaşayırdım Cənab Markos, o vaxtlar cənab Vəhdətinin evi sizin 2002-ci ildə Kabilə gələrkən qarşılaşdığınız acınacaqlı evdən çox fərqli idi. Bu, gözəl, təmtəraqlı bir məkan idi. O vaxtlar ev ağılıqdan şəfəq saçırdı, sanki almazla bəzədilmişdi. Darvaza geniş asfalt yola açılırdı. İçəri gircək yüksək tavanlı dəhliz görünərdi. Giriş hündür, çini vazalar, çərçivəsi qoz ağacından olan dairəvi oymalı güzgülərlə bəzədilmişdi. Sonralar siz bir müddət həmin divara uşaqlıq dostunuzun dənizdə əldəqayırma fotoaparata çəkilmiş bir şəklini asmışdınız. Qonaq otağının mərmər döşəməsi işıq saçırdı, döşəmənin bir hissəsinə tünd-qırmızı türkmən

xalçası sərilmişdi. İndi həmin xalçanı da dəri divanlar, əl işi olan qəhvə stolu, lazurit daşından hazırlanmış şahmat dəsti, qırmızı ağacdən düzəldilmiş hündür dolab kimi oğurlayıblar. O dəbdəbəli mebdən çox az şey qalıb, qalanlar da əvvəlki görkəmini çoxdan itirib.

İlk dəfə evin daş kirəmitli mətbəxinə daxil olanda heyrətdən ağızım

açıq

qalmışdı. Mətbəx o qədər geniş idi ki, burada mənim doğma Sadbağ kəndimin

bütün camaatını yedirmək olardı. Altı gözlü qaz sobası, soyuducu, çörək qızardan, saysız-hesabsız qab, tava, bıçaq və digər mətbəx avadanlığı mənim ixtiyarımda idi.

Dörd vanna otağının hər birində oymalı mərmər plitələr və çini əlüzyuyanlar vardı.

Cənab Markos, yuxarı mərtəbədə sizin vanna otağınızda indi tək cə yeri qalmış

dördkünc boşluq bir vaxtlar lazurit daşlı əlüzyuyan idi.

Bir də evin arxa bağçası vardı. Cənab Markos, gərək bir gün yuxarı mərtəbədəki iş otağınızdan aşağı, bağçaya nəzər yetirib bir vaxtlar oranın necə

olduğunu təsəvvür etməyə çalışsınız. Bağçaya hilal ay şəklində tikilmiş sürahili aynabənddən keçməklə daxil olurdular.

Sürahiyə yaşıl üzüm tənəkləri sarmaşardı.

O vaxtlar bağçanın çəmənliyi yamyaşıl idi, aralarında yasəmən, itburnu, ətirşah, zanbaq gözə dəyirdi. İki sıra meyvə ağacları çəmənliyi dövrəyə almışdı. Cənab Markos, həmin giləs ağaclarından birinin altında uzanıb sərin mehin yarpaqları xışıldatmasma qulaq asan adam asanlıqla dünyada bundan gözəl yer olmadığı qənaətinə gələ bilərdi.

Mənim qaldığım yer isə həyətin arxasında tikilmiş daxma idi. Pəncərəsi vardı, divarları ağ, təmiz rənglənmişdi. Bu daxma o qədər də böyük ehtiyacları olmayan gənc, subay adam üçün tam münasib idi. Orada çarpayı, masa, oturacaq və gündə

beş dəfə namaz xalçamı açıb sərmək üçün kifayət qədər yer vardı. O vaxt da bu otaq mənə kifayət edirdi, bu gün də otağımdan razıyam Mən cənab Vəhdəti üçün yemək bişirirdim Bu bacarığı əvvəl rəhmətlik

anamdan, sonra isə Kabildə qonşuluqdakı evdə bir il ərzində köməkçisi olduğum yaşlı özbək aşpazdan öyrənmişdim Bundan

başqa, həm də cənab Vəhdəti üçün sürücülük edirdim ki, bu işimdən də çox razı idim Onun 1940- cı illərin ortalarının istehsalı olan “Chevrolet” markalı maşını vardı. Maşmmdamı qara, yumşaq oturacaqları və təkərləri isə maşının özü kimi mavi rəngdə idi. Hara sürüb getsək, yoldan ötənlər çevrilib bu yaraşığı maşına baxardı. Özümü ehtiyatlı və bacarıqlı sürücü kimi göstərmişdim deyə, cənab Vəhdəti maşınını sürməyi mənə həvalə etmişdi. Sürücülüüyü məhz mənim etməyimin digər səbəbi də, cənab Vəhdətinin maşın sürməyi sevməyən nadir insanlardan olması idi. Cənab Markos, desəm ki, mən yaxşı xidmətçi idim, yəqin mənə

lovğa sanmazsınız. Diqqətli müşahidələrim sayəsində cənab Vəhdətinin nələri xoşlayıb-xoşlamadığını, qəribəliklərini və onu əsəbiləşdirən şeylərin nə olduğunu öyrənmişdim Şakərlərini, vərdişlərini yaxşı bilirdim Məsələn, hər səhər yeməkdən sonra ayaqla gəzintiyə çıxmağı xoşlayırdı. Buna baxmayaraq, tək gəzməyə nifrət edirdi, ona görə də mən hər səhər onunla bir yerdə olurdum Onunla yanaşı getməyimin nə işə yaradığını anlamasam da, istəyini yerinə yetirirdim Gəzintilərimiz zamanı, demək olar ki, ağızını açıb mənimlə bir kəlmə danışmaz, daim düşüncələrinə dalmış görünərdi. Əllərini arxasında qoşalayıb tez-tez addımlayardı. Başını tərpedib yoldan ötənlərə salam verər, parıldayan dəri ayaqqabılarının dabanı ilə səkini döyəcləyərdi. Uzun ayaqlarının atdığı addımlara çata bilmədiyimdən geri qalar, az qala dalınca qaçmalı olardım Günün qalan vaxtını yuxarı mərtəbədəki iş otağına çəkilər, ya kitab oxuyar, ya da təklikdə şahmat oynayırdı. Rəsm çəkməyi də sevərdi. Düzdür, mən onun

olduğunu bilmirdim, çünki o vaxt hələ çəkdiyi rəsmləri görməmişdim Tez-tez onu çəkdiyi rəsm üzərində işləyərkən görürdüm İş otağında, pəncərənin qarşısında, aynabənddə qaşını çatıb diqqətlə rəsm albomu üzərində qara karandaşla işlədiyini görürdüm

Vaxtaşırı onu şəhərdə gəzdirirdim Həftədə bir dəfə anasını görməyə gedərdi.

Ailə toplantıları da olardı. Cənab Vəhdəti onların çoxundan boyun qaçırırsa da, bəzən hansısa ailə məclislərinə gedərdi. Onu maşınla dəfn mərasiminə, ad gününə, toya aparardım Hər ay onunla dəftərxana ləvazimatı satılan dükana gedər, oradan rəsm albomu, qara karandaş, pozan və karandaşyonan alardıq. Bəzən maşının arxa oturacağına oturub gəzməyi xoşlayardı. Belə vaxtlarda “Hara gedirik, Ağa?” - deyər soruşardım O da sadəcə çiyinlərini çəkərdi. “Lap yaxşı, Ağa”, - deyib maşını işə salardım Saatlarla boş-boşuna şəhəri gəzər, qonşu küçələrdə şütüyərdik. Kabil çayının sahilinə gedər, Bala Hissara qalxar, bəzən Darüləman sarayına qalxardıq.

Bəzi günlər Kabildən çıxıb Qarğa gölünə gedər, maşını suyun qırağında saxlayardıq.

Mən mühərriki söndürər, cənab Vəhdəti isə sakitcə arxa oturacaqda oturardı. Açıq pəncərədən quşların bir ağacdən o

birinə hoppanmasma, günəş işığının gölə
düşərək minlərlə işıltıya dönüb parıldamasma tamaşa etməkdən
məmnun
görünərdi. Maşının güzgüsündən arxaya - ona baxardım O anlarda
mənə
dünyanın ən tənha adamı kimi görünərdi.
Ayda bir dəfə cənab Vəhdəti böyük səxavət göstərərək maşınla
mənim
Şadbağa gedib, bacım Pərvanə ilə əri Saburu görərək qayıtmağım
icazə verərdi.
Hər dəfə kəndə girəndə məni səs-küylü uşaqlar qarşılayardı. Əlləri ilə
maşının qapılarını, pəncərəsini döyəcəyəm, atılıb- düşərdilər. Bu
cırıtdanlar hətta maşının damma da dırmaşmağa çalışardılar. Maşını
cızacaqlarından, üstünü əzəcəklərindən qorxub onları qovurdum
- Bir özünə bax, Nəbi, - Sabur deyərdi, - məşhur olub getmişən.
Saburun uşaqları Abdulla və Pəri doğma analarını itirdikləri üçün
(Pərvanə
onların ögey anası idi) onlara həmişə diqqət göstərməyə

çalışardım, xüsusilə də
oğlanın qayğıya daha çox ehtiyacı vardı. Hər dəfə oğlanı maşınla
gəzdirməyi təklif edər, o isə israrla hər səfərində balaca bacısını özü
ilə gətirərdi. Onu dizi üstə
oturdub bərk-bərk saxlayar, Şadbağda maşınla dövrə vurardıq.
Şüşəsilənləri
yandırır-b-söndürməsinə, siqnalı basmasına icazə verərdim Ona
maşının işıqlarını azaldıb-çoxaltmağı da öyrətmişdim
Maşının ətrafındakı həngamə səngiyəndən sonra oturub bacım və
Saburla çay
içər, onlara Kabildəki həyatımdan danışardım Hər dəfə çalışardım ki,
cənab
Vəhdəti haqqında çox danışmayım Mənə qarşı yaxşı münasibətinə
görə ona
hörmətim vardı, odur ki, arxasınca ondan danışmaq mənə xəyanət
kimi
görünürdü. Bu qədər sadıq nökrə olmasaydım, onlara Süleyman
Vəhdətinin sirli bir məxluq olduğunu, ömrünün qalan hissəsini özünə
miras qalmış pulla yaşamaqdan razı görünən, iş-peşəsi və heç nəyə
həvəsi olmayan, özündən sonra dünyada heç nə qoymaq istəməyən
biri olduğunu deyərdim Onun məqsədsiz və

həyat yaşadığım söyləyərdim Onun həyatımn elə bizim boş, mənasız
gəzintilərimizə bənzədiyini damşardım Maşımın arxa oturacağından
müşahidə

edərkən yamndan ötüb keçən həyata göz atmaqla kifayətlənən biganə
bir adam

amalsız bir olduğunu damşardım Bivec bir həyat yaşadığım deyərdim

Bütün bunları deyə bilərdim, amma heç birini demirdim Elə yaxşı ki,
demirdim Çünki onun haqqında bütün bunları düşünməklə necə
yanıldığımı hələ

bilmirdim

Bir gün cənab Vəhdəti nazik xətli, yaraşılıq kostyum geyib həyəətə
düşdü.

Əvvəllər bu kostyumu onun əynində görməmişdim Onu şəhərin
zəngin bir hissəsində yerləşən əraziyə aparmağımı istədi. Hündür
divarlı

gözəl bir evin yanında maşını saxlamağımı söylədi. Qapının zəngini basdı, xidmətçi qapını açanda içəri girdi. Ev çox böyük idi, cənab Vəhdətinin evindən də xeyli böyük və gözəl idi. Evin qabağını hündür, incə sərvi ağacları bəzəyirdi, sıx-sıx əkilmiş qeyri-adi gül kollarının heç adını da bilmirdim Evin arxa bağçası cənab Vəhdətinin bağçasından iki dəfə

böyük idi. Evi əhatələyən divarlar o qədər hündür idi ki, hətta iki adam bir-birinin çiyinə dırmaşsa da, boylanıb həyətin içini görə bilməzdi. Bu, daha böyük vardövlət idi.

Yayın ilk işıqlı günləri idi, göy üzündə günəş parlayırdı. Maşının endirdiyim pəncərələrindən ılıq hava içəri dolurdu. Sürücünün işi əsasən maşın sürmək olsa da, adətən, onun vaxtının böyük hissəsi gözləməklə keçir. Mağazaların, şadlıq saraylarının qarşısında mühərriki söndürüb, içəridən gələn musiqini dinləyərək gözləyir. Vaxt öldürmək üçün bir az kart oynadım. Kart oynamaqdan bezib

maşından düşdüm. O tərəf, bu tərəfə getdim. Qayıdıb yenə maşında oturdum.

Cənab Vəhdəti çıxana qədər bir az mürgüləməyi düşündüm.

Elə o an darvaza açıldı və qara saçlı gənc bir qadın göründü. Gözünə günəş

eynəyi taxmış, qısaqol, dizlərinə çatmayan narıncı paltar geyinmişdi. Ayaqları çılpaq idi, heç ayaqqabı da geyinməmişdi. Bilmədim maşının içində oturduğumu gördü, yoxsa yox, amma gördüsə də fikir vermədi. Söykənib dabanını arxasındakı divara yapışdıranda əynindəki paltar bir az yuxarı qalxdı və altdan budunun bir hissəsi göründü. Yanaqlarımdan boynuma enən yanğı hiss etdim

Cənab Markos, izninizlə bir etiraf da edim Bu, elə bir etirafdır ki, onu heç bir mədəni sözlə yaraşığa mindirmək olmur. O vaxt mən iyirmi yaşın sonunda olardım və qadın ilə ünsiyyətə ən çox ehtiyac duyan gənc yaşda idim Kənddə birlikdə

böyüdüyüm və ömründə həddi-bülüğa çatmış qadın budu görməmiş, bir tərəfdən,

elə məhz bu imtiyaza sahib olmaqçün evlənən gənc oğlanlardan fərqli olaraq,

mənim müəyyən təcrübəm vardı. Kabildə cavan kişilərin ehtiyaclarını qarşılayan rahat və münasib bir yer tapmış, orada bir neçə dəfə olmuşdum Bunları deməklə

onu qeyd etmək istəyirəm ki, yatdığım fahişələrdən heç biri indicə bu böyük evdən çıxmış qadın qədər gözəl və qədd- qamətli deyildi.

Divara söykənib papiros yandırdı. Tələsmədən, adamı heyran edən zərifliklə papirosunu çəkdi. Papirosu iki barmağının lap ucunda tutmuşdu, hər dəfə onu

dodaqlarına qaldıranda əli yumrulanıb bütün çənəsini örtürdü. Diqqətlə onun

hərəkətlərini izləyirdim Əlini incə biləyindən aşağı əyməsi mənə bir dəfə parlaq üzlü şeirlər kitabında gördüyüm uzun kirpikli, qara saçlı qadının şəklini xatırlatdı. O

şəkildəki qadın bağda sevgilisinin yanında uzanmış, ağappaq barmaqları ilə ona şərab badəsi içirirdi. Bir anlıq sanki üzbəüz küçədə diqqətini nəsə cəlb elədi, üzünü çevirdi. Mən isə bu andan istifadə edib, tez barmaqlarımla saçlarımı arxaya darayıb düzəltdim, istidən saçlarım bir-birinə yapışmağa başlamışdı. O, yenidən üzünü çevirəndə bir daha yerimdə dondum Bir neçə dəfə papirosunu yenidən üfürdü, sonra onu divara basıb söndürdü və qayıdıb içəri girdi.

Axır ki, nəfəs ala bildim

Həmin axşam cənab Vəhdəti məni qonaq otağına çağırıb dedi:

- Təzə xəbər var, Nəbi. Evlənirəm

Belə çıxırdı ki, tənhalığı düşündüyüm qədər də sevmirdi.

Nişan barədə xəbər tez yayıldı. Xəbərlə birlikdə şayiələr də baş alıb getdi. Mən onları cənab Vəhdətinin evinə gəlib-gedən fəhlələrdən eşidirdim Şayiələri ən çox yayan Zahid idi, o, həftədə üç dəfə bağçaya qulluq etməyə gələr, ağacları və kolları budayardı. Hər sözdən sonra dilini şappıldatmaq kimi iyrənc adəti vardı. Dedi-qodu yaymaq onun üçün torpağa gübrə səpmək qədər asan bir iş idi. O da mənim kimi bütün ömrü boyu onun-bunun qapısında aşpaz, bağban, əlaltı kimi

işləmiş
adamlardan idi. Həftədə bir-iki dəfə iş günü bitəndən sonra qonşu
fəhlələr çay
içmək üçün mənim daxmama yığışardı. Bilmirəm bu ənənə necə
başlamışdı, amma artıq buna son qoymaq mümkün deyildi. Kobud, ya
da qaraqabaq adam kimi
görünməkdən qorxurdum Ən pisi də o idi ki, özümü onlardan üstün
tutduğumu
düşünəcəklərindən ehtiyat edirdim
O axşam çay içəndə Zahid qalan yoldaşlara gələcək gəlinin pis ad-
sanından və
cənab Vəhdətinin ailəsinin bu evliliyə razılıq verməməsindən danışdı.
O dedi:
“Kabildə hamı bu qadının namussuz olduğunu bilir. Cəmi iyirmi yaş
olmasına baxmayaraq, elə cənab Vəhdətinin məşını kimi “o ki var
işlənilib”. Hələ bu harasıdır, qadın bütün bu deyilənləri danmaq
əvəzinə bu mövzuda şeirlər yazır”. O bunu
deyəndə içəridəkilər narazılıqla pıçıldaşmağa başladılar. Yoldaşlardan
biri qeyd etdi ki, bu hadisə onun doğma kəndində olsa, qadının başını
çoxdan kəsmişdilər.
Elə o an ayağa qalxıb, “bəsdir”, - dedim Onları tikiş tikən arvadlar
kimi qeybət etməkdə günahlandırılıb, cənab Vəhdəti kimilərin
sayəsində canlarını kənddə peyin təmizləməkdən qurtardığını
xatırlatdım “Qanacağınız, hörmətiniz olsun”, - deyib əlavə etdim.
Bir anlıq otağa sükut çökdü. Az qala bu axmaqlara təsir edib ağıllarını
başlarına gətirdiyimi düşünəcəkdim ki, hamısı bir- birinə qoşulub
bərkdən gülməyə
başladılar. Zahid məni yaltaqlıqda günahlandırılıb dedi ki, təzə gəlin,
yəqin ki, tezliklə mənim üçün də "Yaltaqlar yaltağı Nəbiyə ithafən"
adlı bir şeir yazacaq.
Hamısı daha bərkdən gülməyə başlayanda dözməyib özümü
daxmadan çölə atdım
Amma çox uzağa getmədim. Onların növbə ilə danışdıqları şeyiələr

içimdəki

marağı artırırdı. Özümü düzgün, vicdanlı göstərməyimə baxmayaraq, qulağımı

şəkləyib içəridə danışdıqlarının hamısını eşitdim Heç bir təfərrüatı buraxmaq istəmirdim

Nişan cəmi bir neçə gün çəkdi, ardınca isə canlı oxuyan müğənnilər, rəqqasələr, şən məclis əvəzinə molla və şahidin bir neçə dəqiqəlik evə gəlməsi və

səbəbkarların kağıza imza atmaları ilə başa çatdı. Beləliklə, onu ilk dəfə

gördüyümdən heç iki həftə keçməmiş xanım Vəhdəti evimizə gəlin köçdü.

Cənab Markos, icazənizlə bir qədər fasilə verib demək istəyirəm ki, burdan o yana cənab Vəhdətinin xanımından Nila deyə bəhs edəcəyəm Yəqin sözsüz də

başla düşürsünüz ki, o vaxtlar onu adı ilə çağıra bilməzdim, hətta özü təklif etsəydi də, belə bir şey mümkün olmazdı. Ona həmişə məndən gözlənilmədiyi kimi ehtiramla

“Gəlinbacı” deyə müraciət edərdim Amma bu məktubun məqsədinə uyğun olsun

deyə, ədəb qaydalarına zidd olaraq, ona həmişə xəyalımda düşündüyüm kimi, Nila deyə istinad edəcəyəm

Beləliklə, mən əvvəldən bilirdim ki, bu, bədbəxt bir evlilikdir. İkisi arasında zərif baxışma və ya xoş bir söz eşitmək nadir hadisə idi.

Onlar bir evin içində

yaşayan, amma yolları nadir hallarda kəsişən başqa-başqa insanlar idi.

Səhərlər mən cənab Vəhdətiyə adəti üzrə yemək verirdim Onun səhər yeməyi bir tikə qızarmış çörək, yarım fincan qoz, içinə hil əlavə edilmiş şəkərsiz yaşıl çay və bir soyutma yumurtadan ibarət olardı. O, yumurtanın azca boş

olmasını, çəngəli batıranda axıb dağılmasını xoşlayardı. Təzəcə işə başladığım vaxtlarda bunu yaxşı bacarmamağım mənim üçün böyük narahatlığa səbəb olardı.

Mən cənab Vəhdəti ilə, hər səhər olduğu kimi, ayaqla gəzintiyə
çıxanda Nila
yatardı. Bəzən günortaya qədər, hətta günortadan sonra da yatıb
qalardı. O
oyanana qədər az qala cənab Vəhdətinin nahar vaxtı gəlib çatardı.
Səhərlər öz işlərimlə məşğul olarkən hər an Nilamn qonaq otağının
qapısını
açaraq aynabəndə çıxacağı anı gözləyərdim Fikrimdə oyun oynayaraq
bu gün
onun necə görünəcəyini düşünərdim Görəsən, bu gün saçını necə
yığacaq?
Yuxarıdan, yoxsa aşağıdan toplayacaq? Bəlkə bu gün saçlarını açıb
çiyinlərinə
tökəcək? Görəsən, bu gün eynək taxacaq mı? Bəlkə bu gün səndəl
geyəcək?
Görəsən, bu gün kəmərlili mavi ipək xaladı, yoxsa iri düymələri olan
sumağı
paltarını geyəcək?
Nəhayət, aynabəndə çıxdığı zaman mən özümü məşğul göstərər, ya
maşını
silər, ya da itburnu kolunu sulayar, amma hər an altdan-altdan onu
süzərdim
Bəzən eynəyini yuxarı qaldırıb gözlərini ovxaladığımı, hərdən
başındakı lenti açıb boynunu geri atmasını, qara, uzun saçlarını aşağı
sallamasını, bəzən çənəsini dizlərinə söykəyib bağçaya baxmasını,
papirosundan qullab alıb xumarlanmasını, ayaqlarını bir-birinin
üstünə aşırmasını izləyərdim Ayağının birini o birinin üstünə
aşırıb yelləməsini ya darıxmaq, ya narahatlıq, ya da yeni bir fəsad
hazırladığının işarəsi kimi anlayardım
Cənab Vəhdəti bəzən yanında olardı, amma əksər hallarda bir yerdə
olmazdılar. O, günün böyük hissəsini elə əvvəllər olduğu kimi
keçirərdi. Yuxarı mərtəbədəki otağında oturub kitab oxuyar, rəsm
çəkərdi. Evlilik onun gündəlik adətlərini, demək olar ki,

dəyişməmişdi. Nila bütün günü yazardı. Ya qonaq otağında, ya da aynabənddə oturur, əlində karandaş, qucağında yerə səpələnən kağızlar olardı. Barmaqlarının arasından papiros əskik olmazdı. Onlara şam yeməyi verdiyim zaman sakitcə qəbul edər, başları aşağı halda dodaqucu “sağ ol” deyərdilər. Sükutu yalnız çəngəl-bıçağın taqqıltısı pozardı. Həftədə bir-iki dəfə Nilanı papiros, təzə qələm dəsti, dəftər, ya da bərbəzək almaq üçün şəhərə aparardım Onu şəhərə aparacağımı əvvəldən bildiyim günlərdə mütləq saçlarımı darayar, dişlərimi fırçalayardım Üzümü yuyar, soğan iyini aparsın deyə əllərimə limon sıxıb bir- birinə sürtərdim Kostyumun tozunu çırpar, ayaqqabılarımı silib parıldadardım Köhnə, zeytun rəngli kostyumu mənə cənab Vəhdəti bağışlamışdı. Mən ümid edirdim ki, o kostyumun bir vaxtlar özünə məxsus olduğunu Nilaya deməmişdi. Amma kim bilir, bəlkə də demişdi. Niyyyəti pis olmaya bilərdi, amma çox vaxt onun kimi adamlar belə cüzi şeylərin mənə kimiləri necə utandıra biləcəyini anlamazdılar. Bəzən rəhmətlik atamdan qalma quzu dərisindən tikilmiş papağımı da başıma qoyardım Geyinib güzgünün qabağında papağımı sağa-sola çevirərdim Özümü Nilaya yaraşığı göstərməyə o qədər aludə olurdum ki, o an burnumun üstünə eşşək arısı qonsa belə, ta mənə sancmayana qədər onu görməzdim Hazır olub yola çıxdığımız zaman xırda bəhanələr taparaq yolu mümkün qədər uzatmağa çalışardım Heç olmazsa, bir-iki dəqiqə onunla birlikdə keçən vaxtımı artırmağa can atardım Şübhələnməsin deyə bunu ehtiyatla edərdim Əllərimlə sükandan bərk-bərk yapışar və düz yola baxardım Özümə ciddi nəzarət edər, ta o mənə müraciət etməyincə güzgüdən arxaya baxmazdım Onun tək-cə mənəmlə bir yerdə olması, arxa oturacaqda oturması mənə kifayət edərdi. Bahalı sabun, losyon, ətir, saqqız, papiros iyi kimi onun tərəfindən vuran

müxtəlif qoxuları içimə

çəkərdim Çox vaxt təkcə bu, mənim əhvalımı qanadlandırmağa kifayət edərdi.

Elə ilk söhbətimiz də maşında olmuşdu. Ciddi söhbətimizi deyirəm, yəni onu

gətir, bunu apar kimi saysız-hesabsız müraciətlərini, təbii ki, söhbət saymırdım Bir gün onu əczaçıya dərman almağa aparanda birdən mənə sual verdi.

- Nəbi, sizin kənd necə bir yerdir? Adı nə oldu sizin kəndin?

- Şadbağ kəndidir, Gəlinbacı.

- Hə, Şadbağ. Nə cür bir yerdir ora? Danış görüm

- Elə bir danışmalı şey yoxdur, Gəlinbacı. Kənddir də.

- Oh, əminəm ki, kəndinizin özünəxas bir xüsusiyyəti var.

Üzdən sakit görünməyə çalışsam da, daxilən həyəcan keçirirdim Dərhal

maraqlı bir qəribəlik tapıb ona danışmalıydım Ona ağıllı görünəcək, onu

əyləndirəcək bir şey söyləməli idim Heç nə ağılıma gəlmirdi. Mənim kimi kəndli, balaca adam belə böyük bir xanıma maraqlı görünəcək nə tapıb danışa bilərdi?

- Kəndimizdə əla üzüm olur, - dedim və deyən kimi də özümü şapalaqlamaq

istədim Heç üzümün yeridir?!

- Eləmi? - darıxan səslə dedi.

- Çox şirin olur.

-Ah!

Daxilən ölüb yerə girdim Qoltuqlarımın altm tərlediyini hiss etdim

- Bir üzüm növü var, o ancaq Şadbağda bitir. Çox zərif, kövrək növdür. Əgər

başqa yerdə əksən - lap istəyirsən qonşu kənd olsun - bitməyəcək. O dəqiqə

quruyacaq. Adamlar danışır ki, bu ağac qüssədən ölür. Amma bu, əlbəttə, doğru deyil. Hər şey torpaqdan və sudan asılıdır. Amma

camaat belə deyir, Gəlinbacı.

Qüسسəindən.

- Doğrudan da heyrətəmizdir, Nəbi.

Güzgüdən arxaya nəzər salıb onun pəncərədən çölə baxdığını gördüm Dodaqlarına xəfif bir gülüş qonmuşdu, bu məni ürəkləndirdi.

- Gəlinbacı, bir şey də danışa bilərəm?

- Əlbəttə, buyur, buyur, - dedi. Çaxmağı çaxdı, arxa oturacaqdan mənim

tərəfimə tüstü gəldi.

- Şadbağda bir mollamız var. Bütün kəndlərdə molla olur axı. Bizimkinin adı

Molla Şəkibdir. Çoxlu əhvalatları olur. Səysız-hesabsız əhvalatlar bilir. Bizə həmişə

bir şey danışardı. Deyərdi ki, müsəlmanın ovcunun içinə fikir verin, dünyanın harasında yaşayır yaşasın, fərqi yoxdur, çox qəribə bir şey görəcəksiniz. Bütün

müsəlmanların ovcunun içindəki xətlər eynidir. Bu nə deməkdir? Bu o deməkdir ki, müsəlmanın sol əlinin içindəki xətlər ərəb rəqəmləri ilə səksən bir, sağ əlinin xətləri isə on səkkiz rəqəminə oxşayır. Səksən birdən on səkkiz çıxanda nə qalır?

Altmış üç. Peyğəmbər dünyasını dəyişəndə düz altmış üç yaşı vardı. Allahın ona salamı olsun.

Arxa oturacaqdan asta gülüş eşitdim.

- Bir dəfə kəndimizdən keçən bir səyyah, adətimize uyğun olaraq, Molla

Şəkibin qonağı olmuşdu. Səyyah yemək yeyərkən bu söhbəti eşidib bir qədər fikrə

getdi, sonra dedi: “Molla Şəkib, sən Allah incimə, amma mən bir yəhudi tanıyıram, onun əllərinin içindəki xətlər də eynilə bizimki kimidir. Bəs bunu necə başa düşək?”

Molla Şəkib ona belə demişdi: “Deməli, həmin yəhudi qəlbən müsəlman olub”.

Onun qəfildən şaqqanaq çəkib gülməyi bütün gün qulaqlarımda

səsləndi. Əgər

küfr danışırımsa, Allah məni bağışlasın, amma elə bil bu gülüş müqəddəs kitabda təsvir olunan gözəl çayları, meyvəli, kölgəli ağacları olan cənnət bağından mənə hədiyyə göndərilmişdi.

Cənab Markos, istəyirəm biləsiniz ki, məni ovsunlayan təkçə Nilanın gözəlliyi deyildi, baxmayaraq ki, təkçə gözəlliyi də buna kifayət edə bilərdi. Ömrümdə Nila kimi gənc qadınla tanışlığım olmamışdı. Onun danışığı, yerişi, geyimi, gülümsəməyi - hər şeyi mənimçün yemlik idi. Nila mənim qadın barədə, qadımın düzgün

davranışı barədə anlayışlarımın hamısını alt-üst etmişdi. Onun bu xislətini nə Zahid, nə Sabur, nə də mənim doğma kəndimdəki başqa kişilər və qadınlar bəyənə

bilərdi. Mənim üçün isə onun bütün hərəkətləri cazibəsinə və əsrarəngizliyinə rəng qatırdı.

Beləcə, həmin gün nə iş gördümsə, onun gülüşü qulaqlarımda cingildədi. O

axşam dostlarım çay içməyə gələndə dişlərimi ağardıb yenə onun gülüşünü

xatırladım Xəyalımdakı gülüşü yoldaşlarımın səsini batırdı. Ağıllı əhvalatımla narazı olduğu evliliyindən, heç olmazsa, bir anlıq fikrini dağıdıb üzünü güldürə bilmişdim deyə özümlə qürur duyurdum O, qeyri-adi qadın idi. O gecə yatmağa gedəndə

birdən ağılıma gəldi ki, heç mən özüm də adi adam deyiləmmiş. Siz bu qadının

mənim üzərimdəki təsirinə fikir verirsinizmi?

Tezliklə Nila ilə mən hər gün söhbət eləməyə başladıq. Bu söhbətlər o, nəhayət ki, yuxudan oyanıb aynabənddə qəhvəsini içərkən baş tuturdu. Özümü

guya hansısa tapşırığı yerinə yetirir kimi göstərib ya yer belləyir, ya da ona yaşıl çay gətirir, hər an yanında fırlanırdım Söhbət etmək üçün məni seçdiyinə görə özümü başqalarından üstün hesab edirdim Necə olsa mən evdə yeganə qulluqçu

deyildim Əvvəl də qeyd etdiyim kimi, vicdansız, zəhləmgetmiş Zahid və həftədə iki dəfə paltar yumağa gələn şişman sifətli Hazara qadın da vardı. Amma Nila məhz məni seçmişdi. O, yalnızlığımı yalnız əriylə və mənimlə bölüşürdü. Adətən, söhbətin böyük hissəsi onun payına düşürdü. Mənim üçün bu, daha da yaxşı idi. Onun öz dərini yüklədiyi gəmi olmaq mənə xoş idi. Məsələn, bir dəfə mənə ova çıxmaq üçün atası ilə birlikdə Cəlalabada səfər etdiyini danışmışdı. Dediynə görə, orda

gördüyü ölü maralın açıq qalmış donuq gözləri uzun müddət kabus kimi onu izləmişdi. Danışdı ki, uşaq ikən İkinci Dünya Müharibəsindən əvvəl anası ilə birlikdə Fransada olmuşdu. Ora həm qatar, həm də gəmi ilə gedib çıxmışdılar.

Qatar hərəkət etdikcə qabırğalarında təkən hiss etdiyini danışmışdı. Kupeləri bir-birindən ayıran pərdələri, qatarın ahəngdar taqqıltısını və mühərrikin tüstüsünü xatırladığını danışmışdı. Ondan bir il əvvəl çox pis xəstələndiyi vaxt altı həftə atası ilə birlikdə Hindistanda qaldığını da demişdi.

Hərdənbir papirosun külünü tökmək üçün çevriləndə tələsik qırmızı boyalı

dırnaqlarına, hamar, dolğun baldırlarına və dolu sinəsinə diqqət yetirərdim Yer üzündə hardasa bu qadınla sevişmiş, öpüşmüş, sinəsinə toxunmuş adamlar var

deyə düşünərdim Bu qadınla sevişmiş adam həyatdan başqa nə istəyə bilərdi,

görəsən? Dünyanın ən yüksək zirvəsinə qalxmış birisi özünə başqa nə arzulaya bilərdi ki? Üzünü mənə çevirəndə bütün iradəmi toplayıb baxışlarımı başqa bir nöqtəyə çevirərdim

Özünü daha rahat hiss etdikcə səhər söhbətlərində mənə cənab Vəhdətidən

şikayət etməyə başlamışdı. Bir dəfə mənə ərini soyuq və özündənrazı adam hesab etdiyini dedi.

- O mənə qarşı həmişə səxavətli olub, - cavabında dedim Dərhal

əlini etirazla yelləyib:

- Lazım deyil, Nəbi. Mənimlə belə şeylərə ehtiyac yoxdur, - dedi.
Nəzakətlə baxışlarımı endirdim Əslində tam haqsız da deyildi.

Həqiqətən

cənab Vəhdəti bəzən mənim sözümlü kəsərək danışığ tərzimə düzəliş edərdi. Bəlkə

də yanılırdım, amma bunu özündənrazılıq kimi də qəbul etmək olardı.

Bəzən onun otağına girib bir qab şirniyyat gətirər, çayını təzələyib, masanın üstündəki artıqları təmizləyərdim O isə bircə dəfə də başını qaldırıb mənə baxmazdı. Elə bil otağa adam yox, milçək girmişdi. Gözlərini belə qaldırmadan adama nə qədər

əhəmiyyətsiz olduğunu göstərə bilirdi. Digər tərəfdən, qonşuluqda yaşayan

ağaların öz xidmətçilərini çubuqla və qayıqla döydüyünü bildiyimə görə, onun hərəkətləri elə də pis görünmürdü.

- Bu adamda macəra, əyləncə anlayışı yoxdur, - kefsiz halda qəhvəsini

qarışdıraraq deyərdi. - Süleyman gənc adam bədənində qapanıb qalmış qoca

kişidir.

Onun belə açıq şəkildə danışmağı məni qorxutmuşdu.

- Bu doğrudur ki, cənab Vəhdəti təklildə özünü daha rahat hiss edir, - deyə

ehtiyatlı diplomatiya ilə cavab vermişdim

- Bəlkə də anası ilə bir yerdə yaşasa yaxşı olardı. Necə bilirsən, Nəbi? Elə ikisi də bir-birinin tayıdır.

Cənab Vəhdətinin anası ağır, çox təşəxxüslü qadın idi. Şəhərin başqa bir

hissəsində saysız-hesabsız qulluqçuları və iki sevimli iti ilə birlikdə öz evində

yaşayardı. İtlərini əzizləyər, onları qulluqçularından üstün tutardı. Bu itlər balaca, tüksüz, qorxunc məxluqlar idi, hər şeydən ürker və bərkdən hürməyə

başlayardılar. Onlara nifrət edirdim, çünki mən otağa girən kimi ayaqlarımın üstünə tullanıb yuxarı dırmaşmağa çalışardılar.

Hər dəfə mən Nilanı cənab Vəhdəti ilə anasıgilə qonaqlığa aparanda maşının

arxa oturacağında gərginlik hiss edərdim Nilanın üzündəki ifadədən, qaşlarını çatmasından mübahisə etdiklərini anlayardım. Yadımdadır ki, mənim valideynlərim mübahisə edəndə, qalib tərəf tam aydın olmayana qədər əl çəkməzdilər. Onlar bununla hər cür mübahisəyə son qoyub sabahkı günə heç nə saxlamazdılar.

Vəhdətilər isə belə deyildi. Onların davası heç vaxt tam bitməz, bir qab suya düşmüş bir damla mürəkkəb kimi suyun bütün rəngini dəyişərdi.

Cənab Vəhdətinin anası bu evlilikdən narazı idi və Nila da bunu bilirdi. Bunları anlamaq üçün elə də ağıllı olmaq gərək deyildi.

Nilə ilə söhbətlərimiz davam etdikcə bir sual təkrar-təkrar qayıdıb ağılıma

gəlirdi: Bəs o, cənab Vəhdətiyə niyə ərə gəlmişdi? Bunu soruşmağa cəsərim

çatmırdı. Bu cür sərbəstlik mənim təbiətimə yad idi. Yalnız onu düşünərdim ki, görünür, bəzi adamlar üçün, xüsusilə də qadınlar üçün ailə həyatı - hətta beləsi də

olsa - daha ağır bir həyatdan qaçış idi.

1950-ci ilin payızı idi. Bir gün Nila məni çağırdı.

- İstəyirəm məni Şadbağa aparasan, - dedi. Mənim ailəmi görmək, hardan

gəldiyimi bilmək istədiyini söylədi. Bir il idi onun üçün yemək bişirir və Kabilin hər yerini gəzdirirdim, o isə mənim haqqımda heç nə bilmirdi. Onun istəyi məni qəfil yaxaladı. Nila kimisinin qulluğunun həyatı, ailəsi ilə maraqlanması görünməmiş

hadisə idi. Onun mənə qarşı belə maraq göstərməyi məni həm sevindirir, həm də

ehtiyatlandırır. Bəli, ona necə bir yoxsulluq içində doğulduğumu göstərməkdən utanırdım

Biz yola düşəndə tutqun, buludlu bir gün idi. Dikdaban ayaqqabı, qolsuz, şaftalı rəngdə bir paltar geyinmişdi. Ona daha münasib bir şey geyinməsinə məsləhət vermək mənlük deyildi. Yolda kəndimiz, kəndimizin insanları, Sabur və uşaqları haqda suallar verirdi.

- Adları nədir?

- Deməli, oğlanın adı Abdulladır, - dedim. - Doqquz yaşı var, anası ölüb,

mənim bacım Pərvanənin ögey oğludur. Bacısı Pərinin iki yaşı olacaq. Pərvanənin keçən qış bir oğlu oldu, adını Ömər qoymuşdular, amma uşaq tələf oldu.

- Niyə tələf oldu?

- Qışdır da, Gəlinbacı. Qış gələn kimi hər il bir-iki uşaq soyuqdan tələf olur. Hər kəs ümid edir ki, qış onun ailəsinə xətersiz ötüşəcək.

- Aman Allah, - dedi.

- Amma yaxşı xəbərimiz də var, - dedim. - Bacım yenə hamilədir.

Kənddə həmişəki kimi səs-küylü uşaqlar maşının qabağına qaçaraq bizi

qarşıladılar. Nila maşının arxa oturacağından enən kimi hamısı səslərini kəsib kənara çəkildi. Bəlkə də Nilanın onlara qışqıracağını düşündülər. Amma o, çox böyük təmkin və mehribanlıq nümayiş etdirdi. Əyilib salamladı, uşaqlarla söhbət elədi.

Bir-bir adlarını soruşdu, yanaqlarını oxşayıb, kirli saçlarını sığalladı.

Camaat ona tamaşa etmək üçün başımıza toplaşır, mən isə sıxılırdım.

Uşaqlıq dostum Beytulla nasvar tütününü çeynəyə- çeynəyə dostları ilə birlikdə qarğa dəstəsi kimi damdan əyilib bizə baxırdılar. Molla Şəkib və başqa üç ağsaqqal divarın kölgəsində oturub təsbeh çevirir və qocalmaq bilməyən gözlərini Nilaya zilləyib narazı ifadə ilə çılpaq qollarına baxırdılar.

Nilanı Sabura təqdim elədim, bütün camaatın bizi izləyən

baxışları altında

palçıq daxmaya girdik. İçəri girməmiş Nila ayaqqabılarım çıxardı.
Sabur

çıxarmaması üçün nə qədər israr etsə də fikir vermədi. İçəridə Pərvanənin bir küncdə oturduğunu və gərgin yumağa döndüyünü gördüm. Demək olar ki, pıçılıyla Nilaya xoşgəldin elədi.

Sabur qaşılı ilə Abdullaya işarə elədi:

- Çay gətir, oğul.

- Lazım deyil, xahiş edirəm, - Nila bunu deyib Pərvanənin yanında yerə

oturdu. - Narahat olmayın.

Abdulla isə artıq çıxıb qonşu otağa keçmişdi. Ora həm mətbəx, həm də Pəri ilə

özünün yataq otağı idi. Bizim oturduğumuz otağı mətbəxdən pərdə ayırırdı.

Oturub əlimdə maşımın açarlarını oynadır və kaş bacıma əvvəldən xəbər verə

biləydim deyə düşünürdüm. Çatlamış divarlar his bağlamışdı, Nilamın altındakı cırıq döşək toz içində idi. Otağın yeganə pəncərəsini milçəklər qaraltmışdı.

- Nə gözəl xalçadır, - deyib Nila barmaqlarım xalçamın üstündə gəzdirdi. Xalça tünd qırmızı idi, üstündə fil şəkilli naxışlar vardı. Bu, Sabur ilə Pərvanənin sahib olduqları yeganə dəyərlə əşya idi. Həmin xalçamın elə o qış satılacağımla hələ bilmirdik.

- Bu, bir vaxtlar atamın olub, - Sabur dedi.

- Türkmən xalçasıdır?

- Bəli.

- Onların istifadə elədiyi qoyun yununu çox bəyəniyəm. Sənətkarlıqları çox yüksəkdir.

Sabur başım tərpətdi. Nila ilə söhbət etsə də, hələ bir dəfə də başım qaldırıb üzünə baxmamışdı.

Abdulla örtüyü araladı, əlində çay fincanları ilə yaxınlaşıb Nilamın

qarşısında yerə oturdu. Ona çay süzdü, soma ayaqlarım çarpazlayıb qonağın qabağında

oturdu. Nila ona sadə suallar verir, danışdırmağa çalışırdı. Abdulla isə yalnz qırxılmış başım tərptəməklə kifayətlənir, bir- iki söz deyib ehtiyatlı baxışlarla qonağın üzünə baxırdı. Öz- özümə dedim ki, bu oğlanla söhbət eləyib, özünü yaxşı aparması

barədə bir-iki söz demək lazımdır. Fikirləşirdim ki, bunu dostcasına edərem, çünki oğlanı çox istəyirdim Ciddi, ağıllı uşaq idi.

- İndi neçənci aymdasan? - deyə Nila Pərvanədən soruşdu. Başını aşağı dikmiş bacım uşağın qışda doğulacağını dedi.

- Nə bəxtəvərsən, - Nila dedi. - Uşaq gözləmək və belə bir nəzakətli oğulluğa sahib olmaq.

Abdullaya baxıb gülümsədi, onun üzünün ifadəsi isə dəyişmədi. Pərvanə “sağ ol”a bənzəyən bir söz dedi.

- Balaca bir qızınız da olmalıydı, hə? - Nila dedi. - Pəri?

- İndi yatıb. - Abdulla dedi.

- Ah, eşitmişəm çox şirindir.

- Get bacını gətir. - Sabur dedi.

Abdulla bir an tərəddüd etdi, atasına, sonra Nilaya baxdı. Aşkar narazılıqla qalxıb otaqdan çıxdı.

Əgər nə vaxtsa özümə haqq qazandırmaq istəsəm, Abdulla ilə bacısı arasındakı bağlılığın adi olduğunu deyərdim Amma belə deyildi.

Allahdan başqa heç kəs bilmir ki, bu ikisi bir-birində nə tapmışdılar. Bu, bir sirr idi. Mən heç vaxt iki insan arasında belə münasibət görməmişdim

Əslində Abdulla Pərinin təkçə qardaşı yox, həm də atası idi. Pəri körpə vaxtı gecələr ağlayanda yerindən qalxıb ona baxan Abdulla olmuşdu.

Altını dəyişər, qucağında yelləyər, sakitləşdirib yenidən

yatırdardı. Onun bacısına qarşı nümayiş elədiyi səbir inanılmaz idi. Bacısını qucağına alıb bütün kəndi gəzər, onu ən qiymətli hədiyyə kimi camaata göstərərdi.

Hələ yuxulu olan Pərinə otağa gətirəndə Nila onu qucağına almaq istədi.

Abdulla şübhəli nəzərlərlə baxıb bacısını ona verdi. Elə bil o an daxilindəki gizli həyəcan signalı çalmağa başlamışdı.

- Oh, necə də şirindir. - Nila dedi. Uşağı inamsız atıb- tutmağmdan təcrübəsizliyi hiss olunurdu. Pəri çaşbaş nəzərlərlə Nilaya, sonra Abdullaya baxıb ağlamağa başladı. Abdulla tez uşağı Nil adan aldı.

- Bu gözlərə, yanaqlara bir bax. - Nila dedi. - Necə də şirindir, hə, Nəbi?

- Elədir, Gəlinbacı. - dedim -Nə gözəl ad qoymuşunuz: Pəri. Həqiqətən pəri kimi gözəldir.

Abdulla bacısını qucağında yelləyib qayğılı gözlərlə Nilaya baxdı. Kabilə qayıdarkən Nila maşında başını pəncərəyə söykəyib susmuşdu.

Uzun

zaman heç nə danışmayıb, sonra birdən ağlamağa başladı. Maşını yolun qırağına çəkdim

Xeyli vaxt heç nə demədi. Ağladıqca çiyinləri silkələnirdi. Axır ki, burnunu yaylığına silib:

- Çox sağ ol, Nəbi, - dedi.

- Nəyə görə, Gəlinbacı?

- Məni ora apardığına görə. Ailənlə tanış olmaq mənimçün başucalığı idi.

- Başı uca olan bizik. Bizim üçün şərəfdir.

- Bacının uşaqları çox gözəldir, - deyərək eynəyini çıxarıb gözlərini sildi.

Bir an sakit durub heç nə deməməyi düşündüm Amma bu qadın mənim

yammda ağlamışdı, belə yaxın vəziyyətdə özümü nəşə xoş söz deməyə borclu

saydım

- Sizin də uşaqlarınız olacaq, Gəlinbacı. İnşallah. Allah özü sizə kömək olacaq.

- Yox, olmayacaq. Buna heç Allah da çarə edə bilməz.

- Əlbəttə, edər, - dedim - Siz çox cavansınız, Gəlinbacı. Allah istəsə, hər şey olar.-Sən heç nə başa düşmürsən,-yorğun səslə dedi. Onu heç

vaxt belə yorğun, halsız görməmişdim - Heç nə yoxdur. Hindistanda kəsib çıxartdılar. Mənim içim bomboşdur.

Bunun cavabında heç nə deyə bilmədim Arxa oturacağı keçib onu qucaqlamaq, öpüb sakitləşdirmək istərdim Nə etdiyimi anlamağa macal tapmadan əlimi arxaya aparıb onun əlindən tutdum Bir an elə bildim əlini çəkəcək, amma o, minnətdarlıqla əlimi sıxdı. Maşında oturub bir-birimizin üzünə baxmadan əl- ələ

tutmuşduq. Ətrafdakı üfüq boyu uzanan sarımtıl, boş düzənliklərə, qurumuş

suvarma xəndəklərinə, kollara, daşlara, həyatın hərəkətinə baxırdıq. Nilanm əli əlimdəydi, təpələrə, elektrik dirəklərinə tamaşa edirdim Uzaqda arxasınca toz-duman qaldıraraq ləngər vuran yük maşını gördüm Axşama qədər beləcə otursam, şikayət etməzdim

- Məni evə apar, - nəhayət, əlimi buraxıb dedi. - Bu axşam tez yatacağam

- Yaxşı, Gəlinbacı, - deyə boğazımı arıtlayıb azacıq titrəyən əlimlə maşını işə

saldım

Yataq otağına girib günlərlə bayıra çıxmadı. İlk dəfə deyildi. Belə günlərdə

oturacağını pəncərənin yanına yerləşdirib əyləşər, papiros çəkər, ayağını yel əyər, ifadəsiz baxışlarla pəncərədən çölə tamaşa edərdi. Heç kəslə danışmazdı. Xalətmə dəyişməz, çimməz, saçını daramaz, heç dişlərini də fırçalamazdı. Bu dəfə yemək-dən də imtina etmişdi və bu qeyri-adi hal cənab Vəhdətini çox narahat etmişdi.

Dördüncü gün darvaza döyüldü. Açanda qarşımda təmiz, şax kostyum,

parıldayan ayaqqabılar geyinmiş yaşlı, hündür bir adam gördüm Bu adamda zəhmli, sərt nəşə vardı. Baxışında, parıldayan əsasını tutmasında adamı vahiməyə

salan bir şey hiss olunurdu. Hələ ağzını açıb heç nə deməmiş başqalarının ona tabe olmasına alışmış bir adam olduğunu başa düşdüm

- Belə başa düşürəm qızım azarlayıb, - dedi.

Deməli, atası idi. Onu əvvəllər heç vaxt görməmişdim

- Hə, Ağa. Qorxuram ki, doğrudur.

- Elə isə, kənara çəkil, cavan oğlan, - deyərək məni itələyib içəri keçdi.

Bağda soba üçün odun yararaq özümü məşğul göstərməyə çalışdım
İşlədiyim

yerdən Nilanın yataq otağının pəncərəsi aydın görünürdü. Pəncərə çərçivəsindən atasının belini əyib əlini qızının çiyinə qoyduğunu görürdüm Nilanın üzündə

qorxmuş ifadə vardı, adətən, fişəng səsindən və ya küləyin qəfildən açdığı qapı səsindən qorxan adamlar belə baxardılar.

O axşam yemək yedi.

Bir neçə gün sonra Nila məni çağıraraq qonaqlıq verəcəyini dedi. Cənab Vəhdətinin subay vaxtlarında evdə nadir hallarda

qonaqlıq olardı. Nila bu evə

gələndən sonra isə ayda iki-üç dəfə ziyafət təşkil edərdi. Bir gün qabaqcadan mənə

siyahı verir, hansı qəlyanaltı və yeməkləri hazırlayacağımı deyərdi.

Məndə

maşınla bazara gedib lazım olan ərzağı alardım Alınmalı ərzaq siyahısında ən başlıcası spirtli içki olardı. Cənab Vəhdəti heç vaxt içməzdi, lakin bunu dini səbəblərdən yox, sadəcə, təsirini sevmədiyindən edərdi. Nila isə bəzi dükanlarla çox yaxşı tanış idi, onları zarafatla “əczaçı dükanı” adlandırırdı. Bu dükanlarda mənim aylıq maaşımın iki qatma həmin dərmandan bir şüşə almaq olurdu.

İçki

alarkən qarışıq hisslər içində olardım Bir tərəfdən günah hissi məni boğar, amma Nilanı razı salmaq istəyi hər dəfə ondan daha güclü çıxardı.

Cənab Markos, bilmirəm sizə məlumdur, yoxsa yox, bizim Şadbağda hər hansı

bir şadlıq olanda - istər böyük toy olsun, istər kiçik toy - qonaqlıq,

adətən, kişilər və qadınlara ayrılmaqla iki ayrı evdə keçirilərdi. Nilanın qonaqlığında isə kişilər və qadınlar bir yerdə olar, söhbət edərdilər. Qadınların çoxu Nila kimi geyinərdi.

Qolları tamam açıq, ayaqlarının da böyük hissəsi çöldə olardı. Papiros çəkər, içki içərdilər. Yarımçıq qədəhlərində rəngsiz, qırmızı və ya mis rəngli likör olardı. Bu qadınlar danışıb-gülər, zarafatlaşar, yad kişilərin qollarına toxunardılar. O

kişilərdən bəzilərinin elə həmin otaqda olan başqa bir qadınla evli olduğunu da bildirdim Mən papiros tüstüsü ilə dolmuş otağın bir başından o biri başına bolani və

lülə-kabab daşıyardım. Qonaqlar dəstə-dəstə toplaşar, val hərlənər, mahnı səsi eşidilərdi. Bu, əfqan musiqisi deyildi. Nila bunun caz musiqisi olduğunu deyərdi.

Cənab Markos, üstündən bir neçə onilliklər keçəndən sonra eyni musiqini sizin də

bəyəndiyinizi öyrənmişdim. Mənə görə arabir eşidilən piano dınqıltısı və qəribə

zınqıltılar qeyri-ahəngdar səs-küyü xatırladırdı. Amma Nila bu musiqini sevər, dəfələrlə qulaq asar və elə hey bütün qonaqlara bu və ya digər parçanı məsləhət görərdü. Nila bütün gecəni əlində qədəhlə keçirər, yemək yeməkdən çox, içki içərdi.

Cənab Vəhdəti qonaqları şənləndirmək üçün çox az səy göstərərdi. Nəzakət xətrinə bir az qonaqlarla dayanar, qalan vaxtlarda küncdəki kresloda əlində qazlı içki, üzündə bilinməz ifadə ilə oturub qalardı. Qonaqlardan kimsə onunla

danışanda ağzını açmadan gülümsəyərdi. Hər dəfə qonaqlar Niladan şeir deməsini xahiş edən kimi, cənab Vəhdəti adəti üzrə üzr istəyib otaqdan çıxardı.

Mənim üçün axşamın ən maraqlı anı da elə bu olardı. O, şeir deməyə başlayan

kimi mən ona yaxın durardım Durduğum yerdə donmuş halda əlimdə

dəsmal,

qulaq kəsildirdim Nilanın şeirləri mənim uşaqlıqdan bəri eşitdiyim şeirlərin heç birinə bənzəməzdi. Sizində bildiyiniz kimi, biz əfqanlar poeziyamızı sevirik. Bizlərin arasında ən kəmsavad əfqan da Hafizin, Xəyyamın və ya Sədinin şeirlərini əzbər bilir. Cənab Markos, keçən il əfqanları necə sevdiyinizi mənə dediyinizi

xatırlayırsınız? Mən sizdən niyəsini soruşanda gülərək belə demişdiniz: “Çünki həтта sizin qraffiti ustalarınız da divara Ruminin şəklini çəkir”.

Amma Nilamın şeirləri ənənəyə zidd idi. Onun şeirlərində ölçü, vəzn, qafiyə

kimi şeylər olmazdı. Şeirləri bizim alışdığımız kimi gül-çiçək, bülbül nəğməsi kimi şeylərdən də bəhs etməzdi. Nila şeirlərini eşq mövzusunda yazardı və bu yerdə

mən eşq deyəndə Rumi və ya Hafizin Sufi eşqini nəzərdə tutmuram Onun yazdığı sırf fiziki eşq idi. O, sevgililərin yastıq üzərində pıçılısından, bir-birinə

toxunmasından yazırdı. Zövq haqqında yazırdı. Hələ ömrümdə bir qadının dilindən belə şeylər eşitməmişdim Orada dayanıb gözlərimi yumar, Nilanın papirosdan

qalınlaşmış səsinin dəhlizdə əks-səda verməyinə qulaq asardım Qulaqlarım

qıpqırmızı olub yanardı. Onun bu şeiri mənə oxuduğunu, bu şeirdəki sevgililərin biz olduğumuzu xəyal edərdim Kimsə çay və ya qızarmış yumurta istəyəne və ardınca Nila məni çağırıb xəyallarımından ayırana qədər orada durardım Sonra isə tələsik işin dalınca qaçardım

O axşam oxuduğu şeir məni gözlənilməz yaxaladı. Bu şeir kənddə yaşayan ər-

arvadın qışda soyuqdan ölən körpələrindən dolayı hüznələrindən bəhs edirdi.

Başlarını tərpədirib bir-birinə pıçıldamaqlarına baxsaq, deyəsən, şeir qonaqların xoşuna gəlmişdi. Nila şeiri bitirib əlindəki kağızdan başını qaldıranda otaqdakılar onu ürəkdən alqışladılar. Bacımın

bədbəxtliyindən qonaqları əyləndirmək üçün istifadə olunması məni bir qədər təəccübləndirmiş və məyus etmişdi. Anlaşılmaz xəyanət hissindən qurtula bilmirdim.

Qonaqlıqdan bir-iki gün sonra Nila özünə təzə çanta almaq istədiyini dedi.

Cənab Vəhdəti qəzet oxuyurdu. Mərcimək şorbası ilə çörək hazırlayıb masaya

düzmüşdüm

- Sənə bir şey lazımdır, Süleyman? - deyə Nila soruşdu.

- Yox, əzizim. Çox sağ ol, - dedi.

İndiyə qədər cənab Vəhdətinin ona “əzizimədən fərqli müraciət etdiyini

eşitməmişdim. Buna baxmayaraq, ər-arvad hələ ömründə bir- birindən bu qədər

uzaq görünməmişdilər. “Əzizim” sözü hələ heç vaxt cənab Vəhdətinin müraciətində olduğu qədər gərgin, quru səslənməmişdi.

Dükana gedən yolda Nila bir rəfiqəsini də götürəcəyini deyib mənə ünvanı söylədi. Maşını saxladım, Nila aşağı düşüb parlaq çəhrayı rəngli, ikimərtəbəli binanın qabağındakı girişə tərəf getdi. Əvvəlcə mühərriki söndürməyib onu

gözlədim, amma beş dəqiqə keçib Nila qayıtmayanda onu söndürməli oldum Yaxşı ki, söndürdüm, Nilanın incə bədənini maşının arxasında görünəndə iki saat keçmişdi.

Arxa oturacağın qapısını açdım O əyləşəndə tanış ətir qoxusundan başqa bir ətir də hiss elədim Sanki sidr ağacı, ya da zəncəfil qoxusunu xatırladan bir qoxu idi. Bu rayihəli ətri iki gün qabaq evdəki qonaqlıqdan xatırlayırdım

- Axtardığımı tapmadım, - maşına oturub dodaq boyasını təzələyərkən dedi.

Mənim güzgüdəki çaşbaş baxışlarımı tutub bir müddət gözlərini mənə zillədi.

Dodaq boyasını aşağı endirib kirpikləri altından mənə baxdı:

- Məni iki ayrı mağazaya apardın və mən istədiyimi tapmadım,

- dedi.

Gözlərini güzgüdəki əksimə dikib bir az gözlədi və nəhayət, onun məni öz sirtinə ortaq elədiyini başa düşdüm Mənim sadıqlıyımı sınaırdı. Sanki mənə seç deyirdi.

- Bəlkə iki yox, üç mağaza gəzdiyinizi deyək? - deyə zəif bir səslə cavab verdim

Gülümsədi və dedi:

- Parfois je pense que tu es mon seul ami, Nabi.

Gözümü döydüm

- Yəni, hərdən mənə elə gəlir ki, mənim yeganə dostum sənə.

Parlaq təbəssümlə mənə baxdı, amma bu, mənim kefimi açmadı.

Günün qalan hissəsini çox asta tərpendim, həmişəki canfəşanlığımdan əsər-

əlamət yox idi. O axşam yoldaşlarım çay içməyə gələndə onlardan biri mahnı da oxudu, amma yenə də kefim açılmadı. Özümü aldadılmış ər kimi, dəyyus kimi hiss edirdim Onu da hiss edirdim ki, məni özünə sıxıb saxladığı gözəgörünməz buxovlar, nəhayət, boşalmışdı.

Amma səhər yuxudan oyananda hər şey yenə əvvəlki kimi idi.

Otağımın

döşəməsindən tavana qədər, alıb-verdiyim nəfəsə qədər hər yerdə Nila vardı. Heç nəyin xeyri yox idi, cənab Markos.

Bu fikrin dəqiq nə vaxt ağılıma gəldiyini sizə deyə bilməyəcəyəm

Bəlkə də bu, həmin küləkli payız səhəri baş verdi. Nilaya çay süzür, roat tortu kəsirdim ki, pəncərənin qırağındakı radiodan 1952-ci ilin qışının əvvəlkindən də

qorxunc ola biləcəyi haqda xəbər eşitdik. Bəlkə də bu fikir ondan da əvvəl, onu çəhrayı binadakı evə apararkən, ya da lap əvvəl, o, maşında ağlayarkən əlindən tutduğum an ağılıma gəlmişdi.

Ağılıma gəldiyi tarixi dəqiq xatırlamasam da, bu fikri bir daha ağılımdan

çıxarmaq mümkün olmamışdı.

Cənab Markos, icazənizlə onu qeyd edim ki, bu məsələ ilə bağlı

vicdanım

təmizdir. Təklifimin xoş məram və təmiz niyyətdən doğduğuna inanıram Düzdür, qısa bir müddət hamı əzab çəkəcəkdə, amma sonralar bunun hamının xeyrinə

olacağını və həmişə belə davam edəcəyini bilirdim Amma bu işdə o qədər də

şərəfli olmayan, sırf özümü düşündüyüm xəbis niyyətlərimdə vardı. Həmin xəbis niyyətlərin ən başlıcası bu idi: Nilaya heç kəsin - nə öz ərinin, nə də o çəhrayı binadakı adamın verə bilmədiyi bir şeyi verəcəkdim

Əvvəlcə Saburla danışdım Onuda deyim ki, Saburunə vaxtsa məndən pul

qəbul edəcəyini bilsəm, ona can-başla pul verər, daha bu təklifi etməzdim Pula ehtiyacı olduğunu da bilirdim, çünki iş tapmaq üçün necə çalışıb-vuruşduğunu mənə danışmışdı. Cənab Vəhdətidən maaşımı bir qədər tez alar və Sabur ilə

ailəsini qışdan çıxarardım Amma Sabur da mənim digər yerlilərim kimi qürurlu adam idi. Bu qürur yersiz olduğu qədər də dönməz idi. O məndən heç vaxt pul

qəbul etməzdi. Pərvanə ilə evlənəndən sonra mənim bacıma mütəmadi olaraq əl

tutmağıma da son qoymuşdu. O, kişi idi və ailəsini özü dolandırmalı idi. Elə ailəsini dolandırmaq yolunda da həlak oldu. Heç qırx yaşı yox idi. Hardasa Bağlan

tərəflərdə şəkər çuğunduru yığarkən yıxılıb qalbmış. Danışdırlar ki, döyənəkli, qançırlı əlində dəhrə ilə ölmüşdü.

Mən ata deyildim və Saburun hansı əzablı düşüncələrdən keçərək buna razı olduğunu anladığımı deyə bilməyəcəyəm Heç Vəhdətilərin bu barədə məxfi müzakirələrindən də xəbərim yox idi. Mən bu fikri Nila ilə bölüşəndə bunu cənab

Vəhdətiyə mənim deyil, özünün ideyası kimi qələmə verməyini xahiş etmişdim

Bilirdim ki, cənab Vəhdəti müqavimət göstərəcək. Cənab Vəhdətidə

atalıq hissini heç bir əlamətini hiss etməmişdim Bəzən hətta düşünürdüm ki, bəlkə də Nila elə uşaq doğa bilmədiyi üçün cənab Vəhdəti onunla evlənmişdi. Bundan asılı olmayaraq, ikisi arasında gərginliyi hiss edirdim O gecə yerimə uzananda yalnız bu təklifi eşidən Nilanın gözlərindən axan yaşları, minnətdarlıqla əllərimi tutmağını görürdüm O an əmin idim ki, baxışlarında minnətdarlıqdan başqa məhəbbətə bənzər bir şey də vardı. Mən çox imkanlı kişilərin ona verə bilməyəcəyini Nilaya verdiyimi düşünürdüm Özümü ona necə təslim etdiyimi və nə qədər xoşbəxt olduğumu düşünürdüm Nə qədər ağılsız olsa da, onun məndə sadıq nökrədən artıq bir şey görəcəyinə ümid edirdim Cənab Vəhdəti, nəhayət, təslim oldu. Buna qətiyyənlə təəccüblənmədim Nilanın müdhiş iradəsi vardı. Sabura xəbər verdim və onunla Pərinə Kabilə maşınla gətirməyi təklif elədim Heç vaxt başa düşmədim ki, niyə maşınla yox, ayaqla Şadbağdan Kabilə gəlməyi seçdi. Abdullanı niyə özünü gətirdiyini də anlama bilmədim Bəlkə də balaca qızı ilə çox az vaxtı qaldığını anlayır və buna görə o vaxtdan istifadə etməyə can atırdı. Bəlkə də bu çətin səfərlə günahını yumaq istəyirdi. Ya da bəlkə yenə də Saburun qürur məsələsi idi, qızını ondan pulla almaq istəyən adamın maşınında yol getmək istəmirdi. Amma səbəb nə olursa olsun, axır ki, gəlib çıxdılar. Üçü də üst-başları toz içində, danışdığımız kimi, məscidin yanında mənə gözləyirdilər. Onları maşınla Vəhdətilərin evinə gətirəndə mümkün qədər şən görünməyə çalışdım Biçərə uşaqları tezliklə qaçılmaz tale və qorxunc ayrılıq səhnəsi gözləyirdi. Cənab Markos, həmin səhnə eynilə mənim qorxduğum şəkildə baş verdi. Hər şeyi təfərrüatıyla danışmağa lüzum görmürəm Amma üstündən keçən bu qədər illər ərzində o səhnə həmişə yaddaşımda canlanaraq mənə əziyyət

verib. Necə də

olmasın, ən saf, ən təmiz məhəbbətlə bağlı olan iki körpəni bir-birindən ayırmışdım Qəfil baş verən qarğaşam heç cür unuda bilməyəcəyəm Pəri

çıynimdən asılıb, qorxmuş halda ayaqları ilə məni təpikləyir, tir-tir əsirdi. Mən onu uzaqlaşdırmağa çalışarkən “Abolla! Abolla!” - deyib qışqırırdı. Abdulla da bacısını çağıraraq atasını yarıb keçməyə çalışırdı. Nilanın gözləri böyümüşdü. Əlləri ilə ağzını qapamışdı, sanki özü də uşaqlara qoşulub çıxıracaqdı. O ayrılığın ağırlığı hələ

də üstümdədir. Cənab Markos, bu qədər illər keçib, hələ də bu hadisənin ağırlığı mənim üzərimdədir.

Pəri o vaxt az qala dörd yaşındaydı, amma həyatında artıq böyük dəyişikliklər baş verirdi. Məsələn, birdən-birə ona göstəriş verilmişdi ki, mənə artıq Nəbi Dayı yox, sadəcə, Nəbi desin. Onun hər dəfə çaşib “dayı” deməsinə içi mən qarışıq hamı düzəliş edirdi. Axır ki, uşaq bizim, ümumiyyətlə, qohum olduğumuzu unutdu. Mən onunçün aşpaz Nəbi və sürücü Nəbi oldum Nila onunçün “Maman”, cənab Vəhdəti “Papa” oldu. Nila öz ana dili olan fransız dilini uşağa öyrətməyə başladı.

Cənab Vəhdəti uşağa qarşı olan soyuq münasibətinin necə tez dəyişdiyinə özü də məəttəl qaldı. Pərinin ağlamağı, həyəcanı, ev üçün darıxması onu təslim olmağa məcbur elədi. Tezliklə Pəri bizim səhər gəzintilərimizə qoşuldu. Cənab Vəhdəti onu uşaq arabasına oturdub qonşuluqdakı küçələri gəzdirərdi. Bəzən sükənin arxasında oturub onu qucağına alar, səbirlə siqnalı basmasına baxar, gülümsəyərdi. Dülgər çağırub Pəri üçün üç siyirməli açılıb-bağlanan çarpayı, oyuncaqlarını yığmaq üçün ağcaqayın ağacından sandıq və balaca dolab düzəltirdi. Pərinin ən sevdiyi rəngin sarı olduğunu öyrənən kimi otağındakı mebelin hamısını sarı rəngə boyatdı. Bir gün ayaqlarını çarpazlayıb Pəri ilə yanaşı oturaraq böyük ustalıqla dolabın qapılarının üstünə zürafə və uzun quyruqlu meymun rəsmləri çəkdiyini gördüm

Cənab Markos, bu qədər illər ərzində ilk dəfə idi ki, onun rəsm çəkmək bacarığına canlı şahid olurdum Bu ustalıq onun daxili aləmi haqqında çox şey deyirdi.

Pərinin bu evə gəlişinin bir təsiri də o oldu ki, ilk dəfə olaraq onlar əsl ailəyə

bənzəməyə başladılar. Pəriyə olan bağlılıqları sayəsində artıq bütün yeməklərini üçlükdə yeyərdilər. Ər-arvad Pərinin yaxınlıqdakı parka aparar, o oynayarkən ikisi skamyada yanaşı oturub məmnun halda ona tamaşa edərdilər. Axşam masanı

yığışdırandan sonra onlara çay verərkən mütləq ikisindən birinin Pəriyə uşaq kitabı oxuduğunu görərdim Uşaq hər keçən gün Şadbağı, keçmişim və oradakı əzizlərim unudurdu.

Pərinin gəlişinin başqa, mənim gözləmədiyim bir nəticəsi də oldu: mən artıq

arxa plana keçmişdim Cənab Markos, məni anlamağınızı istərdim Cavan kişi idim və nə qədər mənasız da olsa, ümidlərim vardı. Axı mən Nilanm ana olmasına səbəb olmuşdum Mən onun bədbəxtliyinin mənbəyim tapmış və buna çarə eləmişdim

Bundan soma sevgili olacağımızamı ümid edirdim? O qədər axmaq olmadığımı

demək istərdim, cənab Markos, amma bu da tam doğru olmazdı. Məncə, həqiqət

budur ki, bu həyatda hər birimiz gözləmə vəziyyətindəyik, bütün qəribəliklərə, heç vaxt dəyişməyəcək həqiqətlərə rəğmən hamımız həyatımızda qeyri-adi bir şeyin baş verəcəyini gözləməkdəyik.

Amma unudulacağımı gözləmirdim Bunu əvvəldən görə bilməmişdim Pəri

artıq Nilanm bütün vaxtına sahib idi. Dərslər, oyunlar, yatmaq vaxtı, gəzintilər, yenə oyunlar bir-birini əvəz edirdi. Hər gün onunla etdiyimiz söhbətlərə artıq son qoyulmuşdu. İkisi bir yerdə evcik qurub, tapmaca üzərində baş sındırarkən Nila mənim yaxınlaşdığımı, qəhvə gətirdiyimin heç fərqi də varmırdı. Söhbət edəndə də həmişə dalğın görünürdü, elə bil söhbəti tezəcə bitirib

getmək istəyirdi.

Maşında gedərkən üzündə yad bir ifadə olardı. Bunu etiraf etməkdən nə qədər

utansam da, Nilanın bu münasibətinə görə bacım qızı üçün etdiklərimə peşman olardım

Vəhdətilərlə anlaşılanın bir hissəsi olaraq Pərinin ailəsi onu görməyə gələ

bilməzdi. Onunla, ümumiyyətlə, heç bir əlaqələri olmamalı idi. Pərinin gəlişindən bir qədər sonra yenə Şadbağa getmişdim Həm Abdulla, həm də bacımın o vaxtlar yenicə ayaq açmış oğlu İqbal üçün hədiyyələr almışdım

Sabur mənə:

- Hədiyyələrini verdin, indi gedə bilərsən, - demişdi.

Ona belə soyuq, sərt münasibətini anlamadığımı demişdim

- Çox yaxşı anlayırsan, - dedi. - Bundan sonra gəlib bizi görməyin lazım deyil.

Haqlı idi, əslində mən onun belə rəftarını çox yaxşı başa düşürdüm Aramız

sərinləmişdi. Gəlişim narahat, gərgin, hətta mübahisəli olmuşdu. Artıq bir yerdə

oturub çay içmək, heç nə olmayıbmiş kimi bar-bəhərdən danışmaq yersiz

görünərdi. Özümüzü normal göstərməyə çalışırıq, amma heç nə normal deyildi.

Sonu nə olursa olsun, bu ailənin bölünməsinə səbəb olmuşdum Sabur bir daha

məni görmək istəmirdi və mən onu anlayırdım Aylıq səfərlərimə son qoymalı

oldum Bir daha onlardan heç birini görmədim

Cənab Markos, bizim hamımızın həyatının kökündən dəyişməyi 1955-ci ilin

erkən bir yaz səhəri baş verdi. Yadımdadır, yağış yağırdı. Bu, leysan yağış deyil, yağış tez kəsən və gün boyu davam edən çiskinli hava idi.

Yadımdadır ki,
bağbanımız Zahid həmişəki tənbel davranışı ilə havanın pis olduğunu
bəhanə
gətirib, o günlük işini bitirmək istəyirdi. Elə onun boş-boş
danışığından bezib öz otağıma keçmək istəyirdim ki, içəridən Nilanın
qışqırıb məni çağırən səsini eşitdim

Həyətdən qaçıb içəri girdim. Səsi yuxarıdan, böyük yataq otağından gəlirdi.

Nilanı otağın küncündə divara söykənmiş, əlləri ilə ağızını qapamış vəziyyətdə gördüm.

- Ona nəşə olub, - deyə əlini ağızından çəkmədən söylədi.

Cənab Vəhdəti ağ alt köynəyi geyinmiş, yatağında oturmuşdu. Qırtlağından

qəribə səslər gəlirdi. Üzü ağappaq olmuş, saçları qarışmışdı. Sağ qolunu davamlı olaraq qaldırmağa çalışır və qolu hər dəfə aşağı düşürdü. Dəhşət içində ağızının qırağından tüpürcək sallandığını sezdim.

- Nəbi! Bir şey elə!

Pəri artıq altı yaşına çatmışdı. Otağa girib cənab Vəhdətinin çarpayısının yanında dayanmış, onun köynəyini dartışdırırdı.

- Papa? Papa?

Cənab Vəhdəti gözlərini iri açmış, Pəriyə baxırdı. Ağızı açılib-bağlanırdı. Uşaq çığırdı.

Tez uşağı qucağıma qaldırıb Nilaya verdim. Dərhal onu başqa otağa aparmasını tapşırıdım Uşaq atasını bu vəziyyətdə görməməli idi. Nila elə bil donub qalmışdı, mənə baxır, gözünü döyürdü. Nəhayət, Pərinə məndən aldı. Elə hey ərinə nə olduğunu soruşur, nəşə etməyimi istəyirdi.

Pəncərədən qışqıraraq Zahidi çağırıdım Bu yaramaz, axır ki, ömründə bir dəfə işə

yaradı. Onun köməyi ilə Cənab Vəhdətinin əynini geyindirdik. Onu qucağımıza

qaldıraraq aşağı mərtəbəyə endirdik və maşının arxa oturacağına yerləşdirdik. Nila tez maşına minib onun yanında oturdu. Zahidə evdə qalıb Pəriyə göz qoymasını tapşırıdım Etiraz eləməyə başlayanda gicgahından qapaz ilişdirdim Mümkün qədər bərk vurdum. Ona "eşşək" deyib, tapşırıdığım kimi hərəkət etməsini söylədim.

Bunu deyib geriye çevrildim və çıxdım.

Cənab Vəhdətini düz iki həftə sonra evə gətirə bildik. Qarğaşa davam edirdi.

Bütün ailə qoşun kimi evimizə axışırdı. Cənab Vəhdətinin əmisi, əmisi oğlu və yaşlı xalasına qulluq eləməkçün günün iyirmi dörd saati çay dəmləyib yemək bişirirdim

Bütün gün darvazanın zəngi çalınır, mərmər pilləkənlərdən ayaq səsləri, otaqdan danışığ səsleri gəlirdi. Onların çoxunu əvvəllər az-az görmüşdüm Başa düşürdüm ki, onlar o qədər də yaxın əlaqələri olmayan yaşlı kişiye baş çəkməkdən çox, onun anasına xoş gəlməyə çalışırdılar. Əlbəttə, anası da gəlib çıxdı. Hələ yaxşı ki, itlərini özü ilə gətirməmişdi. Qızarmış gözlərini və axan burnunu silmək üçün hər əlində

bir dəsmal içəri girdi. Özünü oğlunun çarpayısının yanındaki oturacağa salıb ağlamağa başladı. Başdan-ayağa qara rəngdə geyinməyi məni qorxudurdu, elə bil oğlu artıq ölmüşdü.

Əslində kişi doğrudan ölmüşdü. Hər halda, əvvəlki Vəhdətidən heç nə qalmamışdı. Üzünün yarısı donub qalmış maskaya çevrilmişdi. Ayaqları, demək olar ki, kərinə gəlmirdi. Sol qolu hələ işləyir, sağ qolu isə hərəkətsiz dəri və sümük olub qalmışdı. İnilti və zıqqıltı ilə danışır, nə dediyini heç kəs anlamırdı.

Həkimin dediyinə görə, cənab Vəhdəti iflicdən əvvəlki vaxtlarda olduğu kimi

hissiyatlı idi, sadəcə, hiss edib anladığı şeylərə cavab verə bilmirdi.

Bu, tam doğru deyildi. Təxminən bir həftə sonra, anası da daxil olmaqla, gəlib-gedənlərə münasibətini hiss edə bildik. Hətta belə ağır vaxtında da tək qalmaq istəyirdi. Camaatın ona yazığı gəlməsi, dərddən üzülmüş halda başlarını yelləməsi ona lazım deyildi. Onlar içəri girəndə işləyən əlini hirsle yelləyir, sanki onları qovurdu. Onunla danışanda üzünü yana çevirirdi. Əli ilə mələfəni düyünləyib inildəyir, onlar çıxıb gedənə qədər sıxılmış ovcunu öz böyrünə çırpırdı. Pəri ilə

rəftarı daha yumşaq idi. Uşaq gəlib onun yanında oturur, gəlincikləri

ilə oynayırdı.

Cənab Vəhdəti ona yalvaran, nəm gözlərlə baxır, çənəsi əsirdi. Mən uşağı otaqdan çıxarana qədər onu narahat edəcəyindən qorxub heç nə demirdi.

Bu qədər qohum-əqrəbanın evə axışması Nilanın allahından idi. Ev adamları

dolu ikən yuxarıdakı yataq otağına çəkilər, Pəri ilə oynayırdı. Qayınanası bundan yaman əsəbiləşərdi, yazıq arvadı qınamaq da olmurdu. Heç olmasa, görüntü

xətrinə ərinin yanında dura bilərdi. Təbii ki, Nila nə onun xarici görünüşü, nə də

haqqında danışılanlara fikir verməzdi. “Bu nə cür arvaddır?” - Qayınanasının dəfələrlə belə dediyini eşitmişdim. Hər kəsə

Nilanın ürəksiz olduğunu, ürəyinin yerində boşluq olduğunu deyirdi: “Əri bu vəziyyətdə ikən o hardadır? Hansı arvad öz sadıq, sevən ərini belə vəziyyətdə qoyub gedər?”

Qoca arvadın dediklərinin bəzilərində həqiqət vardı. Cənab Vəhdətinin hər an yanında olan mən idim. Onun dərmanlarını verir, içəri girənləri qarşılayırdım.

Həkim gəlib baxanda məsləhətlərini mənə deyirdi. Buna görə də qohumlar gəlib-gedəndə xəstənin halını Niladan yox, məndən xəbər alırdılar.

Cənab Vəhdətinin qonaq-qaradan bezməyi Nilanın, bir tərəfdən, xeyrinə, o biri tərəfdən, ziyanına oldu. Pəri ilə birlikdə otağa qapanmaqla özünü təkcə qohum-

əqrəbadan, narazı qayınanasından deyil, cənab Vəhdətinin indi düşdüyü

vəziyyətdən də uzaqda tutmuşdu. İndi ev boşalmışdı. Nila öz borcunu yerinə

yetirməli idi, bunu isə qətiyyənlə bacarmırdı.

Bacara bilmədi.

Bacarmadı.

Onun qəddar, şəfqətsiz olduğunu demirəm Cənab Markos, mən artıq

uzun bir

ömür yaşamışam və bilirəm ki, başqalarını qınayarkən insan həm alçaqlıq, həm də

xeyirxahlıqdan bəhrələnir. Bir gün cənab Vəhdətinin otağına girəndə Nilanı onun qarnına tərəf əyilib ağlayarkən gördüm Əlindəki qaşıqdan mərci daal dağılıb cənab Vəhdətinin sinəsinə bağladığı önlüyə tökülmüşdü.

- Ver mənə, Gəlinbacı, - yavaşca dedim. Qaşığı əlindən alıb cənab Vəhdətinin çənəsini təmizlədim Yedirmək istəyəndə iniltiyə gözlərini qapayıb üzünü çevirdi.

Bundan bir qədər sonra iki dolu çamadanı pilləkənlərlə aşağı endirib, bayırda gözləyən sürücüyə verdim Pəri ən sevdiyi sarı paltosunu geymişdi. Ona arxa

oturacağına oturmağa kömək elədim.

- Nəbi, Maman dedi sən Papanı Parisə bizi görməyə gətirəcəksən, hə? - deyib

aralı dişlərini göstərərək güldü.

Atası yaxşı olan kimi gətirəcəyimi dedim. Balaca əllərini öpdüm.

- Pəriçan, sənə uğur və xoşbəxtlik arzu edirəm, - dedim.

Nilə aşağı endi, gözləri şişmiş, qarası üzünə yayılmışdı. Cənab Vəhdətinin

otağından, onunla sağollaşmaqdan qayıdırdı.

Cənab Vəhdətinin necə olduğunu soruşdum.

- Rahatlayıb, deyəsən, — dedi və sonra əlavə etdi: - Ya da mən belə düşünmək istəyirəm.

Əlindəki çantanın ağzını bağlayıb çiyinə keçirdi.

- Hara getdiyimi heç kəsə demə. Ən yaxşısı budur.

Heç kəsə deməyəcəyimə söz verdim.

Tezliklə mənə yazacağını dedi. Uzun müddət dayanıb gözlərimin içinə baxdı.

Əminəm ki, gözlərində məhəbbət gördüm. Əlinin içi ilə üzümə toxundu.

- Yaxşı ki, sən onun yanındasan.

Sonra mənə özünə çəkib qucaqladı, yanaqlarımız bir-birinə toxundu.

Saçının

qoxusunu, vurduğu ətri hiss elədim.

- O, sən idin, Nəbi, - qulağıma dedi. - Həmişə sən idin. Bilmirdin?

Başa düşmədim Soruşmağa macal tapmadan məndən ayrıldı.

Ayaqqabıları ilə

asfaltı tıqqıldada-tıqqıldada çıxışa tərəf getdi. Taksinin arxa oturacağına, Pərinin

yanına keçib oturdu. Mənə baxdı, açıq ovcunu şüşəyə yapışdırdı.

Maşın sürüb getdikcə son gördüyüm elə onun ağ ovcu oldu.

Getməyinə baxdım, maşını küçənin başına qədər sürüb dönəndən sonra

darvazanı bağladım Sonra darvazaya söykənib uşaq kimi ağladım

Cənab Vəhdəti istəməsə də, bəzi qohumlar arada hələ də gəlib-gedirdi. Sonda

gəlib-gedənlərdən ancaq anası qaldı. Təxminən həftədə bir dəfə gəlib oğlunu

görürdü. Barmağıyla mənə işarə edər, mən də tez oturacaq gətirərdim

Oğlunun yanında yanını yerə qoyar-qoymaz artıq çıxıb getmiş gəlinini pisləməyə başlayardı: “Fahişə. Yalançı. Əyyaş. Ərinin ona ən çox

ehtiyacı olan vaxtda qorxaq kimi qaçıb, Allah bilir, hara rədd olub gedib”. Cənab Vəhdəti bütün bunlara sükut içində qulaq asar, anasının

çiyini üstündən pəncərəyə baxardı. Onun ardınca anasının gətirdiyi bitib-tükənməz xəbərlər və yeniliklər axını başlayardı. Bunları

eşitdikcə

bayağılıqdan adamın ürəyi bulanırdı: “Tamamilə eyni cür qəhvə stolu aldığı üçün bacısı ilə dava etmiş əmiqızı. Keçən cümə Pağmandan

gələrkən təkəri boşalmış

filankəs. Saçını kəsdirmiş bəhmankəs və s.” Bəzən cənab Vəhdəti donquldandar, anası da üzünü mənə çevirərdi.

- Ey, sən. Oğlum nə deyir? - mənə həmişə belə müraciət edərdi, sözləri kəskin və qısa olardı.

Demək olar ki, bütün gün yanında olduğumdan cənab Vəhdətinin

danışığını

anlamağa başlamışdım. Bir azca ona tərəf əyilər və başqalarına donqultu kimi səslənən şeyin su, sürgü və ya böyrü üstə çevrilmək istəyi olduğunu anlayardım.

Əməlli-başlı dilmanc olmuşdum.

- Oğlunuz deyir ki, yatmaq istəyir.

Yaşlı qadın dərindən nəfəs alar və elə onsuz da getmək istədiyini deyərdi.

Əyilib oğlunun qaşından öpər və yenə gələcəyini deyərdi. Onu bayırda gözləyən sürücüsünə qədər yola salıb geri qayıdar, cənab Vəhdətinin yanında oturardım.

Beləcə sükutu bərpa etmiş olardıq. Bəzən baxışları mənimkilərlə qarşılaşar, başını yelləyərkən əyri gülüşünü görərdim.

Mənim görməli olduğum işlər indi çox azaldığından, həftədə cəmi bir-iki dəfə

dükana gedər, yalnız iki nəfərlik yemək bişirərdim. Özümün görə biləcəyim işlər üçün başqasına pul verməyi ağılsızlıq hesab edirdim. Bunu cənab Vəhdətiyə dedim və o, əlini tərpetdi. Aşağı əyildim

- Özünü yorub əldən salacaqsan.

- Yox, Ağa. Mənimçün bu işləri görmək xoşdur.

Əmin olub-olmadığımı soruşdu. Təsdiq elədim

Gözləri yaşardı, zəif barmaqları ilə biləyimi tutdu. O, mənim tanıdığım ən

möhkəm adam idi, amma iflicdən sonra ən adi şeylər onu həyəcanlandırır, ağladır.

- Nəbi, mənə qulaq as.

- Bəli, Ağa.

- Özünə istədiyini maaşı götür.

Ona belə söhbətlərə ehtiyac olmadığını dedim

- Pulları harada saxladığımı bilirsən.

- Sizə dinclik lazımdı, Ağa.

- Fərqi yoxdur nə qədər.

Ona nahara şorba hazırlamaq istədiyimi dedim

- Bu gün şorba yesək necə olar? Özüm də istəyirəm, bişirimmi?

Başqa işçilərlə axşamlar yığışmağımıza da son qoymuşdum Onların mənim

barəmdə nə düşündükləri artıq vecimə deyildi. Bu evə gəlib cənab Vəhdətinin

hesabına şənlənmələrinə izin verməyəcəkdim. Zahidi xüsusi zövqlə qovdum. Paltar yumağa gələn Hazara qadını da işdən azad elədim Onsuz da paltarları özüm yuyur, sərib qurudurdum Ağaclara qulluq edir, kolları vaxtı-vaxtında vurur, təzə güllər, tərəvəz əkirdim. Evə də özüm baxırdım Palazların üstünü süpürüb, yerləri silirdim

Pərdələrin tozunu çırpır, pəncərələri silir, axan kranları təmir edir, paslanmış

boruları dəyişirdim

Bir gün cənab Vəhdəti yatarkən otağından hörümçək torunu təmizləyirdim

Yay idi, hava quru və bürkü idi. Cənab Vəhdətinin üstünü açmış, şalvarının

balaqlarını burub qaldırmışdım Pəncərələri açmışdım, sərinkeş cırıltı ilə işləsə də

xeyri yox idi, bürkü hər tərəfdən içəri vururdu.

Otaqda çoxdandır təmizləmək istədiyim böyük bir dolab vardı. Nəhayət, bu

gün qollarımı çirmalayıb bu işə girişmək qərarına gəldim Qapıları açıb çamadanları çıxardım, bir-bir hamısının tozunu silməyə başladım Hiss edirdim ki, bu

çamadanlar və paltarlar, çətin ki, bir də cənab Vəhdətiyə lazım olsun. Üstünə toz yığılmış bir yığın kitab vardı, onların tozunu aldım Ayaqqabılarını təmizləyib səliqəylə sıraya düzdüm

Dolabdan karton bir qutu tapdım Yuxarıdan asılmış uzun paltolar və qış geyimləri onu, demək olar ki, görünməz etmiş, gizlətməmişdi. Qutunu özümə tərəf çəkib qapağını açdım İçi cənab Vəhdətinin çəkdiyi köhnə rəsm

albomları ilə dolu idi. Hər biri onun keçmiş həyatının xatirəsi idi.
Ən üstdəki albomu qaldırıb təsadüfi bir səhifəsini açdım Dizlərim
büküldü.
Bütün albomu vərəqlədim Onu yerə qoyub başqasını, sonra o birisini
götürdüm.
Səhifələr sanki üzümə çırpıldı, hər birində eyni mövzuda, qara
karandaşla
çəkilməmişdi. Yuxarıdakı yataq otağından baxanda maşının şüşəsini
silərkən, eyvanın yanında əlimdə bel əyilmiş vəziyyətdə, ayaqqabımın
bağını bağlayarkən, odun
doğrayarkən, kolları sulayarkən, çaydandan çay süzərkən, ibadət
edərkən,
yatarkən çəkilmiş rəsmlərim idi. Qarğa gölünün yanında maşını
saxlamış,
pəncərənin şüşəsini aşağı salmış vəziyyətdə - hər yerdə mən vardım.
“Bu, sən idin, Nəbi. Bu, həmişə sən idin. Bilmirdin?”
Başımı qaldırıb cənab Vəhdətiyə baxdım. Böyrü üstə yatmışdı,
nəfəsinin səsi
eşidilirdi. Ehtiyatla albomları yerinə qoyub qutunun ağzını bağladım,
paltoların arxasına, yerinə qoydum. Sonra otaqdan çıxdım, onu
oyatmamaq üçün qapını
yavaşca örtdüm Qaranlıq dəhlizdən keçib aşağı endim Darvazadan
bayıra çıxdım
Yayın istisində çıxıb yol ilə getməyə başladım, döngəni buruldum
Geriyə də baxmadım
Bundan sonra burada necə qala bilərdim? Öz-özümə düşünürdüm
Cənab
Markos, bu kəşfim məni nə iyrəndirmiş, nə də sevindirmişdi. Mən,
sadəcə,
çaşqınlıq içində idim. Bildiklərimi nəzərə alaraq, bundan sonra bu
evdə necə
qalacağımı düşünürdüm Qutuda tapdıqlarım indiyə qədər olan hər
şeyə kölgə

salırdı. Belə bir şeydən qaçmaq, heç nə olmamış kimi bir qırağa atmaq olmazdı.

Buna baxmayaraq, o belə köməksiz vəziyyətdə ikən onu necə qoyub gedə

bilərdim? Gedə bilməzdim Heç olmazsa, əvvəl yerimə adam tapmalıydım. Bu,

mənim cənab Vəhdəti qarşısında borcum idi. Mən onun arxasından arvadının

xoşuna gəlməyə çalışarkən o, mənə qarşı hər zaman yaxşı münasibət bəsləmişdi.

Yemək otağına girib, şüşə masada oturub gözlərimi qapadım Cənab Markos,

orada o vəziyyətdə nə qədər oturduğumu xatırlamıram, amma yadımdadır ki,

yuxarıdan səs eşidiləndə gözlərimi açdım və otaqda rənglərin dəyişdiyini gördüm.

Ayağa qalxıb çay qoymağa getdim

Bir gün onun otağına qalxıb ona sürprizim olduğunu dedim Hardasa 1950-ci

illərin sonu idi. Hələ televizor Kabilə gəlib çıxmamışdı. O vaxtlar biz onunla vaxtımızı keçirmək üçün kart oynayırdıq. Təzəlikcə mənə şahmat oynamağı

öyrətmişdi, bu oyunda bir qədər bacarıqsız idim. O isə çox hövsələli müəllim olduğunu sübut etmişdi. Vaxtımızın böyük hissəsini kitab oxumaqla keçirərdik.

Gözlərini yumub mənim oxumağıma qulaq asar, mən səhv edən yerlərdə yavaşca

başını yelləyərdi. “Bir də oxu”, - deyərdi. O vaxta danışıq qabiliyyəti çox irəliləmiş, yaxşılaşmışdı. “O yeri bir də oxu, Nəbi”, - deyərdi.

1947-ci ildə o, məni işə qəbul edəndə az-çox yazıb oxumaq bilirdim.

Bu da Molla Şəkibin sayəsində mümkün

olmuşdu. Amma mənim yazıb-oxumağımın təkmilləşməsində Süleymanın əvəzsiz

rolu oldu. Əslində bunu mənə kömək məqsədilə etmişdi, amma bir tərəfdən

baxanda özü üçün də belə sərfəli idi. İndi onun sevdiyi kitabları ona oxuya bilirdim.

Təbii ki, kitabı özü də oxuya bilirdi, amma tez yorulduğu üçün ara verməli olurdu.

Əgər evdə işlərim çox olsa və onun yanında oturmağa vaxt tapmazsam, nəylə

məşğul olacağını bilməzdi. Səsyazmalara qulaq asardı. Çox vaxt pəncərədən bayıra baxar, quşlara, səmaya, küçədə oynayan

uşaqlara, meyvə arabası daşıyan

uzunqulaqlara tamaşa edərdi. Arabanı sürənlər “Gilas! Təzə gilas!” - deyib müştəri çağırardılar.

Sürpriz deyəndə nə olduğunu soruşdu. Qolumu onun boynuna keçirib əvvəlcə

aşağı düşəcəyimizi dedim O vaxtlar hələ gənc və güclü olduğum üçün onu

qucağıma qaldırıb daşımaq mənimçün çətin deyildi. Onu asanlıqla qucağıma alıb qonaq otağına apardım, ehtiyatla divanın üstünə qoydum

- Sonra? - deyə soruşdu.

Dəhlizdən əlil arabasını sürüb gətirdim Bir ildən bəri onu bu arabanı almaq üçün dilə tuturdum, o isə inadla etiraz edirdi. İndi isə təşəbbüsü öz əlimə alıb, axır ki, ona bu arabanı almışdım Dərhal başını sağa-sola yel əməyə başladı.

- Hamısı qonşulara görədir, hə? - dedim - Başqalarının nə deyəcəyindən narahatsan, hə?

Onu yuxarı aparmağımı istədi.

- Qonşuların nə düşünüb, nə deyəcəkləri mənim vecimə də deyil, - dedim -

Bu gün əla bir gündür və biz gəzməyə gedəcəyik. Sən və mən. Vəssalam Əgər biz evdən çıxmasaq, mən dəli olacağam, aqlımı itirəcəyəm Elə olsa sən nə edəcəksən?

Bəsdir, Süleyman, bəsdir arvad kimi ağladın!
İndi o ağlayır, gülür və “Yox! Yox!” - deyirdi. Onu qucağıma qaldırıb arabaya otuzdurdum, üstünə adyal sərib bayıra çıxardım
Öz xeyrimə onu deməliyəm ki, bir müddət yerimə həqiqətən adam axtarmışdım Süleymana bunu deməmişdim. Ən yaxşısı, adam tapmaq, sonra Süleymana xəbər verməkdir, deyə düşünmüşdüm İşə görə bir xeyli adam maraqlanıb gəldi. Süleyman şübhələnməsin deyə onlarla bayırda görüşürdüm.
Amma bu axtarış mənim düşündüyümdən çox çətin oldu. İş axtaranların çoxu Zahid kimi adamlar idi. Onun kimiləri bir ömür tanıdığım üçün belələrini dərhal ifşa edirdim Onları siyahıdan çıxarırdım Bəziləri yemək bişirməyi bacarmırdılar, dediyim kimi, Süleyman yemək məsələsində çox vasvası idi. Bir başqası isə maşın sürməyi bacarmırdı. Çoxusu üzündən oxuya bilmirdi. İndi Süleyman hər gün günortadan sonra ona kitab oxumağıma alışmışkən bu iş necə olacaqdı? Bəziləri hövsələsiz idi, Süleymanla bacara bilməyəcəkdilər. Bəzilərinə də lazım olan səriştəni görmədiyim üçün adam tapılmırdı. Beləcə, getmək qərarına gəldiyim vaxtdan üç il keçmiş, mən hələ də burada idim Layiqli adam tapıb Süleymanın etibarlı əllərdə olduğunu anlayan kimi dərhal çıxıb gedəcəyimi öz-özümə təkrar edirdim. Üç il keçmişdi və mən hər iki gündən bir onun bədənini yaş əski ilə yuyur, üzünü qırxır, dırnaqlarını tutur, saçını kəsirdim
Qaşıqla onu yedirir, altını təmizləyir, körpə uşaq kimi ona geyindiriyim bezləri dəyişirdim O vaxtlar aramızda yaxınlıqdan irəli gələn sözsüz bir dil yaranmışdı.
Əvvəllər ağlımıza da gəlməyən məhrəmlik indi münasibətlərimizə yol tapmışdı.
Onu əlil arabasına razı salandan sonra səhər gəzintilərimiz bərpa olundu.

Arabanı sürüb həyətdən çıxarar, küçə ilə gedərdik. Qarşımıza çıxan qonşulara salam verərdik. Qonşulardan biri Kabil Universitetini yeni bitirmiş, Xarici İşlər Nazirliyində işləyən gənc cənab Bəşiri idi. Bizimkindən üç ev aralıda ikimərtəbəli evə köçmüşdülər. Özü, qardaşı və arvadları ilə bir yerdə o evdə yaşayırdılar. Çox vaxt onu maşınını işə salarkən görür və bəzən bir neçə xoş söz demək üçün ayaq saxlayardıq. Tez-tez Süleymanı Şare Nau parkına aparardım, orada oturub

maşınlara, velosipedlərin zınqırovunun səsinə, piyadaların avtobus yoluna çıxaraq özlərini təhlükəyə atmasına tamaşa edərdik. Bizi həmişə orada görərdilər. Maşına söykərib müştəri gözləyən sürücülərlə söhbət edərdik.

Bəzən onu arxa oturacağa yerləşdirər, maşınla Pağmana gəzməyə gedərdik.

Nahardan sonra yenə rəsm çəkməyə çalışdı, amma indi bu, onunçün əzaba

çevrilmişdi. İflic onun, əsasən, sağ tərəfini vurmuşdu. Buna baxmayaraq, sol əli ilə

ağaclar, təpələr çəkər və mənim sağ əllə çəkdiyim şəkillərdən qat-qat yaxşı alınardı. Sonra Süleyman yorulub yuxulayardı, karandaş əlindən sürüşüb düşərdi.

Ayaqlarının üstünü adyalla örtər və yanındakı otluqda uzanardım. Küləyə, ağaclara, səmaya tamaşa edərdim.

Gec, ya tez, fikirlərim dolaşır Nilanın üstünə gələrdi. İndi, yəqin ki, məndən bir qitə uzaqda idi. Yumşaq saçlarını, ayağını yelləməsini, səndəlin ayağında

şappıldamasını, papiros çəkməsini xatırlayırdım Bədəninin incə formasını, dolğun sinəsini düşünərdim. Yenə ona yaxın olmaq, qoxusunda itib-batmaq istəyirdim.

Əlimə toxunduğu anları yenidən yaşamaq istəyirdim Mənə yazacağına söz versə

də, artıq çox illər keçmiş, yəqin ki, məni unutmuşdu. Yalan danışır, hər dəfə evə

hansısa məktub gələndə ürəyimin yerindən oynamadığını deməyəcəyəm

Bir gün Pağmanda otluqda oturmuş, şahmat taxtasına baxırdım İl ər keçmişdi, 1968-ci il idi. Bir il əvvəl Süleymanın anası ölmüş, cənab Bəşiri və qardaşı ata olmuş, oğullarına da İdris və Timur adı vermişdilər. Tez-tez analarının onları uşaq arabasına oturdub gəzdirərkən görürdim. Həmin gün Süleyman ilə şahmat oynamağa başlamışdıq.

- Sənin neçə yaşın var, Nəbi? - deyə sual verdi.
- Qırxı keçmişəm, - dedim - Bildiyim təkçə budur.
- Məncə, çox qocalmadan evlənməlisən, saçların ağarmağa başlayıb, - dedi.

Bir-birimizə baxıb gülümsədik. Bacım Məsumənin də mənə belə söylədiyini ona danışdım.

Məni işə qəbul etdiyi günü xatırlayıb-xatırlamadığımı soruşdu. Bu, iyirmi bir il bundan qabaq, 1947-ci ildə olmuşdu.

Təbii ki, yadımda idi. Vəhdətinin evindən bir az aralıda bir evdə aşpaz köməkçisi işləyirdim, işimdən narazı idim. Vəhdətinin aşpazının evlənilib çıxıb getdiyini və yeni aşpaz axtardığını eşidəndən sonra düz onun qapısına gəlib zəngi basmışdım.

- Sən əvvəl çox pis aşpaz idin, - Süleyman dedi. İndi isə möcüzələr yaradırsan.

Amma ilk dəfə hazırladığın yemək biabırçılıq idi. Hələ ilk dəfə maşın sürməyini demirəm. O vaxt mənə elə gəlmişdi ki, məni iflic vuracaq.

Bu yerdə dayandı, sonra özünün düşünülməmiş zarafatına güldü.

Cənab Markos, bu, mənim üçün çox gözlənilməz oldu, bütün bu illər ərzində

nə aşpazlığımdan, nə də sürücülüüyümdən şikayət etməmişdi.

- Bəs onda məni niyə işə götürürdün? - deyə soruşdum.

Üzünü mənə çevirdi:

- Çünki sən içəri girən kimi mən ömrümdə bu qədər yaraşlıq adam görmədiyimi anladım

Baxışlarımı aşağı, şahmat taxtasına saldım

- Səni görəndə bilirdim ki, mənim istədiyim mümkünsüz şeydir, sən və mən

eyni deyildik, belə bir şey ola bilməzdi. Səninlə səhər gəzintilərimiz, maşınla gəzintilərimiz mənə bəs etməsə də, heç nədən yaxşı idi. Bununla kifayətlənməyi

öyrənmişdim - Bir qədər susub əlavə etdi: - Mənə elə gəlir ki, nə dediyimi başa düşürsən. Bilirəm ki, belədir.

Gözlərimi qaldırıb üzünə baxa bilmirdim

- Heç olmasa, indi də olsa, bunu deməliyəm Səni çoxdan sevdiyimi bilməlisən, Nəbi. Yalvarıram, mənə hirslənmə.

Başımı yox mənasında tərpətdim Bir neçə dəqiqə heç birimiz danışmadıq.

Dediyi sözləri, gizlədib basqılanmış bir həyatı, heç vaxt mümkün olmayacaq

xoşbəxtliyi düşünürdük.

- Bunu indi ona görə deyirəm ki, niyə çıxıb getməyini istədiyimi anlayasan.

Gedib arvad alasan. Özünə hamı kimi ailə qurasan, Nəbi. Səninçün hələ gec deyil.

- Bu günlərdə bəlkə çıxıb getdim. - Aramızdakı gərginliyi azaltmağa çalışaraq dedim. - Sonra peşman olacaqsan.

Bezlərini yuyacaq bədbəxtin də vay halına. Ona indidən yazığım gəlir.

- Sən həmişə zarafat edirsən.

Balaca bir böcəyin yaşılı-boz yarpaq üstündə gəzməyinə baxdım.

- Mənə görə qalma, Nəbi. Dediyim budur. Mənə görə qalma.

- Sənə görə? Özündənrazılığa bir bax.

- Yenə zarafat edirsən.

Bu dəfə zarafat etmirdim. Əvvəllər həqiqətən Süleymana görə qalırdım.

Ömrümdə bir dəfə mənə ehtiyacı olan adamı qoyub qaçmışdım və bu peşmanlıq məni qəbirə qədər izləyəcəkdi. Bunu bir daha edə

bilməzdim Amma yavaş-yavaş, özüm də hiss etmədən bu evdə qalmaq səbəblərim dəyişirdi. Cənab Markos, bu dəyişikliyin nə vaxt və necə baş verdiyini deyə bilmərəm, amma artıq ona görə yox, özümə görə qaldığımı bilirdim Süleyman deyirdi ki, mənə evlənmək lazımdır,

amma mən evli adamlara baxıb, onların əldə etdiyinə artıq sahib olduğumu

görürdüm Rahatlığım, qulaq yoldaşım vardı. Hər zaman qapısı mənə açıq olan ev vardı, məni sevirdi, mənə ehtiyac duyurdular. Qeyd etdiyim kimi, indi əvvəlki qədər tez-tez olmasa da, fiziki tələbatlarımı ödəmək imkanım vardı. O ki qaldı uşaqlara, onları hər zaman sevsəm də, valideyn olmağı heç vaxt arzulamamışdım.

- Əgər uzunqulaq kimi tərslik edib evlənməyəcəyəm deyirsənsə, onda səndən

bir xahişim olacaq, amma qəbul edəcəyinə əvvəldən söz verməlisən.

Belə bir şeyi tələb edə bilməyəcəyini söylədim.

- Amma mən tələb edirəm Başımı qaldırıb ona baxdım.

- Yox da deyə bilərsən, - dedi.

Məni yaxşı tanıyırdı. Əyri gülüşünü gördüm Mən söz verdim, o da xahişini

söylədi.

Bunun ardınca gələn illər haqqında nə deyə bilərəm, cənab Markos?

Bu

mühasirəyə alınmış ölkənin yaxın tarixi sizə məlumdur. O qara günləri yenidən sizə

danışmağıma ehtiyac yoxdur. Bunları yazmaq özü məni yorur. Həm də bu ölkədə

baş verənlər barədə kifayət qədər yazılıb. Məndən qat-qat bacarıqlı və usta qələm sahibləri baş verənləri hər kəsə çatdırıblar.

Bütün olanları bir sözlə tamamlaya bilərəm: Müharibə. Ya da müharibələr. Bir deyil, iki deyil, saysız-hesabsız müharibələr. Böyük və kiçik, ədalətli və ədalətsiz müharibələr oldu. Qəhrəman və canilər kimi tanıdıqlarımızın dəyişən mövqelərinə

şahid olduq. Hər gələn cani bizi özündən əvvəlkinə şükür etdirdi. Adlar, simalar dəyişdi. Bütün snayperlərə, minalara, bombardmanlara, raketlərə, soyğunçuluqlara, təcavüzlərə, ölümlərə görə hamısının üzünə tüpürüm. Ah, bəsdir!

Bunları yazmaq çox çətin və xoşagəlməzdir. Mən o günləri artıq yaşamışam, ona görə də onlara bu yazıda mümkün qədər az yer ayırmaq istəyirəm. O vaxtları

düşünərkən tək-cə bir şeyə sevinirəm. Sevinir və özümə haqq qazandırırım ki, Pəri bütün bunlardan amanda qala bildi, qızıcığaz indiyə, yəqin ki, gənc xanıma çevrilmişdi.

Cənab Markos, sizə də məlum olduğu kimi, 1980-ci illər Kabil üçün o qədər də

qorxunc olmadı. Döyüşlər, əsasən, kəndlərdə gedirdi. Buna baxmayaraq, bu,

kütləvi köç dövrü idi, qonşularımızdan bəziləri hər şeyini yığışdırıb ölkəni tərk etdi.

Onlar ya Pakistan, ya İrana köçür, oradan da Qərbi ölkələrinə keçməyə ümid

edirdilər. Cənab Bəşirinin bizimlə vidalaşmaq üçün gəldiyi günü çox yaxşı

xatırlayıram. Əlini sıxıb, yaxşı yol dedim. Oğlu İdrislə də sağollaşdım, artıq böyümüşdü, on dörd yaşı vardı. Arıq, uzun oğlan idi. Saçları uzanmış, bığ yeri tərləməyə başlamışdı. Onun və Timurun küçələrdə çərpələng uçurması və futbol oynaması üçün darıxacağımı dedim Cənab Markos, yəqin o iki oğlanı

xatırlayırsınız. Onlarla çox illər sonra - 2003-cü ildə sizin təşkil elədiyiniz ziyafətdə

görüşmüşdük.

Döyüşlərin, axır ki, şəhərə gəlib çatması 1990-cı illərdə baş verdi. Cənab

Markos, bu adamlar sanki analarının qarnından əlində Kalaşnikovla çıxmışdılar, şəhərimiz onların qurbanı oldu. Kabilə hücum elədilər,

hamısı vəhşi idi. Özlərinə
böyük, dəbdəbəli titullar vermiş, əlləri silahlı vandallar idi. Raketlər
atmağa başlayanda Süleyman evdən çıxmaqdan imtina edib içəridə
qaldı. Televizoru
söndürüb, radionu özündən uzaqlaşdırdı. Qəzetləri oxumaqdan da
imtina etmişdi.
Döyüşlər barədə heç bir xəbər gətirməyimi istəmirdi. Kimin kiminlə
döyüşdüyünü, kimin udub, kimin uduzduğunu da bilmirdi. Sanki
özünü görməzliyə vurmaqla
vəziyyətin düzələcəyinə ümid edirdi.
Vəziyyət, təbii ki, düzəlmirdi. Bir vaxtlar sakit və təmiz olan küçələr
müharibə
meydanına çevrilmişdi. Hər tərəfdən raketlərin vıyılması eşidilirdi.
Tank əleyhinə
küçələrə atılan qumbaralar asfaltda oyuqlar açırdı. Səhərə qədər
qırmızı-ağ işıqlar sağa-sola gedirdi. Bəzi günlər bir neçə saat sakitlik
olar, ardınca birdən-birə yenə
atəş səsləri sükutu pozardı. Küçədə camaatın çığırtısı eşidilərdi.
Cənab Markos, sizin 2002-ci ildə gəlişiniz zamanı gördüyünüz
zədələrin çoxunu bu ev o illərdə aldı. Bunun üstünə baxımsızlığı da
gəlməliyik. Artıq qocalmışdım, bir vaxtlar olduğu kimi evə yaxşı baxa
bilmirdim Ağaclar qurumuşdu, artıq bir neçə il
idi ki, meyvə vermirdilər. Yaşıl çəmənlikdə otlar saralmış, güllər
solmuşdu.
Müharibə bir vaxtlar çox gözəl olan evə qarşı yaman amansız
olmuşdu. Yaxınlıqda partlayan tank əleyhinə qumbaraların təsirindən
pəncərələr qırılmışdı. Qəfil raket bağçanın şərq hissəsini və
aynabəndin bir tərəfini dağıtmışdı. Bu aynabənddə bir vaxtlar Nila ilə
söhbət edərdik. Evin damı qumbaradan zədələnmişdi. Divarlar
güllədən deşik-deşik olmuşdu.
Ardınca isə soyğunçuluq gəldi, cənab Markos. Hərbiçilər istədiyi evə
girib
ürəkləri istəyən hər şeyi götürürdülər. Mebel, rəsm əsərləri, türkmən

xalçası, heykəllər, şamdanlar, büllur vazalar - hər şeyi dartıb apardılar. Vanna otaqlarından lacivərd kirəmitlərə qədər qoparıb apardılar. Bir gün dəhlizdəki adamların səsinə

oyandım Bir qrup özbək hərbiçinin əyri bıçaq dəsti ilə divardan xalçanı açıb apardıqlarını gördüm Yanlarında durub sakitcə onlara baxdım Neyləyə bilərdim?

Mənim kimi bir qocanın başına gül ə çaxıb gəbərtmək onların əlində nə idi ki?

Ev ilə yanaşı Süleymanla mən də qocalırdıq. Artıq yaxşı görmürdüm, çox vaxt

dizlərim ağrıyırdı. Üzrlü sayın, amma sidiyə getmək belə mənə əzab verirdi.

Gözlənildiyi kimi, yaşlılıq Süleymana məndən də pis təsir etmişdi. Çox arıqlamışdı, adam baxanda qorxurdu. İki dəfə ölümdən qayıtdı, onlardan biri Əhməd Şah

Məsudun qrupu ilə Gülbəddin Hikmətyarın döyüşü vaxtı oldu. Cəsədlər küçənin

ortasında qalmışdı, heç kəs gəlib ölüsünü aparmırdı. O vaxt Süleyman zökəm olmuşdu, həkimlərin dediyinə görə, öz tüpürcəyini udmaqdan xəstələnmişdi.

Həkim də, dərman da qəhət olsa da, hər ikisini tapıb Süleymanı ölümün

caynağından ala bilmişdim.

Yəqin ki, bütün gün bir-birinin yanında olduğumuza görə o günlər Süleymanla

elə hey didişərdik. Ər-arvad kimi dava edərdik, ikimiz də tərs idik.

Çox qızgın davalarımız olardı.

- Bu həftə lobyə bişirmisən.
- Yox, bişirməmişəm
- Bişirmisən! Bazar ertəsi idi!

Bir də görürdün bir gün əvvəl neçə dəfə şahmat oynadığımız üstündə dava

edirdik. Niyə həmişə suyu pəncərənin qırağına qoyurdum, bilmirdim

ki, günəş suyu isti edəcək?

- Niyə yataq sürgüsünü istəməyib yatağı batırmısan, Süleyman?
- İstəmişəm! Yüz dəfə demişəm!
- Səncə, mən karam, yoxsa tənbel?
- İkisindən birini niyə seçək ki?! Həm karsan, həm də tənbel!
- Mənə tənbel deyirsən, özün bütün günü uzanıb yerindən tərpənə bilmirsən!

Beləcə mübahisələrimiz fasiləsiz davam edərdi.

Onu yedirmək istəyəndə başını sağa-sola yel əyərdi. Onu tək qoyar, qapını

çırpıb gedərdim Boynuma alıram, bəzən onu bilərəkdən nigaran qoyardım Evdən çıxıb gedərdim, o isə ağlayardı. “Hara getdin?” - deyərdi, mənə cavab verməzdim

Sanki birdəfəlik gedirdim Təbii ki, gedə bilməzdim, uzağı küçənin başına qədər

gedib papiros çəkib qayıdırdım Papiros çəkməyi də təzə öyrənmişdim Düzdür, həmişə yox, yalnız hirsli vaxtımda çəkirdim Bəzən saatlarla çöldə qalırdım. Məni lap əsəbiləşdirsə, qaranlıq düşənə qədər qayıtmazdım. Amma sonda hər dəfə

qayıdıb gəlirdim Heç nə demədən otağına girir, onu yanı üstə çevirir, balışını düzəldirdim İkimiz də baxışlarımızı qaçırır, bir-birimizdən üzr gözləyirdik.

Sonda Talibanın gəlişi ilə davalarımıza son qoyuldu. Kəskin ifadəli, saqqallı, sürmə gözlü gənclər. Onların qəddarlığı və həddini aşmağı barədə çox yazılıb, ona görə də bu haqda danışmayacağam Onu da deməliyəm ki, onların mənə elə də

böyük ziyanı dəymədi. Onlar hirsini, əsasən, gənclərə və yazıq qadınlara

yönəltdi. Mən isə qoca kişi idim Onların məndən yeganə tələbi saqqal

saxlamağım idi. Düzünü deyim ki, bu da məni hər gün üz qırmaqdan qurtarmışdı.

- Qurtardı, getdi, Nəbi, - deyə Süleyman uzandığı yerdən deyərdi. -

Yaraşığın getdi daha. İndi peyğəmbərə oxşayırsan.

Küçədə gedərkən Taliban mənim yanımdan ötüb keçirdi, elə bil mən otlayan

inək idim Özümü anlamaz adam kimi aparıb onların nəzərindən qaçırdım Nila indi burda olsa, başına nələr gələcəyini düşünüb diksinərdim. Onun qonaqlıqlarda

əlində qədəhlə duruşunu, çılpaq qollarını, ayaqlarını düşünəndə mənə elə gəlirdi ki, onu özümdən uydurmuşam. Elə bil bu adam heç olmamışdı. Elə bil nə mən, Nə

Pəri, nə Süleymanın gənc, sağlam vaxtı, nə də bu evin yaxşı vaxtları olmuşdu.

2000-ci ilin yayında bir səhər çay-çörəklə Süleymanın otağına girdim. Dərhal nəşə baş verdiyini anladım. Çətinliklə nəfəs alırdı. Əbaş əkiləri qoyub tez yanına qaçdım.

- İndi gedib həkim gətirəcəyəm, Süleyman, - dedim, - bir az gözlə, həmişə

olduğu kimi səni vəziyyətdən çıxaracağam.

Getmək üçün çevrildim, amma o, başını bərk-bərk sağa-sola çevirməyə

başladı. Sol əlinin barmaqları ilə nəşə göstərməyə çalışırdı.

Aşağı əyilib qulağımı ağına yaxınlaşdırdım.

Bir neçə dəfə nəşə deməyə cəhd elədi, amma heç nə başa düşmədim.

- Bağışla, Süleyman, - dedim. - Qoy gedim həkim çağırım. Çox çəkməz.

Yenə başını yellədi, bu dəfə daha yavaş oldu, qara su gəlmiş gözlərindən yaşlar aşağı tökülməyə başladı. Ağızı açılıb bağlanırdı. Başı ilə çarpayısının yanındakı dolaba işarə elədi. Oradan nəşə istəyib-istəmədiyini soruşdum. Gözlərini qapayıb başını tərpetdi.

Ən üstdəki siyirməni açdım Dərmanlar, eynək, köhnə odekolon, qeyd dəftərçəsi və illərdir istifadəsiz qalmış karandaşından başqa siyirmədə heç nə gör-mədim Az qala çevrilib ondan nə axtardığımızı soruşacaqdım ki, onu tapdım

Dəftərçənin altına ilişdirilmişdi. Süleymanın əyri-üyrü xətti ilə üstünə

mənim adım yazılmış zərf vardı. Zərfin içindəki vərəqdə bircə abzas yazılmışdı. Oxudum

Başımı aşağı salıb ağarmış saçlarına, boş gözlərinə baxdım.

Yenə işarə elədi, yenə ona tərəf əyildim Onun soyuq, quru, qeyri-səlis nəfəsini yanağımda hiss etdim Özünü toplamağa çalışır, quru ağzının içindən dilinin səsi gəlirdi. Bütün son iradəsini toplayaraq qulağıma pıçıldağa bildi.

Bədənim buz kimi oldu. Boğazımda ilişib qalmış sözləri ağzımdan çıxarmağa

çalışdım:

- Yox. Yalvarıram, Süleyman.

- Sən mənə söz vermişdin.

- Hələ yox. Sənə qulluq edib özünə gətirəcəyəm. Özün görəcəksən. Həmişə vəziyyətdən çıxmışıq, bu dəfə də belə olacaq.

- Mənə söz vermişdin.

Onun yanında nə qədər oturdum? Nə qədər onu dilə tutmağa çalışdım? Cənab

Markos, bunu dəqiq deyə bilmərəm. Yadımdadır ki, nəhayət, ayağa qalxdım,

çarpayının başına fırlanıb onun yanına keçdim Onu özümə tərəf çevirdim, indi bir-birimizin üzünü görə bilirdik. Quruyub çatlamış dodaqlarından öpdüm. Onun üzü ilə sinəmin arasına balıq yerləşdirib, əlimi başının arxasına apardım. Onu özümə

tərəf çəkib bərk-bərk sıxdım

Sonradan yadımda qalan yalnız onun hədəqəşindən çıxmış gözləri idi.

Pəncərəyə tərəf gedib oturdum, Süleymanın çayı hələ də ayağımın altındakı

məcməyidə idi. Yadımdadır, günəşli bir səhər idi. Mağazalar tezliklə açılmalı idi, bəlkə də artıq açılmışdı. Balaca oğlanlar məktəbə yollanırdılar. Yollardan artıq toz qalxmağa başlamışdı. Küçədə bir it tənbel-tənbel gəzir, ağcaqanadlar qara bulud kimi başının üstündə fırlanırdı. İki cavanın motosiklətdə yaxınlıqdan ötüb keçməsinə baxdım. Yük daşımaq üçün nəzərdə tutulmuş yerdə oturan sərnişin bir

çiynində kompüter monitoru, o biri çiynində qarpız tutmuşdu.

Alnımı ilıq şüşəyə dayadım.

Süleyman siyirmədəki kağızda hər şeyini mənə vəsiyyət etdiyini yazmışdı. Ev, pul, şəxsi əşyaları, hətta tamam sıradan çıxmış olmasına baxmayaraq, maşınını da mənə vəsiyyət etdiyini yazmışdı. Təkərləri boşalmış, çürümüş dəmir parçasından ibarət maşın arxa həyətdə dururdu.

Bir müddət nə iş görəcəyimlə bağlı tamam çaşıb qaldım Yarım əsrdən də uzun

müddət Süleymanın qulluğunda durmuşdum Mənim gündəlik mövcudluğumu

onun ehtiyacları və yoldaşlığı formalaşdırırdı. İndi ürəyim nə istəsə edə bilərdim, amma azadlıq mənə xəyal kimi görünürdü. Belə ki, ən çox arzuladığım şeyi əlimdən almışdılar. Deyirlər, həyatda qarşına məqsəd qoyub yaşamalısan. Amma bəzən

yalnız ömrün sona çatanda onun məqsəd olduğunu anlayırsan və əksər hallarda

bu, heç də sənin arzuladığın məqsəd olmur. Mən də hazırda öz həyatımı tamamladığıma görə özümü məqsədsiz və yorğun hiss edirdim

Bu evdə artıq yata bilmədiyimi gördüm Evin içində dura bilmirdim

Süleymandan sonra ev həddən artıq böyük görünürdü. Evin hər küncü, bucağı

xatirələrimi oyadırdı. Odur ki, yenə evin arxasındakı daxmama köçdüm Ustalara bir az pul verib daxmamdakı işığı bərpa elədim İndi həm kitab oxuyur, həm də

sərinkeşdən istifadə edirdim Yerə gəlincə, mənə o qədər yer də lazım deyildi.

Bütün əşyalarım çarpayı, bir az üst-baş və Süleymanın rəsm albomları olan

qutudan ibarət idi. Bilirəm, cənab Markos, bu da sizə qərribə gələcək. Düzdür, qanunla indi ev və bütün əşyalar mənə məxsus idi, amma mən özümü bunların

həqiqi sahibi hiss etmirdim və bilirdim ki, buna heç vaxt alışa bilməyəcəyəm.

Süleymanın köhnə iş otağından götürdüyüm kitabları oxuyurdum
Bitirəndən

sonra hər birini qaytarıb yerinə qoyurdum. Bağçada bir az pomidor və nanə

əkmişdim. Bəzən gəzməyə çıxırdım, amma heç iki qapı getməmiş dizlərimin ağrısı məni geri qayıtmağa məcbur edirdi. Hərdənbir oturacaq çəkib boş-boşuna

bağçada əyləşərdim. Mən Süleyman kimi deyildim, təkliyə alışa bilmirdim.

Sonra, 2002-ci ilin bir günü siz mənim qapımı döydünüz.

O vaxt Şimal Alyansı artıq Talibanı ölkədən qovub çıxarmış və amerikalılar

Əfqanıstana yerləşmişdi. Dünyanın hər yerindən minlərlə yardımsevər əməkdaş

xəstəxana, məktəb tikmək, yolları və su kanallarını təmir etmək, ərzaq,

daldalanacaq və iş yeri yaratmaq üçün Kabilə tökülüşmüşdü.

Sizinlə birlikdə gələn tərcüməçi bir gənc əfqan idi, tünd sumaqı pencək geymiş, qara eynək taxmışdı. O, evin yiyəsini soruşdu. Tərcüməçiyə evin sahibi olduğumu deyəndə ikiniz də təəccüblə baxışdınız. Kinayəli gülüş ilə dedi: “Yox e, dayı, evin yiyəsini soruşuram”. Sizi içəri çay içməyə dəvət elədim.

Yaşıl çay içib aynabəndin salamat tərəfi haqda fars dilində danışığ apardıq.

Cənab Markos, sizə məlumdur ki, sonradan məhz sizin səxavətiniz və bələdçiliyiniz sayəsində yeddi ildə ingilis dilini öyrənə bildim.

Tərcüməçi vasitəsilə mənə

Tinosdan (Yunanıstanda ada imiş) olduğunuzu dediniz. Mənə cərrah olduğunuzu

bildirdiniz, Kabildə üzündən yaralanmış uşaqları əməliyyat etmək üçün tibb qrupu ilə birlikdə bura gəldiyinizi söylədiniz. Özünüz və

digər həmkarlarınızın ev axtardığını söylədiniz, indi buna qonaq evi deyirlər.

Məndən evə görə nə qədər kirayə haqqı alacağımı soruşdunuz. “Heç nə

qədər”, - dedim

Gənc tərcüməçi cavabımı sizin üçün çevirəndən sonra gözünüzü necə döydüyünüz yadımdadır. Yəqin ki, yanlış anladığımı sanaraq sualı təkrar etdiniz.

Tərcüməçi özünü oturacağı lap qırağına verərək mənə tərəf əyildi.

Mənimlə

sirr bölüşürmüş kimi danışdı. Əvvəl aqlımın başında olub- olmadığını soruşdu. Sizin qrupun nə qədər pul verməyə hazır olduğunu təsəvvür etmədiyimi söylədi. Hazırda Kabildəki kirayə qiymətlərindən xəbərim olmadığını dedi. Mənim qızıl üstündə oturduğumu dedi.

Ona özündən böyüklə danışanda eynəyini çıxarmasını söylədim. Sonra isə

mənə ağıl vermək əvəzinə öz işi ilə məşğul olmasını, dediklərimi tərcümə etməsini tapşırıdım. Sizə tərəf çevrilib, o qədər də şəxsi olmayan səbəblərimdən birini dedim: “Doğma vətəninizi qoyub gəlmisiniz. Dostlarınızı, ailənizi qoyub bu Allahın unuduğu şəhərə mənim həmvətənlərimə kömək etməyə gəlmisiniz. Sizdən necə xeyir güdə bilərəm?”

O gənc tərcüməçini sonralar bir də heç vaxt sizinlə görmədim. O sözlərimdən sonra əlini əlinə vurub güldü.

Bu ölkə çox dəyişib. Əvvəllər belə deyildi, cənab Markos.

Bəzi gecələr qaranlıq otağında uzanıb əsas evdə yanan işıqları görürəm. Sizi və dostlarınızı görürəm. Cəsur Amra xanım Ademoviçin genişürəkliliyinə

heyranam. Aynabənddə ya da həyətdə oturur, yemək yeyir, papiros çəkir, çaxır içirsiniz. Musiqi də eşidirəm, hərdən caz musiqisinə qulaq asırsınız, belə vaxtlarda Nilanı xatırlayıram.

O, artıq həyatda yoxdur, bunu bilirəm. Bu xəbəri Amra xanımdan

öyrəndim

Ona Vəhdətilər haqda danışmış və Nilanın şairə olduğunu demişdim
Sonra Amra xanım kompüterdən bir fransız nəşri tapdı. Son qırx ilin
ən yaxşı şeirlərindən ibarət antologiya nəşr edibləmiş. Orada Nilanın
da bir şeiri vardı. Bu məlumatda onun 1974-cü ildə vəfat etdiyi
deyilirdi. Bütün bu illər ərzində ölmüş adamdan necə

hədər yerə məktub gözlədiyimi düşündüm Canına qəsd etdiyini
eşidəndə çox da təəccüblənmədim Çünki artıq bilirəm ki, bəziləri
bədbəxtliyi bizim məxfi, güclü və

dönüxsüz sevgini yaşadığımız kimi yaşayır.

Bununla məktubu bitirirəm, cənab Markos.

Artıq vaxtım çatıb. Gündən-günə əldən düşürəm. Çox çəkməz artıq.

Buna görə

də Allaha şükür. Sizə də təşəkkür edirəm, cənab Markos. Təkcə
dostluğunuza, hər gün mənə baş çəkməyinizə, birlikdə çay
içməyimizə, Tinosdakı ananız və uşaqlıq dostunuz Talia haqda
xəbərlərə görə deyil, mənim xalqıma qarşı olan mərhəmətinizə və
uşaqlara göstərdiyiniz əvəzsiz xidmətə görə də təşəkkür edirəm.

Evin hər tərəfini təmir etdiyinizə görə də çox sağ olun. Həyatımın
böyük

hissəsini bu evdə keçirmişəm Bu, artıq mənim evimdir və əminəm ki,
tezliklə elə

bu damın altında son nəfəsimi verəcəyəm Mən bu evin dağılmasına və
qəlbinin qırılmasına şahidlik etmişəm Amma evin yenidən
rəngləndiyini, bağça divarının təmir edildiyini, pəncərələrin
yeniləndiyini və saysız-hesabsız xoşbəxt saatlar keçirdiyim
aynabəndin təmir edildiyini görmək məni çox sevindirir. Əkdiyiniz
ağaclara, bağçada açan çiçəklərə görə çox sağ olun, dostum Əgər bu
şəhərin

camaatına göstərdiyiniz xidmətdə hər hansı bir töhfəm olubsa,
qarşılığında sizin bu evi təmir etməyiniz mənim üçün ən böyük
mükafatdır.

Tamahkar görünmək qorxusu ilə də olsa, sizdən iki şey xahiş

edəcəyəm Biri

özüm, digəri başqası üçündür. Birinci xahişim ondan ibarətdir ki, məni Aşuqan-

Ərəfan qəbiristanlığında dəfn edəsiniz. Əminəm ki, oranı tanıyırsınız. Qəbiristanlığın əsas qapısından girib bir az şimal tərəfə getsəniz, Süleymanın qəbrini görəcəksiniz. Onun yanında yer tapıb məni dəfn edin. Özümçün sizdən

yalnız bunu istəyirəm

İkinci xahişim odur ki, mən öləndən sonra çalışıb bacım qızı Pərini tapasınız.

Əgər sağdırsa, onu tapmaq çətin olmaz - İnternet dedikləri həqiqətən möcüzəli bir şeydir. Bu məktubun içinə qoyub bağladığım mənim vəsiyyətimdir. Evi, pulumu və

şəxsi əşyalarımı ona vəsiyyət edirəm. Həm məktubu, həm də vəsiyyətnaməni ona

çatdırmağınızı xahiş edirəm Bir də, xahiş edirəm, ona deyəsiniz ki, mən o vaxt etdiyim hərəkətin çoxsaylı nəticələrini görə bilməzdim Ona deyin ki, mən yalnız ümid ilə təskinlik tapmışam Harada olur-olsun, bu dünyada mümkün olduğu

qədər rahatlıq, sevgi və xoşbəxtlik tapdığına ümid edirəm

Çox sağ olun, cənab Markos. Allah sizi qorusun.

Hər zaman sizin dostunuz,

Nəbi

Beş 2003-cü ilin yazı

Tibb bacısı Amra Ademoviç İdris ilə Timura xəbərdarlıq etmişdi. Onları qırağa çəkib belə demişdi: “Əgər bürüzə versəniz, azca da olsa bəlli etsəniz, qız pərişan olacaq. Mən də sizi qovacağam”.

Onlar Vəzir Əkbər Xan Xəstəxanasının kişilər yatan şöbəsinin uzun, yarımqaranlıq dəhlizində durublar. Amra danışmışdı ki, qızın yeganə əqrəbası da-yısı idi. Hər halda yanına gəlib-gedən təkə o idi. Əgər qızı xəstəxananın qadınlar yatan şöbəsinə yerləşdirsələr, dayısı ora gəlib qızı görə bilməyəcək. Ona görə də xəstəxana heyəti qızı kişi şöbəsində yerləşdirməyi qərara almışdı.

Əlbəttə, onu otağa yox, dəhlizə yerləşdirmişdilər. Qız naməhrəm kişilərlə bir otaqda qala bilməzdi. Ona dəhlizin qurtaracağında - nə qadın, nə də kişi şöbəsi hesab olunan hissədə yer düzəltdirmişdilər.

- Sonra da deyirlər Taliban ölkəni tərk edib. - Timur deyir.

- Dəlixanadır, hə? - Amra bunu deyib çaşqın halda gülür.

Kabilə qayıtdığı bir həftə ərzində İdris bu qayğısız özündən çıxma tərzinin

əfqan mədəniyyətinin əlverişsizliyi və özünəxas xüsusiyyətləri ilə üz-üzə qalmış

bütün xarici humanitar təşkilat işçilərinə xas olduğunu anlayıb. Yardım işçilərinin özlərinə verdikləri gülərüz rişxənd hüququ, alçaltmaq haqqı İdrisi bir qədər incidir.

Amma yerli camaat buna, deyəsən, heç fikir də vermir. Ya da fikir verir, amma təhqir kimi qəbul etmir. Deməli, o da inciməməlidir, deyə İdris düşünür.

- Bəs sizə icazə verirlər axı, gəlib-gedirsiz. - Timur deyir. Amra qaşlarını qaldırır.

- Məni çıx. Mən əfqan deyiləm. Demək, əsl qadın deyiləm. Bəs bunu bilmirdiniz?

Timur dişlərini ağardır.

- Amra polyak adıdır?

- Bosniya adıdır. Reaksiya vermə. Bura zoopark yox, xəstəxanadır. Mənə söz

ver. -Söz verirəm.-Timur deyir.

İdris bu tələsik və yersiz sataşmadan inciyəcəyindən narahat olaraq tibb

bacısına nəzər salır, amma, deyəsən, Timur bu dəfə də cəzasız qurtulacaq. Bu bacarığına görə İdris əmisi oğluna həm əsəbiləşir, həm də qibtə edir. O, Timuru həmişə kobud hesab edib, üstəlik düşüncəsiz və qanmazdır. Timurun arvadını

aldatdığını da, vergidən boyun qaçırdığını da bilir. Onun Birləşmiş Ştatlarda daşınmaz əmlak üzrə ipoteka şirkəti var və İdris əmindir ki, Timur hazırda bu işində

etdiyi fırlıdqlara görə boğaza qədər zibilə batıb. Amma bir iş də var ki, Timur olduqca ünsiyyətçildir. Onun deyib-gülmək, adamın qılığına girmək bacarığı bütün səhvlərini yuyur. Özünü məsum göstərüb qarşısına çıxanların sevgisini qazana bilir.

Yaraşığının da payı var, əlbəttə, əzələli bədəni, yaşıl gözləri, güləndə batan yanaqları da bu işdə köməyinə gəlir. İdrisin fikrincə, Timur uşaq imtiyazlarından istifadə edən böyük adamdır.

- Yaxşı. - Amra deyir. - Oldu. - Arakəsmə məqsədilə tavana mıxlanmış

pərdəni qaldırıb, onları içəri salır.

Qızın adı Rövşanədir, Amra ona qısaca "Roşi" deyir. Hardasa doqquz yaşında olar, bəlkə də on. Polad çərçivəli çarpayıda oturub arxasını divara, dizlərini sinəsinə

sıxıb. İdris dərhal baxışlarını aşağı salır. Ağzını açıb qışqırmaqdan özünü zorla saxlayır. Elə gözləndiyi kimi, Timur İdris qədər təmkin göstərüb özünü saxlaya bilmir. Dilini nırçıldadıb bərkdən, ağırlı pıçılıtlı ilə:

- Oh! Oh! Oh! - deyir.

İdris Timura nəzər yetirir və gözlərinin iri yaş damcıları ilə nümayişkarənə bir tərzdə dolduğunu görəndə təəccüblənir.

Qız xırıltılı səslə birdən-birə oturduğu yerdə burulub geri sıçrayır.

- Okey, bitdi, çıxın bayıra. - Amra kəskin səslə deyir.

Bayırda dağılıb-tökülən ön pilləkənlərdə tibb bacısı açıq mavi xalatının döş

cibindən bir qutu "Marlboro Reds" çıxarır. Göz yaşları elə peyda olduğu kimi sürətlə yoxa çıxan Timur bir siqaret alıb, həm özünün, həm də tibb bacısının siqaretini alışdırır. İdris ürəkbulanma hiss edir, başı fırlanır, ağzı quruyur. Qusub özünü biabır edəcəyindən qorxur. Bu hərəkətlə Amranın özü haqda, onun kimilər haqda fikirlərini təsdiqləyəcəyindən ehtiyat edir. Xortdanlar çıxıb gedəndən sonra gözlərini bərəldib qırğına tamaşa etmək üçün evə qayıtmış varlı mühacirlər -

Amranın onlar barədə məhz belə düşündüyündən əmindir.

İdris Amranın onları danlayacağını, ən az Timuru tənbeh edəcəyini güman

edir, amma Amranın münasibətində acıqlanmaqdan çox işvə-naz hiss olunur.

Timur, bir qayda olaraq, qadınlara bu cür təsir edir.

- Belə, - naz-qəmzə ilə deyir. - İndi nə deyəcəksən, Timur?

Birləşmiş Ştatlarda Timur özünü “Tim” deyə təqdim edir. 11 sentyabr hadisələrindən sonra adını dəyişib və dediyinə görə, bu dəyişiklikdən sonra biznesi ikiqat artıb. İdrisə danışır ki, ikicə hərfi ixtisar etməyin onun karyerasına universitet diplomundan daha böyük xeyri dəyib. Əslində heç universitet də bitirməyib.

Bəşirin ailəsində ali təhsilli şəxs yalnız İdrisdir. Amma indi Kabilə çatdıqlarından bəri İdris əmisi oğlunun özünü “Timur” kimi təqdim etdiyini görür. Bu ikiüzlülük tamamilə ziyansızdır, hətta bəzən zəruri də ola bilər. Buna baxmayaraq, onun hərəkəti İdrisi ağrıdır.

- İçəridə özümü saxlaya bilmədim, üzr istəyirəm - Timur deyir.

- Bəlkə cəzalandırım səni? - Amra soruşur.

- Yavaş ol, məstan.

Amra baxışlarını İdrisə çevirir.

- Deməli, belə. Bu, kovboydur, sən isə sakit, həssas adamsan. Sən bilirsən

nəsən? Ona nə deyirlər?. Hə, introvert.

- O, həkimdir. - Timur deyir.

- Doğrudan? Onda bizim xəstəxana səni dəhşətə salar ki.

- Ona nə olub? - İdris deyir. - Roşinin başına nə gəlib? Bunu kim eləyib?

Amranın siması tutulur. Ağzını açıb danışanda səsində analara xas qətiyyət

hiss olunur.

- Onun uğrunda mübarizə aparıram Hökumətlə, xəstəxana bürokratlarıyla,

haramzadə neyrocərrahla. . Hər addımda mübarizədəyəm Əl çəkən deyiləm.

Onun heç kəsi yoxdur.

- Bəs deyirdilər dayısı var? - İdris deyir.

- Elə o da düdəmədir. - Amra siqaretinin külünü yerə tökür. - Hə, danışın

görək, bura niyə gəlmisiniz.

Timur danışmağa başlayır. Ümumən götürsən, az-çox düzünü deyir. İdrislə

ikisinin əmioğlu olduqlarını, ailələri ilə birlikdə Sovetlərin işğalından sonra ölkədən qaçdıqlarını, bir il Pakistanda qaldıqlarını və səksəninci illərin əvvəllərində

Kaliforniyaya yerləşdiklərini danışır. İyirmi ildə ilk dəfə geri qayıtdıqlarını deyir.

Sonra da əlavə edir ki, bunca illər müharibə və dağıntıdan sonra “əlaqələri bərpa etmək”, “vəziyyətlə tanış olmaq”, “baş verənlərə şahid olmaq” üçün gəliblər.

Yenidən Birləşmiş Ştatlara qayıdıb insanları burdakı vəziyyət barədə məlumatlandırmaq, vəsait toplamaq və burdakılara göndərmək istədiklərini deyir.

- Burdakılara göndərmək istəyirik, - deyib, çox çeynənmiş ifadəni elə cidd-

cəhdlə təkrar edir ki, onun yerinə İdris utanır.

Təbii ki, Timur Kabilə qayıtmaqlarının əsl səbəbini açıqlamır. Onlar bura

atalarına məxsus, ömürlərinin ilk on dörd ilini içində yaşadıkları evin mülkiyyət hüququnu bərpa etməyə gəliblər. Hazırda minlərlə yardım işçisi Kabilə

tökülüşdüyü və qalmaq üçün yer axtardıkları bir vaxtda şəhərdəki daşınmaz əmlak qiymətləri kəlləçarxa qalxıb. Bu gün bura gəlməzdən əvvəl artıq gedib evə

baxmışdılar, indi ev Şimal Alyansının bir qrup yorğun əsgərinin daldalanacağına

çevrilmişdi. Evdən çıxıb qayıdarkən yolda onlardan üç ev aralıda qalan orta yaşlı kişi ilə qarşılaşmışdılar. Yunanıstandan olan plastik

cərrah (adı Markos Varvaris idi) oğlanları nahara dəvət etmiş və onları özünün aid olduğu QHT-nin ofisi kimi fəaliyyət göstərən Vəzir Əkbər Xan Xəstəxanasına aparıb tanış olmağı təklif

etmişdi. Hələ onları bu axşam evinə qonaqlığa da dəvət etmişdi. Qız haqqında yalnız xəstəxanaya gəlib çıxandan sonra öyrənmişdilər. İki növbətçi sanitarın binanın qarşısındakı pilləkənlərdə dayanıb onun haqqında danışdıqlarını

eşitmişdilər. Bunu eşitdikdən sonra Timur dirsəyi ilə İdrisə toxunub:

- Gərək yoxlayaq görək nə məsələdi, qardaş, - demişdi.

Amra Timurun danışdıqlarından bezmiş kimi görünür. Siqaretini qırağa tullayıb sarı, buruq saçlarını yığıb saxlamış rezin lenti oynadır.

- Deməli axşam qonaqlıqda görüşürük də?

Onları Kabilə göndərən Timurun atası - İdrisin əmisi olmuşdu. Son iyirmi ildə

davam edən müharibə dövründə Bəşirilərin evi dəfələrlə əldən-ələ keçmişdi.

Mülkiyyət hüququnun bərpa olunması həm vaxt, həm də pul aparacaqdı. Ölkə

məhkəmələrində minlərlə mülkiyyət məsələsi yığılıb qalmışdı.

Timurun atası onlara astagəlliyi ilə ad çıxarmış əfqan bürokratiyasından keçə bilmək üçün bir qədər

“hiylə” işlətməli olacaqlarını demişdi. Başqa sözlə, “kiminsə bığının altından keçmək lazım idi.”

- Orası mənlkdir. - Timur demişdi. Əslində bunu qeyd etməyinə heç ehtiyac

da yox idi.

İdrisin atası isə doqquz il bundan qabaq xərcənglə uzun

mübarizədən sonra vəfat etmişdi. O öləndə arvadı, iki qızı və İdris çarpayısının ətrafında idilər. Vəfat etdiyi gün bütün qohum-əqrəba,

əmilər, xalalar, əmi uşaqları, dost-tanış - hamısı evə tökülüşmüş, kreslolarda, stullarda əyləşmiş, yer tapmayanlar döşəmədə və

pilləkənlərdə oturmuşdular. Qadınlar qonaq otağı və mətbəxə

yığışmışdılar.

Termosda dalbadal çay dəmləyirdilər. Bütün lazımı sənədləri imzalamaq mərhumun yeganə oğlu İdrisin üzərinə düşmüşdü. Ölümü təsdiqləyən tibb işçisinin təqdim etdiyi müayinə sənədi və dəfn mərasimini təşkil etmək, atasının cənazəsini aparmaq üçün tabut gətirən əməkdaşların verdiyi sənədlərə qol çəkməli idi.

Timur onu bir anlıq da olsun tək qoymamışdı. İdrisə telefonlara cavab verməkdə kömək etmişdi. Başsağlığı verməyə gələn adamları qarşılamışdı. “Abenin kababxanası” adlı restorandan düyü və quzu əti sifariş vermişdi. Bu əfqan restoranı Timurun dostu Abdullaya məxsus idi. Timur onu zarafatla “Abe dayı” çağırırdı.

Yağış yağmağa başlayanda Timur yaşlı qonaqların maşınlarını daldalanacağa çəkmişdi. Yerli əfqan televiziylarının birində işləyən dostuna da xəbər etmişdi.

İdrisdən fərqli olaraq, Timurun yerli əfqan icması ilə sıx əlaqəsi vardı. Bir dəfə

İdrisə əl telefonunda üç yüz ad və əlaqə nömrəsi olduğunu danışmışdı. Elə o gecə

əfqan televiziyasında elan verilməsini təşkil etmişdi.

Həmin gün günortadan sonra Timur maşınla İdrisi Heyvorddakı cənazə evinə

aparmışdı. Yağış artıq güclənmiş, şimala baxan 680-ci küçədə avtomobillərin

hərəkət sürəti azalmışdı.

- Atan canlara dəyən adam idi, qardaş, köhnə kişilərdən idi. - Aparılan təmir işlərilə əlaqədar olaraq bağlı olduğu bildirilən yol işarələrinin yanından keçərkən Timur üyüdüb-tökmüşdü.

Boş əlinin içilə gözündən axan yaşları silmişdi.

İdris fikirli-fikirli başını tərپətmişdi. Ömrü boyu başqalarının yanında ağlamağı bacarmamışdı. Dəfn mərasimlərində heç vaxt ağlaya bilmirdi. Bunu xırda fiziki qüsurlar kimi qəbul edirdi. Bu da bir növ rəngləri seçə bilməmək kimi bir azardı. Buna baxmayaraq, Timura ürəyində bir qədər acıqlanmışdı. Bu hissənin məntiqsiz

olduğunu da anlayırdı, amma Timur əl-ayağa düşüb hönkürmüş, elə ağlayıb

sızlamışdı ki, elə bil ölən İdrisin yox, onun atası idi.

Onları yarımqaranlıq, səssiz, tünd rəngli mebeli olan otağa keçirmişdilər. Qara kostyumlu, saçlarını ortadan ayırmış bir kişi onları qarşılamaşdı. Ondan bahalı qəhvə ətri gəlirdi. Peşəkar bir tərzdə İdrisə başsağlığı vermiş, dəfn sərəncamı və

icazə formasını imzalamaq üçün ona təqdim etmişdi. Ölüm haqqında şəhadətnamədən ailəyə neçə nüsxə lazım olduğunu soruşmuşdu. Sonra ehtiyatla

“ümumi qiymət siyahısını” İdrisin qarşısına qoymuşdu.

Cənazə evinin direktoru boğazını arıtlamışdı.

- Əlbəttə, əgər atanızın əfqan məscidi missiyasına üzvlüyü varsa, bu

qiymətlər sizə tətbiq olunmayacaq. Bizim onlarla tərəfdaşlığımız var. Bu işi onlar həll edə bilər.

- Belə bir üzvlüyü olub-olmadığını bilmirəm - İdris bunu deyib, qiymət

cədvəlinə göz gəzdirmişdi. Atası dindar adam idi, amma bir elə də yox. Nadir hallarda cümə namazına gedərdi.

- İstəyirsiniz araşdıraq? Məscidə zəng edə bilərik.

- Yox, ehtiyac yoxdur. - Timur dedi. - Üzvlüyü yox idi.

- Əminsiniz?

- Hə, yadımdadır, bir dəfə özü demişdi.

- Başa düşdüm, - deyə direktor cavab vermişdi.

Bayıra çıxıb idman maşınının yanında siqaret çəkmişdilər. Yağış səngimişdi.

- Açıq-aşkar soyğunçuluqdur. - İdris demişdi.

Timur yağış suyunun əmələ gətirdiyi çirkli gölməçəyə tüpürüb dedi:

- Amma adam gərək düzünü desin, yaxşı biznes tapıblar. Ölüm belə şeydir ki,

hər zaman var. Allah bilir, lənətəgəlmişlərin alveri maşın alverindən də yaxşı gedir.

O vaxtlar Timur işlənmiş maşın alveri edən müəssisənin şeriklərindən biri idi.

Timur ilə dostu bu işə qoşulana qədər oranın işləri pis gedirdi. Az qala müflis olacaqdılar. Amma Timur iki ildən də az bir vaxtda oranı gəlirli müəssisəyə çevirə

bilmişdi. İdrisin atası Timura “özü özünü yaratmış insan” deyərdi. İdris isə o vaxt Deyvisdə Kaliforniya Universitetində daxili rezidenturanın ikinci ilini bitirmək üzrə

idi. Çox az maaş alırdı. Bir il idi evlənmişdi. Arvadı Nahil hüquq firmasında həftədə

otuz saat katibə işləyir, hüquq məktəbinə qəbul testləri üzərində çalışırdı.

- Borc alıram, - İdris demişdi. - Bunu bilməlisən, qaytaracağam.

- Narahat olma, qardaş. Necə deyirsən, elə olsun.

Timurun İdrisin əlindən tutması nə ilk, nə də son dəfə idi. İdris evlənəndə

Timur toy hədiyyəsi olaraq onlara “Ford Explorer” bağışlamışdı. İdris ilə Nahil Deyvisdə kiçik mənzil alanda kreditə Timur da qol çəkmişdi.

Qohum-əqrəba içində

bütün uşaqların sevimli əmisi idi. Əgər İdrisə yalnız bir dostu zəng imkanını verilsəydi, o yalnız Timura müraciət edərdi.

Amma yenə də. .

İdris fikir verib görmüşdü ki, bütün ailə onların kredit məsələsindən xəbərdardır. Timur hamıya danışmışdı. Toy məclisində Timur musiqini yarıda

saxlamış, toy hədiyyəsi olan avtomobilin açarlarını məcməyidə, hamının diqqətli baxışları altında onlara hədiyyə etmişdi. Bu an fotoaparatlardan yaddaşına həkk olunmuşdu. Timurun etdiyi hər yaxşılığa şübhə ilə baxmağa vadar edən məhz bu xüsusiyyəti idi - təntənə, nümayiş, utanmadan varını gözə soxmaq, meydan oxumaq. Özünə qardaş qədər yaxın olan əmisi oğlu Timur haqda belə şeyləri

düşünmək İdrisin xoşuna gəlmirdi, amma onun fikrincə, Timur sanki

özü-özünə

xasiyyətnamə yazırdı və etdiyi bütün səxavətli hərəkətlər bu xasiyyətnamənin əvvəlcədən hesablanmış tərkib hissəsi idi.

Bir axşam yatağa təzə mələfə sərərkən İdris ilə Nahil bu barədə kiçik mübahisə

də etmişdilər.

- Hamı xoşa gəlmək istəyir. Sən olsan istəməzsən?

- Düzdür, amma mən heç kəsin xoşuna gəlmək üçün pul xərcləməzdim - İdris

cavab vermişdi.

Arvadı Timurun bütün etdiklərinin qarşısında İdrisin ədalətsiz və yaxşılıq

bilməyən davranış sərgilədiyini deyirdi.

- Sən başa düşürsən, Nahil. Mənim dediyim odur ki, etdiyən yaxşı əməlləri

yazıb divara vurmaq, nümayiş etdirmək ayıbdır. Adam yaxşı iş görəndə onu

sakitcə, ləyaqətlə edər. Camaat arasında çək kitabçasını imzalamaqdan daha

böyük yaxşılıqlar var. - İdris izah etməyə çalışmışdı.

- Əzizim, - Nahil mələfəni düzəldib: - Sən deyənə çatmaq üçün də vaxt

lazımdır, - demişdi.

- Buralar yadımdadır axı. - Timur deyir. Başını qaldırıb yuxarıya, evə baxır. -

Ev sahibinin adı nə idi?

- Soyadı Vəhdəti idi, deyəsən. - İdris deyir. - Adı yadımda deyil. -

Uşaq vaxtı burada, bu küçədə, bu darvazanın qabağında oynadıqlarını xatırlayır və uzun il ər sonra ilk dəfə bu küçəyə qayıtmaq ona qərribə gəlir.

- Allahın işlərini bilmək olmur. - Timur deyir.

Bu, adi ikimərtəbəli evdir. Belə ev San Xosədə - İdrisin qonşuluğunda olsa,

buna çinlilər belə ağız büzərdi. Kabil standartlarına görə isə bu, hündür divarlı,

dəmir qapılı, geniş girişli, cah-calallı mülkdür. O, Timurla silahlı qarovulun yanından keçib içəri girəndə bu evin dağıntılardan əvvəlki, keçmiş əzəməti hiss olunurdu. His bağlamış divarlarda güllədən deşiklər və ziqzaq formalı çatlar qalıb. Bəzi qırılıb tökülmüş hissələrdə suvaq arasından kərpiclər görünür. Girəcəkdə kollar quruyub, ağaclarda yarpaq qalmayıb, çəmənlik saralıb-solub. Arxa bağçaya baxan

aynabəndin yarıdan çoxu dağılıb. Amma Kabildə çox şeylər kimi, burada da ləng gedən yenidənqurmanın başladığını görmək olur. Kimsə evi yenidən rəngləməyə

başlayıb, bağda qızılgül kolları əkib. Bağçanın şərq tərəfə baxan hissəsi bir qədər əyri-üyrü də olsa bərpa edilməyə başlanıb. Evin küçəyə baxan divarına nərdivan söykənib. İdris bunu görüb, evin damının təmir edilməkdə olduğu qənaətinə gəldi.

Aynabəndin dağıdılmış hissəsinin təmiri də artıq başlayıb.

Foyedə Markos ilə qarşılaşırlar. Seyrəlməyə başlayan boz saçları, mavi gözləri var. Boz rəngli əfqan paltarı geyinib, boynuna səliqə ilə ağ-qara rəngli kufiya yaylığı bürüyüb.

Markos onları səs-küylü, siqaret tüstüsü ilə dolmuş otağa aparır.

- Çay, çaxır və pivəmiz var. Bəlkə daha tünd bir şey istəyirsiniz?
- Siz seçin, mən süzüm - Timur deyir.
- Oh, səndən xoşum gəlir. Orada, stereonun yanındadır. Yeri gəlmişkən,

buzdan narahat olmaya bilərsiniz. Qablaşdırılmış sudan hazırlanıb.

- Allaha çox şükür.

Timur belə qonaqlıqlarda həmişə rahat olur. İdris onun bu xasiyyətinə,

rahatlıqla zarafatlaşmağına, özünü hamıya təqdim edib, hamının xoşuna gəlmək bacarığına məəttəl qalır. Timurun arxasınca bara tərəf gedir. Timur qırmızı rəngli şüşədən onlara içki süzür.

Otaqda təxminən iyirmi qonaq var. Kreslolarda oturublar. Döşəməyə

tünd

qırmızı əfqan xalçası sərilib. Otağın bər-bəzəyi sadə və zövqlüdür, İdris bu zövqü

“xaricisayağı şıq” kimi tanıyır. Nina Simonun mahnılarının asta səsi gəlir. Qonaqlar içir və demək olar ki, hamısı siqaret çəkir. İraqdakı yeni müharibədən danışır, bunun Əfqanıstana necə təsir edəcəyini müzakirə edirlər. Küncdəki televizor “CNN

International” kanalını göstərir. Televizorun səsi alınıb. Bağdadın gecəsindən şokedici, dəhşət saçan fraqmentləri göstərilir, ekranın aşağısında yaşıl rəngli titrlərdə ən son xəbərlər yazılır.

Markos və iki ciddi simalı alman əllərində buzlu araqla onlara yaxınlaşır. Onlar Ümumdünya Ərzaq Proqramında çalışırlar. Kabildəki bir çox yardım əməkdaşı kimi, onlar da İdrisə bir qədər qaraqabaq, həddən artıq ağıllı və təsir edilməsi mümkünsüz görünürlər.

- Bu, yaxşı evdir. - İdris Markosa deyir.

- Onu evin sahibinə de. - Markos otağın o biri tərəfinə keçib arıq, yaşlı bir kişi ilə qayıdır. Kişinin alnından geriye doğru daradığı qalın saçları ağarmağa başlayıb.

Üçkünc saqqalı, dişsiz adamlara xas batmış ovurdları var. Köhnəlmiş, zeytun rəngli

kostyum geyinib. 1940-cı illərin dəbinə oxşayır. Markos açıq- aşkar heyranlıqla yaşlı kişiye baxıb gülümsəyir.

- Nəbican? - Timur bərkdən deyir. İdris də birdən onu xatırlayır.

Yaşlı kişi utancaq bir ədayla gülümsəyib deyir:

- Bağışlayın, sizi tanıya bilmədim.

- Mənəm, Timur Bəşiri. - Timur farsca deyir. - Bizim ailəmiz sizdən bir az aşağı küçədə yaşayırdı.

- Aman Allah, - yaşlı kişi deyir. - Timurcan? Sən də yəqin İdrissən?

İdris gülümsəyib başını tərpədir.

Nəbi onların hər ikisini qucaqlayır. Onların yanağından öpür, hələ də gözlərinə

inanmayan baxışlarla onlara baxır. İdris Nəbinin cənab Vəhdətini əlil

arabasına oturdub küçə ilə aşağı-yuxarı sürdüyünü xatırlayır. Bəzən əlil arabasını səkidə saxlayıb, Timur ilə qonşu uşaqların futbol oynamağına baxardılar.

- Nəbi 1947-ci ildən bəri bu evdə yaşayıb. - Markos qolunu Nəbinin boynuna dolayıb deyir.

- Deməli, ev indi sizindir? - Timur Nəbidən soruşur.

Nəbi Timurun üzündəki təəccüb ifadəsinə gülümsəməklə cavab verir.

- Mən 1947-ci ildən 2000-ci ilə - cənab Vəhdəti dünyasını dəyişənə qədər ona qulluq etmişəm. Bəli, evi mənə vəsiyyət edib.

- Evi sənə verib? - Timur hələ də inamsızlıqla deyir.

Nəbi başını tərpədir.

- Bəli.

- Aşpaz olanda da beləsi olasan, e! - Timur deyir.

- Sən isə uşaq vaxtı yaman nadinc idin, yadımdadır. - Nəbi deyir.

Timur gülür.

- Çətin YƏ düz işlərə heç vaxt girişməmişəm, Nəbican. Belə işlər əmioğlu üçündür.

Markos çaxır stəkanını əlində fırladaraq İdrisə deyir:

- Keçmiş ev sahibinin arvadı Nila Vəhdəti şairə imiş. Az tanınıbmış.

Onun

haqqında eşitmişdiniz?

İdris başını yellədir.

- Biz doğulmamışdan əvvəl bu ölkəni tərk edib gedib. Mənim bildiyim yalnız budur.

- Qızı ilə birlikdə Parisdə yaşayıb, - almanlardan biri deyir. - 1974-cü ildə vəfat edib. Səhv etmirəmsə, öz canına qəsd edib. İçki ilə problemləri var imiş, hər halda, belə oxumuşdum Bir- iki il bundan əvvəl kimsə mənə onun bəzi şeirlərinin alman dilinə tərcüməsini vermişdi. Düzünü desəm, çox xoşuma gəlmişdi. Yadımdadır ki, şeirlərindəki seksuallıq məni təəccübləndirmişdi.

İdris başını tərpedir. Bu dəfə hansısa bir xarici ona əfqan sənətkar haqda dərs keçdiyinə görə yenə özünü narahat hiss edir

Bir neçə addım aralıda Timurun Nəbi ilə kirayə qiymətləri barədə qızğın söhbət etdiyini görür. Fars dilində danışmışdılar.

- Nəbican, heç xəbərin var ki, belə bir evə görə onlardan nə qədər pul qopara bilərdin? - Timur deyir.

- Hə, - deyib, Nəbi başını tərpedir və gülür. - Şəhərdəki kirayə qiymətlərindən xəbərim var.

- İstəsən bunlardan pul qırxa bilərdin!

-Hə. .

- Amma sən onların evdə havayı qalmasına icazə verirsən.

- Onlar bizim ölkəyə yardım etmək üçün burdadırlar, Timurcan. Öz evlərini

qoyub gəliblər. Mənim onları, sən deyən kimi, “qırmağım” düzgün olmazdı.

Timur xortuldayıb qalan içkisini başına çəkir.

- Dostum, sən ya pula nifrət edirsən, ya da məndən qat-qat yaxşı adamsan.

Amra içeri girir. Əynində yaşıl rəngli əfqan köynəyi var, cins şalvar geyinib.

- Nəbican! - ah çəkib deyir. Nəbini öpüb qoluna girəndə o, bir qədər diksinir.

- Mən bu kişini sevirəm - Üzünü bütün qrupa tutub deyir. - Onu utandırmaq

üçün də ürəyim gedir. - Sonra bunu fars dilində Nəbiyə deyir. Nəbi başını tərpedib azca qızarır.

- Bəlkə məni də utandırasınız? - Timur söz atır.

Amra əli ilə onun sinəsinə vurur.

- Bu var, ha, yaman nadinc uşaqdır.

Markos ilə əfqansayağı üç dəfə öpüşür, elə almanlarla da belə edir.

Markos qolunu qadının belinə keçirir.

- Amra Ademoviç Kabildə ən çalışqan qadındır. Siz siz olun, bu qadınla kəllə-

kəlləyə gəlməyin. İçki içməkdə də hamınıza qalib gələr.

- Bəlkə yoxlayaq? - deyib, Timur arxasındakı bardan stəkan götürür. Nəbi üzr istəyib otaqdan çıxır.

Sonrakı bir saat ərzində İdris qonaqlarla orda-burda söhbət edir. Hər halda söhbət etməyə çalışır. Şüşələrdə içki azaldıqca, otaqda səslər yüksəlir. İdris alman, fransız dillərində danışmalar eşidir. Aralarında bir başqa xarici dil də eşidilir, yəqin ki, yunan dilidir. Yenə ara, ardınca artıq isinməyə başlayan pivə içir. Qruplardan birində Kaliforniyada fars dilində eşitdiyi Molla Ömər lətifələrindən danışır. Amma lətifə ingilis dilində pis səslənir, darıxdırıcı çıxır, mənası düzgün anlaşılmır. Digər qonaqların yanma keçir və Kabildə açılacaq irland pivəxanası haqda söhbətə qulaq asır. Həmrəyliklə razılaşırlar ki, irlandların biznesi burada getməyəcək.

Əlində ilıq pivə ilə otaqda fırlanır. Belə yığıncaqlarda heç vaxt özünü rahat hiss edə bilmir. Evin içərisinə diqqət yetirməklə başını qatmaq istəyir. Divarda Bamiyan Buddalarının, Buzkaşi oyununun, yunan adası Tinosun posterlərini görür. Tinos haqda əvvəllər heç nə eşitməyib. Foyedə ağ-qara bir şəkil görür, şəkil bir qədər bulanıqdır. Elə bil əldəqayıma fotoaparata çəkilib. Uzun, qara saçlı, gənc bir qızın şəklidir. Arxası kameraya düşüb. Dənizin qırağında, daşın üstündə oturub okeana baxır. Şəkilin aşağı sol küncü yanmış kimi görünür.

Şam yeməyinə quzu budundan yemək hazırlanıb. Ətə rozmarin və xırda diş

sarımsaq qatılıb. Keçi pendirindən salat və makaron da var, üstünə reyhanlı sous əlavə edilib. İdris salatın dadma baxır, otağın bir küncündə oturub yeyir. Timurun iki gənc, cazibədar danimarkalı qadınla bir yerdə oturduğunu görür. Yenə diqqət mərkəzindədir, İdris düşünür. Gülüş səsləri eşidilir, qadınlardan biri əlini Timurun dizinə vurur.

İdris əlində çaxırla bayıra, aynabəndə çıxıb taxta skamyada oturur. Hava artıq qaralıb, aynabəndi yalnız tavandan asılmış iki balaca lampa işıqlandırır. Buradan bağçanın arxasında tikilmiş balaca

daxmanı görür. Sağ tərəfdə isə bağça və maşın var. Bu, böyük, uzunsov, köhnə bir maşındır. Formasından amerikan maşınına oxşayır. Qırxıncı, bəlkə də əllinci illərin modelidir. İdris aydın görə bilmir. Heç vaxt maşın həvəskarı olmayıb. Əmindir ki, Timur baxan kimi bunun nə model olduğunu, əlləri ilə maşını barmaqlayıb, istehsal tarixini, mühərrikin ölçüsünü, bir sözlə, maşına aid hər məlumatı əzbər deyər. Deyəsən, maşının təkərlərinin dördü də boşalıb. Qonşuluqdakı it durmadan hürür. İçəridə kimsə Leonard Koenin CD-sini oxudur. Sakit və həssas. .

Amra ondan arxada oturub. Əlindəki stəkanın içindən buzun tıqqıltısı eşidilir.

Ayaqyalındır.

- Əmin oğlu kovboydur. Qonaqlığın bəzəyidir.
- Heç təəccüblənmədim
- Çox yaraşıqlıdır. Evlidir?
- Üstəlik üç uşağı var.
- Nə pis oldu. Gərək hərəkətlərimə fikir verim
- Bunu eşitsə, çox məyus olar.
- Mənim qaydalarım var. - Amra deyir. - Deyəsən, onu çox da sevmirsən.

İdris Timurun ona qardaşı qədər yaxın olduğunu deyir və bu, həqiqətdir.

- Amma o səni utandırır.

Bu, doğrudur. Timur həqiqətən onu utandırıb. Özünü çox vacib əfqan-amerikan kimi aparır. İdris belə hesab edir. Müharibənin pis günə qoyduğu

şəhərdə özünü buraya məxsus adam kimi aparır. Yerlilərin küreyini şappıldadaraq özünü dost kimi göstərir, onlara “qardaş”, “bacı”, “əmi” deyər müraciət edir.

Dilənçilərə hamının gözü qabağında “bəxşiş boğçası” dediyi kisədən pul paylayır.

Yaşlı qadınlarla zarafatlaşır, onlara “ana” deyir, üzünə kədərli ifadə verərək onları öz hekayələrim danışmağa vadar edir.

Soma onları kameraya çəkir, özünü onlardan biri kimi göstərib, sanki bütün bu illər ərzində buradaymış kimi davramr.

Elə bil buradakı adamlar bombalamb, qətlə yetirilib, zorlanarkən San Xosedə kef eləyən, öz işində olan bu deyildi. Bu, ikiüzlü və xoşagəlməz hərəkətdir. İdrisi təəccübləndirən odur ki, heç kəs Timurun daxilim onun kimi görə bilmir.

- Onun sizə dediyi doğru deyil. - İdris deyir. - Biz bura atamıza məxsus evi qaytarmağa gəlmişik. Vəssalam. Başqa məqsədimiz yoxdur.

Amra gülür.

- Bilirəm Elə bilirsən bilmirəm? Mən bu ölkədə Talibanla, müharibə diktatorları ilə iş görmüşəm Qarşıma hər şey çıxıb. Məni heç nə təəccübləndirə

bilməz. Heç nə, heç kəs məni aldada bilməz.

- Təsəvvür edirəm

- Sən səmimisən. - Amra deyir. - Ən azı səmimisən.

- Məncə, biz bu adamlara və onların yaşadıklarına hörmət etməliyik. Biz

deyəndə, Timur və özüm kimiləri nəzərdə tuturam Bəxti gətirmişləri nəzərdə

tuturam Bura bombalanıb cəhənnəmə dönəndə burada olmayanları nəzərdə

tuturam Biz burdakı adamlar kimi deyilik. Onlar kimi olduğumuzu deməməliyik. Bu adamların danışdığı hekayələri mənimsəməyə haqqımız yoxdur. Deyəsən, ağılıma gələni danışırım

- Ağılına gələni?

- Əlaqəsiz şeylər danışırım

- Yox, səni anlayıram - Amra deyir. - Onların hekayələrini kimlərə sə çatdırırsınız. Bu, onların sizə hədiyyəsidir.

- Hədiyyədir, hə.

Yenə çaxır içib söhbət edirlər. İdris Kabilə gələndən bəri ilk dəfədir

ki,

kiminləsə səmimi söhbət edir. İlk dəfədir ki, söhbətdə nə rişxənd, nə də

yerlilərdən, hökumət rəsmilərindən və yardım əməkdaşlarından hiss etdiyi qınaq var. Amradan işi barədə soruşur, o da BMT vasitəsilə Kosovoda, soyqırımından sonra Ruandada, Kolumbiyada, Burundidə işlədiyini deyir. Kambocada uşaqları fahişəliyə məcbur edənlərlə mübarizə apardığını danışır. Artıq bir ildir ki, Kabildədir, bu, onun ölkədə üçüncü işidir. Bu dəfə daha kiçik QHT ilə əməkdaşlıq edir.

Xəstəxanada işləyir, bazar ertəsi günləri isə səyyar xəstəxana əməkdaşı kimi çalışır.

İki dəfə ailə qurub, boşanıb, uşağı yoxdur. İdris bu qadının yaşını təxmin etməkdə

çətinlik çəkir, amma göründüyündən gənc olduğunu güman edir. Saralan dişlər, altı torbalanan gözlərində solmaqda olan bir gözəllik, bir qədər kobud da olsa, seksuallıq da görə bilir. “Hardasa dörd-beş ilə o da yoxa çıxacaq”, - İdris düşünür.

- Roşinin başına nə gəldiyini bilmək istəyirsən? - deyər Amra qəfildən soruşur.

- Danışmağa borclu deyilsiniz. - İdris deyir.

- Səncə, mən sərxoşam?

- Sərxoşsunuz?

- Bir az, - deyir. - Amma sən səmimi oğlansan. - Oynaq bir ifadə ilə onun

çiyinə vurur. - Sən əsl səbəbləri bilmək istəyirsən. Qərbdən gələn əfqanlar üçün bu. . ona nə deyirlər? Boynunu uzadıb baxmaqdır.

- Maraqdan ölmək.

-Hə.

- Pornoqrafiya kimi.

- Amma sən, deyəsən, yaxşı oğlansan.

- Əgər mənə onun hekayəsini danışsanız, bunu hədiyyə kimi qəbul edəcəyəm

Beləliklə, Amra ona Roşinin hekayəsini danışır.

Roşi valideynləri, iki bacısı və körpə qardaşı ilə birlikdə Kabil ilə Baqram arasındakı üçüncü kənddə yaşayırmış. Keçən ay bir cümə günü atasının böyük

qardaşı onları görməyə gəlir. Bir ildən də artıq imiş ki, Roşinin atası ilə əmisi ev üstündə ədavətdəymiş. Əmisi hesab edirmiş ki, böyük qardaş özü olduğu üçün ev onun olmalıdır, amma ataları evi kiçik qardaşa - daha çox sevdiyi oğluna vəsiyyət etmişdi. Onun qonaq gəldiyi gün hər şey qaydasında görünürmüş.

- Əmisi onlara gəlib ədavətə son qoymaq istədiyini deyib. - Amra nəql edir.

Hazırlıq görmək üçün Roşinin anası iki toyuq kəsib, böyük qazanda kişmişli

plov bişirir. Bazardan təzə nar alır. Əmisi gəlib çıxanda qardaşı ilə qucaqlaşib öpüşürlər. Roşinin atası qardaşını elə ürəkdən qucaqlayır ki, qardaşının ayaqları yerdən qalxır. Roşinin anası sevincindən ağlayır. Ailə birlikdə oturub yemək yeyir.

Hamı boşqabını ikinci, üçüncü dəfə doldurur. Nar yeyirlər. Ardınca konfetlə yaşıl çay içirlər. Əmi üzr istəyib ayaqyoluna getmək üçün otaqdan çıxır. Qayıdıb gələndə əminin əlində balta görürlər.

- Odun baltası imiş. - Amra deyir.

Birinci Roşinin atasını baltalayır. Roşinin dediyinə görə, atası nə olduğunu anlamağa macal tapmamış ölür. Heç nə görə bilmir. Onu arxadan bircə zərbə ilə

vurub öldürür. Demək olar ki, başını bədənindən ayırır. Ardınca Roşinin anasına hücum edir. Roşi anasının çırpınıb müqavimət göstərməyə çalışdığını, amma üzündən YƏ sinəsindən aldığı balta zərbələri ilə səsinin kəsildiyini xatırlayır. Uşaqlar çığıraraq qaçışmağa başlayır. Əmi onları qovur. Roşi bacılarından birinin dəhlizə qaçmaq istədiyini, amma əmisinin onun saçından tutaraq yerə yıxdığını görür. O

biri bacı qaçıb dəhlizə çıxmağa bilir. Əmisi onun dalınca cumur. Roşi

yataq otağının qapısının təpiklənib açıldığını, bacısının çığırdığını, ardınca isə sükut çökdüyünü deyir. Beləliklə, Roşi balaca qardaşını da götürüb bayıra qaçmağa cəhd edir. Evdən çıxırlar. Darvazanı açmaq istəyəndə bağlı olduğunu görürlər. Əmiləri bağlayıbmiş.

Həyətdə qorxu içində sağa-sola qaçışırlar. Başqa darvaza, dırmaşa biləcəkləri bir divar olmadığını bilsələr də, həyəcandan bir yerdə dura bilmirlər. Əmi qapını açıb bayıra, onların üstünə cumanda Roşinin beş yaşlı qardaşı qorxudan özünü təndirə

atır. Cəmi bir saat əvvəl anaları bu təndirdə çörək yapıbmış. Roşi onun çığırib yandığını eşidəndə ilişib yıxılır. Yıxıldığı yerdən arxaya çevrilib baxanda mavi səmanı və üzünə tərəf enən baltanı görür. Vəssalam.

Amra susur. İçəridən Leonard Koenin “Ocağın yanından səslənən kimdir?”

mahnısının sədaları eşidilir.

Hətta danışa bilsəydi də, İdris bu an nə deyəcəyini bilməzdi. Əgər bu hadisə

Taliban, Əl-Qaidə, ya da hansısa özündən müştəbeh mücahidin işi olsaydı, qəzəbli bir ifadə ilə nəsə deyə bilərdi. Amma bu işdə nə Hikmətyarı, nə Molla Öməri, nə

Bin Ladeni, nə Buşu, nə də onun terrorizmlə mübarizəsini günahlandırmaq olur. Bu soyqırımın arxasındakı adi, dünyəvi səbəb daha qorxunc, daha kədərli dir.

“Məntiqsiz” sözü ağına gəlir, amma İdris bu sözü udur. Adamlar həmişə belə

deyir: “Məntiqsiz zorakılıq”. “Məntiqsiz qətl”. Güya qətlin məntiqlisi də olur.

Xəstəxanada divara söykənilib ayaq barmaqlarını içəri yığmış, büzüşmüş,

üzündə uşaq ifadəsi ilə donmuş Roşini xatırlayır. Qırılmış başının ortasındakı yarıq, yarıqdan bayıra çıxmış yumruq boyda beyin ətinin siqxlərin çalmaları kimi başında durduğu yadına düşür.

- Hadisəni sizə Roşi danışmış? - deyə İdris, nəhayət, özünü toplayıb

Amradan soruşur.

Amra ağır-ağır başım tərpedir.

- Hər şeyi çox aydın xatırlayır. Hər təfərrüat yadındadır. Hamısını bir-bir damşa bilər. Kaş unuda biləydi. Kabuslardan cam qurtarardı.

- Bəs qardaşı necə oldu?
- Yamqları həddən çox idi.
- Bəs əmisi?

Amra çiyinlərim çəkir.

- Deyirlər, ehtiyatlı olmaq lazımdır. Mənim işimdə ehtiyatlı və peşəkar olmaq şərtidir. Kiməsə bağlanmaq düzgün deyil. Amma Roşi ilə mən. .

Musiqi səsi qəfildən kəsilir. Daha bir elektrik kəsilməsi. Bir neçə an hər şey qaranlığa bürünür. Təkcə aym işığı görünür. İdris içəridəkilərin narazılıqla deyindiyim eşidir. Halogen lampaları görünməyə başlayır.

- Onun uğranda mübarizə aparıram. - Amra başım qaldırmadan damşır. - Geri çəkilən deyiləm.

Növbəti gün Timur almanlarla birlikdə dulusçuları ilə məşhur olan İstalik kəndinə gedir.

- Sən də gəlsən, yaxşı olar, - deyir.
- Mən evdə qalıb kitab oxuyacağam. - İdris cavab verir.
- San Xoseyə qayıdanda oxuyarsan.
- İstirahətə ehtiyacım var. Keçən gecə, deyəsən, çox içmişəm

Almanlar gəlib Timuru maşınla götürəndən sonra İdris bir az yatağında uzanır, gözlərini divara vurulmuş, rəngi solmuş altmışıncı illərin posterinə zilləyir. Şəkildə

Bəndi Əmir gölünə ekskursiyaya çıxmış dörd nəfər gülürüz, sarışın turist var. Bunlar müharibədən əvvəl Kabildə keçirdiyi uşaqlığının yadigarıdır. İdris hər gün günorta Kabildə gəzintiyə çıxır. Nahar vaxtı kiçik restoranda kabab yeyir. Bu qədər ac üzlər restoranın pəncərəsinin qabağına yığılıb içəri baxarkən yeməkdən həzz almaq

çətindir. Bu, adamı yorur. İdris özlüyündə etiraf edir ki, Timur bu işi daha yaxşı bacarır. Timur bunu oyuna çevirir. Çavuş kimi fit verib dilənçi uşaqları siraya düzür,

“bəxşiş boğçası”ndan bir az pul çıxarır. Hər dəfə pulu uzadanda dabanlarını bir-birinə vurub əlini alınına qaldırır, uşaqları salamlayır. Uşaqların bununçün ürəyi gedir. Onlar da onu salamlayır. Ona “dayı” deyirlər. Bəzən Timurun dizlərinə dırmaşırlar.

Nahardan sonra İdris taksi saxlayıb xəstəxanaya getmək istədiyini deyir.

- Amma əvvəlcə bazarda saxlayarsan, - o, sürücüyə bildirir.

İdris əlində qutu dəhliz boyu gedir. Qraffiti rəsmləri çəkilmiş divarların

yanından keçir. Otaqları bir-birindən ayırmaqçün araya plastmas örtüklər çəkilib.

Bir gözü sarıqlı qoca çılpaq ayaqlarını sürüyə-sürüyə dəhlizdə gedir. Boğucu istiliyi olan, lampaları sönmüş otaqlarda xəstələr oturub. Hər tərəfdən turşumuş bədən iyi gəlir. Dəhlizin sonuna çatanda pərdəni çəkməzdən əvvəl bir an dayanır.

Çarpayının qırağında oturmuş qızı görəndə ürəyi qısılır. Amra uşağın qabağında dizi üstə oturub onun balaca dişlərini fırçalayır.

Çarpayının o biri tərəfində bir kişi oturub. Arıq adamdır, üzü gündən yanıb.

Siçovul yuvasına oxşar saqqalı və qarışmış tünd saçları var. İdris içəri girəndə kişi tez ayağa qalxıb əlini sinəsinə qoyur, baş əyir. Yerli camaatın onları görəndə kimi qərbdən gəlmiş əfqan olduqlarını dərhal anlaması İdrisə qərribə gəlir. Pulun və maddi imkanların onları bu şəhərdə başqalarından üstün etməsi ona ağlasığmaz görünür. Kişi İdrisə qızın dayısı olduğunu deyir.

- Qayıtdın, - Amra bunu deyib fırçanı su kasasına salır.

- Narahat etmədim ki?

- Qətiyyə, - Amra deyir.

İdris boğazını arıtlayır.

- Salam, Roşi.

Qız sanki icazə alır kimi Amraya baxır. Səsi yavaş gəlir, pıçılıya bənzəyir.

- Salam.

- Sənə hədiyyə gətirmişəm. - İdris bunu deyib, qutunu aşağı endirir və ağzını açır. İdrisin qutudan çıxardığı televizor və videopleyeri görəndə Roşinin gözləri parıldayır. İdris aldığı dörd kinofilmi ona göstərir. Dükandakı filmlərin əksəriyyəti ya hind, ya da dava filmləri idi. Orda Cet Li, Jan Klod Van Dam, Stiven Siqalm bütün filmləri satılırdı. Amma İdris axtarıb “E.T.”, “Beybi”, “Oyuncağın hekayəsi”, “Dəmir Azman” filmlərini tapa bilmişdi. Öz oğulları ilə birlikdə bu filmlərin hamısına baxmışdı.

Amra fars dilində Roşidən hansı filmə baxmaq istədiyini soruşur. Roşi “Dəmir Azman”ı seçir.

- Çox xoşuna gələcək. - İdris deyir. O, hələ də qızın üzünə baxmağa çətinlik çəkir. Baxışlarını hər dəfə başındakı yarıqdan, açıqda qalmış beyin əti, damarlar və kapilyarlardan qaçıрмаğa çalışır.

Otaqda cərəyan keçirici olmadığı üçün Amra xeyli vaxt sərf eləyib uzatma

elektrik naqili tapır. Nəhayət, film başlayanda Roşinin üzü gülür. Qızın gülüşünü görəndə İdris, otuz beş yaşında olsa da, indiyə qədər dünyanı necə pis tanıdığını, vəhşilik, qəddarlıq, amansızlıq haqqında nə qədər az şey bildiyini anlayır.

Amra üzr istəyib, başqa xəstələrə baş çəkməyə gedəndə İdris oturacağı

Roşinin yanına çəkib filmə onunla birlikdə baxır.

Dayı sakitcə oturub, heç otaqda olduğu da hiss olunmur. Filmin yarısında elektrik kəsilir, işıqlar sönür. Roşi ağlamağa başlayanda dayısı oturacaqdan irəli əyilərək kobud əli ilə Roşinin əlindən tutur. Puştun dilində tələsik bir neçə söz deyir. İdris dili bilmədiyini üçün kişinin nə dediyini anlamır. Roşi gözlərini yumub dayısından aralanmağa çalışır. İdris onun balaca, zərif barmaqlarının dayısının kobud, sümüklərinin yeri ağarmış əlinin içində necə xırda

görünməsinə baxır.

İdris paltosunu geyinir.

- Sabah yenə gələrəm İstəsən, başqa bir filmə baxarıq, yaxşı, Roşi?
Roşi büzüşüb yorğanın altında yumrulanır. İdris Roşinin dayısına baxıb,

Timurun onunla necə davrana biləcəyini düşünür. Ondan fərqli olaraq, Timur öz emosiyalarına heç vaxt mane olmur. Əgər burda olsa, yəqin ki, “mənə onca dəqiqə vaxt ver”, - deyərdi.

Dayı İdrisin arxasınca dəhlizə çıxır. Pillekənlərdə dediyi sözlərlə İdrisi

təəccübləndirir:

- Burda əsl qurban mənəm, ağa.

Yəqin ki, İdrisin üzündəki ifadədən ehtiyat edib düzəliş edir:

- Əlbəttə, olan qıza olub. Amma mən də bu işin qurbanıyam Siz əfqansınız,

bizi başa düşərsiniz. Amma xaricilər heç nə başa düşmür.

- Getməliyəm - İdris deyir.

- Mən yazıq fəhləyəm. Əgər bəxtim gətirsə, gündə bir, ya iki dollar qazana

bilirəm, ağa. Özümündə beş uşağım var. Uşaqlardan biri kordur. İndi də bu iş. . -

deyib köks ötürür. - Hərdən öz-özümə deyirəm, Allah məni bağışlasın, amma bəlkə

də elə Roşinin canını alsa, yaxşı olardı. Başa düşürsüz də. .

Ağa, bir özünüz fikirləşin, bundan sonra hansı oğlan yaxın durub onunla evlənəcək? Bu qızı alan olmayacaq. Ona kim qulluq edəcək?

Mənim üstümdə qalacaq. Həmişəlik mənim

boynumda qalacaq.

İdris başa düşür ki, kişi onu divara qısnayıb. Əlini cibinə salıb pul kisəsini çıxarır.

- Nəyə imkanın çatırsa, ağa. Mənimçün yox, Roşi üçün.

İdris iki əsginas çıxarıb ona uzadır. Dayı gözlərini döyür, başını

puldan qaldırıb ona baxır. Danışmağa başlayır.

-İki.. - sonra dərhal əlilə ağzını qapayır, sanki bununla İdrisi ayıldacağmdan, səhv edib bu qədər pul verdiyini ona başa salacağından qorxur.

- Qıza əməlli bir ayaqqabı alın. - İdris bunu deyib gedir.

- Allah səni qorusun, ağa, - dayı arxasınca deyir. - Sən yaxşı adamsan. Sən

yaxşı, mərhəmətli adamsan.

İdris növbəti gün də, sonrakı günlər də gəlib-gedir. Tezliklə onun gəlişi

ənənəyə çevrilir. Hər gün onu Roşinin yanında oturarkən görürlər.

Artıq

sanitarların adlarını əzbər bilir. Xəstəxananın döşəməsini silib yuyan növbətçilər, yorğun gözətçilər də onu tanıyır. Gəlişini mümkün qədər sirr saxlamağa çalışır.

Okeanın o biri tayına zəng edib danışanda da Nahilə Roşi barədə heç nə demir.

Timura da hər gün harda olduğunu, niyə onunla birlikdə Pağmana getmədiyini, Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşları ilə görüşə niyə gəlmədiyini demir. Amma Timur hər şeyi öyrənir.

- Əhsən! - deyir. - Bu, çox yaxşı hərəkətdir. - Sonra bir qədər fasilə verib: -

Amma ehtiyatlı ol, - deyir.

- Yəni, ora getmə deyirsən.

- Bir həftəyə çıxıb gedirik, qardaş. Onu özünə öyrəşdirmə.

İdris başını tərpədir. Timurun onun Roşi ilə münasibətini qısqandığını düşünür.

Bəlkə də Timurun hamıya göstərərək edəcəyi yaxşılığı, özünü qəhrəman kimi

göstərmək imkanını onun əlindən almışdı. Timur asta addımlarda havasız, boğucu binadan qucağında uşaqla çıxacaqdı. Camaat başına yığılıb heyrət edəcəkdə. İdris bu imkanını Timura verməməkdə qərarlıdır.

Buna baxmayaraq, Timur yenə də haqlıdır. Bir həftəyə evlərinə qayıdacaqlar,

Roşi isə ona artıq “İdris dayı” deyir. Bir az gec gələndə Roşinin həyəcanlandığını görür. İdrisi görəndə əllərini onun belinə dolayıb rahat nəfəs alır. Hərdənbir yerdə

kinoya baxanda hər iki əlilə İdrisin əlindən yapışıır. İdris artıq başqa yerdə olanda da tez-tez qızın qolundakı sarı tükləri, xırda qəhvəyi gözlərini, qəşəng ayaqlarını, yumru yanaqlarını, onunçün fransız liseyinin yanından aldığı kitabı oxuyarkən əlini çənəsinin altına dayamasmı düşünür. Tez-tez qızı özü ilə birlikdə ABŞ-a

aparacağını, onun öz oğulları Zəbi və Lemarla dostlaşacağını xəyal edir. Elə bu il Nahil ilə birlikdə üçüncü uşağa sahib olmaq barədə söhbət etmişdilər.

- İndi necə olacaq? - getməyinə bir gün qalmış Amra ondan soruşur. Həmin gün Roşi karandaşla çəkdiyi rəsmi İdrisə vermişdi. Şəkildə iki nəfər yan-yanə oturub televizora baxırdılar. İdris şəkildəki uzun saçlı izləyicini göstərib:

- Bu sənsən? - deyə soruşmuşdu.
- Bu isə sənsən, İdris dayı.
- Sənin o vaxt uzun saçların vardı?
- Bacım hər gecə saçlarımı darayardı. O elə darayırdı ki, məni incitməsin.
- Necə də mehriban bacı imiş.
- Saçım yenə uzananda sən saçımı darayarsan?
- Əlbəttə, darayaram
- Getmə, İdris dayı. Məni qoyub getmə.
- Şirin qızıdır. - İdris Amraya deyir.

Həqiqətən də elədir. Roşi özünü aparmağı bilir, sözə qulaq asandır. İdris özünü bir qədər günahkar hiss edərək San Xosedəki oğullarını düşünür. Onlar özlərinə əfqan adı qoyulmasından həmişə narazı olublar. O və Nahil uşaqlarını heç vaxt amerikalılar kimi böyütməyəcəklərinə söz versələr də, uşaqlar artıq indidən balaca zülmkarlara, amiranə amerikalılara çevrilməkdədirlər.

- Sağ qalması bacaran qızıdır. - Amra deyir.

-Hə.

Amra divara söykənir. İki sanitar onların yanından tələsik keçib gedir.

Özləri ilə

xərək daşıyırlar. Xərəyin üstündə başında qanlı sarıq və budunda açıq yaralar görünən gənc oğlan uzanıb.

- Amerikada, Avropada yaşayan əfqanlar bura gələndə şəkil çəkirlər.

Videoya

çəkirlər. Söz verirlər. Sonra evlərinə qayıdıb şəkilləri ailələrinə göstərirlər. Elə bil qız zooparkda heyvandır. Buna yalnız bəlkə bir yardımları toxunur deyə icazə

verirəm Amma onlar unudub gedirlər. Bir daha onlardan heç nə eşitmirəm Odur ki, səndən soruşuram Sonra nə olacaq?

- Ona əməliyyat lazımdır. - İdris deyir. - Mən o əməliyyatı təşkil etmək

istəyirəm.

Amra tərəddüdlə ona baxır.

- Mənim işlədiyim xəstəxanada neyrocərrah var. Başçımızla danışaram Onun

Kaliforniyaya aparılıb əməliyyat olunması və bura qaytarılmasını təşkil edə bilərik.

- Bəs pul?

- O da düzələr. Alınmaz, özüm ödəyərəm

- Öz kisəndən.

İdris gülür.

- Düzgün ifadə “öz cibindən”dir, amma hə.

- Dayısının icazəsini almalıyıq.

- Əgər dayını tapsanız, icazə alarsınız.

İdris ona iki yüz dollar verən gündən dayını gördüm deyən olmamışdı.

Amra ona baxıb gülümsəyir. İdris əvvəllər heç vaxt belə iş görməyib.

Özünü

düşünmədən bu işə atılmaq adamın başını fırladır. Özünü enerji ilə

dolu hiss edir.

Az qalır nəfəsi kəsilsin. Gözlərindən tökülən yaşlara özü də təəccüb qalır.

- Hvala. - Amra deyir. - Çox sağ ol. Barmaqlarının ucuna qalxıb İdrisin

yanacağından öpür.

- Danimarkalı qızlardan birini tovlaya bildim. - Timur deyir. - Qonaqlıqdakımı deyirəm

İdris başını pəncərədən qaldırır. Aşağıda Hindikuş dağlarının uzaqdan yumşaq görünən qəhvəyi zirvələrinə tamaşa edir. Çevrilib Timura baxır.

- Qara saçlıyı deyirəm. Yarım dənə "V" vitamini atdım, sonra qızla sübh

azanına qədər kef elədik.

- Ya İsa. Sən düzələcəksən, yoxsa yox? - İdris narahatlıqla deyir. Timur növbəti dəfə nadürüst, sədaqətsiz hərəkətlərini etiraf etməklə onu narahat edir.

Timur dodaqaltı gülür.

- Yadında saxla, əmioğlu. Kabildə baş verən nə varsa. .

- Xahiş edirəm, o cümləni sona çatdırma.

Timur gülür.

Təyyarənin arxa oturacaqlarında xudmani bir qonaqlıq var. Kimsə penoplast

yemək qabını tambura kimi döyəcəyib puştun dilində mahnı oxuyur.

- İnana bilmirəm ki, köhnə dostumuz Nəbi ilə də rastlaşdıq. - Timur deyir. - Ya İsa. İdris çoxdan saxladığı yuxu dərmanını çıxarıb dilinin üstünə qoyur. Dərmanı susuz udur.

- Gələn ay bura qayıdıram. - Timur bunu deyib, qollarını sinəsində çarpazlayır və gözlərini yumur.

- Ondan sonra iki başqa səfər də olmalıdır. Amma alınacaq.

- Sən o Faruq adlı hərifə güvənirsən?

- Lənətə gəlsin, əlbəttə, yox. Elə güvənmədiyim üçün qayıdacağam

Faruq Timurun tutduğu hüquqşünasdır. Bu adam mühacirətdə

yaşayan

əfqanlara öz mülkiyyətini qaytarmağa kömək edir. Timur Faruqun hazırladığı

sənədlərdən, işi həll edəcəyinə ümid etdiyi hakimdən danışır.

Dediyinə görə, bu hakim Faruqun arvadının əmisi oğludur.

İdris gicgahını şüşəyə dayayıb dərmanın təsir etməsini gözləyir.

- İdris? - Timur sakitcə deyir.

-Hə.

- Orda gördüyümüz lap dəhşət idi, hə?

İdris: “Adamın ürəyindən keçəni oxumaqda taym-bərabərin yoxdur, qardaş”, -

deyə düşünür. Sonra cavab verir:

-Hə.

- Hər addımda minlərlə insan faciəsi.

Tezliklə İdrisin gözləri bulanmağa başlayır, onu yuxu basır. Yuxuya gedəndə

Roşi ilə vidalaşmasını, onun barmaqlarını tutmasını, qızın onun qarnına söykənərək səssiz hıçqırmasını xatırlayır.

San Fransisko Hava Limanından evə qayıdarkən İdrisin Kabilin xaotik yolları və

avtomobillərin nizamsız hərəkəti yadına düşür. İndi “Leksus”u sürmək, düz, hamar yolla 101-ci cənub küçəsi ilə irəliləmək, hərəkəti asanlaşdıran yol nişanlarını görmək və hamının nəzakətli davrandığı bir yerdə olmaq ona xoşdur. Kabilə olarkən Timur ilə həyatlarını etibar etdikləri dəlisov gənc taksidürücülərini xatırlayıb gülümsəyir.

Sərnişin oturacağında oturmuş Nahil durmadan suallarım yağdırır:

“Kabil

salamat idimi?” “Yeməklər necə idi?” “Xəstələnmədin ki?” “Hər şeyin şəkli, videosunu çəkdimmi?” . İdris əlindən gələni edir. Orada bombalanmış məktəbi, damsız evlərdə yaşayanları, palçıqlı küçələri, tez-tez kəsilən işıqları ona damşır.

Amma damşdıqları musiqi təsviri kimi səslənir. Hekayələrinə həyat verə bilmir.

Kabilin canlı, adamı dəhşətə salan hadisələrini, dağıntılar arasındakı idman zalım, divarda Şvarsneqgerin şəkli kimi şeyləri damşib olduğu kimi çatdırı bilmir. Orada şahid olduğu bu kimi təfərrüatları indi yadında deyil, təsvirləri adi “Associated Press” hekayəsinə bənzəyir.

Arxa oturmaqda oturmuş oğulları atalarına xoş gəlməyə çalışıb bir müddət

onu dinləyirlər. Hər halda, özlərim qulaq asır kimi göstərilər. İdris onların bezdiyim

hiss edir. Soma səkkiz yaşlı Zəbi anasından kinonu qoymasım istəyir.

Ondan iki yaş böyük Lemar isə bir az artıq dinləməyə çalışır, amma İdris tezliklə arxa

oturmaqdan iki ekranlı “Nintendo” oyununun səsinə eşidir.

- Sizə nə olub, uşaqlar? - Nahil deyir. Atanız Kabildən qayıdıb gəlib. Ondan heç nə soruşmaq istəmirsiniz?

- Eybi yoxdur. - İdris deyir. - Qoy oynasınlar. - Belə desə də, onların maraq göstərməməsi, özlərinə şad-xürrəm həyatı bəxş edən sadəcə bəxt olduğunu

qətiyyənlə anlamamaları İdrisi daxilən əsəbiləşdirir. Qəfildən özü ilə ailəsi arasında uçurum hiss edir. Hətta Nahilin də verdiyi bütün suallar ordakı restoranlar və

evlərdə su xəttinin olub-olmaması ilə bağlıdır. Kabildə olduğu zaman yerlilərin ona zillədikləri qmayıcı nəzərləri indi o, ailəsinə zilləyir.

- Acından ölürəm - İdris deyir.

- Ürəyiniz nə istəyir? - Nahil soruşur. - Suşi, yoxsa italyan yeməyi? Oakric

tərəfdə təzə yeməxana açılıb.

- Gəl əfqan yeməyi yeyək. - İdris deyir.

San Xosenin şərq hissəsində köhnə Berriyesa bazarı

yaxınlığında yerləşən

“Abenin kababxanası”na gedib yemək sifariş verirlər. Restoranın sahibi Abdulla altmış yaşlarında saçları ağarmış, bıçqıburma, möhkəm əlləri olan adamdır. Özü də, arvadı da İdrisin pasientidir. İdris ilə ailəsi restorana girəndə Abdulla əlini qaldırıb onları salamlayır.

“Abenin kababxanası” kiçik ailə biznesidir. İçəridə cəmi səkkiz masa var, oturacaqlar yapışqan kimi yumşaq vinildəndir. Laminə olunmuş menyular, divarlarda Əfqanıstana aid posterlər, köhnə qazlı su aparatı, küncdə

oyun oynayıb hədiyyələr qazanmaq üçün avtomat maşın var. Abdulla qonaqları

salamlayıb piştaxtanı təmizləyir. Arvadı Sultanə arxadadır. Müştərilər üçün

möcüzəli yeməkləri bişirən məhz odur. İdris onun mətbəxdə yemək üstündə

çalışdığını görür. Saçlarını arxaya toplayıb nazik papaqla örtüb. Tüstüdən gözlərini qıyıb. Abdulla İdrisə danışmışdı ki, Sultanə ilə 1970-ci illərin sonunda Pakistanda evlənib. Doğma ölkəsinə kommunistlərin gəlişindən sonra oranı tərk edərək

Pakistana köçmüşdü. 1982-ci ildə onlara ABŞ-da sığınacaq verilmişdi, elə qızları Pəri də həmin il dünyaya gəlmişdi.

Onların sifarişini Pəri qəbul edir. O, xoşagəlimli və qılıqlı qızıdır. Anası kimi ağ

dərisi var, onda da anası kimi emosional möhkəmlilik hiss olunur. Bədən quruluşu da anası kimi qeyri-proporsionaldır, bədən yuxarı arıq və zərif, omba, budları və

topuqları isə ətlidir. Həmişəki kimi enli ətəklərindən birini geyinib.

İdris ilə Nahil özlərinə quzu əti, qara düyü və bolani sifariş edirlər. Oğlanlar menyuda hamburger ətinə ən yaxın yemək olan çöplü kababı sifariş edirlər.

Sifarişlərini gözləyərkən Zəbi oynadığı futbol komandasının finala çıxdığını deyir. O, sağ cinahda oynayır. Futbol matçı bazar günü olacaq. Lemar isə şənbə günü gitara ilə çıxış edəcəyini deyir.

- Oynadığın nədir? - deyə İdris soruşur və saat fərqlinin yavaş- yavaş ona təsir etdiyini hiss edir.

- Qara rəngə boya.

-Əla.

- Məncə, yaxşı hazırlaşmamısan. - Nahil ehtiyatla oğlunu tənbeh edir.

Lemar əlində burduğu kağız salfeti masaya atır.

- Ana! Nə danışırısan? Hər gün nələr çəkdiyimi görmürsən? O qədər işim var

ki! Yeməklərini yarı edəndə Abdulla salamlamaq üçün onlara yaxınlaşır. Əlini belinə bağladığı önlüyünə silir. Yeməyi bəyənib-bəyənmədiklərini soruşur, başqa bir şey istəyirlərmi deyə xəbər alır. İdris Timur ilə Kabildən yenicə qayıtdıqlarını ona danışır.

- Timurcan indi nə ilə məşğuldur? - Abdulla soruşur.

- Yaxşı işlə məşğul olmaz, hər halda.

Abdulla gülümsəyir. İdris onun Timuru necə sevdiyini bilir.

- Kabab biznesi necə gedir?

Abdulla dərindən nəfəs alır.

- Doktor Bəşiri, birini qarğışlamaq istəyəndə ona belə deyirəm: “Allah sənə restoran qismət eləsin”.

Abdulla ilə ikisi də gülürlər.

Onlar restorandan çıxıb maşına tərəf gedəndə Lemar atasından soruşur:

- Ata, o, hamıya yeməyi pulsuz verir?

- Əlbəttə, yox. - İdris deyir.

- Onda bizdən niyə pul götürmür?

- Çünki biz əfqanıq, bir də ona görə ki, mən onun həkimiyəm.

Bu dediyinin yalnız yarısı həqiqətdir. İdris şübhələnir ki, bu işdə də əsas səbəb Timurdur. İllər əvvəl bu restorani açmağa Abdullaya məhz Timur kömək etmişdi.

Evə çatanda İdris qonaq otağından və dəhlizdən yığılıb götürülmüş xalçalara, yerdə qalaqlanmış taxtalara təəccüblə baxır. Sonra birdən evdə yenilik etdikləri yadına düşür. Xalçaların yerinə döşəməyə parket vurmaq qərarına gəldiklərini xatırlayır. Usta giləs ağacından hazırlanacaq döşəmə taxtalarının “mis çaydan”

rəngində olacağını demişdi. Mətbəxdəki dolabın qapıları yonulub təmizlənilib,

mikrodalğalı sobanın yerində hələlik boşluq qalıb. Nahil bazar ertəsi

yarım gün işlədiyi üçün, həmin gün səhər yeri döşəyəcək ustalar və Ceysonla görüşə biləcəyini deyir.

- Ceyson? - İdris əvvəl başa düşmür, sonra birdən yadına düşür. EY

kinoteatrını quraşdıracaq usta Ceyson Spiyeri xatırlayır.

- Ölçüləri götürməyə gələcək. Artıq bizimçün səs və kino aparatını endirimli qiymətlərlə tapa bilib. Həftənin üçüncü günü işə başlamaq üçün üç nəfər göndərəcək.

İdris başını tərpədir. Ev kinoteatrı onun öz ideyası idi. Bunu həmişə arzulamışdı. İndi isə bu arzusundan utanır. İndi özünü bunların hamısından

qopmuş hiss edir. Ceyson Spiyer, yeni dolablar, mis çaydan rəngində döşəmələr,

uşaqların 160 dollarlıq ayaqqabıları, otağındakı bəzəkli yataq örtüyü - bütün bu sadalananları nə vaxtsa arzulamaqları da indi ona qərribə gəlir. İddialarının meyvəsi indi ona dadsız gəlir. Bütün bunlar ona öz həyatı ilə Kabildə gördükləri arasındakı qeyri-bərabərliyi xatırladır.

- Nə olub, əzizim? - deyə Nahil soruşur.

- Saat fərqiəndəndir. - İdris deyir. - Bir az yatmalıyam O, şənbə günü gitara dərşinə gedib çıxə bilir. Bazar günü

Zəbinin futbol matçına, demək olar ki, sona qədər baxır. İkinci hissədə bayıra çıxıb, qıraqda saxladığı maşınında yarım saat yatır. Oğlunun bunu görmədiyinə sevinir. Bazar günü axşam bəzi qonşular şam yeməyinə gəlirlər. İdrisin çəkdiyi şəkillərə baxırlar.

İdris buna razı olmasa da Nahil onun Kabildə çəkdiyi videonu qonaqlara göstərir.

Qonaqlar düz bir saat oturub səbirlə videonu izləyirlər. Yemək yeyəndə qonşular İdrisin səfəri haqda, Əfqanıstan haqda fikirlərini soruşurlar. İdris nanəli kokteyldən içib onlara qısa cavablar verir.

- Oranı təsəvvürümə gətirə bilmirəm. - Sintia deyir. Sintia Nahilin tez-tez

getdiyi idman zalında təlimatçı işləyir.

- Kabil. . - İdris fikrini ifadə etməyə düzgün söz axtarır, - . .hər addımda minlərlə insan faciəsi deməkdir.

- Yəqin ki, ora səfər etmək sənə mədəniyyət şoku yaşadıb.

- Elədir. - İdris deyir. Qonaqlara əsl mədəniyyət şokunu qayıdıb evə gələndə yaşadığını demir.

Nəhayət, söhbətin mövzusu dəyişib, qonşuluqda yayılmış yeni poçt oğurluğunun üstünə gəlir.

O axşam İdris yatağında uzanıb deyir:

- Səncə, bütün bunlar bizə lazımdır?

- Bütün bunlar? - Nahil anlamır.

İdris vanna otağında dişlərini fırçalayan arvadının güzgüdəki əksinə baxır.

- Bütün bunlar. Bu şeylər.

- Yox, lazım deyil. Əgər demək istədiyiniz budursa.

- Sənə elə gəlmirmi ki, bunlar həddən çoxdur? Bizim sahib olduğumuz şeyləri deyirəm

- Biz çox əziyyət çəkmişik, İdris. Oxumağımızı, çalışıb-vuruşmağımızı, tibb

universitetini, hüquq universitetini xatırlayırsan? Bizə heç kəs heç nə verməyib.

Heç nəyə görə üzr istəməli deyilik.

- O aldığımız ev kinoteatrının puluna Kabildə məktəb tikdirmək olar.

Nahil çarpayuya yaxınlaşıb oturur, gözündəki kontakt linzaları çıxarır.

Arvadının yandan görünüşü çox gözəldir. İdris onun alnının buruna birləşən hissəsini,

möhkəm almacıq sümüklərini, nazik boynunu xoşlayır.

- Evinə kinoteatr da təşkil et, Əfqanıstanda məktəb də tikdir. - Gözlərinə

damcı tökərək deyir. - Sənə kim mane olur?

Bir neçə il əvvəl İdris Nahilin Migel adlı kolumbiyalı bir oğlana

yardım etdiyini öyrənmişdi. Nahil ona bu bərədə heç nə deməmişdi. Evə gələn bütün məktubları oxuyub cavablandırmaq və maliyyə məsələlərini həll etmək Nahilin işi olduğundan İdris uzun müddət bundan xəbərsiz olmuşdu. Nəhayət, bir gün Nahilin Migeldən gələn məktubu oxuduğunu görüb məsələdən agah olmuşdu. Məktubu ispan dilindən bir rahibə tərcümə etmişdi. Migel şəklini də göndərmişdi. Arıq oğlan idi, saman daxmanın bayırında durmuş, əlində futbol topu tutmuşdu. Arxasında arıq inəklərdən və yaşıl təpələrdən başqa heç nə görünmürdü. Nahil hələ hüquq məktəbində oxuyarkən bu uşağa kömək eləməyə başlamışdı. On bir il idi ki, Nahil Migelə çek, Migel isə ona rahibənin tərcümə etdiyi məktublarını və şəkillərini göndərirdi.

Nahil barmağından üzüklərini çıxarır.

- İndi sənə nə olub? Ora gedəndən soma sağ qaldığın üçün özünü günahkar

hiss etməyə başlamısan?

- Sadəcə, hər şeyi bir qədər fərqli görməyə başlamışam

- Lap yaxşı. Onda yardım etməyin bir yolunu fikirləş tap. Amma, sən Allah,

vasvasılıq eləmə.

O gecə saat fərqindən dolayı rahatsızlıq İdrisin yuxusunu əlindən alır. Bir az kitab oxuyur, aşağı düşüb “Qərb qanadı” verilişinin təkrarına baxır, axırda Nahilin ofisə çevirdiyi qonaq otağında kompüterin qarşısına keçir. Amradan elektron

məktub gəldiyim görür. Amra onun evə sağ-salamat qayıtdığına və ailəsinin yaxşı olduğuna ümid etdiyim yazır. Kabildə çox “acıqlı” yağış yağdığı və küçələrdə dizə

qədər palçıq olduğunu xəbər verir. Yağışlar daşqınlara səbəb olduğundan, iki yüzə

yaxın ailə Kabilin şimalında yerləşən Şomalidən helikopter vasitəsilə evakuasiya edildiyim deyir. O qeyd edir ki, Kabil

Buşun İraqdakı müharibəsini dəstəklədiyindən təhlükəsizlik tədbirləri gücləndirilib, Əl-Qaidə hər an cavab verə bilər. “Müdirinlə

danışa bilmisənmi?” - deyə Amra öz məktubunda soruşur. Aşağıda isə Amra

Roşinin yazdığı məktubu tərcümə edib ona göndərir. Məktubda deyilir:

Salam İdris dayı,

Sağ-salamat Amerikaya çatmışan, inşallah. Yəqin ki, ailən səni görüb çox

sevinib. Hər gün səni düşünürəm Mənə aldığın kino filmlərə baxıram Hamısı çox xoşuma gəlir. Heyf ki, burada yanımda deyilsən, filmlərə birlikdə baxa bilmirik.

Mən yaxşıyam, Amracan mənə yaxşı baxır. Ailənə məndən salam de. İnşallah,

tezliklə Kaliforniyada görüşərik.

Hörmətlə,

Rövşanə

Amraya cavab yazır. Ona təşəkkür edib, daşqından təəssüfləndiyini qeyd edir.

Yağışların tezliklə səngiyəcəyinə ümid etdiyini yazır. Roşi haqqında müdiri ilə bu həftə danışacağını xəbər verir. Sonra isə Roşiyə cavab yazır:

Salam Roşican.

Səndən xəbər almaq çox xoşdur. Sənin haqqında ailəmə danışmışam, onlar da səni görmək istəyirlər. Xüsusilə də oğullarım Zəbi və Lemar sənin haqqında mənə

çoxlu suallar verir. Hamımız sənin gəlişini gözləyirik. Sənə sevgilərimi göndərirəm

İdris dayı

Kompüterini söndürüb yatmağa gedir.

Bazar ertəsi ofisə girən kimi onu sıraya düzülmüş telefon ismarıqları qarşılayır.

Səbət kağızlarla doludur. Bunlar hamısı reseptlərin müddətinin uzadılması

xahişidir. Yüz altmışdan yuxarı elektron məktubu yoxlamalıdır. Səsli

mesajlar bölümü tamam dolub. Kompüterdə pasientlər cədvəlini yoxlayır, həddən çox pasient ilə görüşməli olduğunu anlayır. Xəstələrin qəbulunda qarışıqlıq düşəcəyim anlayır. Bütün həftə dolub. Ən pisi də odur ki, bu gün günortadan soma ən arzuolunmaz pasienti xamm Rasmusseni qəbul etməlidir. Bu, olduqca xoşagəlməz, davakar qadımın qeyri-müəyyən simptomları illərdir aparılan heç bir müalicəyə cavab vermir. Qadımın düşmən münasibətli rəftarı ilə qarşılaşacağım xatırlayanda onu tər basır. Səsli mesajlardan ən sonuncusu İdrisin müdiri Coan Şafferdəndir. Onun dediyinə görə, İdrisin Kabilə yollanmazdan əvvəl ağciyər iltihabı diaqnozu qoyduğu pasientin xəstəliyinin əslində ürək çatışmazlığı olduğu müəyyən edilmişdir. Bu hal gələn həftə iclasda müzakirəyə çıxarılacaq. Onlar ayda bir dəfə bu cür videokonfrans keçirərək, adları anonim saxlanılmaqla bəzi həkimlərin qoyduğu yanlış diaqnozları müzakirə edib, onlara məsləhətlər verirlər. İdris bilir ki, bu halda həkimin anonimliyi işə yaramayacaq. Otaqdakıların ən azı yarısı söhbətin hansı həkimdən getdiyim biləcək. Uzaqdan başağrı gəldiyim hiss edir. Günün birinci yarısı iş cədvəlindən qorxunc dərəcədə geri qalır. Astmadan əziyyət çəkən xəstə görüş təyin etmədən onun qəbuluna gəlir. Nəfəs almağını asanlaşdıran müalicə, göz və burun axmasının diqqətlə yoxlanılmasını və oksigen saturasiyası tələb edir. İdrisin son dəfə üç il bundan qabaq gördüyü ortayaşlı pasienti miokard infarktı şübhələri ilə onun qəbuluna gəlir. Nahar vaxtından xeyli keçsə də, İdris yeməyini yeməyə çətinliklə vaxt tapır. Həkimlərin yemək yediyi konfrans zalında hinduşka ətindən hazırlanmış sendviçi tələsik yeyərək qeydlərini tamamlamağa çalışır. Bütün həmkarlarının ona ünvanladığı eyni suallara cavab verir. Kabil

indi salamat bir yerdirmi? Ordakı əfqanlar ABŞ-m ölkədə olmasına necə

baxır? Hamısına qısa, konkret cavablar verir. Fikri isə xanım Rasmus senin

ismarıcında, müddətini uzatmalı olduğu reseptlərdə, heç cür vaxt tapıb görüş təyin edə bilmədiyi üç pasientində, gələn həftə baş tutacaq iclasda, ustaların evdə

başlamalı olduqları təmirin yanındadır. Birdən-birə Əfqanıstan haqqında söhbət etmək, effektlərini artıq itirməyə başlayan emosional bir film haqqında danışmağa bənzəyir. Buna İdris özü də təəccüb edir. Həmin həftə İdrisin peşəkar həyatında ən ağır həftə olur. Buna çalışsa da,

Coan Şaffer ilə Roşi haqqında danışmaq mümkün olmur. Bütün həftəni pis əhvalda

olur. Oğullarına kifayət qədər vaxt ayıra bilmir, evə gəlib-gedən ustalardan bezməyə başlayır. Yuxusu hələ də normal vəziyyətinə qayıtmır. Amradan Kabil

haqda yeni xəbərlərlə dolu iki məktub alır. Məktub vasitəsilə İdris qadınlar üçün nəzərdə tutulan “Rabia Balki” xəstəxanasının yenidən açıldığını öyrənir. Kərzai kabinetinin kabel televiziya şəbəkəsinin açılmasına izin verəcəyini eşidir, bununla hökumət televiziyanın açılmasına etiraz edən islamçılara meydan oxumuş olacaq.

İkinci məktubunun sonunda Amra İdrisin gedişindən sonra Roşinin dalğın olduğunu söyləyir və bir daha baş həkimlə danışib-danışmadığını soruşur. İdris klaviaturadan aralanır. Bir qədər keçəndən sonra peşman olub geri qayıdır. Az qala böyük hərflərlə:

“DANIŞACAĞAM. VAXTI GƏLƏNDƏ.” - deyə yazacaqdı.

- Ümid edirəm pis keçmədi.

Coan Şafer öz stolunda oturub və əllərini qucağına qoyub. Bu, enerjisi bol, qalın və ağ saçları olan qadındır. Burnunun ucunda olan oxu eynəyinin üstündən ona baxır.

- Məsələ səni yalançı çıxarmaq deyil. Ümid edirəm, başa düşürsən.

- Hə, əlbəttə. - İdris deyir. - Başa düşürəm
- Pis olma. Hər birimizin başına gələ bilərdi. Ürək tutması və zökəm Bunları rentgendə ayırd eləmək çətindir.
- Çox sağ ol, Coan, - deyib, getmək üçün ayağa durur, sonra birdən dayanır. -

Hə, səninlə bir məsələni müzakirə edəcəkdiniz.

- Əlbəttə, əlbəttə, əyləş. - Coan deyir.

İdris əyləşir və Coana Roşinin aldığı yara, Vəzir Əkbər Xan Xəstəxanasmdakı şəraitsizlik, Amra və Roşiyə verdiyi söz barədə danışır. Ona sirrini açır. Bu vədi dilə gətirmək onu ağırlaşdırır. Halbuki Kabildə olarkən, onlara söz verərkən, Amra onu öpərkən bu cür bir ağırlıq hiss etməmişdi. Belə bir işin altına girdiyi, söz verdiyi üçün peşmanlıq çəkir.

- Aman Allah, İdris. - Coan deyir. - Səni anlayıram Necə dəhşətli hadisədir.

Yazıq uşaq. Təsəvvürümə də gətirə bilmirəm

- Bilirəm - İdris deyir. Xəstəxananın Roşiyə lazım olan proseduraları ödəyə

bilib-bilməyəcəyi barədə soruşur. - Bəlkə də proseduralar desəm daha düzgün

olar. Hiss olunur ki, təkbir əməliyyatla düzələcək vəziyyət deyil.

Coan dərindən nəfəs alır.

- Kaş əlimizdən nəşə gələrdi. Amma, düzünü desəm, mən inanmıram ki,

direktorlar şurası buna razı olsun, İdris. Böyük şübhələrim var. Bilirsən də, beş ildir ki, kəsirlə işləyirik. Sənə deyim ki, bunun hüquqi tərəfləri də var. Çox mürəkkəb olacaq.

Coan ona baxır və ondan bunlara hazır olduğunu, maneələri keçəcəyini

bildirən bir söz eşitmək istəyir. Amma İdris onun gözlədiyi kimi etmir.

- Anlayıram, - deyir.

- Bəlkə axtarıb belə işlərlə məşğul olan humanitar bir qrup tapasan?

Bir az əziyyətli olacaq, amma. .

- Araşdıraram Çox sağ ol, Coan. - İdris ayağa qalxır. Bu cavabdan sonra hiss etdiyi yüngüllük ona qərribə gəlir. Canının qurtardığını düşünür.

Ev kinoteatrının başa gəlməsi daha bir ay vaxt aparır, amma hazır olanda lap

möcüzəyə bənzəyir. Tavanda quraşdırılmış proyektordan çəkilən görüntü dəqiq və

aydındır. Geniş ekranda həmin təsvirlər çox canlı görünür. Səs, qrafika

bərabərləşdiricisi və otağın dörd küncünə yerləşdirdikləri səsgücləndiricilər akustika baxımından əsl möcüzə yaradır. Oğulları hərəsi İdrisin bir tərəfində

oturub, popkorn yeyərək, “Karib dənizinin quldurları” filminə baxır, texnologiyaya heyran olurlar. Son döyüş səhnəsinə baxmamış uşaqlar ikisi də yuxuya gedir.

- Mən onları yatağa apararam - İdris Nahilə deyir.

Əvvəl birini, sonra o birini qucağına alır. Uşaqlar artıq böyüyüb, arıq bədənleri adamı həyəcanlandıran sürətlə inkişaf edir. Yerlərinə uzadanda oğulları ilə bağlı onu yaxın gələcəkdə gözləyən məyusluğu düşünür. Bir, uzağı iki ilə oğullarının maraqları tamam dəyişəcək.

Onlar yeni şeylər öyrənəcək, yeni adamlar tanıyacaqlar. Ondan və Nahildən utanmağa başlayacaqlar. İdris onların körpə və

köməksiz olduqları, valideynlərindən tam asılı olduqları dövr üçün darıxır. Zəbinin uşaq vaxtı quyulardan necə qorxduğunu, necə ehtiyatla quyulardan yan keçməyə

çalışdığını xatırlayır. Bir dəfə köhnə bir filmə baxarkən Lemar atasından onun ağ-

qara vaxtlarda yaşayıb-yaşamadığını soruşmuşdu. Bu xatirə üzünü güldürür.

Oğullarının üzündən öpür.

Qaranlıqda oturub Lemarm yatmağına baxır. Oğullarına tələsik və ədalətsiz

qiymət vermiş olduğunu anlayır. Özünə qarşı da çox amansız olduğunu düşünür. O, cinayətkar deyil. Sahib olduğu hər şeyi öz əziyyəti ilə qazanıb. Doxsanıncı illərdə

tanıdığı oğlanların yarısı klublarda vaxt keçirib, qadın dalınca qaçanda o yalnız dərs oxumuşdu. Rahatlıq, şirin yuxu, əyləncəni qurban verərək gecə saat ikiyə qədər xəstəxanalarda vaxt keçirmişdi. Otuz yaşma qədər olan həyatını tibbə həsr etmişdi.

Yetərincə çalışmışdı. İndi özünü niyə pis hiss etməlidir ki? Bu, onun ailəsidir. Onun həyatıdır.

Son bir ayda Roşi onunçün mücərrəd bir anlayışa çevrilib, elə bil bu qız hansısa pyesdən bir obrazdır. Əlaqələri geridə qalıb. Xəstəxanada qarşılaşdığı, o vaxt ona təcili və kəskin görünən gözlənilməz yaxınlıq indi darıxdırıcı olmağa başlayıb. Bu təcrübə artıq öz gücünü itirib. O vaxt özünə bütünlüklə sahib olmuş qətiyyəti indi ilğım kimi, xəyal kimi qiymətləndirir. Sanki narkotik maddə kimi bir şeyin təsiri altına düşüb. İndi özü ilə qız arasındakı məsafə çox böyük görünür. Həmin məsafə

indi sonsuz, doldurula bilməyən, verdiyi söz isə düşünülməmiş səhv kimi görünür.

Öz gücünü, imkanlarını və xarakterini nəzərə almadan edilmiş bir yanlışlıq. Ən yaxşısı, bu səhvini unutmaqdır. Sadəcə bacarmadı. Bu qədər sadə. Son iki həftədə

Amradan üç məktub alır. Birincini oxuyub cavabsız qoyur. Qalan ikisini isə

oxumadan silir.

Kitab dükanındakı növbədə oniki-onüç adam dayanıb. Növbə müəllif üçün qurulmuş səhnədən jurnal stendinə qədər uzanır. Hündür, enlisifət bir qadın

növbədə duranlara sarı vərəqələr uzadır. Alıcılar adlarını və müəllif tərəfindən kitabın içinə yazılmasını istədikləri adları və qeydləri sarı vərəqəyə yazıb qadına verirlər. Lap başda duran satıcı qadın növbəyə duranlara kitabın titl vərəqini açmaqda kömək edir.

İdris növbənin başına yaxın dayanıb. Əlində kitab var. Ondən qabaq

dayanan

əlli yaşlarında sarısaç qadın geri çevrilərək İdrisdən soruşur:

- Oxumuşunuz?
- Xeyr, - deyir.
- Biz gələn ay kitab klubumuzda bu kitabı oxumağa hazırlaşırıq.

Gələn aym

kitabını mən seçmişəm

- Belə de.

Qadın qaşlarını çatıb əlini sinəsinə aparır.

- Ümid edirəm ki, bu kitabı oxuyacaqlar. Çox təsirli hekayədir. Adamı çox ilhamlandırır. Əminəm ki, bu əsəri ekranlaşdıracaqlar.

Qadına dediği doğrudur. İdris kitabı oxumayıb. Nə vaxtsa oxuyacağına da

şübhə edir. Özü ilə bu kitabın səhifələrində üzləşməyə cəsarəti çatmayacaq. Amma başqaları oxuyacaq. Başqaları bu kitabı oxuyanda İdrisin etdikləri hamıya məlum olacaq. Nahil, oğulları, iş yoldaşları - hamı həqiqəti öyrənəcək. Bunu düşünəndə ürəyi bulanır.

Bir daha kitabı açır, müəllifin təşəkkürlərini, kitabın həmmüəllifi - əslində

kitabı yazan odur - haqqında yazıları vərəqləyib keçir. Kitabın arxasındakı şəkilə

baxır. Zədədən əsər-əlamət yoxdur. Yəqin ki, başında çapıq qalıb, amma qalıbsa da indi qara, dalğalı saçları çapığın üstünü örtüb. Roşi şəkildə üstündə xırda, qızılı muncuqları olan köynək geyinib və üstündə “Allah” sözü yazılan boyunbağı,

lacivərd sırğalar taxıb. Ağaca söykənib, düz ekrana baxaraq gülümsəyir. İdris Roşinin o vaxtkı vəziyyətini düşünür. “Getmə. Məni qoyub getmə, İdris dayı”.

Şəkildə gördüyü bu qızda altı il əvvəl xəstəxana pərdəsini qaldırıb baxdığı qorxunc zədəli uşaqdan əsər-əlamət yoxdur. İdris kitabın titul səhifəsinə göz atır.

Həyatımdakı iki mələyə ithaf edirəm: Anam Amraya və Timur

dayıya. Siz

mənim xilaskarınısınız. Hər şeyə görə sizə borcluyam

Növbə hərəkətə gəlir. Sarısaç qadın kitabını imzaladı. O çəkilir və ürəyi yerindən çıxan İdris müəllifə yaxınlaşır. Roşi başını qaldırıb ona baxır. Narıncı rəngdə uzunqol köynəyinin üstündən çiyninə əfqan şah atıb. Qulaqlarına kiçik ovalşəkili gümüşü sırğalar taxıb. Gözləri İdrisin xatirində olduğundan daha tünd görünür. Bədəninin qadınlara xas formalaşmağa başladığı hiss olunur. Roşi

gözlərini qırpmadan ona baxır. İdrisi tanıdığım bürüzə verən heç bir hərəkət etməsə də, nəzakətlə ona baxsa da, baxışlarında məzəli, oynaq, utancaq bir ifadə

hiss olunur. Bu baxış İdrisi çaşdırır və yolda gələrkən deməyə hazırlaşdığı, hətta kağıza yazıb məşq etdiyi sözlər yadından çıxır, ağzı quruyur. Heç nə deyə bilmir. Elə yerində dayamb səfeh kimi baxır.

Satıcı qadın boğazım arıtlayır.

- Ser, əgər kitabı mənə versəniz, titul səhifəsini Roşiyə imzaladıra bilərəm

Kitab. İdris aşağı baxıb kitabı əlində sıxdığını görür. Bura, təbii ki, kitab imzaladımağa gəlməyib. Bu, çox ağır hərəkət olardı. Bu qədər olanlardan sonra gəlib kitab imzalatmaq ağlasığmaz görünürdü. Buna baxmayaraq, özü də hiss

etmədən kitabı satıcıya uzadır, o isə titul səhifəni açıb Roşiyə verir. Üstündə nəşə

yazdığını görür. Artıq Roşiyə nəşə deyə bilmək üçün bir neçə saniyə qalır. Özünü müdafiə etmək üçün yox, sadəcə, özünü ona borclu hiss etdiyi üçün nəşə demək istəyir. Amma satıcı kitabı ona qaytaranda heç nə deyə bilmir. İndi Timurun

cəsarətinin, heç olmazsa, bir damcısının özündə olmasını arzulayır. Yenə Roşiyə

baxır. O isə gözlərini İdrisin arxasındakı müştəriyə dikir.

- Mən. . - deyib sözə başlayır.

- Növbəni uzatmamalıyıq, ser. - Satıcı deyir.

Başını aşağı salıb növbədən çıxır.

İdris maşını kitab mağazasının arxasında saxlayıb. Maşına qədər olan məsafə indi ona dünyanın ən uzun yolu kimi görünür. Maşının qapısını açır, oturmazdan əvvəl bir an dayanır. Hələ də titrəyən əlləri ilə kitabı vərəqləyib açır. Roşinin yazdığı imza deyil. Ona ingilis dilində cəmi iki cümlə yazıb.

Kitabı bağlayıb gözlərini yumur. İndicə rahatlayacağını gözləyir. Amma

daxilindən başqa istək gəlir. Kaş Roşi ona açıqlanaydı. Pis, nifrət dolu bir söz deyəydi. Kaş qəzəbini açıb-tökəydi. Yəqin ki, o, daha yaxşı olardı. Aydın, diplomatik saymazlıqdan qat-qat yaxşı olardı.

Kitabın içindəki qeyd belə idi: “Narahat olma. Səndən yazmamışam”. Mərhəmət nümayişi. . Bəlkə də xeyirxahlıq demək olar. Rahatlaması lazımdır.

Amma bu, onu incidir. Roşinin yazdığı sözlərin ağırlığını başına dəyən balta kimi hiss edir.

Yaxınlıqda küknar ağacının altında skamya var. Yaxınlaşıb kitabı onun üstünə

qoyur. Maşına qayıdıb sükanın arxasında oturur. Özünə gəlib maşını işə salana qədər xeyli vaxt keçir.

Altı 1974-cü ilin fevralı

REDAKTORUN QEYDİ

Paralaks 84 (1974-cü ilin qış buraxılışı), səhifə 5

Əziz Oxucular!

Beş il əvvəl az tanınmış şairlərlə müsahibələrimizdən ibarət rüblük buraxılışlarımızı başlayanda nəşrlərimizin bu qədər məşhurlaşacağı ağılımıza da gəlməzdi. Oxucuların əksəriyyəti bu müsahibələrin davamını tələb etməyə başladı.

Həqiqətən, bu nəşrlərin “Paralaks”da illik ənənəyə çevrilməsində sizin həvəslə

yazdığınız məktublارın böyük rolu oldu. Nəşr etdiyimiz profillər bizim heyətdə

çalışan yazarların da sevimlisinə çevrilib. Bu nəşrlər bəzi şairlərin ilk

dəfə olaraq oxucuya tanıtılmasına, digər hallarda isə çox qiymətli şairlərin yenidən üzə

çıxarılmasına vasitə oldu, onların əməyi gec də olsa qiymətləndirildi.

Təəssüf ki, hazırkı buraxılışımızı sizə üzərində qəm kölgəsi ilə təqdim edirik. Bu buraxılışımızda haqqında söhbət açacağımız sənətkar - əfqan şairə Nila Vəhdətidir.

Müsaibə keçən qış Paris yaxınlığındakı Kubevua şəhərində Etiyen Bustule

tərəfindən qələmə alınıb. Madam Vəhdəti indiyə qədər nəşr etdiyimiz ən açıq-

saçıq və son dərəcə səmimi bir müsahibə verib. Oxuduqdan sonra siz də buna

əmin olacaqsınız. Şairənin bu müsahibədən az müddət sonra vaxtsız vəfatını böyük kədərlə qarşıladıq. Şairələr arasında onun yeri görünəcək. Özündən sonra bu dünyada bir qız övladı qalıb.

Əcaib zamanlamadır. Liftin qapısının “dmq” eləyib açılması düz telefonun zəng çalması ilə üst-üstə düşdü. Pəri Jülyenin mənzilindən gələn telefon səsini eşitdi.

Dar, alaqaranlıq dəhlizin başında yerləşdiyindən Jülyenin mənzili liftə daha yaxındır. Zəng edənin kim olduğunu daxilən hiss etdi. Jülyenin üzündəki ifadəyə

baxsan, görərsən ki, elə o da kimin zəng etdiyini hiss etdi.

Jülyen artıq liftə daxil olub:

- Qoy vursun, - deyir.

Liftin içində yuxarı mərtəbədə yaşayan çəkingən, qırmızı-sifət qadın vardı.

Qadın səbirsiz ifadə ilə Pəriyə baxdı. Jülyen çənəsindəki tüklərə görə bu qadından hər dəfə “keçisaqqal” deyə bəhs edir.

- Gəl gedək, Pəri. Onsuz da gecikirik, - deyir.

Jülyen on altıncı məhəllədəki yeni restoranda saat yeddiyə masa sifariş edib.

Bir müddətdir bu restoran poulet braise, sole cardinale və Şerri

sirkəsində buzov ciyəri kimi ləziz yeməkləri ilə ad çıxarıb. Bu axşam Jülyenin keçmiş universitet dostları Kristian və Aureli ilə görüşməlidirlər. Onlar Jülyenin müəllim yox, tələbə yoldaşlarıdır. Saat yeddinin yarısında görüşüb şam yeməyinə iştah açan içkilərlə

başlamaq barədə vədələşiblər. Saat artıq yeddiyə on beş dəqiqə işləmiş göstərir.

Hələ metroya girməli, “Müet” stansiyasına qədər getməli, ordan da ayaqla altı məhəllə keçib restorana çatmalıdırlar.

Telefon durmadan zəng çalır.

Keçisaqqal qadın öskürür.

Jülyen bu dəfə daha ciddi bir səsle:

- Pəri? - deyir.
- Bəlkə anamdır. - Pəri deyir.
- Hə, mən də bilirəm

Pəri əsəbiləşir, bir anlıq dava-dalaş həvəskarı olan anasının onu seçim qarşısında qoymaq üçün məhz indi zəng etdiyini düşünür: “Ya liftə girib Jülyenlə

gedirsən, ya da mənim zəngimə cavab verirsən”.

- Bəlkə vacib bir işdir, - deyir.

Jülyen köks ötürür.

Liftin qapıları Jülyenin arxasında bağlanır. Kürəyini divara söykəyir. Əllərini plaşının cibinə salır, bu duruşu ilə rejissor Melvilin çəkdiyi polis filmlərindəki obrazları xatırladır.

- Bircə dəqiqəyə gəlirəm - Pəri deyir.

Jülyen ona inamsız nəzərlərlə baxır.

Jülyenin mənzili xudmanidir. Cəmi altı tələsik addımdan sonra Pəri dəhlizi,

mətbəxi keçib çarpayının qırağında oturur. Telefonu qaldırır.

Mənzil balaca olsa da, pəncərəsindən açılan görüntü çox gözəldir. İndi yağış yağır, amma hava aydın olanda Pəri şərq tərəfə açılan pəncərədən baxıb, on doqquzuncu və iyirminci məhəllələri, demək olar ki, başdan-ayağa görə bilir.

- Oui, alo? - deyir.

Kişi səsi ilə cavab eşidilir.

- Bonsoir. Madmazel Pəri Vəhdətidir?

- Kimdir danışan?

- Siz madam Nila Vəhdətinin qızısınız?

- Bəli.

- Danışan Doktor Delonidir. Ananızla bağlı zəng edirəm.

Pəri gözlərini yumur. Hər dəfə olduğu kimi, qorxu hakim kəsilməzdən əvvəl

onu qısamüddətli günah hissi bürüyür. Belə zənglərə dəfələrlə cavab verməli olub.

Bu hal Pərinin yeniyetmə vaxtlarından, hətta ondan da əvvəl, beşinci sinifdən bu yana baş verir. Yadındadır, coğrafiya imtahanının ortasında müəllim içəri girib onu sinifdən çıxarmış və astadan olanları xəbər vermişdi. Bu cür telefon zəngləri

Pəriyə çox yaxşı tanışdır, amma təkrarçılıq hələ də biganəliyə yol açmır. Hər dəfə belə

zəng olanda Pəri özlüyündə “Bu dəfə. . bu dəfə son olacaq”, - deyir, sonra isə

telefonu qoyub anasının imdadına qaçır. Jülyen bir dəfə bu məsələyə iqtisadçı baxışı ilə baxmış və Pəri anasına qarşı diqqəti kəssə, tələbatın da kəsiləcəyini demişdi.

- Ananızın başına qəza gəlib. - Doktor Deloni deyir.

Pəri pəncərənin yanında durub həkimin dediklərinə qulaq asır. Həkim anasının xəstəxanaya gəlməyini, alnının yarılmış olduğunu, tikiş qoyulduğunu, hər ehtimala

qarşı pas əleyhinə iynə vurulduğunu, ardınca tamamlayıcı peroksid müalicəsi aparılacağını, yerli antibiotiklərin verildiyini, sarğıların qoyulduğunu sadaladıqca Pəri telefonun bağını barmağına dolayıb açır.

Pərinin yaddaşında on yaşında olduğu dövr işıq kimi yanıb sönmür. Məktəbdən

gələndə mətbəx stolunun üstündə iyirmi beş frank pul və əllə yazılmış

məktub tapmışdı; “Mark ilə Əlzaseyə gedirəm. Mark yadındadır yəqin. Bir-iki günə qayıdacağam Özünü ağıllı apar. (Çox gec yatma!) Je t’aime. Maman”. Mətbəxdə

gözləri dolmuş halda durub titrəyir, öz-özünə iki günün elə də çox olmadığını təkrarlayırdı.

Həkim ona nəsə sual verir.

- Pardon?

- Madmazel, soruşuram, gəlib onu evə aparacaqsınız mı? Yarası ciddi deyil,

amma yenə də evə tək getməsə yaxşı olar. Əgər gəlməyəcəksinizsə, onunçün taksi çağıraq.

- Yox, ehtiyac yoxdur. Yarım saata ordayam

Çarpayıda oturur. Jülyen əsəbiləşəcək. Dostları Kristianvə Aurelinin yanında da utanacaq. Onların fikri Jülyen üçün, deyəsən, çox əhəmiyyətlidir. Pəri mənzildən çıxmaq, Jülyenlə üzbəüz gəlmək istəmir. Kubevuaya gedib anasının üzünü də

görmək istəmir. Bu an yalnız yerində uzanıb, küləyin yağış damcılarını pəncərəyə

çırpmasma qulaq vermək, yuxuya getmək istəyir.

Pəri siqaret yandırır. Jülyen otağa girib arxadan:

- Gəlmirsən, eləmi? - deyəndə cavab vermir.

ETİYEN BUSTULENİN NİLA VƏHDƏTİ İLƏ APARDIĞI
“ƏFQAN BÜLBÜLÜ”

ADLI MÜSAHİBƏSİNDƏN SEÇMƏLƏR

Paralaks 84 (1974-cü ilin qış buraxılışı), səhifə 33

EB: Deməli, düz başa düşdümsə, yarı əfqan, yarı fransızsınız?

NV: Bəli, anam fransız olub. Parisli idi.

EB: Amma ananız atanızla Kabildə tanış olub. Siz də orada doğulmuşunuz.

NV: Bəli, onlar 1927-ci ildə tanış olublar. Tanışlıqları Xan Sarayında bir rəsmi ziyafət zamanı baş verib. Anam Əmənullah Xanla islahatlarla bağlı məşvərət

aparmaq üçünKabilə göndərilmiş atası, yəni mənim babamla birlikdə

oraya səfər edibmiş. Əmənullah Xan haqqında məlumatınız varmı?
Biz Nila Vəhdətinin kiçik mənzilində oturmuşuq. Mənzili Parisin şimal-qərbində

Kubevua şəhərciyində yaşayış binasının otuzuncu mərtəbəsində yerləşir. Otaq balaca, işıqlandırması zəifdir. İçəridə mebel azdır - zəfəran rəngli yumşaq divan, qəhvə stolu və iki hündür kitab rəfi var. Arxası pəncərəyə tərəf oturub, birini söndürüb, o birini yandırdığı siqaretlərin tüstüsü bayıra çıxсын deyə pəncərəni açıq qoyub.

Nila Vəhdəti qırx dörd yaşında olduğunu söyləyir. O, olduqca cazibədar

qadındır. Hiss olunur ki, gözəlliyinin zirvəsində olduğu illər artıq keçmişdə qalıb,

amma elə də uzaq keçmişdə deyil. Hündür, şahənə almacıq sümükləri, təmiz dərisi, incə beli var. Ağillı, naz-qəməzəli gözləri və insanın daxilinə nüfuz edən baxışları var.

Bu baxışlar altında insan özünü qiymətləndirilmiş, sınılanmış, ovsunlanmış hiss edir.

Sanki baxışları sizinlə oyun oynayır. Mənə elə gəlir ki, bu baxışlardan insanı cəsərlə yoldan çıxarmaq vasitəsi kimi istifadə edir. Dodaq boyasından başqa, üzündə heç bir bəzək- düzək yoxdur, onun da ləkəsi bir qədər dodaqlarının

kənarına yayılıb. Qaşlarının üstündən yaylıq bağlayıb, cins şalvar, solğun sumaqı rəngdə köynək geyinib. Ayaqlarında nə corab, nə də ayaqqabı var. Səhər saat on bir olsa da, şüşədən özünə soyudulmamış Şardone süzdüyünü görürəm. Nəzakətlə

mənə də bir qədər təklif edir. İmtina edirəm NV: Onların ən yaxşı xanı o olub.

Bu atmacası içində istifadə etdiyi əvəzlik baxımından mənə maraqlı gəlir.

EB: “Onların”? Deməli, özünüzü əfqan hesab etmirsiniz?

NV: Belə deyək, mən qanımdakı cansıxıcı qarışıqdan ayrılmışam

EB: Səbəblərini bilmək olarmı?

NV: Əgər Əmənullah Xan uğur qazana bilsəydi, sizin sualınıza başqa

cür cavab verərdim

Ətraflı izah etməsini xahiş edirəm

NV: Deməli, xan bir gün yuxudan oyanıb, ölkəni kökündən dəyişmək barədə

planını elan edir. Lazım gəlsə, lap bağırdı-bağırdı sizi yeni və daha ziyalı bir xalqa çevirəcəyəm deyir. Xan Allaha and içib, hər şeydən əvvəl çadra məsələsinə son qoyacağını söyləyir. Müsyö Bustule, artıq Əfqanıstanda qadınlar örtünmədiyinə

görə deyil, örtündüyünə görə həbs olunacaqdı! Təsəvvür edirsinizmi?

Hələ arvadı Xanzadə Sürəyyanın camaat üçün üzüaçıq çıxmasını demirəm O la la. Mollaların ağ ciyərləri öfkədən o qədər dolmuşdu ki, nəfəslərim püskürsələr, az qala növbəti Hindenburg fəlakəti baş verəcəkdi. “Çoxarvadlılıq-filan da qurtardı daha!” - Xan deyir. Xanların cariyə ordusuna sahib olduqları, doğub törətdikləri uşaqlardan çoxunun heç adım bilmədikləri bir ölkədə belə bir əmr vermək nə deməkdir,

anlayırsınızmi? “Bu gündən etibarən heç kəs qadım evliliyə məcbur edə bilməz”, -

deyir. Üzünü cəsur əfqan qadınlarma tutub “başlıq parası-filan da qurtardı-getdi!”

- söyləyir. “Hünəriniz var, həddi-bülüğa çatmamış qız uşağım evliliyə məcbur edin”, - deyib barmaq silkələyir. “Hələ bu harasıdır?! Hamınız təhsil almalısınız!”

EB: Belə çıxır ki, xülyaçı imiş.

NV: Ya da səfeh. Dedikləri həтта mənim özümə də hər zaman təhlükəli görünüb.

EB: Bəs xamn aqibəti necə oldu?

NV: Cavab həm ovqatı təlx edən, həm də gözləniləndir, Müsyö Bustule.

Əlbəttə, cihad. Mollalar - o qəbilə başçıları xana qarşı cihad elan etdilər. Minlərlə

yumruğun havaya qalxmağını təsəvvürünüzdə canlandırın. Xan yeri-

göyü titrətmiş ola bilərdi, amma o, cahillər ümmanı ilə əhatə olunmuşdu. Müsyö Bustule, siz yaxşı bilirsiniz, okeanın dibi yerindən oynayanda nə baş verir. Saqqallı üsyankar

sunamisi yazıq xanı qoynuna aldı, o, çarəsiz halda əl-qolunu oynadarkən, onu fırlayıb Hindistan sahillərinə atdı. Xan ordan İtaliyaya və nəhayət, İsveçrəyə sürgün edildi. Xəyal qırıqlığma uğrayaraq mühacirətdə miskinlik içində qocalıb öldü.

EB: Bəs yerində qalan ölkə necə? Belə başa düşürəm ki, o ölkə sizi qane etmədi.

NV: Əksini deməkdə eyni dərəcədə düzgün olardı.

EB: Elə buna görə 1955-ci ildə Fransaya köçdünüz.

NV: Qızımı onunçün hazırlanmış həyatdan xilas etmək istəyirdim. Fransaya

köçməyim bununla bağlı idi.

EB: Onu necə bir həyat gözləyirdi ki?

NV: İradəsi və təbiətinə zidd olaraq bütün ömrü boyu əzabkeş, dinməz-

söyləməz halda kiminsə qulluğunda duran kədərli qadına çevrilməsini istəmirdim

Hər an yanlış bir şey edəcəyindən, deyəcəyindən, göstərəcəyindən qorxan

qadınlardan olmayacaqdı. Elə qadınlara Qərbdə heyranlıqla baxırlar.

Məsələn, burada - Fransada o qadınlar yaşadıkları ağır həyat sayəsində qəhrəman

simasında görünürlər. O qadınların həyatının bircə gününə də tab gətirə

bilməyəcək insanlar qıraqdan baxıb onlara heyranlığım bildirir.

Arzuları boğulmuş, xəyallarının üstünə su səpilmiş qadınlardır onlar.

Müsyö Bustule, ən pisi də odur ki, onlarla rastlaşanda gülümsəyib heç bir qorxuları yoxmuş kimi görünməyə çalışırlar.

Guya qibtə ediləsi həyat yaşayırlar. Amma bir qədər yaxından nəzər yetirsən, çarəsiz baxışlarının, ümitsizliklərinin və məcburən yalançı

olduqlarının şahidi olursan. Son dərəcə acınacaqlıdır, Müsyö Bustule.
Bunların qızımın başına
gəlməsini istəmirdim

EB: Ümid edirəm, qızınız sizin baxışlarımızı bölüşür.

Daha bir siqaret yandırır.

NV: Müsyö Bustule, övladlarımıza dair ümidlərimiz heç də hər zaman
həyata

keçmir.

Təcili yardım otağında deyingən tibb bacısı Pəriyə diaqramlar və bir-
birinə

bitişdirilmiş sxemlərlə dolu təkərli dolabın yanındakı qeydiyyat
masası arxasında oturub gözləməyi tapşırırdı. Könüllü olaraq gəncliyini
tibbə həsr edən adamlar Pəriyə qərribə gəlir. Sonda gəlib xəstəxana
kimi bir yerdə işləmək üçün çalışıb-vuruşan adamları heç cür anlaya
bilmir. O, xəstəxanalara nifrət edir. Adamları ən pis vəziyyətlərində
görməkdən, xəstəlik qoxusundan, xərəklərdən, cansıxıcı rəsm əsərləri
asılmış dəhlizlərdən, aramsız eşidilən peycer ciyiltisindən zəhləsi
gedir.

Dr. Deloni Pərinin düşündüyündən daha gənkdir. Nazik burnu, balaca
ağzı və

sarışın qıvrım saçları var. Pərinin təcili yardım otağından çıxarılıb,
özüaçılan qapılardan keçirib əsas dəhlizə aparır.

- Ananız xəstəxanaya gələndə. . - həkim pıçıltı ilə deyir, - çox içkili
idi..

Deyəsən, heç təəccüblənmədiniz.

- Xeyr, təəccüblənmədim

- Bizim tibb bacıları da təəccüblənməyib. Dediklərinə görə, bura tez-
tez düşür.

Mən özüm burda təzəlikcə işləməyə başlamışam Əvvəllər ananızla
qarşılaşmaq

şansım olmayıb.

- Yarası ağrıdırmı?

- Bizimlə qaba rəftar etdi. Hətta deyərdim, özünü çox dramatik

apardı.

Bir-birinə baxıb gülümsəyirlər.

- Yaxşılaşacaqmı?

- Hə, tezliklə. - Dr. Deloni deyir. - Amma içkini azaltmasını çox ciddi şəkildə

tövsiyə edirəm Bu dəfə bəxti gətirdi, lakin gələn dəfə necə olacağını deyə

bilmərik. ”.

Pəri başını tərpədir.

- Hardadır o?

Həkim onu yemdən təcili yardım hissəsinə aparıb küncü göstərir.

- Üçüncü çarpayı. İndi qayıdıb anamızı xəstəxanadan çıxarmaq barədə

təlimatlarımı verəcəyəm

Pəri ona təşəkkür edib anasının çarpayısına yaxınlaşır.

- Salut Maman.

Anası yorğun-yorğun gülümsəyir. Saçları qarışıb, hər ayağına başqa rəngdə

corab geyinib. Almində sarğı var, sol qoluna taxılmış damardaxili borudan rəngsiz mayenin damcıladığı görünür. Xəstəxana xalatım tərsinə geyinib, kəmərinə də düz-

əməlli bağlamayıb. Xalatın qabağı azca aralamb və Pəri anasının çoxdankı

keysəriyyə kəsiyinin bir hissəsim görür. Bir neçə il əvvəl anasından bu qalın, tünd çapıqın niyə üfüqi yox, şaquli olduğunu soruşmuşdu. Anası o vaxt həkimlərin ona nəsə texniki bir səbəb göstərdiyim, indi həmin səbəbi xatırlamadığımı demişdi.

- Əsas məsələ odur ki, səni qarından çıxara bildilər, - demişdi.

- Sənin axşamını da korladım - Anası deyir.

- Qəzadır, olur. Səni evə aparmağa gəlmişəm - Pəri deyir.

- Elə yuxuluyam ki, düz bir həftə yataram

Gözləri yumulur, halsız, yorğun səslə danışmağa davamedir.

- Özümçün oturub televizora baxırdım Acdıam Mətbəxə keçdim ki,

bir az

çörəklə marmelad gətirim Sürüşdüm Yadımda deyil, necə, nəyin üstündə

sürüşdüm, amma bilirəm ki, üzüaşağı yıxılında alnım sobanın dəstəyinə dəydi.

Deyəsən, bir-iki dəqiqəlik huşumu da itirmişəm Əyləş, Pəri. Başımın üstündə

durma.

Pəri əyləşir.

- Həkim deyir içkili olmusan.

Ana bir gözünü açır. Həkimə tez-tez düşdüyündən onlara nifrət edir.

- O oğlan? O dedi? La petit salaud. O nə bilir axı? Ağzından süd iyi gəlir hələ.

- Həmişə zarafata salırsan. Hər dəfə bu söhbəti açanda zarafata salırsan.

- Yorğunam, Pəri. Məni gələn dəfə danlayarsan. O dirəyə ki, məni bağlamışmız, o dirək heç yerə qaçan deyil. Narahat olma.

Bunu deyib, doğrudan da yuxulayır. Xoruldamağa başlayır və bu ona heç yaraşmır. Anası yalnız içkili olanda xoruldayır.

Pəri çarpayının yanındakı oturacaqda əyləşib Dr. Delonini gözləyir.

Yadına

Jülyen düşür. Yəqin indi restoran masası arxasında oturub, əlində menyü, hündür qədəhlərdə Bordo içərək Kristian ilə Aureliyə baş verənləri danışır. Pəri evdən çıxanda Jülyen onunla birlikdə xəstəxanaya gəlməyi təklif etmiş, amma təklifi quru səslənmişdi. Sadəcə söz xətrinə demişdi. Onsuz da bura gəlməsi çox pis olardı. Dr. Deloni Nilanın özünü “dramatik” apardığını düşünür, gör hələ Jülyen bura gəlsə

nələr olardı. Onunla birlikdə xəstəxanaya gəlmək mümkün olmasa da, Pəri arzu edirdi ki, kaş Jülyen restorana da getməzdi.

Hələ də getmiş olduğuna təəccüb edir.

İstəsə Kristianilə Aureliyə olanları başa sala bilərdi. Başqa bir vaxta keçirər, restoranda masa sifarişini ləğv edə bilərdi. Amma Jülyen

getmişdi. Bu, sadəcə
düşüncəsiz addım deyildi, yox. Onun hərəkətində qəddar bir şey
vardı, bilərəkdən belə etmişdi. Pəri artıq bilir ki, Jülyen buna qadirdir.
Təkcə qadir olmaqla da kifayətlənmir, üstəlik qəddarlığı sevir də.
Anası Jülyenlə ilk dəfə elə bugünküyə oxşayan bir təcili yardım
otağında tanış
olmuşdu. Bu, on il bundan əvvəl - 1963-cü ildə baş vermişdi. O vaxt
Pəri on dörd yaşında idi. Jülyen miqrendən şikayət edən bir dostunu
öz maşınında xəstəxanaya gətirmişdi. Pəri isə topuğu burxulduğu
üçün həkimə müraciət etməli olmuşdu. Bu, məktəbdə idman dərslərində
olmuşdu. O vaxt Pəri xərəkətdə uzanmış, Jülyen isə
oturacağını yaxma çəkib Nila ilə söhbət etməyə başlamışdı.
Aralarındakı söhbəti Pəri indi xatırlamır. Amma Jülyenin belə dediyi
yadıdadır: “Paris? Şəhərin adı kimi?” Anası ona həmişəki kimi
cavab vermişdi: “Yox, sonunda “s” yoxdur. Fars dilində “huri”
deməkdir”.

Elə həmin həftə - o hadisədən bir neçə gün sonra yağışlı bir axşam
Jülyenlə “Saint-Germain” Bulvarı yaxınlığında balaca bir bistroda
şam yeməyində
görüşmüşdülər. Gəlməzdən əvvəl Nila restorana nə geyəcəyi barədə
uzun müddət götür-qoy etmişdi. Axırda mavi rəngli, beli kip sıxılan
paltarı seçmiş, axşam əlcəklərini taxmış və sivri uclu hündürdaban
ayaqqabılarını geyinmişdi. Hətta geyinib qurtarandan sonra da liftdə
Pəridən: “Çox şit deyil ki, hə? Necə bilirsən?” -
deyə soruşmuşdu.

Yeməkdən əvvəl hər üçü siqaret çəkmiş, Nila ilə Jülyen böyük, buzlu
parçada
pivə içmişdilər. Birini içib qurtarmışdılar, sonra Jülyen ikincisini
sifariş etmişdi.

Ardınca da üçüncüsü gəlmişdi. Ağ köynək, qalstuk, dama-dama jilet
geyinmiş
Jülyen özünə nəzarət edən tərbiyəli insan təsiri bağışlayırdı. Tez-tez
gülümsəyirdi, gülüşü təbii almırdı. Gicgahlarında saçları bir qədər

bozarmışdı. Pəri bunu xəstəxanada hiss etməmişdi. Yəqin ki, anası ilə həmyaş olardılar. Aktual

hadisələrdən xəbərdar olduğu sezilirdi, əsasən De Qoll tərəfindən İngiltərənin ümumi bazara çıxışına qadağa qoyulması haqda danışırdı.

Jülyenin hətta bu qədər darıxdırıcı bir mövzunu

da maraqlı edə bilməsi Pərini təəccübləndirmişdi. Yalnız

Nilə sual verdikdən sonra Jülyen Sorbonna Universitetində iqtisadiyyatdan dərs dediyini onlara söyləmişdi.

- Professor? Çox cəlbedici səslənir.

- Mən belə deməzdim. - Jülyen cavab vermişdi. - Gərək bir dəfə gəlib bizim

universiteti görəsiniz. Dərsimizdə otursanız, bu fikirdən dərhal daşmarsınız.

- Bəlkə də gəldim

Pəri anasının artıq bir qədər sərxoş olduğunu anlamışdı.

- Bəlkə bir gün gəlib astaca içəri girdim. Sizi iş başında yaxalamış olaram.

- İş başında? Nilə, axı dedim ki, mən iqtisadi nəzəriyyədən dərs deyirəm. Əgər gəlmiş olsanız, tələbələrimin məni axmaq hesab etdiklərini görəcəksiniz.

- Mən belə sanmıram.

Buna heç Pəri də inanmamışdı. Güman edirdi ki, yəqin Jülyenin tələbələrinin

çoxu onunla yatmağı xəyal edir. Şam yeməyi boyunca ehtiyatla davranmağa səy

göstərmiş, Jülyenə baxdığım hiss etdirməməyə çalışmışdı. Jülyenin əsl kinoya çəkilişi siması vardı. Ağ-qara filmlərdə, yəqin ki, əla görünərdi. Jalüz aralarından üzünə düşən işığa, əlindəki siqarete baxanda onu asanlıqla film qəhrəmanına

bənzətmək olurdu. Saçı mötərizə şəklində qaşımın üstünə düşmüşdü və bu, onu

çox yaraşılıq göstərirdi. Əlini qaldırıb saçım düzəltməyə də çalışmırdı.

O, Niladan sahibi olduğu kitab mağazası haqqında soruşmuşdu.
Mağaza Sena

çayı yaxınlığında, Arkol körpüsünün o biri tərəfində yerləşirdi.

- Caz musiqisinə dair kitablarınız varmı?

- Bah oui, - Nila demişdi.

Bayırda yağışın səsi yüksəldikcə bistroda adam da, səs də çoxalmışdı. Xidmətçi onlara pendir çubuqları və xırda çöplərə keçirilmiş bud əti gətirmiş, Jülyen ilə Nila isə Bad Pael, Soni Stit, Dizi Qiləspi və Jülyenin sevimlisi Çarli Parker haqqında uzun müzakirə aparmışdılar.

Nila Jülyenə “Qərb Sahili” üslubunu daha çox bəyəndiyim söyləmiş, ÇetBeyker, MaylzDeyvisdən danışmışdı. “Kind of Blue”

albomunu dinləmişdimi? Pəri anasımın caz musiqisi barədə bu qədər çox şey

bildiyinə, bu qədər fərqli musiqiçi tanıdığına məəttəl qalmışdı. Uşaq heyranlığı ilə

anasına baxmış və onu indiyə qədər kifayət qədər tanımadığı hissiyyatı növbəti dəfə ona hakim kəsilmişdi. Anasımın Jülyeni asanlıqla yoldan çıxardığım görəndə isə

heç də təəccüblənməmişdi. Kişilərin diqqətim özünə çəkmək ona heç vaxt çətin olmamışdı. Anası kişiləri cəlb edib onların diqqətinə tam nəzarət etməyi bacarırdı.

Pəri anasımın dodaqaltı danışmağına, oynaq əhvalına, Jülyenin zarafatlarına

gülməyinə, başım əyib fikirli halda saçım barmağına dolamağına fikir vermişdi.

Anasımın gəncliyinə və gözəlliyinə bir daha heyran olmuşdu. O, Pəridən cəmi iyirmi yaş böyük idi. Tünd qara, uzun saçları, dolğun sinəsi, adamın daxilinə sirayət edən gözləri, klassik, şahanə cizgilərlə parlayan siması vardı. Pəri özünün solğun gözləri, uzun burnu, güləndə görünən aralı dişləri, yastı sinəsini düşünüb, anasına niyə bu qədər az bənzədiyinə təəssüf edirdi.

Əgər bir gözəlliyi vardısı da, bu, sadə, dünyəvi gözəllik idi. Anasının yanında olarkən öz gözəlliyinin çox adi göründüyünü bilirdi.

Bəzən anası özü bunu Pəriyə xatırladırdı, baxmayaraq ki, bunu gizli edir, kompliment kimi göstərməyə çalışırdı.

- Bəxtin gətirib, Pəri. Kişilərin səni ciddi qəbul etməsi üçün əziyyət çəkməli olmayacaqsan. Onlar sənə diqqət yetirəcək. Amma gözəllik həddən artıq olanda işləri xarab edir. - Anası bunu deyib gülürdü. - Mənə inan. Öz təcrübəmdən

danışdığımı da demirəm. Əlbəttə, yox. Bu, sadəcə bir müşahidədir.

- Demək istəyirsən ki, gözəl deyiləm.

- Demək istəyirəm ki, gözəl olmağa can atma. Bir də ki, sən xoşagələnsən. Bu özü də kifayətdir. Je t'assure, ma chérie. Belə olması daha yaxşıdır.

Pəri heç atasına da çox oxşamamışdı. Atasını hündür, ciddi şimalı adam idi.

Geniş alını, balaca çənəsi, nazik dodaqları vardı. Pəri atasının Kabildə çəkilmiş bir neçə şəklini özündə saxlayırdı. Atasını 1955-ci ildə xəstələnmişdi. Pəri elə həmin il anası ilə Parisə köçmüşdü. Atasını isə bundan qısa bir müddət sonra vəfat etmişdi.

Pəri tez-tez atasının şəkillərinə baxırdı. İkisinin birlikdə çəkildikləri ağ-qara bir şəkilləri vardı. Atasını ilə birlikdə Amerika istehsalı olan maşının yanında

durmuşdular. O, maşına tərəf əyilmişdi, Pəri də qucağında idi. Hər ikisi

gülümsəyirdi. Bir dəfə atasını ilə birlikdə dolabın qabağında oturmağını, atasının dolabın qapıları üstünə zürafə və uzun quyruqlu meymun şəkilləri çəkməyini

xatırlayırdı. Əlindən tutub meymunları rəngləməyi öyrətməyi də yadındaydı.

Bəzən atasının həmin şəkillərinə baxarkən Pərinin daxilində köhnə bir hissiyyat yenidən baş qaldırardı. Pəri özünü xatırlayandan bəri bu hissiyyat onunla birlikdə

olmuşdu. Sanki həyatında nəyinsə, ya da öz mövcudluğu ilə dərin əlaqəsi olan kiminsə yoxluğunu hiss edirdi. Bu hissiyyat həmişə qeyri-müəyyən, kölgəli, bulanıq olardı, elə bil uzaq məsafələrdən

göndərilmiş zəif siqnal, radio dalğası kimi bir şey idi. Bəzən də bu yoxluq o qədər aydın, o qədər yaxın olardı ki, Pərinin ürəyi sızılırdı. Məsələn, iki il bundan əvvəl “Provans”da olarkən Pəri fermada nəhəng palıd ağacını görəndə bu hissiyyat yenidən baş qaldırmışdı. Bir dəfə də gənc bir ananın “Tülri” bağında balaca oğlunu qırmızı uşaq arabasına qoyub sürdüyünü görəndə belə olmuşdu. Pəri bunun nə olduğunu başa düşə bilmirdi. Bir dəfə orta yaşlı bir türk kişinin başına gələn qəribə hadisə haqqında yazı oxumuşdu. Türk kişi əkiz qardaşının mövcudluğundan xəbərsiz olsa da, qardaşı Amazon meşəsində

qayıq səyahəti zamanı ürəktutması keçirib öldüyü an özü də dərin depressiyaya düşmüşdü. Bu, indiyə qədər Pərinin hiss etdiklərinə ən yaxın olan əhvalat idi.

Bir dəfə anası ilə bu barədə söhbət etmişdi.

- Burda nə sirr var ki, mon amour, - anası demişdi. - Sən atan üçün darıxırsan.

O sənin həyatından gedib axı. Sənin özünü belə hiss etməyin normaldır. Məsələ

yalnız bundadır. Tez yaxın gəl ananı öp görüm

Anasının cavabı məntiqli olsa da, ona kifayət etməmişdi. Pəri onunla razı idi ki, atası sağ olsa, özünü daha bütöv, daha rahat hiss edə bilərdi. Amma haqqında danışdığı hissiyyatların hətta atasının sağ vaxtlarında, hər iki valideyni ilə birlikdə

Kabildə yaşayarkən də onu izlədiyini xatırlayırdı.

Yeməklərini bitirəndən bir az sonra anası üzr istəyərək bistronun ayaq yoluna getmiş, Pəri bir neçə dəqiqəlik Jülyenlə tək qalmışdı. Pərinin bir həftə qabaq baxdığı Janna Moronun qumarbaz rolunda oynadığı bir film haqqında söhbət etmişdilər. Məktəb və musiqi haqqında da danışmışdılar. Pəri danışanda Jülyen dirsəklərini masaya dayayıb bir qədər Pəriyə tərəf əyilmişdi. Böyük maraqla qulaq asmış, gülümsəmiş, bəzən üz-gözünü turşutmuş, amma bircə anlıq da olsun gözlərini Pəridən çəkməmişdi. Pəri öz-özünə Jülyenin bunların hamısını nəzakət xətrinə etdiyini düşünmüşdü. Özünü maraqlanmış

kimi göstərdiyini, oyun oynadığını, məzə axtardığını güman etmişdi. Yəqin ki, o bütün qadınlarla belə davranırdı. Buna baxmayaraq, Jülyenin diqqəti azalmayan baxışları altında nəbzinin tezləşdiyini, qarnının sancdığını da hiss etmişdi. Özünü tamam başqa, həmişəkindən fərqli, təcrübəli görünməyə cəhd edən bir səslə danışarkən yaxalamışdı. Danışığı tərzini süni hesab etsə də, özünü toplayıb buna mane ola bilməmişdi.

Jülyen Pəriyə əvvəllər qısa bir müddət evli olduğunu demişdi.

- Doğrudan?

- Bir neçə il qabaq. Otuz yaşım vardı. O vaxt Lionda yaşayırdım Dediyyə görə, özündən yaşca böyük bir qadınla evlənmişdi. Qadın ona tam

sahib olmaq istədiyi üçün evlilik uzun sürməmişdi. Anası yanlarımdaykən Jülyen bunu etiraf etməmişdi. "Bu, həqiqətən yalnız fiziki bir münasibət olmuşdu", -

demişdi. C'était complètement sexuelle. Mənə sahib olmaq istəyirdi. Bunu deyib, təxribatçı bir gülümsəmə ilə Pəriyə baxmış, ehtiyatla onun münasibətini görməyə

çalışmışdı. Pəri siqaret yandıraraq özünü Bricid Bardo kimi aktrisalığa vurmuşdu.

Guya kişilərdən hər zaman belə etiraflar eşidirdi. Amma daxilən tir-tir əsirdi. Bilirdi ki, elə indi, burda kiçik bir xəyanət baş vermişdi. Sanki qanunsuz bir iş görmüşdü, amma bu, ziyanlı yox, həyəcanlı bir iş idi. Anası saçları səliqəyə salınmış, dodaq boyası təzələnmiş halda geri qayıdanda onların bölüşdüyü yaxınlıq sona çatmışdı.

Pəri qayıdaraq onların söhbətini pozduğu üçün ürəyində anasına acıqlanmış və dərhal belə bir şey hiss etdiyindən peşman olmuşdu.

Təxminən bir həftə sonra Jülyeni yenidən görmüşdü. Səhər çağı idi, Pəri əlində

qəhvədanla anasının otağına tərəf gedirdi. Onu anasının çarpayısında

oturub qol saatım qurarkən görmüşdü. Gecəni onlarda keçirdiyim bilmirdi. Onu dəhlizdən, yataq otağının aralı qapısından görmüşdü. Əlində qəhvədən, ağzı palçıq kimi qurumuş halda yerində donub qalmışdı. Jülyenin ləkəsiz kürəyinə, qarmna, əzilmiş mələfənin az-maz örtüyü çılpaq bədəninə baxmışdı. Saatım qurmuş, əlini uzadıb tumbanın üstündən siqaret götürüb yandırmış və sakitcə çevrilib düz Pəriyə tərəf baxmışdı. Sanki orda durduğunu əvvəlcədən bilirdi. Jülyen ağzım açmadan ona baxıb gülümsəmişdi. Soma anasımın vanna otağından səsi gəlmiş və Pəri tələsik çıxıb getmişdi. Qəhvəm üstünə dağıdıb özünü yandırmadığına möcüzə kimi baxırdı. Anası ilə Jülyen təxminən altı ay sevgili olmuşdular. Birlikdə kinoteatra, muzeylərə, heç kəsin tanımadığı, əcnəbi adları olan rəssamların əsərlərindən ibarət kiçik sərgilərə gedirdilər. Bir həftə sonu birlikdə “Bordo” yaxınlığında yerləşən “Arkaşon”a getmiş, dəriləri gündən qaralmış halda bir qutu qırmızı çaxırla geri qayıtmışdılar. Jülyen onu fakültəsindəki dərslərə dəvət edir, anası isə onu kitab mağazasında müəlliflərlə görüşlərə çağırırdı. Əvvəllər Pəri də onlara qoşulurdu. Jülyen özü ondan gəlməsini xahiş edir və bu hərəkət anasımın xoşuna gəlirdi. Sonralar Pəri hər dəfə bir bəhanə tapıb evdə qalmağa başladı. Gedə bilmirdi, bacarmırdı. Buna dözmək olmurdu. Ya yorğun olduğunu, ya da özünü yaxşı hiss etmədiyini bəhanə gətirirdi. Rəfiqəsi Kolettanın evinə dərs oxumağa getdiyini deyirdi. İkinci sinifdən bəri rəfiqəsi olan Koletta arıq, cansız qız idi. Qarğa dimdiyinə bənzəyən burnu vardı. Ağzına gələnə danışib qəzəbli, qalmaqallı sözlərlə adamları təəccübləndirməyi sevirdi.

- Əminəm ki, sən onlarla getmirsən deyə Jülyen çox məyus olur.
- Koletta demişdi.

- Peşmandırsa da bildirmir.
 - Əlbəttə, bildirməz. Bəs anan nə deyər?
 - Nə barədə? - deyə Pəri soruşmuşdu. Amma əslində onun nə dediyini anlayırdı.
 - Nə barədə? Görmürsən ki, o, əslində səni əldə etmək üçün ananla birlikdədir? Onun istədiyi sən sən - Koletta həyəcanla demişdi.
 - İyrəncsən, - ürəyi yerindən çıxsa da, Pəri rəfiqəsini acılamışdı.
 - Ya da bəlkə də hər ikinizi istəyir. Bəlkə yatağında çox adam olmasını xoşlayır? Əgər belə olsa, xahiş edirəm, mənim adımla da onun yanında çəkəsən.
 - Adımı özündən iyrəndirirsən, Koletta.
- Bəzən anası ilə Jülyen evdə olmayanda Pəri soyunub dəhlizdəki uzun güzgüdə özünə baxırdı. Öz bədənində qüsurlar görürdü. Bədəni özünə çox uzun, formasız. . həddən artıq utilitar görünürdü. Anasının cazibədar bədən quruluşundan ona heç nə keçməmişdi. Bəzən çılpaq halda anasının otağına gedir, Jülyen ilə sevişdikləri çarpayuya uzanırdı. Öz ehtiyatsızlığından zövq alaraq uzanıb gözlərini yumurdu. Ürəyi tez-tez döyünür, döyüntü sinəsinə, qarnına, qarnından aşağıya yayılırdı.
- Bu münasibət, təbii ki, başa çatdı. Anası və Jülyen əlaqələrinə son qoydular.
- Pəri rahatlamış, amma təəccüblənməmişdi. Sonda kişilər həmişə anasını narazı salırdılar. Onlar heç vaxt Nilanın düşündüyü kimi ideal ola bilmirdilər. Ehtirasla, coşğunluqla başlayan münasibət hər dəfə nifrət, ittiham, qəzəb, göz yaşları və qab-qacaq sınması ilə bitirdi. Bunu mütləq dramatik bir tərzdə edirdi. Anası bir münasibətin nə başlanğıcında, nə də sonunda həddini aşmadan dura bilmirdi.
- Bunun ardınca Pəriyə çox yaxşı tanış olan bir dövr başlayırdı - anası birdənbirə təkliyə meyillənirdi. Pijamasının üstündən köhnə paltosunu

geyib çarpayısında otururdu. Yorğun, kədərli, qaşqabaqlı bir halda evdə qalib bayıra çıxmırdı. Pəri bilirdi ki, belə vaxtlarda onu rahat buraxmaq lazımdır. Onun yoldaşlığı, ürək-dirək verməsi anasına lazım deyildi. Pis əhval həftələrlə davamedirdi. Jülyenlə ayrıldıqdan sonra bu, daha uzun çəkmişdi.

- Ah, merde! - anası deyir.

Əynində hələ də xəstəxana xalası ilə yatağında oturub. Həkim Pəriyə xəstəxanadan buraxılış sənədlərini verir. Tibb bacısı Nilanın qolundan iynəni açır.

- Nə olub? - deyə Pəri soruşur.

- İndicə yadıma düşdü. Bir-iki günə müsahibəm var axı.

- Müsahibə?

- Poeziya jurnalında məndən yazacaqlar.

- Bu ki, gözəl xəbərdir, ana.

Alındakı tikişlərə işarə edib:

- Yazının yanında şəkli də verməliydim, - deyir.

- Əminəm ki, tikişlərini gizlətməyin eleqant bir yolunu tapacaqsan. -

Pəri

deyir. Anası köks ötürüb kənarabaxır. Tibb bacısı iynəni qolundan çıxaranda səksənir və qadına acıqlanır.

ETİYEN BUSTULENİN NİLA VƏHDƏTİ İLƏ APARDIĞI

“ƏFQAN BÜLBÜLÜ”

ADLI MÜSAHİBƏSİNDƏN SEÇMƏLƏR

Paralaks 84 (1974-cü ilin qış buraxılışı), səhifə 36

Mənzilə göz gəzdirirəm Kitab rəflərinin birində çərçivəyə salınmış şəkil

diqqətimi cəlb edir. Yabanı gül kolları arasında çömbəlib

oturmuş balaca bir qızın şəkli. Həvəslə nəsə dərməyə çalışır, deyəsən, giləmeyvədir. Əynində boğazına qədər düymələnmiş parlaq, sarı rəngli palto var. Geyimi başının üstündəki boz, tutqun göy üzündən kəskin seçilir. Fonda daşdan tikilmiş ferma evi görünür.

Pəncərələr qapanıb, evin bir hissəsinin zədələndiyi hiss olunur. Şəkil barədə sual verirəm

NV: Qızım Pəridir. Adı “Paris” kimi səslənir, amma sonunda “s” hərfi yoxdur.

“Huri” deməkdir. İkimiz Normandiyaya səfər etmişdik, şəkil orda çəkilib. Səhv etmirəmsə, 1957-ci il olmalıdır. Orda hardasa səkkiz yaşmdaydı.

EB: Parisdəmi yaşayır?

NV: Sorbonna Universitetində riyaziyyat üzrə təhsil alır.

EB: Yəqin ki, onunla qürur duyursunuz.

Gülümsəyib çiyinlərini çəkir.

EB: Siz özünüzü ədəbiyyata həsr etmişkən qızınızın özünə tamamilə fərqli bir

karyera seçməsi mənə təəccübləndirir.

NV: Riyaziyyat üzrə belə dərin bilikləri necə əldə etdiyini anlamıram Bütün o anlaşılmaz düstur və nəzəriyyələrdən necə baş çıxardığını bilmirəm Görünür, onlar qızıma anlaşılmaz gəlir. Mən özüm heç vurma cədvəlini də bilmirəm

EB: Bəlkə bu da bir növ üsyandır? Üsyankarlıq barədə sizin də bildikləriniz

vardır əlbət.

NV: Elədir, amma mən adam kimi üsyankarlıq etmişəm İçki içib, siqaret çəkib, oğlanlarla gəzmişəm Heç riyaziyyatla da üsyan edərlər? Bunu deyib gülür.

NV: Üsyankar olmaq istəyənlə heç səbəb də lazım deyil. Mən ona ağıla gələn

hər cür azadlıq vermişəm Mənim qızımın heç nəyə ehtiyacı yoxdur.

Bir nəfərlə

yaşayır. Özündən xeyli böyükdür. Son dərəcə valehedici, məlumatlı, oxumuş,

əyləndirməyi bacaran oğlandır. Özündən razılıq da ki, öz yerində. Bir eqosu var ki, Polşanın ərazisindən böyük.

EB: Münasibətlərindən narazısınız, deyəsən.

NV: Mənim razı olub-olmamağım məsələyə heç bir dəxli yoxdur, Müsyö

Bustule. Bura Fransadır, Əfqanıstan deyil. Burda gənclərin həyatı və ölümü

valideynlərin razılığı ilə olmur.

EB: Belə çıxır ki, qızınızın Əfqanıstanda heç bir qohumu yoxdur.

NV: Biz ordan köçəndə altı yaşmdaydı. Orda yaşadığı dövrlə bağlı xatirələri azdır. EB: Amma eyni şeyləri sizin haqqınızda demək olmaz.

Gənclik illəri haqda mənə danışmasını ondan xahiş edirəm

Üzr istəyib bir dəqiqəlik otaqdan çıxır. Qayıdanda mənə köhnəlmiş, qırıxmış, ağ-qara bir fotosəkil uzadır. Zəhmli görünüşlü, ağır baxışlı bir kişinin şəklidir.

Gözündə eynək var, parlaq saçlarını qüsursuz səliqə ilə darayıb. İş stolunun arxasında oturub kitab oxuyur. Sivri uclu boyunluğulu olan kostyum, altından ikiqat jilet, ağ köynək geyib, kəpənək qalstuk taxıb.

NV: Atamdır. Min doqquz yüz iyirmi doqquzuncu ilin şəklidir.

Mənim

doğulduğum il çəkilib.

EB: Görkəmli şəxsiyyətə bənzəyir.

NV: Kabildəki puştun zadəganlarından olub. Olduqca savadlı, ədalətli qüsursuz, lazımıncaünsiyyətə insanıdır. Yaxşı əhvalatlar danışmağı vardı. Ən azı camaat arasında elə idi.

EB: Bəs özəl həyatda necə?

NV: Sizə necə görünür, Müsyö Bustule?

Şəkli qaldırıb bir daha baxıram

EB: Mənməsafəli deyərdim Ağır. Anlaşılmaz. Güzəştə getməyən.

NV: Siz mütləq mənimlə içməlisiniz. Tək içməkdən zəhləm gedir.

Nifrət edirəm tək içməyə.

Mənə bir qədər Şardone süzür. Nəzakət xatirinə bir qurtum alıram

NV: Atamın əlləri buz kimi olardı. Havadan asılı olmayaraq əlləri həmişə soyuq idi. Hər gün əynində kostyum olardı, yenə də havaya-filana baxmazdı. Kostyumunu mükəmməl bir səliqə ilə tikilər, dümdüz qatları olardı. Ucları ikiqat şlyapa qoyardı.

Özünə görə yaraşıqlı idi, amma onunku ağır bir yaraşıq idi. Bir şey də var - bunu çox gec anladım - süni, bir qədər gülünc, saxta avropalılara

xas bir kamilliyi də vardı. Hər həftə polo oynaması, qibtə ediləsi bir fransız arvada sahib olması ilə

gənc, tərəqqipərvər Xanı özündən razı salırdı.

Gözlərini dırnaqlarına zilləyib bir müddət heç nə danışmır. Səsyazanımdakı kaseti çevirirəm.

NV: Atam öz otağında, anamla mən isə bizim otaqda yatardıq. Əksər günlərdə

nazirlərlə, Xanın müşavirlərilə nahar yeməyində olardı. Ya da at sürər, polo oynayar, ova gedərdi. Ovçuluğu çox sevərdi.

EB: Deməli, onu az-az görürdünüz. Çox vaxt evdə olmazdı.

NV: Belə də demək olmaz. Bəzən mənəmlə bir neçə dəqiqə vaxt keçirərdi.

Otağıma gəlib çarpayıda oturur, mən isə dərhal qucağına dırmaşardım. Məni

dizinin üstündə atıb-tutardı. Çox danışmazdıq. Nəhayət, dilə gəlib soruşardı:

“Yaxşı, indi neyləyək, Nila?” Hərdən yaxasmdakı yaylığı çıxarıb qatlamağıma izin verərdi. Düz-əməlli qatlaya bilməz, top kimi yumrulayıb cibinə basardım Üzündə

təəccüblü bir ifadə yaratmağa çalışır, bu da mənə çox gülməli

gələrdi. Atam bu oyunlarımızdan çox tez yorulardı. Soyuq əlləri ilə başımı sığallayıb: “Atan indi getməlidir, maralım, get oyna”, - deyərdi.

Şəkli əlinə alıb o biri otağa keçir, sonra qayıdıb siyirmədən təzə siqaret qutusu çıxarıb bir siqaret yandırır.

NV: Məni belə çağırardı. Bu, çox xoşuma gələrdi. Böyük bir bağımız vardı, o

bağda o tərəf, bu tərəfə qaçaraq: “Mən atamın maralıyam! Mən atamın

maralıyam!” - deyərdim Mənə qoyduğu adm nə qədər məşum olduğunu çox

sonralar anladım

EB: Necə yəni?

Gülümsəyir.

NV: Atam maral ovuna gedirdi, Müsyö Bustule.

Anasının evinə çatmaq üçün ayaqla cəmi bir neçə məhəllə gedib çata bilərdilər, amma yağış xeyli gücləndiyi üçün taksiyə minirlər. Nila arxa oturacaqda yumurlanıb, çiyinə Pərinin plaşını atıb.

O, səssiz-səmirsiz pəncərədən çölə baxır.

Bu an Pəriyə çox qoca, qırx dörd yaşından böyük görünür.

Yaşlı, kövrək və arıqdır.

Pəri xeyli vaxtdır anasının mənzilində olmamışdı. Açarı burub qapını açır. Onlar içəri girəndə mətbəxdə qalaqlanmış çirkli çaxır şüşələri, açılmış çips qabları, bişməmiş makaron, boşqablarda qalıb bərkimiş və tanınmaz hala düşmüş yemək

artıqları görür. Masanın üstündə boş çaxır şüşələri ilə dolu kağız torba var, şüşələr az qalır çantadan daşib tökülsün. Pəri yerdə üstündə qan ləkələri olan qəzətlərə

baxır. Qəzetin üstünə bir tay çəhrayı yun corab atılıb. Anasının yaşadığı yeri bu halda görmək Pərinə qorxudur. Özünü günahkar hiss edir. Anasını yaxşı

tanıdığından bunu bilərəkdən etdiyini güman edir. Sonra isə bu fikrindən də utanır.

Bu, Jülyenin ağlına gələ bilən fikirlərdəndir: “Səni incitmək istəyir, istəyir ki, özünü günahkar hiss edəsən”. Keçən il ərzində Jülyenbu sözləri dəfələrlə Pəriyə demişdi:

“Özünü günahkar hiss etməyini istəyir”. Bunu Jülyendən ilk dəfə eşidəndə Pəri anlamış və rahatlamışdı. Özünün deyə bilmədiyini, düşünüb dilinə gətirə

bilmədiyini Jülyen dediyinə görə, ona qarşı minnətdarlıq da hiss etmişdi. Sanki özünə həmfikir tapmışdı. Amma bu günlər buna

heyfət edirdi. Jülyenin sözlərim

xatırlayanda artıq bu sözlərdə qəddarlıq hiss edirdi. Jülyenin sözlərində

mehribanlıqın yoxluğu onu narahat edirdi.

Yataq otağının döşəməsi pal-paltar, səsyazmalar, kitablar və

qəzetlərlə

doludur. Pəncərənin qırağında yarımçıq su stəkam var. İçində üzən siqaret

kötüklərində suyun rəngi saralıb. Pəri yatağın üstündən kitabları və köhnə

jurnalları yığıb, anasına yorğamn altına girməyə kömək edir.

Anası başım qaldırıb ona baxır, əlinin arxasım sarğılı qaşımın üstünə qoyur. Belə

duruşu ilə səssiz filmlərin son səhnəsindəki aktrisalara bənzəyir.

- Yaxşı olacaqsan, ana?

- Sanmıram, - deyir. Bu dediyi yalvarışa bənzəmir. Bu, diqqət görmək üçün

etdiyi hərəkətlərdən deyil. Bu sözləri sakit və bezmiş səslə deyir.

Yorğun, səmimi səslənir. Sanki son sözlərim deyir.

- Məni qorxudursan, ana.

- Gedirsən?

- İstəyirsən qalım?

-Hə.

- Onda qalırım

- İşığı söndür.

- Ana?

-Hə.

- Sən dərmanlarını içirsən? Deyəsən, ara vermişən. Mən narahat oluram

- Başlama yenə. Söndür işığı.

Pəri onun dediyini edir. Yatağın bir küncündə oturub anasının yuxuya getməsinə tamaşa edir. Sonra isə mətbəxə gedib qorxunc təmizlik işinə başlayır.

Bir cüt əlcək tapıb işə boşqablardan başlayır. Çoxdan turşumuş süd qablarını, içində sıyıq artığı qurumuş, artıq yaşıl göbələk ləkələri bağlamış qabları yuyur. İlk dəfə Jülyenin mənzilində qab-qacaq yuduğu yadına düşür. Bu, ilk dəfə gecəni

birlikdə keçirdikləri günün səhəri günü olmuşdu. Jülyen qayğanaq

hazırlamışdı.

Pəri qabları yuduqca o, Ceyn Birkinin mahnılarını dinləmişdi. Bu adi məişət hadisəsi ilə bağlı xatirə Pəri üçün çox əziz idi.

Onunla bir il əvvəl - 1973-cü ildə yenidən bir araya gəlmişdilər. İlk tanışlıqlarından, demək olar ki, on il keçmişdi. Jülyenlə Kanada Səfirliyinin yerləşdiyi küçədə qarşılaşmışdılar. Pəri oraya tələbələrin morj ovu ilə bağlı etiraz aksiyasına qoşulmaq üçün getmişdi. Bu aksiyaya getmək istəmirdi, üstəlik bitirməli olduğu meromorf funksiyalarla bağlı tapşırığı vardı. Amma Koletta israr etmişdi. O vaxtlar Koletta ilə birlikdə yaşayırdılar və eyni mənzili bölüşməklərindən hər ikisi narazı idi.

Koletta nəşə çəkməyə başlamışdı. Saçma lent bağlayır, sumacağı rəngli, üstündə

quşlar və çiçəklər təsviri olan enli köynəklər geyinirdi.

Uzunsaç, səliqəsiz oğlanları evə gətirirdi. Oğlanlar Pərinin yeməklərini yeyir və axmaq-axmaq gitara çalardılar.

Kolettanı hər zaman küçələrdə görmək olardı. Qışqırır, heyvanlara qarşı zorakılıq

göstərənləri pisləyir, irqçiliyə, köləliyə, Fransanın Sakit okeanda nüvə sınaqları keçirməsinə etiraz edirdi. Onların Pəri ilə bölüşdükləri mənzil hər zaman dolub-daşırdı. Gəlib- gedənləri Pəri heç tanımırdı da. İkiyi yalnız olduğu vaxtlarda isə Pəri aralarında gərginlik hiss edir, Kolettanı onu ötkəm, narazı baxışlarla süzdüyünü görürdü.

- Yalan danışır, - Koletta uca bir səslə demişdi. - Deyirlər ki, güya insani üsullardan istifadə edirlər. İnsani ha! Heyvanları başlarından nəylə vurub

öldürdüklərini görmüsən? O qorxunc morj baltalarına fikir verməsən? Çox vaxt bu alçaqlar heç yazıq heyvanlar canını tapşırمامış bədənlərinə qarmaq keçirib qayığa atırlar. Onların dərisini diri-diri soyurlar, Pəri! Diri-diri! - Bunu elə bir tərzdə demiş, elə vurğulamışdı ki, Pəri az qalmışdı özü qalxıb ondan üzr istəsin. Səbəbini özü də bilmirdi, amma hiss edirdi ki, son vaxtlar Kolettanı ətrafında olması, daima qınaq və qəzəblə baxması onu artıq sıxmağa başlayıb.

Aksiyaya cəmi otuz adam toplaşmışdı. Şayiə gəzirdi ki, Bricid Bardo da etiraz aksiyasına qoşulacaq, amma məlum oldu ki, bu elə şayiə imiş. Təkəmsəyrək

etirazçıları görən Kolettanm kefi qaçmışdı. Koletta yürüşü təşkil etməyə məsul olan Erik adlı arıq, eynəkli oğlanı divara sıxmışdı. Yazıq Erik. Pərinin ona ürəyi yanırıdı.

Hələ də deyinən Koletta toplaşanları ardınca aparmağa başladı. Pəri də asta-asta arxadan gəlir, əsəbi bir tərzdə şüarlar səsləndirən yastı sinəli bir qızın yanınca addımlayırdı.

Gözlərini səkiyə dikərək irəliləyir və başqalarından seçilməməyə çalışırdı.

Küçənin döngəsində kimsə onun çiyinə vurdu.

- Deyəsən, kimsə səni xilas etməlidir axı.

Jülyen cins şalvar, sviter, üstündən hörüklü naxışları olan pencək geyinmiş, boynuna yun şərf bağlamışdı. Saçları uzanmış, özü də bir qədər yaşlaşmışdı. Amma yaşlılığında da bir incəlik vardı. Onun yaşda olan qadınlar, yəqin ki, bunu ədalətsiz bir hal kimi qiymətləndirərdi. Hələ də arıq və formada görünürdü, gözlərinin qıraqlarında yeni qırıqlar əmələ gəlmiş, gicgahlarındakı ağ saçlar çoxalmışdı.

Üzündə yüngül bir yorğunluq sezilirdi.

- Doğrudan da elədir. - Pəri demişdi.

Bir-birini yanağından öpmüşdülər. Jülyen birlikdə qəhvə içməyi təklif etmiş, Pəri razılaşmışdı.

- Dostların yaman acıqlı görünür. Öldürməyə də hazırdırlar, deyəsən Pəri çevrilib geri baxmış, Kolettanm Erikin yanında durduğunu görmüşdü.

Koletta hələ də dava edir, yumruqlarını havada silkələyirdi, amma nə qədər qəribə

olsa da, bir gözü Pəri ilə Jülyendə idi. Pəri gülməyini güclə saxlayırdı. Bilirdi ki, indi gülsə, bu, münasibətlərinə heç vaxt düzəlməyəcək zərbə vura bilərdi. Üzr

istəyirmiş kimi çiyinlərini çəkib aradan çıxmışdı.

Kiçik bir kafeyə gedib pəncərənin yanındakı masada oturmuşdular.

Jülyen hər

ikisinə qəhvə və mille-feulle sifariş etmişdi. Pəri Jülyenin xidmətçi ilə amiranə bir tərzdə danışdığına fikir vermiş, bir vaxtlar onlara gəlib anasını görüşə apardığı

vaxtları xatırlamışdı. Bir anlıq çeynənmiş dırnaqlarından, ənlisiz üzündən, səliqəsiz saçlarından utanmışdı. Kaş bu gün duşdan sonra saçlarını əməlli qurul ayardı.

Amma Koletta imkan verməmiş, qəfəsə salınmış heyvan kimi çapalayıb evdən tez çıxmasını söyləmişdi.

- Sənin etirazçı olduğunu bilmirdim - Jülyen bunu deyib, Pərinin siqaretini yandırmışdı.

- Etirazçı deyiləm Aksiyaya özümü günahkar hiss etdiyim üçün qatılmışdım

- Günahkar? Ovlanan morjlarm qarşısındamı?

- Kolettanm qarşısında.

- Aha, anlayıram Düzünü desəm, o qızdan bir az qorxuram

- Biz hamımız ondan qorxuruq.

Gülmüşdülər. Əlini uzadıb Pərinin şərfinə toxunmuş, sonra əlini aşağı salmışdı.

- Yəqin ki, artıq böyüdüyünü demək yersiz olardı. Ona görə də demirəm

Amma valehedici görünürsən, Pəri.

Pəri plaşının yaxasını tutub sıxmışdı.

- Bu müfəttiş Kluso geyimindəmi?

Koletta Pəriyə bunun çox axmaq adət olduğunu deyirdi. Öz- özünə gülmək,

klounkimi özünü ələ salmaq adətini hər zaman tənqid edirdi.

Xüsusilə də xoşuna gələn kişilərin yanında həyəcanını gizlətmək üçün belə hərəkət edirdi. Dəfələrlə

olduğu kimi, yenə anasının özündənrazı, rahat davranışını qibtə ilə xatırlamışdı.

- Bir az da keçsə, deyəcəksən elə adım kimi pəriyə oxşayıram

- Ah, non. Xahiş edirəm Bu ki, aydın məsələdir. Qadına kompliment demək

özü də bir incəsənətdir. Sən ki, bilirsən.

- Yox, bilmirəm Sən yaxşı bilirsən.

Xidmətçi şirniyyat və qəhvə gətirmişdi. Masanın üstündə fincanları və qabları yerləşdirərkən Pəri xidmətçinin əllərinə diqqət yetirmişdi. Özünün isə həyəcədən əlləri tərləmişdi. İndiyə qədər cəmi dörd sevgilisi olmuşdu. Anası onun yaşda olanda, yəqin ki, qat-qat çox sevgilisi vardı. Heç Allahın Kolettası ilə də rəqabət apara bilməzdi. Pəri ehtiyatlı, düşüncəli, həddən artıq güzəştə gedən və uyğunlaşa bilən bir adam idi. Nə anası, nə də Koletta belə deyildilər. Amma bu cür

keyfiyyətlər kişiləri cəlb etmirdi. Heç əvvəlki sevgililərini də sevməmişdi. Düzdür, birinə yalan demiş, onu sevdiyini söyləmişdi. Amma hər sevgilisi ilə birlikdə olanda Jülyeni düşünmüş, onun daxilindən işıq alan yaraşığı simasını xatırlamışdı.

Jülyen öz işindən danışmışdı. Müəllimliyin daşını atdığını söyləmişdi. Bir neçə

ildir Beynəlxalq Valyuta Fondunda xarici borcların qaytarılması istiqamətində

işlədiyini söyləmişdi. Bu işin ən yaxşı tərəfinin tez-tez səfərlərə çıxmaq olduğunu demişdi.

- Hara səfər edirsən?

- İordaniya, İraq. Bir-iki il ara verib qeyri-formal iqtisadiyyat haqda kitab yazdım

- Çap ediblər?

- Belə bir şeyə var. - Jülyen bunu deyib gülümsəmişdi. - Hazırda Parisdə özəl məsləhət firmasında işləyirəm.

- Mən də səfər etmək istəyirəm. - Pəri demişdi. - Koletta hər dəfə deyir ki, gərək Əfqanıstana gedək.

- Güman edirəm ki, onun Əfqanıstana nəyə görə getmək istədiyini bilirəm

- Hə, mən də bu barədə düşünmüşəm Ora qayıtmağı deyirəm

Kolettadan

fərqli olaraq, mənə həşiş lazım deyil, mən ölkəyə səfər edib
doğulduğum yerləri görmək istəyirəm Bəlkə də gedib

valideynlərimlə o vaxt yaşadığımız köhnə evi tapa bilərdim

- Belə bir istəyin olduğunu bilmirdim
- Mənə maraqlıdır. Bildiyim o qədər az şey var ki.
- Deyəsən, bir dəfə ailə aşpazınız haqqında mənə danışmışdın.

Pəri çox illər bundan əvvəl dediyi bir şeyi Jülyenin hələ də
xatırladığına sevindi.

Deməli, onu düşünüb. Bu qədər görüşmədiyi illər, yəqin ki, onu
düşünübmüş. Hər zaman yadında olub, deməli.

- Hə, adı Nəbi idi. Eyni zamanda bizim sürücümüz idi. Atamın
maşınını sürərdi.

Mavi rəngli amerikan maşını idi, qara rəngli damı var idi.
Yadımdadır, düz

qabağında qartal başı formasında nişanı da vardı.

Daha sonra Jülyen suallar vermiş, Pəri də ona dərsləri barədə,
mürəkkəb

dəyişənlər üstündə işlədiyi haqda danışmışdı. Jülyen onu anasının ona
qarşı heç vaxt göstərmədiyi bir diqqətlə dinləmişdi. Riyaziyyat fənni
anasını darıxdırır, Pərinin bu fənnə marağını heç cür anlaya bilmirdi.
Heç yalandan da olsa maraq göstərə bilmirdi. Dərhal zarafata salır,
güya özünün nə qədər

kütbeyin olduğunu göstərmək istəyirdi. “O la la”, - deyirdi. - Başım!
Başım fırlandı! Gəl belə danışaq, Pəri. Mənsənə çay süzürəm, sən isə
öz planetimizə geri qayıdırsan, d’aacord?” O

gülür, Pəri də anlayış göstərirdi. Amma bütün bu sözlərin arxasında
Pəri bir növ qınaq hiss edirdi, anasının onun biliklərini anlaşılmaz,
məhz riyaziyyatı seçməsinə özbaşınalıq kimi qiymətləndirdiyini
düşünürdü. Özbaşınalıq! Şairə olan anasının məhz bu tərzdə
düşündüyünü güman edir, amma bunu heç vaxt anasına demirdi.

Jülyen Pəridən riyaziyyatda nə tapdığını soruşmuş, Pəri isə bunun ona
rahatlıq verdiyini demişdi.

- Mən olsam, “çətin” sözünü seçərdim - Jülyen demişdi.

- O da var. - Pəri cavab vermişdi.

Pəri riyazi həqiqətlərin daimiliyində bir rahatlıq tapdığını demişdi. Bu sahədə

özbaşınalığın yolverilməz olması, iddialı olmağın mümkünsüzlüyü onu rahat edirdi.

Riyaziyyat elə bir sahə idi ki, burda cavabların dəyişən olduğunu bilir, amma tapıla biləcəyini də anlayırsan. Cavablar ordaydı, sadəcə tabaşirlə yazı taxtasına yazılmağı gözləyirdilər.

- Başqa sözlə, həyatın tam əksi. - Jülyen demişdi. - Həyatda belədir ki,

axtardığın cavab ya ümumiyyətlə olmur, ya da cavablar həddən artıq qarmaqarışlıq olur.

- Mənim fikirlərimi bu qədər aydın oxuya bilirsən yəni? - Pəri bunu demiş və

salfet ilə üzünü örtmüşdü. - Səfeh kimi danışırım

- Qətiyyə. - Jülyen bunu deyib, salfeti onun üzündən çəkmişdi.

- Qətiyyə.

- Lap sənəin tələbələrini kimiyəm Yəqin ki, sənə tələbələrini xatırladırım

Pəriyə daha çox suallar vermişdi. Pəri onun analitik rəqəm nəzəriyyəsi barədə

əməlli-başlı anlayışı olduğunu və çox ətraflı olmasa da Karl Gos və Bernhard Riman ilə tanış olduğunu anlamışdı. Hava qaralana qədər söhbət etmişdilər. Əvvəl qəhvə, ardınca pivə içib sonra çaxıra keçmişdilər. Artıq uzatmağın yeri qalmayanda Jülyen Pəriyə tərəf əyilmiş və nəzakətli bir səslə soruşmuşdu:

- De görüm, Nila necədir?

Pəri ovurdlarmı doldurub yavaş-yavaş boşaltmışdı.

Jülyen anlayır kimi başını tərpətməmişdi.

- Kitab mağazası əlindən çıxma bilər. - Pəri demişdi.

- Təəssüf edirəm.

- Bir neçə ildir ki, satış çox aşağı düşüb. Yəqin ki, bağlamalı olacaq.

Hələ ki, boynuna almaq istəmir, amma mağazanın bağlanması ona böyük zərbə olardı. Bu, ona çox pis təsir edər.

- Hələ də yazır?

- Yazmır.

Jülyen mövzunu dəyişdi, Bu, Pərinin ürəyincə oldu. O, anasının çox içdiyini, dərmanlarını qəbul etməsi üçün onunla dava etdiyini danışmaq istəmirdi. Jülyen ilə

anası birlikdə olduğu vaxtlarda ikisinin narahat baxışmaları, anası o biri otaqda geyinərkən nə haqda danışacaqlarını bilməmələri Pərinin yadında idi.

Anası yəqin ki, bunları sezmişdi. Bəlkə elə buna görə Jülyenlə münasibətlərinə

son qoymuşdu? Əgər belə idisə, Pəri onun qısqanc sevgili, yoxsa qızını qorumağa çalışan ana kimi hərəkət etdiyini anlaya bilmirdi.

Bir neçə həftə sonra Jülyen Pəriyə onun mənzilinə köçməyi təklif etmişdi. 7-ci məhəllədə, "Left Bank" tərəfdə kiçik bir mənzili vardı. Pəri razılaşdı. Artıq Kolettamn düşmən münasibəti onunla yaşamağı mümkünsüz etmişdi.

Pəri Jülyenin mənzilində keçirdikləri ilk bazar gününü xatırlayır. Jülyenin

divanında uzanmış, bir-birinə söykənmişdilər. Pəri yarıyaq idi. Jülyen isə uzun ayaqlarını qəhvə stolunun üstünə uzadıb çay içirdi. Qəzetin arxa səhifəsində bir müəllif yazısını oxuyurdu. JakBrel ifa edirdi. Pəri arabir onun sinəsinə qoyduğu başını qaldırır, Jülyen ona tərəf əyilərək gah gözlərindən, gah qulağından, gah da burnundan öpürdü.

- Anama deməliyik.

Jülyen yerində qurcalandı. Qəzeti qatlayıb, eynəyini çıxardı, onları kreslonun qoltuğuna qoydu.

- Bunu bilməlidir.

- Məncə də. - Jülyen dedi.

- Səncə, nə?

- Yox, əlbəttə, sən haqlısan. Ona zəng etməlisən. Amma ehtiyatlı ol.

Nə icazə

al, nə xeyir-dua istə - heç birini almayacaqsan. Elə et ki, bunu əvvəldən

planlaşdırdığımızı düşünməsin.

- Sənə demək asandır.

- Bəlkə də. Amma yadında saxla ki, Nila kinli qadındır. Bunu demək istəməzdim, amma onunla münasibətimiz məhz bu səbəbdən sona çatdı. Son

dərəcə kinli qadındır. Odur ki, bilirəm, sənə asan olmayacaq.

Pəri köks ötürüb gözlərini yumdu. Anası ilə edəcəyi söhbəti ağına gətirəndə

belə mədəsi bulanırdı.

Jülyen əlini onun kürəyinə qoydu.

- Narahat olma.

Pəri anasına növbəti gün zəng elədi. O isə artıq bilirdi.

- Sənə kim xəbər verib?

- Koletta.

“Əlbəttə, o deyərdi”.- Pəri düşündü.

- Sənə deyəcəkdin

- Bilirəm, deyəcəkdin. Belə bir şeyi gizlətmək olmaz.

- Mənə hirsləndin?

- Sənə fərqi var məgər?

Pəri pəncərənin yanında durmuşdu. Fikirli halda barmağını Jülyenin köhnə

külqabısının qırağında gəzdirdi. Gözlərini yumdu.

- Yox, ana. Fərqi yoxdur.

- Kaş yaralanmadığımı deyə biləydin

- Mən də istəmərəm

- Məncə, bu, çox mübahisəlidir.

- Səni niyə incitmək istəyirəm ki, ana?

Anası telefonda gülmüşdü. Boğuq, eybəcər bir səslə. .

- Bəzən sənə baxıram və özümü səndə görə bilmirəm Əlbəttə, görə bilmərəm Bir də ki, mənə bənzəməməyin heç gözlənilməz də deyil

axı. Sənin necə bir insan olduğunu bilmirəm, Pəri. Sənin kim olduğunu, damarında daşdığı qanın sayəsində nələrə qadir olduğunu bilmirəm. Sən mənə yadsan.

- Nə demək istədiyini anlamıram - Pəri demişdi.

Anası isə artıq dəstəyi asmışdı.

ETİYEN BUSTULENİN NİLA VƏHDƏTİ İLƏ APARDIĞI
“ƏFQAN BÜLBÜLÜ”

ADLI MÜSAHİBƏSİNDƏN SEÇMƏLƏR

Paralaks 84 (1974-cü ilin qış buraxılışı), səhifə 38

EB: Fransız dilini burda öyrəndiniz?

NV: Uşaq vaxtı Kabildə anam öyrətmişdi. Mənimlə yalnız fransız dilində

danışardı. Hər gün mənə dərs keçərdi. O, Kabildən çıxıb gedəndən sonra mən çox əziyyət çəkdim

EB: Fransaya getmişdi?

NV: Bəli, valideynlərim 1939-cu ildə - mən on yaşındaykən boşandılar. Atamın yeganə övladı idim Anamla qalmağımdan söhbət gedə bilməzdi. Beləliklə, mən qaldım, o isə Parisə - bacısı Anyes ilə birlikdə yaşamağa getdi. Atam mənim itkimi, həyatımdakı boşluğu şəxsi müəllim tutmaqla və mənə atçılıq və incəsənət dərsləri verməklə doldurmaq istəyirdi. Amma ananın yerini heç nə verə bilməz.

EB: Ananız necə oldu?

NV: Anam vəfat etdi. Bu, Nasistlər Parisə gələndə baş verdi. Onlar anamı yox, xalamı öldürdülər. Anam isə sətəlcəmdən öldü. Müttəfiq ölkələr Parisi azad edəndə

qədər atam anamın ölüm xəbərini məndən gizlətdi. Amma o vaxta mən artıq

anlamışdım. Bilirdim.

EB: Yəqin ki, sizə çox çətin olub.

NV: Bu, dağıdıcı bir hiss idi. Anamı sevirdim. Müharibədən sonra köçüb

Fransada yanında yaşamaq istəyirdim.

EB: Onda belə güman etmək olar ki, atanızla yola getmirdiniz.

NV: Aramızda gərginlik vardı. Mübahisə edirdik. Tez-tez mübahisə etməyimiz

ona yad idi. Ona cavab qaytarılmasına alışmamışdı, xüsusilə qadınlardan bunu gözləmirdi. Geyimim, getdiyim yerlər, danışığım, kiminlə danışmağım üstündə

dava edərdik. Mən abırsız və macəraçı olmuşdum, atam isə getdikcə daha da

guşənişin və zabitəli olurdu. Təbii ki, belələri yola gedə bilməzdilər.

Gülüb başındakı yaylığın düyününü bərkidir.

NV: Sonra isə eşqə düşməyə başladım. Çox tez-tez ümitsiz eşqlərə düşürdüm.

Atamın fikrincə, hər dəfə yanlış insana vurulurdum. Bir dəfə qulluqçunun oğluna, növbəti dəfə atama işləyən kiçik rütbəli məmurun oğluna vurulmuşdum. Çılgın, dəlisov ehtirasla sevirdim Münasibətlərimin hər biri lap başlanğıcdan bitməyə

məhkum olurdu. Gizli görüş təyin edib evdən qaçırdım. Təbii ki, kimsə məni görüb atama xəbər aparırdı. Atama mənim gəzəyən olduğumu deyirdilər. Məhz belə

deyirdilər: “Gəzəyənlik edir”. Özümü göstərdiyimi düşünürdülər.

Atam məni geri qaytarmaq üçün dalımca bir qoşun adam göndərirdi.

Hərdən məni otağa salıb

qapadırdı. Günlərlə məni qapalı saxlayırdı. Qapının arxasından mənə

səslənib deyirdi: “Sən məni niyə biabır edirsən? Niyə? Səni necə ağıllandırım?” Bəzən öz sualına elə özü cavab verirdi. Cavab qayıqla,

ya da yumruqla olurdu. Otaqda

dalımca qaçırdı. Güman edirəm ki, mənim qorxub ağıllanacağımı gözləyirdi. O

vaxtlar yaman çox yazırdım Uzun, qalmaqallı, yeniyetmə ehtirası ilə dolu şeirlər yazırdım Qorxuram ki, yazdıqlarım həddən çox melodramatik və həтта isterik idi.

Qəfəsə salınmış quşlar, buxovlanmış sevgililər, nə bilim nə. O şeirlərimlə fəxr etmirəm

Hiss edirəm ki, yalançı təvazökarlıq bu qadınlıq deyil, o səbəbdən

erkən

şeyrləri barədə bu sözləri deyərkən səmimi olduğunu anlayıram. Əgər həqiqətən o dövrdə yazdıqlarını bəyənmişə, bu, çox ağır, bağışlanmaz münasibətdir. Onun haqqında danışdığı o şeyrlər oxucunun başını gicəlləndirir, şeyrləri hətta tərcümədə

belə peşəkar səslənir. Həmin şeyrləri necə gənc bir yaşda yazdığını nəzərə alsa, oxucunun heyreti daha da böyüyər. Şeyrlər təsirli, zəngin təxəyyüllü, emosional, uzaqgörən və gözəldir. Bu şeyrlər tənhalıq və sahibinin içinə sığmayan qüssədən bəhs edir. Şeyrlər müəllifin xəyal qırıqlıqlarını, gənc sevgiyə xas bütün

möhtəşəmliyi və onun üçün qurulan tələləri özündə əks etdirir. Oxuduqca müəllifin az qala boğulduğunu, üfüqdə yaxşı heç nə görə bilmədiyini, şəraitin zülmkarlığını anlayırsan. Əksər hallarda şeyrlərində adını çəkmədiyi qəddar bir kişi obrazı sezilir. . Atasını nəzərdə tutduğunu anlamaq olur. Bütün bunları onun özünə deyirəm.

EB: Siz şeyrlərinizdə ölçü, vəzn, qafiyə kimi şərtlər gözləmirsiniz. Bildiyim qədər ilə bu elementlər fars poeziyasının ayrılmaz hissəsidir. Siz təsadüfi, dünyəvi təfərrüatları yüksəyə qaldırıb vəsf edirdiniz. Bu, ədəbiyyatda yeni cığır açmaq kimi idi. Güman etmək olar ki, siz daha zəngin bir ölkədə - məsələn, İranda

doğulsaydınız, sizi ədəbi yenilikçi kimi qəbul edərdilər. Gülümsəyir.

NV: Özünüz təsəvvür edin.

EB: Amma daha əvvəl dediyiniz fikirlər məni hələ də təsir altında saxlayır.

Dediniz ki, o illərdə yazdığınız şeyrlərinizlə fəxr etmirsiniz. Bəs razı qaldığınız yazılarınız varmı?

NV: Tikanlı sual verirsiniz. Düşünürəm ki, şeyrlərimi yaradıcı prosesin özündən uzaqda tuta bilsəydim, sualınıza müsbət cavab verə bilərdim.

EB: Yəni məqsədsiz yazmağı nəzərdə tutursunuz.

NV: Mən yaradıcı prosesi zəruri oğurluq öhdəliyi kimi qiymətləndirirəm

Müsyö Bustule, istənilən gözəl yazının dərinliyinə getsəniz, orda şərəfsiz bir şey tapacaqsınız. Yaratmaq - başqalarının həyatına vandal müdaxilə etmək deməkdir.

Onları öz razılıqları və xəbərləri olmadan iştirakçıya çevirmək deməkdir. Sən onların arzularını, xəyallarını oğurlayırsan, üzlərindəki qırıqları, əzablarını mənimsəyirsən. Özünə məxsus olmayan şeyi əldə edirsən. Və bunu bilərəkdən edirsən.

EB: Siz bu işi çox yaxşı bacarmısınız.

NV: Mən bunu hansısa ali incəsənət anlayışı xatirinə deyil, ÇIXIŞSIZ olduğum üçün etmişəm Məcbur idim, bu, çox güclü hiss idi. Əgər bu istəyimə təslim

olmazsam, aqlımı itirə bilərdim Mənim yazdıqlarımla fəxr edib-etmədiyimi

soruşursunuz. Mənəviyyatı sual altında olan yollarla əldə edilmiş bir şeyi tərifləyə bilmərəm. Bunları bəyənilib-bəyənməməyi başqalarına buraxıram.

Çaxır stəkanını başına çəkib, onu şüşənin dibində qalan çaxırla yenidən doldurur.

NV: Onu deyə bilərəm ki, Kabildə yaşayanda mənim yazdıqlarımı heç kəs

tərifləmirdi. Məni yenilikçi-filan hesab edən də yox idi. Olsam- olsam zövqsüzlük, əxlaqsızlıq, mənəviyyatsızlıq üzrə yenilikçi ola bilərdim Elə hamıdan əvvəl öz atam belə hesab edirdi. Mənə yazdıqlarımın fahişə sayıqlamasına bənzədiyini

söyləmişdi. Eynilə belə demişdi. Demişdi ki, onun əsil- nəcabətini elə biabır etmişəm ki, onda camaat arasına çıxmağa üz qalmayıb. Ona xəyanət etdiyimi

söyləmişdi. Hər dəfə məndən özümü hörmətə layiq aparmağın niyə bu qədər çətin olduğunu soruşurdu.

EB: Siz necə cavab vermişdiniz?

NV: Demişdim ki, onun hörmət anlayışı mənim vecimə deyil. Özümü

boyunduruğa salmaq niyyətimin olmadığını söyləmişdim

EB: Güman edirəm, bu cavab onu daha da qəzəbləndirmişdi. NV:
Təbii.

Bir qədər tərəddüd edirəm

EB: Amma atanızı da başa düşmək olar.

Bir qaşını qaldırır.

EB: O patriarx idi, elə deyilmi? Siz isə onun bildiyi, yüksək tutduğu
hər şeyə

meydan oxuyurdunuz. Həm həyatınız, həm də yazdıqlarınızla qadınlar
üçün yeni sərhədlər, söz haqqı, legitimlik tələb edirdiniz. Siz əsrlər
boyu atanız kimi kişilərin inhisarda saxladığı bir dünyaya meydan
oxuyurdunuz. Deyilə bilməyəni deyirdiniz.

Hətta belə demək olarsa, təkbaşına inqilab edirdiniz.

NV: Mənsə bu qədər vaxtı elə bilmişəm ki, yazdığım şeirlər seks
haqqındadır.

EB: O da sadaladıqlarımın bir hissəsidir, elə deyilmi?

Qeyd dəftərimi vərəqləyib həddən artıq erotik şeirləri barədə ona
suallar

verirəm “Tikanlar”, “Gözləməkdən başqa”, “Yastıq”. Bu şeirləri çox
da

bəyənmədiyimi boynuma alıram Onlarda nüans və iddialılıq
olmadığını diqqətinə

çatdırıram Adama elə gəlir ki, onları sadəcə qalmaqal yaratmaq və
oxucuları dəhşətə gətirmək məqsədilə yazıb. Onlar mənə polemik
gəlir, əfqan gender

rollarının qəzəbli ittihamı kimi görünür.

NV: Bilirsiniz, bu doğrudur ki, mən qəzəbli idim Onlar hesab
edirdilər ki, məni seksdən qorunalıdılar. Məni öz bədənimdən uzaq
tutmaq cəhdlərini anlamırdım

Bu münasibət hardan qaynaqlanırdı? Hə, mən qadın idim axı.

Və qadınlar istər emosional, istər mənəviyyat, istərsə də intel ekt
baxımından qeyri-kamil hesab olunurdu. Onlarda özünə nəzarət
olmur, şeytana tez uyurlar. Güman edilirdi ki, qadınlar hiperseksual

varlıqlardır və hər yoldan keçən Əhməd, ya Mahmudun yatağına tullanmasınlar deyə onlara mütləq sərhəd qoyulmalıdır.

EB: Bu sözümə görə üzr istəyirəm, amma sizin də etdiyiniz elə bu deyildimi?

NV: Mən bunu yalnız həmin anlayışa etiraz məqsədilə etmişəm. Onun gözəl gülüşü var, gülüşündə hiyləgərlik və kələkbaz ağıl hiss olunur.

Nahar etmək istəyib-istəmədiyimi soruşur. Qızının təzəlikcə onun soyuducusunu doldurduğunu deyir və hissə verilmiş bud ətindən sendviç hazırlayır. Daha bir çaxır şüşəsi açıb özünə süzür. Siqaret yandırır əyləşir.

NV: Müsyö Bustule, ən azı bu müsahibə alınsın deyə mənimlə yaxşı davranmalısınız, elə deyil?

Razılaşdığımı deyirəm

NV: Elə isə sizdən iki yaxşılıq istəyirəm. Sendviçinizi yeyin və gözlərinizi stəkanımdan çəkin.

Yəqin anlayırsınız ki, belə deməsi onun həddən çox içməsi barədə verəcəyim

sualı yarıda kəsmişdi.

EB: Bəs sonra nə oldu?

NV: 1948-ci ildə bərk xəstələndim, on doqquz yaşındaydım. Bu, ciddi bir

nasazlıq idi, bu barədə çox danışmaq istəmirəm. Atam məni müalicə üçün Dehliyə apardı. Həkimlər məni müalicə edərkən atam düz altı həftə yanımda qaldı.

Deyilənə görə ölə bilərdim. Bəlkə də elə ölsəm yaxşı olardı. Gənc şairə üçün ölüm böyük karyera sıçrayışı ola bilərdi. Biz geri qayıdanda mən artıq taqətsiz idim, özümə qapanmışdım. Artıq şeir yazacaq halda deyildim. Nə yemək, nə söhbət, nə

də əyləncə halında idim. Gəlib-gedənlərə qarşı diqqətsiz idim. Pərdələri qapadıb bütün gün yatmaq istəyirdim. Elə belə də edirdim. Sonra yavaş-yavaş ayağa qalxıb gündəlik işlərimi görməyə başladım. Gündəlik işlər deyəndə ayaqda dura bilmək üçün edilməsi vacib olan

ən adi işləri nəzərdə tuturam. Amma özümü kiçilmiş hiss edirdim Sanki çox vacib bir şeyimi Hindistanda qoyub gəlmişdim.

EB: Atanız narahat olurdumu?

NV: Əksinə, bu vəziyyət onu cəsarətləndirmişdi. Mənim faniliklə üzləşməyimin qeyri-kamilliyimi və inadkarlığımı düzəldəcəyini düşünürdü. Mənim özümə yol

tapa bilmədiyimi anlamırdı. Müsyö Bustule, bir dəfə hardansa oxumuşdum ki,

insan qar uçuqunu altında qalanda hansı tərəfin yuxarı, hansının aşağı olduğunu bilmir. Xilas olmağa çalışdıqca altını qazıyıb bir az da özünü məhv edir. Mənim də hiss etdiyim məhz bu idi. Sanki öz kompasımı itirmişdim. Yolumu tapa bilmirdim.

Son dərəcə ağır depressiyada idim Belə vəziyyətdə insan çox kövrək olur. Elə bu səbəbdən, bir il sonra - 1949-cu ildə Süleyman Vəhdəti atamdan məni istəməyə gələndə razılıq verdim.

EB: Cəmi iyirmi yaşında idiniz.

NV: O isə iyirmi yaşında deyildi.

Mənə daha bir sendviç və qəhvə təklif edir, sendviçdən imtina edib qəhvəyə

razı oluram. Suyu qaynamağa qoyub evli olub-olmadığımı soruşur. Ona evli

olmadığımı və nə vaxtsa evlənəcəyimi sanmadığımı deyirəm. Çiyini üstündən bir müddət məni süzür, gülümsəyir.

NV: Mən isə əvvəldən deyə bilirəm

EB: Sürpriz!

NV: Bəlkə də beyin silkələnmişdir.

Alnına bağladığı yaylığa işarə edir.

NV: Bunu moda xatirinə bağlamamışam Bir neçə gün qabaq sürüşüb yıxılmışam, alnım yarılıb. Diqqətli olmalı idim. Sizinlə müsahibəni nəzərdə tuturam

Öz təcrübəmdən bilirəm ki, qadınları sizin qədər yaxşı tanıyan kişilər, adətən, qadınlara maraq göstərmir.

Mənə qəhvə gətirir, siqaret yandırır əyləşir.

NV: Müsyö Bustule, mənim ailə haqqında öz nəzəriyyəmə var. Evləndəndən sonra adama cəmi iki həftə lazımdır, dəqiq bilsin ki, bu izdivac alınacaq, yoxsa yox.

Qəribə olan odur ki, bir çox insan evliliyinin ilk iki həftəsində hər şeyi anlamasına baxmayaraq, illərlə özünü yalançı ümidlərlə aldadır. Şəxsən mənə heç iki həftə də

lazım olmadı. Ərim ləyaqətli insan idi. Amma həddən artıq ciddi, biganə və

maraqsız biri idi. Öz sürücüsünə vurulmuşdu.

EB: Belə de. Yəqin bu sizi dəhşətə salmışdı.

NV: Hə, məsələlər yaman qəliz idi.

Bir qədər qəmgin halda gülümsəyir.

NV: Bir çox hallarda onun halına acıyırdım. Onun kimi bir adamın dünyaya

gəlməsi üçün Əfqanıstandan pis yer və o illərdən pis dövr ola bilməzdi. Qızımız altı yaşında olanda ərim iflicdən öldü. O vaxt Kabildə qalmağı seçə bilərdim. Evim də

vardı, ərimin var-dövləti də. Bağbanımız və dediyim kimi, sürücümüz vardı. Rahat həyatım ola bilərdi. Amma mən hər şeyimi yığışdırıb, Pəri ilə birlikdə Fransaya köçdüm.

EB: Əvvəl də qeyd etdiyiniz kimi, bunu Pərinin gələcəyi üçün etdiniz.

NV: Nə etmişəmsə, qızım üçün etmişəm, Müsyö Bustule. O isə onun uğrunda

etdiklərimi nə anlayır, nə də qiymətləndirir. Qızım bəzən ağılıza gəlməyəcək qədər düşüncəsiz ola bilər. Əgər mən olmasam onu hansı bir həyat gözlədiyini bilsəydi..

EB: Belə çıxır ki, qızınız həyatda sizi məyus edib?

NV: Qızım mənim cəzamdır, Müsyö Bustule, artıq bunu bilirəm.

1975-ci il bir gün Pəri öz mənzilinə qayıdanda çarpayısının üstündə kiçik bir bağlama görür. Bundan bir il əvvəl anasını xəstəxanadan çıxarmış, doqquz ay əvvəl İyuliyəndən ayrılmışdı. İndi Pəri Əlcəzairdən olan qəhvəyi qıvrım saçlı, yaşıl gözlü

Zahiya adlı tibb təhsili alan tələbə ilə eyni mənzili bölüşür. Zahiya bacarıqlı, üzügülər, adamı yormayan qızıdır. Pəri onunla eyni mənzildə qalmasından məmnun olsa da, Zahiya semestrin sonunda nişanlısı Saminin evinə köçməyə hazırlaşır.

Bağlamanın yanında qatlanmış kağız var.

“Bu sənə gəlib. Mən Samigildə qalacağam. Sabah görüşərik. Je t’embessere.

Zahiya”.

Pəri bağlamayı açır. İçindən jurnal və ona bərkidilmiş qeyd vərəqi çıxır. Tanış, qadınlara xas incə xətlə yazılıb: “Bu bağlama əvvəl Nilaya, ordan Kolettanın köhnə

mənzilində yaşayan ər-arvada göndərilib. Sonra isə mənə ötürülüb.

Ünvanını

dəyişdiyini lazım olan yerlərə bildirsən yaxşı olar. Özün oxuyub anlayarsan.

Qorxuram ki, bir-birimizə xoş arzular göndərə bilməyəcəyik. Jülyen”

Pəri jurnalı çarpayının üstünə atıb, ispanaq salatı və kuskus yeməyi hazırlayır.

Pijamasını geyinib televizorun qabağında yeməyini yeyir. Bu ağ- qara televizor özünün deyil. Fikirli halda cənubi Vyetnam qaçqınlarının təyyarə ilə Quam adasına gətirilməsinə baxır. Kolettanın küçələrə çıxaraq Amerikanın Vyetnamdakı

müharibəsinə etiraz etdiyini xatırlayır. Koletta Nilanın qəbri üstünə nərgiz və

qızçıçəyindən hazırlanmış əklil gətirmiş, Pərinə qucaqlayıb öpmüş və Nilanın şeirlərindən birini əzbərdən oxumuşdu.

Jülyen isə dəfn mərasiminə gəlməmişdi. Zəng edib danışmış, tutarsız bir

bəhanə gətirib dəfn mərasimlərindən zəhləsi getdiyini, belə mərasimlərin onu depressiyaya saldığını demişdi.

- Kimin xoşu gəlir ki? - Pəri soruşmuşdu.

- Mən sadəcə olanı dedim

- Necə istəyirsən, elə et. - Pəri demişdi. Amma Jülyenin dəfnə

gəlməməklə

rahatlıq tapacağını da sanmırdı. Pəri anasına qarşı ikisinin də necə düşüncəsiz, qəddar davrandığına heyrət edirdi. Aman Allah, bunun anası üçün ölümcül zərbə

olacağını bilə-bilə Jülyenlə sevgili olmuşdu. Telefonun dəstəyini yerə qoyanda anasına qarşı etdiyi hərəkətin ömrünün sonuna qədər onu göynədəcəyini hiss

etmişdi. Peşmanlıq hər zaman onu izləyəcək, ən gözlənilməz anlarda yaxalayacaqdı. Ömrünün sonuna qədər bununla mübarizə aparmalı olacaqdı. Bu

hərəkət hər zaman fikrində qalacaq, beynində damcılayan kran kimi onu narahat edəcəkdi.

Yemək yeyəndən sonra çimir və qarşıdan gələn imtahanına aid bəzi qeydlərə

nəzər yetirir. Televizora baxır, evi təmizləyir və qabları yuyub qurudur. Amma heç nəyin xeyri yoxdur. Fikrini jurnalda ayıra bilmir. Jurnal çarpayının üstündə durub, sanki asta səsle onu çağırır.

Jurnalı oxuduqdan sonra pijamasının üstündən plaş geyinib “De la Şapel”

bulvarına gəzməyə gedir. Bulvar mənzilindən bir neçə məhəllə cənubda yerləşir.

Hava adamı üşüdür, yağış damcıları səkiyə və mağazaların şüşələrinə çırpılır. Pəri bilir ki, qayıtsa evə sığmayacaq. Soyuq, nəm havaya və açıqlığa ehtiyacı var.

Uşaqılıq illərində Pəri anasına çoxlu suallar verərdi: “Ana, mənim Kabildə əmi uşaqlarım varmı? Xalalarım, əmilərim varmı? Nənəm, babam varmı? Onlar niyə

bizi görməyə gəlmir? Onlara məktub yaza bilərikmi? Gedib onları görə bilərikmi?”

Suallarının əksəriyyəti atası ilə bağlı olardı: “Ana, atamın sevimli rəngi nə idi?

Üzməyi bacarırdımı? Lətifələr danışa bilirdimi?” Uşaq vaxtı atasının otaqda dalınca qaçmasını, Pərini qovmasını xatırlayırdı. Onu xalçanın

üstünə atıb ayağının altını, qarnını qıdıqlayardı. Atasından gələn lavanda sabununun ətrini, geniş, parlaq alnını və uzun barmaqlarını xatırlayırdı. Göy rəngli yumru qol düymələri taxmağı, səliqəli kostyumu, ütülü şalvarı yadına gəlirdi. Birlikdə xalça üzərindəki tozları

təmizləyərdilər.

Pəri hər zaman anasından yaddaşındakı yarımçıq xatirələri birləşdirərək

tamamlamasını istəyirdi. Keçmişinin, hekayəsinin tam olmasını arzu edirdi. Amma anası heç vaxt çox danışmırdı. Həm şəxsi həyatının, həm də Kabildəki birgə

həyatlarının təfərrüatlarını həmişə gizli saxlayırdı. Pərinə öz keçmişindən uzaq tutmağa çalışırdı. Nəhayət, Pəri yorulub suallar verməyi kəsdi.

İndi isə belə çıxırdı ki, anası bu jurnala, Etiyen Bustuleyə özü və həyatı haqda öz qızına belə demədiklərini danışmışdı.

Yoxsa bunları Pəriyə də danışmışdı?

Pəri jurnaldakı məqaləni üç dəfə dalbadal oxumuşdu. Nə düşünəcəyini, nəyə

inanacağını bilmirdi. Anasının dediklərinin böyük hissəsi qulağa saxta gəlirdi. Bəzi hissələri parodiyaya bənzəyirdi.

Sanki odluluq bir melodram yaratmaq istəmiş, buxovlanmış gözəllər, ölümə məhkum sevgilər, qadağalar uyduraraq nəfəs kəsən bir həyat hekayəti olduğunu uydurmuşdu.

Pəri qərbə tərəf üz tutub Piqal istiqamətində gedir. Əllərini plaşının cibinə

salıb durmadan yeriyir. Hava getdikcə qaralır, leysan yağış bərkiyərkən üzünə, binaların pəncərələrinə çırpılır, işıqforların şüşələrini tutur.

Pəri babasını - anasının atasını xatırlamır, onu yalnız şəkildə görüb.

İnana bilmir ki, şəkildə yazı stolu arxasında oturub kitab oxuyan adam həqiqətən anasının müsahibədə qələmə

verdiyi kimi qəddar adam olub. Pəri bu hekayənin əslini bildiyini düşünür. Onun da keçmişə dair öz versiyası var. Ona elə gəlir ki, bu,

son dərəcə bədbəxt və özünü məhvə sürükləyən qızının halına acıyan bir atanın şəklidir. O, alçaldılmasına, ləyaqətinin təhqir edilməsinə baxmayaraq, qızını müalicə üçün Hindistana

aparmış, altı həftə onun başı üstündə oturmuş bir atadır. Hələ bu xəstəlik nə

məsələdir, görəsən? Hindistanda nə cür bir müalicə almışdı? Anasının qarnındakı keysəriyyə izi yadına düşür. Pəri Zahiyan soruşmuş və keysəriyyə kəsiyinin üfüqi olduğunu öyrənmişdi.

Hər şey bir yana, Nilanın müsahibədə əri haqda, Pərinin atası haqda dedikləri nə idi? Görəsən, onu şərləmişdimi? Atasının Nəbini - öz sürücüsünü sevdiyi doğru idimi? Əgər lap belə idisə də, bu qədər illərdən sonra bunu etiraf etmək, açıb- ağartmaq nəyə lazım idi? Alçaltmaq, incitmək üçün mü? Əgər belədirsə, görəsən, anası kimi incitmək istəmişdi?

Özünə gəldikdə isə Pəri anasının onun haqqında jurnala dediyi xoşagəlməz

sözlərə təəccüblənməmişdi. Jülyen olayından sonra bunu gözləmək olardı. Heç

özünün müstəsna, yaxşı ana olması barədə dediklərinə də təəccüb etməmişdi.

Hamısı yalan idimi?

Amma yenə də. .

Anası həqiqətən istedadlı yazıçı idi. Pəri anasının fars dilində yazdığı və fransız dilinə çevrilmiş bütün şeirlərini, yazdığı hər bir sözü oxumuşdu. Qələminin gücü və

gözəlliyi danılmaz idi. Əgər müsahibədə öz həyatı haqda dedikləri yalan idisə, bəs şeirlərindəki obrazları hardan alırdı? Səmimi, gözəl, kobud və qəmgin sözlərin mənbəyi hardan gəlirdi? Bəlkə o, sadəcə istedadlı oyunbaz idi? Sehrbaz idi bəlkə?

Şəxsi həyatında heç vaxt yaşamadıqlarını qələminin gücünə yaradıb, oxucunu

təəccübləndirə bilirdi? Belə bir şey mümkün idimi?

Pəri bunları anlaya bilmir. Bəlkə də anasının istədiyi də elə Pərinin

ayağı

altındakı yeri yerindən oynatmaq imiş. Həyatındakı sabitlik ilə oynamaq, özünü özünə yadlaşdırmaq, beynində şübhələr yaratmaq, Pərinin özü haqda bildiyi hər şeyi şübhə altına almaq, özünü gecə vaxtı səhrada azmış kimi hiss etdirmək,

qaranlıqda, naməlum məkanda saxlamaq, həqiqəti qızından uzaqda, hər zaman

əlindən qaçan, yanıb-sönən işıq kimi məsafədə saxlamaq. Bəlkə istədiyi elə bu imiş?Pəri düşünür ki, bəlkə də bu, anasının intiqamıdır.

Təkcə Jülyenə görə yox, onu hər zaman məyus etdiyinə görə qızından aldığı intiqamdır. Bəlkə də Pərinin onun içki düşkünlüyünə, kişilərlə əlaqələrinə, xoşbəxtliyə ümitsiz həmlələrinə son gətirəcəyinə ümid etmişdi. Baş vurulmuş və hər biri dalana dirənmiş yolları

açacağını ummuşdu. Hər məyusluq anasını daha zədəli, daha ümitsiz, xoşbəxtliyə

daha inamsız etmişdi. Mənim nə olacağımı gözləyirdin, ana? Bətnində böyüyərkən

- lap tutaq ki, həqiqətən sənin bətnində böyümüşəm - mənim dünyaya gəlib nə

olacağımı gözləyirdin? Ümid toxumumu? Səni qaranlıqdan işığa çıxaracaq biletmi?

Ürəyində gəzdirdiyin boşluğu yamayacağımı gözləyirdin? Əgər elə idisə, mən sənin düşündüyün kimi ola bilmədim Düşündüyünün heç yarısı da ola bilmədim

Sənin yaralarına məlhəm ola bilmədim Mən ancaq sənin dirəndiyin daha bir dalan oldum. Sənin üçün yük oldum. Görünür, elə əvvəldən də hiss edirmişsən. Əvvəldən bilirmişsən bunu. Axı mən nə edə bilərdim? Satılmalı mal da deyildim ki, məni dükana aparıb sataydın.

Görünür, bu müsahibə anasının son gülüşü imiş.

Pəri yağışdan daldalanmaq üçün Zahiyanın işlədiyi xəstəxanadan bir neçə

məhəllə qərbdə pivəxanaya girir. Bir siqaret yandırır. Kolettaya zəng etməyi düşünür. Anası vəfat edəndən bəri cəmi bir, ya iki dəfə

danışblar. Uşaq olanda ikisi də ağızlarına saqqız doldurar, çənələri ağrıyana qədər çeynəyərdir. Anasının güzgülü dolabının qabağında oturur, bir-birinin saçını darayıb yığardılar. Pəri pivəxananın pəncərəsindən arxasınca balaca tünd rəngli iti dartıb apararı yaşlı bir qadıı görür. Qadıı yağışdan qorunmaq üçün başına rezin papaq keçirib. Dəfələrlə

olduğu kimi, yenə yaddaşında xatirə canlanır. Bu qadıınkı kimi balaca yox, böyük, qara, qulaqları və quyruğu kəsilmiş it canlanır xəyalında. Pəri bunun həqiqətən xatirə, ya da kabus olduğunu bilmir. Bəlkə də belə bir şey ümumiyyətlə olmayıb.

Anasından Kabildə olarkən itləri olub-olmadığını soruşmuş, o da: “Sən bilirsən ki, mən itlərə nifrət edirəm”, - deyə cavab vermişdi. - “İtlərdə özünə hörmət olmur.

Onları təpikləyirsən, onlar isə yenə səni sevir. İtlər adamı depressiyaya salır”, - demişdi.

Anası belə də deyərdir: “Özümü səndə görə bilmirəm. Sənin kim olduğun mənə məlum deyil”.

Pəri siqaretini söndürür. Kolettaya zəng etməyi qərara alır. Görüşüb hardasa çay içmək barədə plan qurur. Nəylə məşğul olduğunu, kiminlə görüşdüyünü bilmək istəyir. Əvvəlki kimi onunla birlikdə alış-verişə getmək istəyir.

Kolettanın hələ də Əfqanıstana getmək istəyib-istəmədiyini öyrənmək istəyir.

Pəri Koletta ilə həqiqətən görüşür. Mərakeş üslubunda bəzədilib hər tərəfinə

bənövşəyi pərdələr və narıncı balıqlar düzölmüş tanınmış bir barda görüşürlər.

Balaca səhnədə qıvrımsaç ud ifaçısı var. Koletta tək gəlməyib. Özü ilə gənc bir

yoldaşını gətirib. Adı Erik Lakombdur. On səkkizinci məhəllədə yerləşən liseyde

yeddinci və səkkizinci siniflərə dram dərsləri deyir. Oğlan Pəriyə onu

əvvəl də

gördüyünü deyir, bir neçə il əvvəl morjların ovlanmasına etiraz olaraq keçirdikləri aksiya zamanı görüşdüklerini xatırladır. Pəri əvvəl yadına sala bilmir, sonra qəflətən xatırlayır. Oğlan kifayət qədər etirazçı yığa bilməmişdi deyə Koletta onunla mübahisə etmiş, onun sinəsini döyəcləmişdi. Manqo rəngli hündür

döşəklərin üstündə oturub içki sifariş edirlər. Pəri əvvəlcə Erik ilə Kolettanın sevgili olduğunu zənn edir, sonra fikir verir ki, Koletta durmadan ona Eriki tərifləyir.

Beləcə, onu Pəri üçün gətirdiyi məlum olur. Həmişə olduğu kimi, belə hallarda Pəri özünü narahat hiss edəcəyini düşünərkən Erikin ondan da narahat olduğunu görür.

Erikin qızarması və üzr istəyərkən başını sağa-sola çevirməsi Pəriyə məzəli gəlir.

Çörəklə zeytun tapenadası yeyərkən Pəri ona nəzər yetirir. Ona yaraşılıq demək olmaz. Uzun, nazik saçlarını rezinlə boynunun arxasında toplayıb. Balaca əlləri, solğun dərisi var. Burnu çox balaca, alını çox yekədir, çənəsinin isə olub-olmadığı bilinmir. Amma parlaq gözləri və gülən üzü var, hər cümlənin sonunda gülümsəyib, dediyini sual cümləsinə bənzətməyi xoşlayır. Onun siması Pərini Jülyen qədər cəlb etməsə də, onun Jülyəndən daha mehriban üzü var. Çox keçmədən Pəri Erikin

daxilində necə diqqətcillik, səssiz bir dözümlülük və möhkəm ləyaqət olduğunu anlayacaq.

Onlar 1977-ci ilin bir yaz günü, Cimmi Karterin andiçməsindən bir neçə ay

sonra evlənilir. Valideynlərinin istəyinin əleyhinə olaraq Erik çox kiçik bir vətəndaş nikahı ilə, yalnız özləri və şahid qismində Koletta olmaqla, ailə qururlar.

Erik rəsmi evliliyin onların imkanları xaricində olduğunu deyir. Varlı bankir olan atası ona pul təklif edir. Erik onların yeganə övladıdır. Əvvəlcə pulu toy hədiyyəsi olaraq, sonra borc kimi təklif edir. Amma Erik etiraz edir. Özü deməsə də, Pəri bilir ki, o, bunu Pərinin xətrinə

edir. Pəriyə özünü tək, əqrəbasız, onun yerinə gözündən xoşbəxtlik yaşa axıdacaq heç kəsi olmadığını hiss etdirmək istəmir.

Erikə Əfqanıstana gedəcəyini deyəndə o, bunu dərhal anlayışla qarşılayır.

Jülyen heç vaxt belə anlayışlı ola bilməzdi. Üstəlik Pərinin özünün də etiraf edə

bilmədiyi bir söz deyir:

- Sənə elə gəlir ki, onlar səni övladlığa götürüb?

- Mənimlə gedərsən? - Pəri soruşur.

Yayda yola düşməyi qərara alırlar. Yayda məktəblər bağlı olacaq və Pəri

yazmaqda olduğu doktorluq dissertasiyası işindən məzuniyyət götürə biləcək. Erik həm özünü, həm də Pərinin şagirdlərindən birinin anasının köməyi ilə tapdığı fars dili kursuna yazdırır.

Pəri tez-tez Eriki kresloda oturub qulağında qulaqcıqlar, sinəsində kaset ilə fars dili öyrəndiyini, ağır ləhcə ilə “Çox sağ olun”, “Salam”, “Necəsiniz?” kimi ifadələri təkrarladığını görür.

Yayın gəlməsinə bir neçə həftə qalmış, Erik təyyarə biletləri və mehmanxana

barədə hazırlıq görərkən Pəri hamilə olduğunu öyrənir.

- Olsun, biz yenə də gedə bilərik. - Erik deyir. - Biz getməliyik. Bu dəfə etiraz edən Pəri olur.

- Bu, məsuliyyətsiz addım olar, - deyir.

Onlar istilik sistemi işləməyən, suyu axıdan, kondisioneri olmayan, köhnə, hər biri bir dərədən olan mebellərdən ibarət studiyada yaşayırlar.

- Burda uşaq saxlamaq olmaz. - Pəri deyir.

Erik əlavə olaraq piano dərsləri verməyə başlayır. Teatrda çalışmazdan əvvəl piano dərsləri alması indi köməyinə gəlir. Şirin, ağ bənizli, karamel rəngdə gözləri olan İzabel doğulanda

Erik ilə Pəri atasından qaytarmaq şərti ilə pul qəbul etməyə razı olur. Lüksemburq Bağına yaxın bir yerdə kiçik, iki yataq otağı olan yeni mənzilə

köçürlər.

Pəri üç aylıq məzuniyyət götürür. Günlərini İzabel ilə keçirir. Onun yanında olanda yüngüllük hiss edir. İzabel hər dəfə gözlərini ona çevirəndə Pəri öz

ətrafında parıltı hiss edir. Erik axşam liseydən evə gələn kimi ilk işi paltosunu və

çantasını yerə ataraq divanda oturmaq olur. Qollarını yana açıb barmaqlarını tərpedərək: “Onu mənə ver, Pəri”, - deyir. O, İzabeli sinəsinə sıxıb yellədikcə Pəri uşağın bu gün nə qədər süd əmdiyyətini, nə qədər yatdığını, televizorda nəyə

baxdıqlarını, oynadıqları oyunları, uşağın çıxardığı yeni səsləri Erikə danışır. Erik yorulmadan ona qulaq asır.

Əfqanıstana səfəri təxirə salırlar. Düzünə qalsa, Pəri artıq cavablar və səbəblər axtarışına çıxmağa əvvəlki kimi güclü ehtiyac hiss etmir. Gündən-günə güclənən, Pəriyə rahatlıq verən yoldaşlığı ilə Erik və ayağı altındakı yeri möhkəmləndirən İzabelə görə özünü sakit hiss edir. Boşluqlar, anasının heç vaxt cavabını demədiyi suallar hələ də olduğu kimi qalır, amma Pəri artıq cavablara əvvəlki kimi ehtiyac hiss etmir.

Həyatında nəyinsə əskik olması hissi artıq solub. O hiss hələ də var, bəzən

yenə də onu gözlənilmədən yaxalaya bilir, amma bu, əvvəlki kimi tez-tez baş

vermir. Pəri əvvəllər heç vaxt belə rahat və həyatından razı olmayıb.

1981-ci ildə İzabel üç yaşına çatanda və Pəri ikinci uşağı Aleynə bir neçə aylıq hamilə olanda konfransla bağlı Münhenə getməli olur. Bu konfransda Pəri

həmmüəllifi olduğu rəqəm nəzəriyyəsinin modul formalarının istifadəsinə dair bir məqalə təqdim etməlidir. Bu, topologiya və nəzəri fizikaya aid məqalədir.

Təqdimat yaxşı keçir, ardınca Pəri bir neçə akademiklə birlikdə pivə içmək, duzlu peçenyə və Weisswurst yemək üçün səs-küylü bir bara yollanır. Gecə yarısı

mehmanxanadakı otağına qayıdıb əynini dəyişmədən, əl-üzünü yumadan yerinə

uzanır. Gecə saat üçün yarısında zəng edən Erik onu yuxudan oyadır.

- İzabelin qızdırması var. Damağı birdən-birə şişib, qızarıb. Əl vuran kimi damağından bərk qan gəlir. Dişlərini görə bilmirəm, Pəri. Bilmirəm nə edim

Hardasa oxumuşdum ki, buna. .

Pəri onun susmasını istəyir. Susmasını, buna dözə bilməyəcəyini demək istəyir, amma bunları demək üçün artıq gecdir. “Uşaq leykemiyası” və ya “limfoma” kimi sözlərini eşidir. Belə baxanda nə fərqi var ki? Pəri çarpayısının qırağında oturub

daşa dönür, başının atılıb-düşdüyünü, dərisinin tərlədiyini hiss edir. Evdən yeddi yüz kilometr uzaqda gecə yarısı belə bir qorxunc fikri beyninə yerləşdirdiyi üçün Erikə əsəbiləşir. Öz səfehliyinə hirslənir. Övlad sahibi olmaqla ömürlük narahatlığa və qorxuya könüllü olaraq razılıq verdiyi üçün özünə acıqlanır. Bu ki, dəlilikdir. Əsl axmaqlıqdır. Bu necə bir səfehlik, necə əsassız inanandır. Sənin idarə etmədiyin bir dünyanın itkisinə dözə bilməyəcəyin əzizlərini əlindən almayacağına inanmaq.

Dünyanın səni məhv etməyəcəyinə inanmaq. “Buna ürək lazımdır, o da məndə

yoxdur”. Bunu doğrudan da dilinə gətirir: “Məndə buna ürək yoxdur”.

O an

valideyn olmağı seçməyin nə qədər ağılsız və məntiqsiz olduğunu düşünür.

İçindən başqa bir səs isə: “Aman Allah, mənə kömək ol, - deyir.

- Məni bağışla”. Ona belə əzab verdiyi üçün qızına əsəbiləşdiyinə görə indi özünü

günahkar hiss edir.

- Erik! Erik! Ecoute moi. Sənə zəng edəcəyəm. İndi isə dəstəyi qoymalıyam.

Çantasının içindəkiləri yatağının üstünə boşaldır, telefon nömrələrini yazdığı tünd-bənövşəyi dəftərçəni tapır. Liona zəng edir. Koletta indi

əri Didye ilə birlikdə

Lionda yaşayır. Didyenin orda kiçik səyahət agentliyi var, özü də həkimlik oxuyur.

Elə telefonu da onun özü qaldırır.

- Sən axı bilirsən ki, mən psixiatriya oxuyuram, Pəri, - deyir.
- Bilirəm, bilirəm Sadəcə düşündüm ki. .

Didye ona suallar verir.

- İzabelin son vaxtlar çəkisi azalıbmı? Gecələr tərləmək, qeyri- adi göyermələr, yorğunluq, xroniki qızdırma olubmu?

Sonda Erikin səhər uşağı həkimə aparmasını məsləhət görür. Onu da əlavə edir ki, əgər ümumi dərslərdən yanında düz qalıbsa, bunlar kəskin gingivit

əlamətləridir.

Pəri telefonun dəstəyini əlində sıxır, biləyi sancır.

- Didye, yalvarıram .
- Ah, üzr istəyirəm Demək istəyirəm ki, bu, herpesin ilk əlamətlərinə oxşayır.
- Herpes?

Ardınca isə Pərinin bütün ömrü boyu eşitdiyi ən gözəl xəbəri deyir:

- Düşünürəm ki, sağalacaq. .

Pəri Didye ilə cəmi iki dəfə - Koletta ilə toyundan əvvəl və sonra görüşüb.

Amma məhz bu an Didyeni həqiqətən çox sevdiyini anlayır.

Telefonda ağlaya-

ağlaya belə də deyir:

- Səni sevirəm, Didye.

Didye gülüb ona şirin yuxu arzulayır. Pəri Erikə zəng edib,

səhər uşağı Doktor Perrinin yanına aparmasını söyləyir. Sonra qulaqları cingildəyərək yerinə uzanıb, gözlərini yaşıl çərçivəli pəncərədən küçənin işıqlarına zilləyir. Özünün səkkiz yaşında zökəm olduğu, xəstəxanaya yerləşdirildiyi günləri xatırlayır. Anasının evə getməkdən imtina etməsi, onun yanındakı oturacaqda yatmaqda israr etməsi

yadına düşür. Bunu xatırladıqca anasına qarşı yeni, gözlənilməz və bir qədər

gecikmiş bir doğmalığ hiss edir. Son bir neçə ildə anası üçün çox darıxıb. Toyunda, təbii ki, anasının yeri görünmüşdü. İzabel doğulanda da Pəri onunçün darıxmışdı.

Saysız-hesabsız anlarda onun yanında olmasını istəmişdi. Amma anası üçün heç vaxt bu qorxunc gecə vaxtı Münhen mehmanxanasında olduğu qədər darıxmadığını başa düşür.

Növbəti gün Parisə qayıdanda Aleyndən sonra daha uşaq istəmədiyini Erikə

deyir. Övlad sahibi olmaq yalnız ürək ağrısını çoxaldır.

1985-ci ildə - İzabel yeddi, Aleyndən dörd, balaca Tiyeri isə iki yaşında olanda Pəri Parisin görkəmli universitetlərindən birində dərslər demək təklifini qəbul edir. Bir müddət elə gözlənilmədiyi kimi onu sıxışdırırlar. Bəs necə, cəmi otuz altı yaşın ola, özün də çalışdığı departamentdə ən gənc professor və iki qadından biri olasan.

Pəri hadisəyə anasının qəbul edəcəyindən çox fərqli yanaşır. Nə lovğalanır, nə də

özündən razılıq hiss edir. Heç yerdə özünü göstərmir, heç nədən şikayət etmir. Bilir ki, ona inamsız baxanlar hər zaman olacaq. Amma Berlin divarları dağıdılanda qədər Pərinin akademik həyatında da bir çox divarlar çökür. Pəri həssas davranışı və

ünsiyyətçiliyi sayəsində bütün bədxahlarını tərksilah edir. Həm öz departamentində, həm də başqa şöbələrdə dostlar qazanır. Universitet tədbirlərinə, xeyriyyə işlərinə qatılır, bəzən kokteyl və şam yeməklərinə gedir. Erik də bu tədbirlərdə onunla birlikdə olur.

Həmişə zarafat edərək hər yerdə eyni yun qalstuk və dirsəkləri yamaqlı velvet pencək geyir. Adamlarla dolu zalda gəzişir, hors d'oeuvres dadına baxır, çaxır içir, şən bir ifadə ilə ətrafına göz gəzdirir. Bəzən üç sistemlilər və Diofantin

bərabərləşdirmələri haqda fikrini söyləməyə macal tapmamış Pəri araya girib Eriki riyaziyyatçıların əlindən almalı olur.

Qaçılmaz bir şey var - belə tədbirlərdə mütləq kimsə yaxınlaşıb Pəriyə Əfqanıstandakı hadisələr barədə sual verir. Bir gün qonaq gəlmiş Professor Şatelya azacıq içkili halda Əfqanıstandan Sovet qoşunları çıxarılandan sonra nələr olacağını düşündüyünü Pəridən soruşur.

- Sizinkilər rahatlayacaqmı, Madam Professor?

- Deyə bilmərəm - Pəri cavab verir. - Düzünü desəm, mən yalnız sözdə

əfqanam

- Non mais, quande-meme.

Pəri gülümsəyib belə sorğu-suallar zamanı hər dəfə hiss etdiyi qeyri-adekvatlığı gizləməyə çalışır.

- Mən də sizin kimi yalnız “La Monde” yazdıqlarını bilirəm

- Axı siz orda böyümüsünüz, non?

- Mən çox balaca olanda biz ordan köçmüşük. Siz mənim ərimlə artıq

tanışsınız? Orda dirsəkləri yamaqlı pencəkdə olan odur.

Pərinin dediyi doğrudur. O, Qərbin mücahidləri silahlandırdığı barədə xəbərləri oxuyur, izləyir, amma Əfqanıstan mövzusu onun beynində arxa plana

keçib. Özünün evdə o qədər işləri var ikən bunu düşünə bilmir. İndi Pəri

“Guayanko”da dörd yataq otağı olan gözəl mənzildə yaşayır. Bu, Parisin mərkəzindən iyirmi kilometr aralıda yerləşir. Onların evi təpəlikdə, parka yaxın yerdədir. Evlərinin yanında geniş yollar və fəvvarələr var. Erik dərslər deməkdən əlavə, pyeslər yazır. Yazdığı pyeslərdən biri yüngül siyasi fars üslubundadır, bu yaz Parisdə “Hotel de Ville” mehmanxanasında təqdim olunacaq. Artıq ikinci pyesi yazmaq üçün sifariş qəbul edib.

İzabel sakit, amma düşüncəli və parlaq bir yeniyetməyə çevrilib. Gündəlik yazır və hər həftə yeni bir roman oxuyur. Şon OKonnoru xoşlayır. Uzun, gözəl

barmaqları var, violonçel dərsləri alır. Bir neçə həftə sonra Çaykovskinin “Chanson Triste” əsərini ifa etməyə hazırlaşır. Əvvəlcə

violonçel dərslərinə həvəssiz getdiyi üçün Pəri də onunla birlikdə gedib, həmrəylik nümayiş etdirir. Bu həmrəylik cəhdi həm lazımsız, həm də mümkünsüz olur. Lazımsız, ona görə ki, İzabel dərhal öz akkordunu tutaraq bu musiqi alətinə uyğunlaşır, mümkünsüz, ona görə ki, bu dərstdən sonra Pərinin əlləri ağrımağa başlayır. Artıq bir ildir ki, Pəri səhərlər əllərində və biləklərində ağırlıqla oyanır. Bəzən bu ağırlıq yarım saat, bir saat davam edir. Erik onun həkimə getməsi üçün israr edir.

- Sənin cəmi qırx üç yaşın var, Pəri, - deyir. - Bu, normal deyil.

Pəri həkimlə görüşməyə razı olur.

Onların ortancıl övladı Aleynin hiyləgər bir cazibəsi var. Döyüş sənətinə böyük maraq göstərir. Vaxtından əvvəl doğulduğu üçün hələ də on bir yaşına görə çox balacadır. Balacaboy və çoxbilmiş uşaqdır. Onun cansız bədəni, arıq ayaqları hər zaman qarşısındakıları aldadır. Onu layiqincə qiymətləndirə bilmirlər. Pəri çox vaxt Eriklə birlikdə çarpayısında uzanıb, bu uşağın güclü iradəsi və aşıb-daşan enerjisinə mat qalır. Pərinin narahatlığı nə İzabel, nə də Aleyn sarıdan deyil.

Onu narahat edən Tiyeridir. Tiyeri hansısa qaranlıq, erkən bir hissiyyatla

gözlənilməz, arzuolunmaz uşaq olduğunu, ailəyə dəvətsiz gəldiyini hiss edir. Tiyeri tez-tez ağırlı sükuta dalır, gözlərini qıyıb Pərinin bütün suallarına narazılıq və

yalanlarla cavab verir. Anasına qarşı tamamilə səbəbsiz yerə itaətsizlik göstərir.

Pəri düşünür ki, o, bunu sırf itaətsizlik xətrinə edir. Bəzi günlər Pəri uşağın üzərində

sanki bulud toplandığını hiss edir. O, bunu az qala öz gözləri ilə görür. Bulud kimi dolub, nəhayət, partlayır, çənəsi əsir, ayaqlarını qəzəblə yerə çırpıb ağlayır. Bu hal Pərini qorxudur, Erik isə gözünü döyüb çarəsiz halda gülümsəyir. Pəri bu övladının oynaqlarındakı ağrılar kimi ona bir ömür boyu əzab verəcəyini hiss edir.

Pəri tez-tez anasının necə bir nənə ola biləcəyini düşünür. Yəqin ki, nənəliyi yaxşı bacarardı. Xüsusilə də Tiyeriyə yaxşı nənə ola bilərdi.

Anasının bu uşaqla yaxşı yola gedə biləcəyini düşünür. Bəlkə də Tiyeridə özünə bənzər nəşə görə bilərdi.

Əlbəttə, bioloji baxımdan bənzərlik olmayacaqdı. Artıq bir müddət idi ki, Pəri bunu özlüyündə yəqin edib. Uşaqlar Nila haqda bilir. İzabel mərhum nənəsi barədə

danışılanlara xüsusi maraq göstərir. Artıq nənəsinin bir çox şeirlərini oxuyub.

- Kaş onu tanıyırdım. - İzabel deyir. Yazdıqlarını oxuyub görürəm ki, parlaq bir insan olub. Məncə, biz yaxşı dost ola bilərdik. Necə bilirsən? Eyni kitabları oxuya bilərdik. Ona violonçel çala bilərdim.

- Çox şad olardı. - Pəri deyir. Bunu dəqiq bilirəm.

Pəri anasının intihar etdiyini uşaqlarına danışmır. Yəqin ki, bir gün gələcək öyrənəcəklər. Amma Pəri bunu ondan eşitməklərini istəmir.

Uşaqların beynində

şübhə toxumu əkmək istəmir. Hətta övladların da ananı intihardan saxlaya

bilmədiyini düşünmələrini istəmir. Pəri üçün əri və uşaqları həmişə həyata

bağlanmağa ciddi səbəb olub. Bu, heç vaxt dəyişməyəcək.

1994-cü ildə Pəri ilə Erik uşaqları Mayorikaya aparır. Onlar üçün bu tətili

səyahət firmasının köməyi ilə Koletta təşkil edir. Koletta ilə Didye onları

Mayorikada qarşılayır və hamısı birlikdə dəniz qırağında kirayələdikləri evdə iki həftə dincəlir. Kolettanın uşağı yoxdur. Bu, heç bir bioloji problemlə bağlı deyil, sadəcə uşaq istəmirlər. Pəri üçün bu, hələ ki, yaxşı vaxtdır. Revmatizm xəstəliyinə

hələ ki, nəzarət etmək olur. Hər həftə metotreksat dozası qəbul edir və orqanizmi bunu yaxşı keçirir. Xoşbəxtlikdən son vaxtlar seroidlər qəbul etməli olmayıb, çünki bunun ardınca, adətən, yuxusuzluq gəlir.

- Hələ mən kökəlməkdən danışmıram. - Koletta deyir. - İspaniyada çimərlik

geyimində olacağımı bilərkən belə bir addım atmaq? - sonra da gülüb

deyir: - Ah, bu şöhrətbazlıq.

Onlar günlərini adanı gəzməklə, “Serra de Tramuntana” dağlarının şimal-qərb

sahillərinə maşınla səyahət etməklə, zeytunluq və şam meşələrini gəzməklə keçirirlər. Porcella yeyir, dəniz yeməyi lubinanın dadına baxır, badımcan və qabaqdan hazırlanan tubbe pörtləməsi yeyirlər. Tiyeri bunları yeməkdən imtina edir və

getdikləri hər restoranda Pəri ona sadə makaron və pomidor pastası sifariş etməli olur. Nə ət, nə də pendir yeyir. İzabelin özü üçün operanı kəşf edir. Bir axşam onun xahişi ilə Cakomo Puççininin “Tosca” konsertinə gedirlər. Bütün konsert boyu Koletta ilə Pəri darıxdıqlarından ucuz arağı bir-birinə ötürürlər. İkinci hissədə artıq yorğunluqdan aşan rəfiqələr Skarpiani oynayan aktyorun qeyri-səmimi

hərəkətlərinə baxıb məktəbli qızlar kimi gülüşürlər.

Bir gün Pəri, Koletta, İzabel və Tiyeri nahar yeməklərini də özləri ilə götürüb dənizə gedirlər. Didye, Aleyn və Erik isə Sole körfəzi boyunca ekskursiyaya çıxırlar.

Dənizə gedən yolda bir mağazaya girib İzabelin xoşuna gələn çimərlik kostyumu alırlar. Yolda gedərkən Pəri qəflətən mağaza pəncərəsində öz əksini görür. Son vaxtlar Pəri hər dəfə güzgüyə baxanda daxilindən gələn bir səs ona qocalmağa hazırlaşmasını söyləyir. Bu, onu darıxdırır və heyrətləndirir. Amma bu dəfə şüşədə öz əksi onu gözlənilmədən yaxalayır. Şüşədə orta yaşlı qadın görür, burda artıq özünü aldatmağa imkan olmur. Öz əksində rəngi solmuş köynək və çimərlik ətəyi geymiş orta yaşlı qadın görür. Geydiyi əmək dizlərinin üstündə sallanan əti gizlədə

bilmir. Günəşin altında ağarmağa başlayan saçları görünür. Göz qapaqlarını

karandaşla əhatələyib, dodaqlarını rənglədiyinə baxmayaraq, yoldan ötənlər onun

üzünə baxıb baxışlarını yana çevirirlər, sanki hansısa yol nişanına, ya da poçt qutusuna baxırlar. Bu an çox qısa sürür, amma bir qadının

xəyalı ilə real vəziyyəti arasındakı fərqi görməyə kifayət edir. Bu, onu bir qədər narahat edir. İzabelin arxasınca mağazaya girərkən “yaşlanmaq bu imiş” deyə düşünür, “ən az gözlədiyiniz anlarda öz əksini görmək imiş” deyə düşünür.

Dənizdən qayıdanda kişilərin artıq evdə olduğunu görürlər.

- Atam qocalır. - Aleyn deyir.

Barda sanqria qrafinini qarışdıran Erik çiyinlərini çəkir.

- Az qala səni sürüyüb gətirəcəkdim, ata.

- Mənə bir il vaxt ver, gələn il yenə bura gələcəyik və bütün ada boyu qaçıb səni qovacağam, mon pote. - Erik deyir.

Amma bir daha Mayorikaya qayıda bilmirlər. Parisə qayıdandan bir həftə

sonra Erik infarkt keçirir. Bu, işdə səhnəni işıqlandıran fəhlə ilə söhbət zamanı baş

verir. Yaxşılaşır, amma qarşıdakı üç il ərzində infarkt iki dəfə də təkrarlanır.

Sonuncu infarktdan sağ çıxma bilmir.

Beləliklə, qırx dörd yaşında Pəri də anası kimi dul qalır.

2010-cu ilin erkən bir yaz günü Pəri xaricdən telefon zəngi qəbul edir.

Bu,

gözlənilməz zəng deyil. Pəri bütün səhər bu zəngi gözləyib. Zəng olmazdan əvvəl evdə tək qalmağa müyəssər olur. İzabeli həmişəkindən tez evinə göndərir. İzabel və əri Albert Pərinin birotaqlı balaca mənzilinə yaxın ərazidə, Sen-Deni şimalında yaşayırlar. İzabel iki gündə bir dəfə uşaqlarını məktəbə qoyandan sonra anasını görməyə gəlir. Ona çörək və meyvə gətirir. Pəri hələlik əlil arabasında gəzmir, amma artıq özünü buna hazırlayır. Xəstəliyi ilə əlaqədar keçən il vaxtından əvvəl təqaüdə çıxmağa məcbur olsa da, hələ ki, özü gəzintiyə çıxır və mağazaya gedib bazarlıq edə bilir. Onu ən çox narahat edən əlləridir. Eybəcər, burulmuş əlləri pis havada sanki içinə şüşə qırıntıları doldurulmuş kimi ona əziyyət verir. Pəri hər dəfə çölə çıxanda əllərini isti saxlamaq üçün əlcək geyinir. Əslində bunu əllərindən utandığı üçün edir. Həkimin dediyinə görə, onun xəstəliyi

“qu quşu boynu
deformasiyası” adlanır.

Kolettaya əllərindən utandığını danışanda o: “Ah, bu şöhrətpərəstlik”,
- deyir.

Bu səhər İzabel onun üçün bir az əncir, bir neçə qəlib sabun, diş
məcunu,

şabalıd şorbası gətirir. Əri Albert artıq bu şorbanı restoranda gündəlik
menyuya daxil etməyi düşünür. İzabel çantanı boşaltdıqca Pəriyə yeni
iş barədə danışır.

Televiziya verilişləri və reklamlar üçün musiqi yazır, tezliklə filmə
musiqi yazmağa ümid edir. Hazırda Madriddə çəkilişi gedən seriala
musiqi yazacağını deyir.

- Madridə gedəcəksən? - Pəri soruşur.

- Yox. Bütçə o qədər böyük deyil. Səyahət etsəm, pulunu özüm
ödəməli
olardım.

- Heyf. Gedə bilsən Aleyngildə qalardın.

- Yazıq Aleyn. Heç özünə yer yoxdur. Təsəvvür edirsən, ana?

Aleyn maliyyə məsləhətçisi işləyir. Madriddəki mənzilində özü,
yoldaşı və dörd uşağı ilə birlikdə yaşayır. Tez-tez Pəriyə elektron
məktub yazıb uşaqlarının şəkillərini və videolarını göndərir.

Pəri qızından Tiyeridən xəbəri olub-olmadığını soruşur. Tiyeri indi
Afrikadadır, Çadın şərq hissəsində Darfurdan olan qaçqınlarla işləyir.

Hərdənbir İzabel ilə əlaqə

saxlayır. Ailə üzvlərindən yalnız onunla danışır. Pərinin Tiyeri haqda
bildikləri yalnız budur. Bir müddət Vyetnamda yaşadığını və iyirmi
yaşındaykən vyetnamlı bir

qadınla evlənib boşandığını bilir.

İzabel suyu qaynamağa qoyur. Dolabdan iki fincan çıxarır.

- Bu gün çay içməyə, İzabel. Xahiş edirəm, bu gün tez get.

İzabel incimiş ifadə ilə anasına baxır. Pəri daha yumşaq danışmadığı
üçün

ürəyində özünü qınayır.

- Bilirsən, mən zəng gözləyirəm Danışanda tək olmaq istəyirəm
- Zəng? Kimdən?
- Sonra deyərəm - Pəri deyir.

İzabel qollarını sinəsində çarpazlayıb gülür.

- Ana, bəlkə özünə sevgili tapmısan?
- Sevgili? Sən korsan? Gözünü açıb nə gündə olduğuma heç baxırsan?
- Nə olub ki, sənə?
- Getsən yaxşı olar. Sənə sonra danışaram Söz verirəm
- Daccord, daccord. - İzabel deyir. Çantasını çiyinə keçirib paltosunu və

açarları əlinə alır. - Amma bil ki, məni maraq boğur.

Saat onun yarısında Markos Varvaris zəng edir. Pərinin "Facebook"dakı hesabı

sayəsində tapmış və ona ingilis dilində belə bir ismarıç göndərmişdi: "Siz şairə Nila Vəhdətinin qızısınızmi? Əgər belədirsə, bir məsələ ilə bağlı sizinlə danışmaq istərdim. Sizə maraqlı olacağını güman edirəm".

Pəri internet vasitəsilə araşdırıb Markosun plastik cərrah olduğunu və Kabildə

xeyriyyə təşkilatında çalışdığını öyrənir. Telefonda Pərinin fars dilində salamlayır, farsca danışmağa davam edir. Nəhayət, Pəri onun sözünü kəsib deyir:

- Cənab Varvaris, üzr istəyirəm, bəlkə ingilis dilində danışaq?
- Ah, əlbəttə. Bağışlayın. Elə bildim . Anlayıram, siz ölkəni tərk edib gedəndə

çox balaca olmusunuz. Elə deyilmi?

- Bəli, doğrudur.
- Mən özüm də fars dilini burda öyrənmişəm Az-çox danışa bilirəm Taliban

ölkəni tərk edəndən sonra - 2002-ci ildən bəri burda yaşayıram O günlər yaman nikbin idik. Hamımız yenidənqurma, demokratiya və bu kimi şeyləri arzu edirdik.

İndi isə vəziyyət başqadır. Təbii ki, indi prezident seçkilərinə hazırlaşırıq, amma vəziyyət artıq başqadır. Bir neçə ildir ki, bu evdə yaşayıram Bildiyimə görə, siz də bir müddət burda yaşamısınız.

- Necə?
- Bu, sizin valideynlərinizin evi olub. Yəni mənə deyilən budur.
- Soruşa bilərəmmi, bunu sizə kim deyib?
- Evin sahibi. Adı Nəbi idi. Təəssüf ki, təzəlikcə vəfat edib.

Onu

xatırlayırsınızmı?

- Bəli. Daha çox adı yadımda qalıb. O bizim evdə aşpaz idi. Həm də sürücü.
- Bəli, doğrudur. 1947-ci ildən bu evdə yaşayıb. Altmış altı il. Bir az qərribə gəlir, hə? Amma dediyim kimi, keçən ay vəfat etdi. Ona çox bağlı idim. Hamı onu sevirdi.

- Anlayıram.

- Nəbi mənə bir məktub qoyub. - Markos Varvaris deyir. - Tapşırırdı ki, məktubu yalnız onun ölümündən sonra oxuyum. O, vəfat edəndən sonra bir əfqan dostumun köməyi ilə onun məktubunu ingilis dilinə çevirdim. Bu, sadəcə məktub deyil. Sizi də ona görə axtarırdım ki, bu məktubda sizə aid olan məsələlər var. Nəbi özü məktubda sizi tapıb, bunu sizə çatdırmağımı xahiş edib. Bir az vaxt aparsa da, axır ki, İnternet sayəsində sizi tapa bildik.

Pərinin içindən bir səs dərhal telefonun dəstəyini yerə qoymasını istəyir. Hiss edir ki, bu kişinin məktubda yazdıqları doğru olacaq. Anasının onun aldatdığını bilir. Bəlkə də ən yaxşısı dəstəyi asmaqdır. Amma dəstəyi asmır. Ürəyinin döyüntüsü tezleşir, əlləri tərləyir.

- Məktubda nə yazıb ki?
- Hər şeydən əlavə iddia edir ki, o sizin dayınız olub.
- Dayım?
- Ögey dayınız. Bundan başqa da çox şeylər yazıb.

- Cənab Varvaris həmin məktub sizdədirmi?
- Məndədir.
- Onu mənə oxuya bilərsiniz?
- Yəni elə indi?
- Əgər vaxtınız varsa. Əgər sizinçün çətindirsə, mən sizə zəng edə bilərəm
- Yox, ehtiyac yoxdur. Əminsinizmi?
- Oui. Əminəm. - Pəri deyir.

Məktubu telefonda oxuyur. Oxuyub qurtaranda Pəri ona təşəkkür edib,

tezliklə əlaqə saxlayacağını deyir.

Danışıb qurtarandan sonra qəhvədanı qaynamağa qoyub pəncərənin qırağında oturur. Pəncərədən tanış görüntü açılır - aşağıda dar qənbərlik,

məhəllənin yuxarısındakı əczaçıxana, döngədə ərəb yeməkləri satılan kafe, Bask ailəsinə məxsus pivəxana var.

Pərinin əlləri əsir. O an onu qorxudan bir şey baş verir. Həqiqətən diqqətəlayiq bir hadisədir bu. Sanki kimsə əlində balta ilə torpağa vurur və qəflətən torpaqdan qara neft fışqırır. Yaddaşının dərinliklərindən yuxarı qalxan, canlanan xatirələr məhz bu effekti yaradır. Gözləri pəncərədən bayıra, pivəxanaya baxır, amma

gördüyü süfrə çırpan qara önlük taxmış arıq xidmətçi deyil, səhra ilə hərəkət edən balaca qırmızı araba olur. Arabanın cırıldayan təkəri qurumuş səhra torpağında atılıb-düşür, təpəyə qalxıb sonra üzü yoxuşa gedir. Təpələr gah yaxınlaşır, gah da uzaqlaşır. Budaqları bir-birinə dolaşmış meyvə ağacları, küləyin yarpaqları

xışıldatması, alçaq damlı evlər və cərgə ilə əkilmiş üzümlüklər görür. Bulağın yanında paltar yuyan qadınlar xəyalında canlanır. Nəhəng ağacın altındakı

yelləncəyi, yekə iti, itin dalınca qaçan uşaqları, əyriburun kişinin xəndək qazmasını, tərden əyninə yapışmış köynəyini və ocağın yanında əyilib oturmuş duvaqlı qadını xatırlayır.

Amma burda başqa bir xəyal da var - bu, kiminsə kölgəsidir. Onun

üzünü

tutmaq olmur, o, kölgə kimidir. Kiminsə fiquru. Həm yumşaq, həm də bərk. Onun əlindən tutmuş yumşaq bir əl. Yanaqlarını qoyduğu dizlərin bərkliyi. Üzünü

görməyə çalışır, amma üzü hər dəfə yoxa çıxır. Pəri daxilindəki boşluğun açıldığını görür. Onun həyatında həmişə boşluq, kiminsə yoxluğu olub. Bunu həmişə bilib.

Özü də hiss etmədən: “Qardaşım.” - deyir. Özündən xəbərsiz ağlayır. Nə etdiyinin fərqinə varmadan fars dilində oxumağa başlayır: Külək vurdu apardı

Bir gecə o pərini.

Bu oxuduğunun əvvəli də olmalıdır, amma Pəri heç cür xatırlaya bilmir. Onu da tutmaq mümkün olmur.

Pəri ayaq üstə dura bilmədiyi üçün oturmağa məcbur olur.

Qəhvə hazır olanda

içmək, siqaret yandırmaq, o biri otağa keçib Lionda yaşayan Kolettaya zəng

vurmaq və köhnə dostundan dərhal Kabilə səfər təşkil etməsini xahiş etmək

istəyir.

Amma indi oturmalıdır. Gözlərini yumur, qəhvədən qaynamağa başlayır.

Üfüqdə cərgə ilə düzülmüş dağlar və uzaq, mavi səma gözünün qabağına gəlir.

Dəyirmanın arxasında batmaqda olan günəşi və hər zaman uzaq görünən dağları

xatırlayır.

Yeddi

2009-cu ilin yayı

Sənin atan böyük adamdır.

Adil başını qaldırdı. Əyilib bu sözləri qulağına pıçıldayan müəlliməsi Malalaiyə

baxdı. Şişman, orta yaşlı qadın idi, çiyninə muncuqlu, bənövşəyi şal

atmışdı.

Gözlərini yumub ona gülümsədi.

- Sənin bəxtin gətirib.
- Bilirəm, - o da pıçıltı ilə cavab verdi.
- Lap yaxşı, - müəllimə dodaqaltı dedi.

Şəhərdə yeni açılan qızlar məktəbinin ön pilləkənlərində dayanmışdılar.

Məktəb düzbucaqlı, açıq yaşıl rəngdə bina idi. Alçaq damı, enli pəncərələri vardı.

Adilin atası Babacan qısa bir dua oxuyub ardınca canlı çıxış etdi. Günortanın boğanaq istisində uşaqlar, valideynlər və yaşlılardan ibarət təxminən yüzə yaxın günəşdən gözlərini qıymış “Şadbağə Nau”, yəni “Yeni Şadbağ” sakini onların qarşısında toplaşaraq böyük izdiham əmələ gətirmişdi.

- Əfqanıstan hamımızın anasıdır. - Adilin atası bunu deyib, qalın şəhadət

barmağını havaya qaldırdı. Günəş onun barmağındakı əqiq üzüyündə bərq vurdu. -

Amma anamız xəstədir, uzun müddətdir əziyyət çəkir. Bu, həqiqətdir ki, indi şəfa tapmaq üçün ananın oğullarına ehtiyacı var. Lakin anamızın oğulları qədər qızlarına da ehtiyacı var. Bəlkə də qızları indi ona daha çox lazımdır.

Bu sözlərdən sonra gurultulu alqışlar eşidildi, izdiham razı halda uğuldadı. Adil izdihamın içindən baxan simalara nəzər yetirdi. Hamısı başını qaldıraraq diqqətlə

onun atasına baxırdı. Qalın qara qaşlı, çal saqqallı Babacan hamıdan hündürdə

durmuşdu, çox güclü görünürdü. Çiyinləri az qala arxasını çevirdiyi məktəbin bütöv girişini tuturdu.

Atası çıxışına davam etdi. Adilin baxışları Kəbirə tuşlandı. O, Babacanın iki cəngüdəninədən biri idi. Əlində Kalaşnikov avtomatı tutub Babacanın yanında

hərəkətsiz durmuşdu. Adil onun qara şüşəli təyyarəçi eynəyinin

şüşələrində

izdihamın əksini görürdü. Kəbir balacaboy, arıq, cansız idi. Həmişə göy, firuzəyi, narıncı kimi parlaq rənglərdə kostyumlar geyinərdi.

Amma Babacanın dediyinə

görə, o, qırğı kimi cəld idi və ona layiq olduğu dəyəri verməyənlər böyük səhv edirdilər.

- Odur ki, gənc əfqan qızları, sözüm sizədir. - Babacan çıxışını bitirmək üzrə

uzun, enli qollarını yana açdı. Sanki qızlara xoşgəldin edirdi. - Sizin indi bircə

borcunuz var. Oxumaq, öyrənmək, savad almaq. Elə etməlisiniz ki, təkcə öz ata-ananız deyil, hamımızın ortaq anası olan vətən də sizinlə iftixar etsin. Vətənimizin gələcəyi mənim yox, sizin əlinizdədir. Bu məktəbi mənim sizə hədiyyəm kimi qəbul etməyinizi istəməzdim Bu, sadəcə binadır, onun əsl dəyəri isə içində olacaq. Onu dəyərli edən sizsiniz. Əziz bacılarım, siz təkcə mən və Yeni Şadbağ üçün deyil, bütün Əfqanıstan üçün hədiyyəsiniz! Allah sizi qorusun!

Yenə alqış qopdu. Bir neçə nəfər qışqırdı.

- Allah səni qorusun, cənab Komandır! - Babacan yumruğunu havaya qaldırıb

ürəklə gülümsədi. Adilin qürurdan gözləri doldu.

Malalai müəllimə Babacana qayçı təqdim etdi. Sınıf otağının girişinə qırmızı lent bağlanmışdı. İzdiham daha yaxşı görsün deyə hərəkətə gəldi. Kəbir dərhal bir neçə nəfəri sinəsindən geri itələdi. Lent kəsilməsini videoya çəkmək üçün telefonlu

əllər havaya qalxdı. Babacan qayçını əlinə alıb bir an durdu, sonra Adilə tərəf çevrildi, qayçını ona uzadıb dedi:

- Al, oğul, bu şərəfli an sənə olsun.

Adil gözlərini döydü.

- Mən?

- Sən kəs, - Babacan bunu deyib, oğluna göz vurdu.

Adil lenti kəsdi. Uzun alqış qopdu. Fotokameraların şıqqıltısı və "Allahu

Əkbər!” deyən səslər ucaldı.

Babacan girişdə durdu. Şagirdlər sıraya düzülərək bir-bir sinif otağına daxil olmağa başladılar. Hamısı səkkiz, on beş yaş arası qızlar idi. Başlarına ağ yaylıq bağlamış, Babacanın onlara hədiyyə etdiyi qara, boz xətlə məktəb forması

geyinmişdilər. Adil içəri girən qızların özlərini utana-utana Babacana təqdim etmələrinə baxdı. Babacan gülümsəyir, hər birinin başını sığallayıb onları

ürəkləndirən sözlər deyirdi: “Uğur olsun, Məryəm qızım. Çox çalış, Hümeyra qızım.

İlhamə bala, elə et ki, səninlə qürur duyaq”.

Bundan bir az sonra Adil atası ilə birlikdə qara “Land Cruiser”in yanında

durmuşdu. İstidən tərləyirdi. Yerli camaatın atası ilə əl verib görüşməyinə baxırdı.

Babacan bir əlində təsbeh çevirir, başını bir qədər aşağı əyib qaşlarını çataraq ona təşəkkür edən, duaçı olan, hörmətini izhar edən və fürsətdən yararlanıb xahiş

edən camaatı diqqətlə, təmkinlə dinləyirdi. Xəstə uşaq anasının Kabildə cərraha, dükən açmaq istəyən pinəçinin pula, mexanikin yeni alətlər dəstinə ehtiyacı vardı.

“Cənab Komandir, bizə bir yaxşılıq elə”.

“Yardım edəcək başqa adamım yoxdur, cənab Komandir”.

Rusların çoxdan çıxıb getdiyinə, atasının on ildən çoxdur ki, silahdan istifadə

etmədiyinə baxmayaraq, Adil hələ də evdən kənardə kimsənin Babacana “cənab

Komandir”dən fərqli müraciət etdiyini eşitməmişdi. Evdəki qonaq otağının hər tərəfində Babacanın cihad günlərini əks etdirən şəkillər asılmışdı. Adil bu şəkillərin hər birini yaddaşına köçürmək istəyirdi: atası köhnə, tozlu “Jeep”in qabağına söykənib, yanıb qaralmış tankın yanında çömbəlib, öz əsgərlərinin arasında qürurla kameraya baxır, belində silah- sursat kəməri, vurub yerə saldıqları helikopterin

yanında. . Əynində jilet və patrondaş, səhrada alnını torpağa qoyub namaz qılır. O

vaxtlar Adilin atası indikindən xeyli arıq idi. Şəkillərdə arxasında dağlar və

səhralıqdan başqa heç nə görünmürdü.

Babacan ruslarla döyüşdə iki dəfə yaralanmışdı. Adilə bədənindəki yara izlərini göstərmişdi. Biri düz sol qabırğasının altında idi, özünün dediyinə görə, bu yara nəticəsində dalağını itirmişdi. O biri yara izi isə göbəyindən bir barmaq aralıda idi.

Hər şeyi nəzərə alaraq, özünü bəxti gətirmiş hesab edirdi. Dostları arasında qollarını, ayaqlarını, gözlərini itirənlər, üzü yananlar olmuşdu. Babacan deyirdi ki, onlar bunu öz ölkələri və Allah yolunda etmişdilər. “Elə cihad da budur”, - Babacan demişdi, - “Qurban verməkdir. Cihad əlini, qolunu, gözünü, hətta lazım gələrsə öz canını da qurban verməkdir”. Dediynə görə, cihad insana hüquq və imtiyazlar da

verir, belə ki, Allah ən çox qurban verənləri görür və mükafatını da özü verir. “İstər bu dünyada olsun, istərsə də o biri dünyada”. - Babacan qalın barmağını əvvəl aşağıya, sonra yuxarıya doğru tuşlayıb demişdi.

Şəkillərə baxdıqca Adil o macəralı günlərdə, cihad savaşında atasının yanında olmağı arzu edirdi. Atası ilə birlikdə rus helikopterlərini vurduqlarını, tankları partlatdıqlarını, gülləbaran etdiklərini, dağlarda yaşayıb, mağaralarda yatdığını xəyal edirdi: “Müharibə qəhrəmanları - ata və oğul”.

Babacanın Kabildə “Arq” Sarayında Prezident Kərzai ilə yanaşı durub gülən

şekli də vardı. Bu, təzəlikcə çəkilməmişdi. Kiçik bir mərasim təşkil edib, Yeni Şadbağda həyata keçirdiyi humanitar işlərə görə Babacana mükafat təqdim etmişdilər.

Babacan həqiqətən bu mükafata layiq işlər görmüşdü. Yeni qızlar məktəbi onun ən son layihələrindən biri idi. Adil bilirdi ki, burda yaşayan qadınlar tez-tez doğuş

zamanı ölürlər. Babacan isə kənddə xəstəxana tikdirmiş və buna son qoymuşdu.

Burda işləməyə başlayan iki həkim və üç mamaçanın məvacibini də öz cibindən

ödəyirdi. Kəndin bütün əhalisi bu xəstəxanada pulsuz müalicə alır, heç bir uşaq peyvəndsiz qalmırdı. Babacan kəndin hər tərəfində su məntəqələri qurmaq və

quyular qazmaq üçün xüsusi komanda toplamışdı. Yeni Şadbağa, nəhayət, daimi

elektrik enerjisi gətirən də Babacan olmuşdu. Ondan alınan borclarla onlarla sakin özünə yeni iş qurmuşdu. Adil Kəbirdən eşitmişdi ki, həmin borclar, demək olar ki, heç vaxt geri qaytarılmırdı.

Adilin müəlliməsinə dediyi sözlər səmimi idi. Belə bir insanın oğlu olduğu üçün bəxtinin necə gətirdiyindən həqiqətən xəbərdar idi.

Babacanla əl verib görüşmək başa çatanda Adil balacaboy, qoca bir kişinin

atasına tərəf gəldiyini gördü. Yumru, nazik sağanaqlı eynək taxmışdı. Qısa, boz saqqalı və yanmış kibrit başını xatırladan xırda dişləri vardı. Dalınca təxminən elə

Adil boyda bir oğlan gəlirdi. Oğlanın barmaqları yeyilmiş ayaqqabılarının ucunu deşib bayıra çıxmışdı. Çirkli saçları qarışmış, tərپənməz bir şəkildə başına yapışmışdı. Cins şalvarı çirkli, qısa və dar idi. Təzadlı görünən də bu idi ki, şalvarı ilə müqayisədə T-şört uzanıb az qala dizlərinə çatırdı.

Kəbir dərhal özünü kişi ilə Babacanın arasına saldı.

- Sənə dedim axı, yeri deyil.

- Komandirə bircə kəlmə sözüm var, - qoca dedi.

Babacan Adilin əlindən tutub, onu “Land Cruiser”ə tərəf apardı, arxa oturacağa oturtdu.

- Gəl gedək, oğul. Anan səni gözləyir.

Özü də qalxıb Adilin yanına oturdu və maşının qapısını bağladı.

Maşının qara şüşəli pəncərələrini qaldırdı. Adil Kəbirin qoca kişiyyə nəse

dediyini gördü, amma nə dediyini eşitmədi. Sonra Kəbir fırlanıb gəldi, sürücü oturacağına əyləşdi. Maşını işə salmazdan əvvəl Kalaşnikov avtomatını yanındakı oturacağına qoydu.

- O nə idi? - Adil soruşdu.

- Elə bir şey deyildi. - Kəbir dedi.

Yola düşdülər. İzdihamın içindəki uşaqlardan bir neçəsi maşının arxasınca

qaçdı. Kəbir Yeni Şadbağlı iki yerə bölən yol ilə hərəkət etməyə başladı. Çoxlu maşınları yarıb keçməli olduğu üçün tez-tez signal verirdi. Adamlar çəkilib yol verməyə başladı. Yoldan keçənlər onlara əl elədi. Adil hər iki tərəfdə adamlarla dolu səkilərə, tanış məkanlara baxırdı. Qəssab dükanlarından cəmdəklər asılmışdı.

Dülgərlər taxta dəzgahlarını fırladır, satıcılar üzüm və giləsin üstündən milçəkləri qovur, bərbər ülgücünü itiləyirdi. Çayxana, kababxana, avtomobil təmirçisi və

məscidi ötüb keçdilər. Kəbir maşını şəhərin ən böyük ictimai meydanına tərəf sürdü. Meydanın ortasında mavi fəvvarə və qara daşdan hazırlanmış mücahid

heykəli vardı. Üzü şərqə tərəf baxırdı, başında çalma, çiynində qranatamyot vardı.

Bu heykəli düzəltməyə üçün Babacan şəxsən Kabildən heykəltəraş dəvət etmişdi.

Şimal tərəfdə bir neçə məhəlləni əhatə edən yaşayış sahəsi vardı. Dar, səkisiz küçələrdə yerləşən evlərin ağ, sarı və ya mavi damları alçaq idi. Bəzi evlərin damında peyk antenaları görünürdü. Bir neçə pəncərədən əfqan bayrağı asılmışdı.

Babacan Adilə danışmışdı ki, Yeni Şadbağda ev və iş yerlərinin əksəriyyəti son on beş ildə salınıb. Bir çox evlərin tikilməsində Babacanın şəxsən əli olmuşdu. Burda yaşayan sakinlərin çoxu Babacanı Yeni Şadbağın memarı hesab edirdi. Adilin xəbəri vardı ki, ağsaqqallar Yeni Şadbağ şəhərinə Babacanın adını vermək istəmiş, atası isə bu şərəfdən imtina etmişdi.

Oradan əsas yol iki mil şimal istiqamətində uzanır və Köhnə Şadbağ

başlayırdı.

Adil kəndi son dəfə on il əvvəl görmüşdü. Atası onu və anasını Kabildən Şadbağa köçürəndə kənd artıq yox olub getmişdi. Evlər sökülmüşdü. Keçmişdən qalmış

yeganə yadigar dağılmaqda olan külək dəyirmanı idi. Köhnə Şadbağda Kəbir əsas yoldan fırlanıb Adil və ailəsinin yaşadığı hündür hasarlı malikanəyə çatdı. Bu malikanə köhnə dəyirmandan başqa buralarda yeganə bina idi. İdman maşını yolda atılıb düşür, Adil evin ağ divarlarını görürdü. Evi əhatə etmiş hasar divarlarının yuxarisına tikanlı məftillər çəkilmişdi.

Həmişə darvazanın qabağında duran uniformalı gözətçi onları salamlayıb

darvazanı açdı. Kəbir çınqıllı cığırla sürərək idman maşını darvazadan içəri saldı.

Ev üçmərtəbəli idi, çəhrayı və firüzəyi rəngə boyanmışdı. Hündür sütunları və

güzgülü damı günün altında parıldayırdı. Hasarlı, parlaq şəbəkəli aynabəndi, dəmir barmaqlıqları olan geniş eyvanları vardı. Evin içində doqquz yataq otağı və yeddi vanna otağı vardı. Bəzən Adil atası ilə evin içində gizlənqaç oynayır, atasını bir saat axtarıb tapa bilmirdi. Bütün vanna otaqları və mətbəxdəki əlüzyuyanlar qranit və mərmerdən hazırlanmışdı. Son vaxtlar Babacan evin içində hovuz tikdirəcəyini deyirdi. Bu, Adili sevindirirdi.

Kəbir maşını dairəvi girişə sürüb mühərriki söndürdü.

- Bizi bir dəqiqə yalnız buraxarsan? - Babacan dedi.

Kəbir başını tərpedib maşından çıxdı. Adil onun mərmer pilləkənləri qalxıb,

qapının zəngini basdığını gördü. Qapını Azmaray açdı - o, ikinci cəngüdə idi.

Balacaboy idi, dolu bədəni vardı. İkisi pilləkəndə dayanıb siqaret yandırdılar.

Söhbət etməyə başladılar.

- Sən doğrudan getməlisən? - Adil atasından soruşdu. Sabah səhər

atası

cənuba getməliydi. Helmandda pambıq tarlasına baş çəkəcək və oradakı pambıq

fabrikində çalışanlarla görüşəcəkdi. Orda iki həftə qalmalı idi. Bu, Adilə çox uzun görünürdü.

Babacan baxışlarını ona çevirdi. Dolu bədəni arxa oturacağıın yarıdan çoxunu

tutmuşdu.

- Kaş getməzdim, oğul.

Adil başını tərپətdi.

- Bu gün çox qürurlandım Səninlə fəxr etdim

Babacan əlini onun dizinə qoydu Adil atasının əlinin ağırlığını hiss etdi.

- Çox sağ ol, Adil. Mən bunu qiymətləndirirəm Səni belə yerlərə, bu cür

tədbirlərə ona görə aparıram ki, bizimkimi bəxti gətirmiş insanların məsuliyyətini başa düşsən.

- Mən yalnız sənin tez-tez səfərdə olduğuna təəssüf edirəm

- Mən də, oğul, mən də. Amma sabaha qədər evdəyəm Bu gün axşam bir

yerdəyik.

Adil başını tərپətib baxışlarını aşağı - öz əllərinə endirdi.

- Qulaq as, - atası yumşaq səslə dedi. - Bu kənddəki adamların mənə ehtiyacı var. Ailə qurmaq, iş tapmaq, güzəran qazanmaq üçün mən onlara lazımam Kabilin öz problemləri var. Kabil onların köməyinə gələ bilməz. Bu o deməkdir ki, mən yardım etməsəm, heç kəs etməyəcək. Mən yardım etməsəm, burdakıların günü ağır olar.

- Bilirəm, - Adil dodaqaltı dedi.

Babacan yüngülcə oğlunun dizini sıxdı.

- Bilirəm, Kabil üçün, dostların üçün darıxırsan. Anan və sənin üçün bura

uyğunlaşmaq çətindir. Mənisə çox vaxt səfərlərdə və görüşlərdə

oluram Onlar məndən vaxt tələb edir. Amma. . Üzümə bax, oğul.
Adil başını qaldırıb atasının gözlərinin içinə baxdı. Parlaq gözləri gur qaşların altından mehribanlıqla ona baxırdı.

- Bu dünyada mənə heç kəs səndən vacib deyil, Adil. Sən mənim oğlumsan.

Bütün bunları, hər şeyimi sənə görə qurban verə bilərəm Sənə görə həyatımı da fəda edərəm, oğul.

Adil başını tərpətdi, gözləri azacıq yaşardı. Bəzən Babacan belə danışanda Adil ürəyinin böyüyüb köksünə sığmadığını, nəfəs ala bilmədiyini hiss edirdi.

- Məni başa düşürsən?

- Bəli, Babacan.

- Mənə inanırsan?

- inanıram

- Yaxşı. Elə isə atanı öp.

Adil qollarını atasının boynuna doladı, atası onu bərk-bərk qucaqlayıb durdu.

Adilin yadındaydı, balaca olanda qorxulu yuxudan oyanıb əsə- əsə əlini atasının çiyninə vurur, atası yorğanı qaldıraraq onu yanına salardı. Onu qucaqlayıb

başından öpər, Adil sakitləşib yenidən yuxuya gedənə qədər buraxmazdı.

- Görüm Helmandan sənə nə gətirirəm - Babacan soruşdu.

- Əziyyət çəkmə, - Adil dedi. Onsuz da oyuncağı çox idi, heç bilmirdi hansıyla oynasın. Dünyada elə bir oyuncaq yox idi ki, atasını əvəz etsin.

Həmin gün Adil orta pilləkənlərdə oturub əsas girişdən görünən yola baxırdı.

Qapının zəngi çalındı, Kəbir qapını açdı. Qollarını çarpazlayıb qapının dirəyinə

söykəndi. Qapını bütövlüklə tutmuşdu, dayanıb zəngi basan adamları danışdı. Adil zəngi çalanın bu gün məktəbdə gördüyü eynəkli, kibrit kimi dişləri olan qoca olduğunu gördü.

Ayaqqabıları deşik oğlan da yanında dayanmışdı.

O hara gedib? - Qoca soruşdu.

- İş dalınca gedib, cənubdadır.

- Bəs mən eşitdim ki, hələ sabah getməlidir?

Kəbir çiyinlərini çəkdi.

- Nə qədər qalacaq?

- İki, ya üç ay, kim bilir.

- Mən elə eşitməmişəm axı.

- Qoca, sən mənə səbrimlə oynayırsan. - Kəbir qollarını yana açıb dedi.

- Mən onu gözləyəyəm.

- Burda gözləyə bilməzsən.

- Yox, yolda dayanıb gözləyəcəyəm

Kəbir səbirsiz halda bir ayağını götürüb, o birini qoydu.

- Özün bilərsən. Amma Komandir məşğul adamdır. Nə vaxt qayıdacağı bilinmir.

Qoca başını tərpətib geri çəkildi, oğlan da dalınca getdi. Kəbir qapını bağladı.

Adil pərdəni qaldırıb qoca ilə oğlanın kələ-kötür torpaqla əsas yola tərəf getdiklərini gördü.

- Sən ona yalan dedin. - Adil dedi.

- Mən sənə atanı narahat edənlərdən qoruduğum üçün maaş alıram.

- O adam nə istəyir ki? İş axtarır?

- Onun kimi bir şeydir.

Kəbir divana tərəf gedib ayaqqabılarını çıxardı. Başını qaldırıb Adilə baxdı, ona göz vurdu. Adil Kəbiri Azmaraydan çox istəyirdi. Azmaray xoşuna gəlmirdi, demək olar ki, ağzını açıb Adil ilə bir kəlmə danışmazdı. Kəbir isə Adil ilə kart oynayır, onu DVD-yə baxmağa çağırırdı. Kəbir kinofilmləri çox sevirdi. Qara bazardan aldığı kinofilm kolleksiyası var idi, həftədə on- oniki filmə baxırdı. Bunlar İran, fransız, amerikan və təbii ki, Bollivud filmləri idi - Kəbir

heç bir fərq qoymadan hamısına baxırdı. Hərdən Adilin anası başqa otaqda olanda və Adil atasına deməyəcəyini söz verəndə Kəbir avtomatın maqazinini boşaldaraq Adilin onu mücahid kimi əlində tutmasına icazə verirdi. İndi Kalaşnikovu qabaq qapının divarına söykəmişdi.

Kəbir divanda uzanıb ayaqlarını divanın qoltuğuna qoydu.

Qəzeti vərəqləməyə başladı.

- Onlar ziyansız adama oxşayır, - deyə Adil pərdəni aşağı salıb Kəbirə tərəf döndü. Qəzetin üstündən onun alnını görürdü.

- Bəlkə onları içəri dəvət edib çay da təklif edəydim? Tort-filan da kəsə

bilərdik.

- Zarafat eləmə.

- Belə adamlar uzaqdan həmişə ziyansız görünür.

- Babacan onlara yardım edəcək?

- Yəqin ki, - Kəbir köks ötürdü. - Atanın bu adamlar üçün ürəyi gedir.

Qəzeti aşağı salıb gülümsədi:

- O hardandı? Yaxşı görək, Adil. Ona keçən ay baxmışıq.

Adil çiyinlərini çəkdi. Üzünü çevirib yuxarı mərtəbəyə tərəf getdi.

- Lourens, - deyə Kəbir divandan səsləndi. - Ərəbistan Lourensi. Entoni Kuin.

Sonra Adil yuxarı mərtəbəyə çatanda o səsləndi:

- Onlar leşyeyəndir, Adil. Onlara inanma. İmkanları olsa bir dəqiqə içində atanı əllərinə keçirərlər.

Atası Helmanda yola düşdükdən iki gün sonra səhər çağı Adil valideynlərinin

yataq otağına qalxdı. Qapının o biri tərəfindən bərkdən musiqi səsi eşidilir, yeri titrədirdi. İçəri girib anasını nəhəng, nazikekranlı televizorun qarşısında gördü.

Anası qısa şort və T-şört geyinmişdi. Ekrandakı üç tərli, sarışın qadının atılıb-düşmək hərəkətlərini təkrar edirdi. Onlar kimi dizlərini

əyib oturur və birdən-birə yerindən sıçrayırdı. Oğlunun əksini şifonerin güzgüsündən gördü.

- Mənə qoşulmaq istəyirsən? - təngnəfəs halda soruşdu.

- Eləcə oturacağam, - dedi. Xalça döşənmiş yerə oturub anasına baxdı.

Anasının adı Aria idi. Otağın bir başından o birinə qaçır, atılıb-düşürdü.

Adilin anasının incə əlləri, ayaqları, balaca və dik burnu vardı. Kəbirin baxdığı Bollivud filmlərindəki aktrisalar kimi qəşəng üzü var idi. Arıq, çevik və gənc idi, Babacana ərə gələndə cəmi on dörd yaşmdaydı. Adilin ögey anası və üç ögey

qardaşı da vardı. Babacan onları şərqdə - Cəlal abadda yerləşdirmişdi. Ayda bir dəfə Adili ora aparar və onlarla görüşürərdi. Bir-birinə nifrət edən doğma və ögey anasından fərqli olaraq, Adil ilə qardaşları yaxşı yola gedirdilər. Cəlalabada gedəndə qardaşları onu parka, bazara, kinoteatra, Buzkaşi turnirlərinə aparırdılar.

Onlar “Şər Sakini” oynayır, “Vicdanın səsi” oyununda zombiləri vurur və qonşu oğlanlarla birlikdə futbol oynayırdılar. Bu oyunlarda Adili həmişə öz komandalarına salırdılar. Adil onların yaxında, onunla bir yerdə yaşamalarını ürəkdən arzulayırdı.

Adil anasının arxası üstə yerə uzanıb ayaqlarını qatlayıb açmasına baxdı, indi topuqları arasında mavi rəngli plastmas top tutmuşdu.

Adilin Şadbağda darıxmaqdan az qala ürəyi partlayırdı. Burda yaşadıkları iki il ərzində özünə bircə dənə də olsun dost tapmamışdı.

Ətrafda bu qədər uşaq

oğurluğu halları var ikən təkbaşına velosiped sürməkdən söhbət belə gedə

bilməzdi. Buna baxmayaraq, Adil hərdənbir gizlicə evdən bayıra çıxıb, çox uzağa getmədən bir qədər gəzişirdi. Babacan təhlükəsizlik baxımından oğlunu buranın məktəbinə getməyə qoymurdu. Ona görə də Adilin məktəb yoldaşları da yox idi.

Hər səhər evə müəllimə gəlir və ona dərs keçirdi. Adil vaxtının böyük hissəsini kitab oxumaq və təkbaşına top-top oynamaqla keçirirdi.

Kəbirlə birlikdə dəfələrlə eyni kinolara baxırdılar. Nəhəng sütunlu evlərində, böyük otaqlarda boş-boşuna gəzir, yuxarı mərtəbədəki yataq otağının pəncərəsindən çölə baxırdı. Nə olsun ki, malikanədə yaşayırdı, ətrafda dağılıb-tökülən bir dünya vardı. Bəzi günlər darıxdığından az qalırdı taxta gəmirsin.

Anasının da burda dəhşətli dərəcədə tənha olduğunu bilirdi. O da öz günlərini nizam-intizamlı keçirməyə çalışırdı. Səhərlər idmanla məşğul olur, duş qəbul edir, səhər yeməyi yeyir, kitab oxuyur, bağçada əlləşir və televizorda hind seri allarına baxırdı. Babacan tez-tez səfərdə olurdu, belə vaxtlarda anası həmişə boz sviter və idman ayaqqabıları geyinirdi. Uzünə-gözünə heç bir bəzək vurmur, saçını boynunun arxasında toplayırdı. Babacanm Dehlidən gətirdiyi üzük, sırğa və

boyunbağlarla dolu olan qızılqabımı açıb üzünə də baxmırdı. Saatlarla Kabildə

yaşayan ailəsi ilə telefonla danışırdı. Yalnız iki-üç aydan bir nənəsi və xalası onları görməyə gələndə Adil anasının canlandığını görürdü. Uzun, naxışlı paltar, dikdaban ayaqqabı geyinir, üzünə bəzək-düzək vururdu. Gözləri sevincdən parıldayır, gülüş səsləri bütün evə yayılırdı. Yalnız o anlarda Adil əvvəlki anasını görə bilirdi.

Babacan səfərdə olanda Adil ilə anası bir-birinin başını qatıb vaxt keçirməyə

çalışırdılar. Tapmaca üzərində baş sındırır, Adilin oyun maşınında qolf və tennis oynayırdılar. Amma anası ilə birlikdə oynadığı ən sevimli oyun diş çöplərindən ev qurmaq idi. Anası kağız üzərində evin “3-D” planını çəkir, diş çöplərindən həyəti, girişi, damı, içəridə pilləkənləri və otaqları bir-birindən ayıran divarlar düzəldirdi.

Əvvəlcə evin bünövrəsini çəkir, sonra çöplərdən iç divarları və pilləkənləri düzəldirdilər. Vaxt öldürmək üçün evin bütün hissələrini ayrı-ayrı yapışdırıb qururdular. Adilin anası Babacana ərə gəlməzdən əvvəl memar olmaq istədiyini də oğluna söyləmişdi.

Elə Babacan ilə tanışlıq tarixçəsini də bir dəfə bu cür göydələn qurarkən

oğluna danışmışdı.

- Əslində, o, mənim böyük bacımla evlənməli idi.

- Nərgiz xala ilə?

- Hə. Bu, Kabildə olmuşdu. Bir gün bacımı küçədə görüb vurulmuşdu. Onunla

evlənməli idi. Növbəti gün evimizə gəldi, özü ilə birlikdə beş nəfər adamını da gətirmişdi. Özləri özlərinə “buyur keç” dedilər elə bil.

Hamısı uzunboğaz çəkmə

geyinmişdi. - Anası bunu deyəndə başını yelləyib gülmüşdü, sanki Babacan gülməli

bir iş görmüşdü. Amma bu dəfə anası başqa məzəli şeylərə güldüyü kimi gülməmişdi. - O an nənənlə babanın üzünü görmək lazım idi, Adil.

Anasının dediyinə görə, Babacan, adamları və ev sahibləri

qonaq otağında

əyləşmişdilər. Onlar söhbət edir, o isə mətbəxdə çay hazırlayırdı. Bir balaca məsələ

vardı, Nərgiz artıq nişanlı idi. Amsterdamda yaşayan əmisi oğlunun sözlüsü idi.

Oğlan orda mühəndislik oxuyurdu. Nişanı pozmayacaqdılar ki! Valideynləri

qonaqlardan bu vəziyyətdə nə edəcəklərini soruşmuşdular.

- Sonra mən içəri girdim, əlimdə çay və şirniyyatla dolu məcməyi vardı.

Stəkanlara çay süzüb masanın üstünə düzdüm. Üzümü çevirib çıxmaq istəyəndə

sənin atan dedi:

- Bəlkə də siz düz deyirsiniz, cənab. Nişanı qaytarmaq düzgün olmaz. Amma

bu biri qızınızın da nişanlı olduğunu desəniz, onda fikirləşəcəm ki, məni başınızdan etmək üçün bəhanə axtarırsınız. - Sonra da güldü.

Beləcə evləndik.

Anası bunu söyləyib yapışqan qabını əlinə almışdı.

- O sənə xoşuna gəlirdi? - Adil anasından soruşmuşdu.

Anası çiyinlərini çəkmişdi.

- Düzünü desəm, onu ilk dəfə görəndə qorxmışdum

- Amma indi onu xoşlayırsan da, düzdü? Onu sevirsen?

- Əlbəttə, sevirəm, - anası demişdi. - Bu nə sualdır?

- Ona ərə gəldiyinə görə peşman deyilsən ki?

Anası yapışqanı əlindən yerə qoyub, cavab verməzdən əvvəl bir qədər susmuşdu.

- Bir bizim həyatımıza bax, Adil. Ətrafına bax. Kim peşman ola bilər? - sakit səslə deyib, Adilin qulağını sığallamışdı. - Həm də ona ərə gəlməsəydin, sən olmazdın.

Adilin anası televizoru söndürüb nəfəsi kəsilə-kəsilə yerdə oturdu, dəsmal ilə

boynunun tərəfini silməyə başladı.

- Bu gün özünə bir iş tapsan yaxşı olar. - Anası gərnəşərək dedi. - Duş qəbul edib yemək yeyəcəyəm. Sonra nənənlə babana zəng etmək istəyirəm. İki gündür onlarla danışmamışam.

Adil köks ötürüb ayağa durdu.

Aşağı mərtəbədə öz otağında Adil on iki yaş tamam olan gün Babacanm ona

bağışladığı “Zidan” yazılı köynəyini geyinib topunu əlinə aldı. Aşağı düşəndə Kəbirin yuxulamış olduğunu gördü. Əlindəki qəzet adyal kimi üstünə örtülmüşdü. Adil

soyuducudan alma şirəsi götürüb çölə çıxdı.

Qapıdan çıxıb, çınqıllı cığırla əsas girişə tərəf getdi. Silahlı gözətçinin durduğu köşk boş idi. Adil gözətçilərin növbəni dəyişmə vaxtlarını bilirdi. Ehtiyatla bayıra çıxıb, arxasınca darvazanı bağladı. Dərhal divarın bu biri üzündə daha rahat nəfəs aldığını hiss etdi. Bəzi günlər evləri ona lap həbsxana kimi gəlirdi.

Evin hasara alınmış hissəsinin arxasında, əsas yoldan qıraqda divarın geniş

kölgəsinin altında bir az gəzişdi. Burda Babacanm böyük bir ərazini əhatə etmiş

meyvə bağı vardı. Atası eyni sıra ilə əkilmiş meyvə ağacları ilə yaman fəxr edirdi.

Burada bir neçə sıra alma, armud, ərik, gilə, əncir, əzgil ağacları əkilmişdi. Atası ilə

birlikdə bağda gəzərkən Babacan onu çiyinə qaldırır, Adil ona yetişmiş meyvələr dərir. Evin hasarı ilə meyvə bağının arasında tala vardı, bağbanlar öz alətlərini yığıb burda saxlayırdılar. Talada yalnız bir dənə yastı kötük vardı, deyəsən, bir vaxtlar nəhəng palıd ağacı olmuşdu. Babacan bir dəfə Adil ilə birlikdə kötüyün içindəki dairələri saymış və bu ağacın çox güman ki, Çingiz Xan ordusunun yürüşünə də şahidlik etdiyini demişdi. Babacan başını kədərlə yelləyərək “bu ağacı kəsən hər kim olubsa, çox axmaq adam olub”, - demişdi.

İsti bir gün idi, günəş tərtemiz mavi səmədan boylanırdı. Səma bir vaxtlar

Adilin karandaşla çəkdiyi şəkillərdəki kimi aydın görünürdü. Əlindəki meyvə şirəsinə ağacın kötüyünün üstünə qoyub topunu çiləməyə başladı. İndiyə qədər ən rekord çiləməyi altmış səkkiz dəfə olmuş, sonra top yerə dəymişdi. Bu, yazda olmuşdu, indi yayın ortası idi, o isə hələ də yeni rekord vurmağa çalışırdı. Çiləməyi iyirmi səkkizə çatanda kiminsə ona baxdığını hiss etdi. Bu, həmin oğlan idi, o gün məktəbin açılışında qoca kişi ilə birlikdə Babacana yaxınlaşmaq istəyən oğlan.

Kərpiclərin kölgəsində çömbəlib oturmuş, günəşdən gözlərini qıymışdı.

- Sən burda neynirsən? - Adil bu sözləri Kəbirin yad adamlarla danışdığı kimi sərt bir səslə deməyə çalışdı.

- Kölgədə oturmuşam, - oğlan dedi. - Gedib xəbər vermə.

- Sənə burda durmaq olmaz, - Adil dedi.

- Heç sənə də olmaz.

-Nə?

Oğlan güldü.

- Heç nə.

O, qollarını yana açıb ayağa durdu. Adil onun ciblərinin dolu olub-olmadığını görməyə çalışdı. Bəlkə də meyvə oğurlamağa gəlmişdi. Oğlan Adilə yaxınlaşıb bir ayağı ilə topu havaya qaldırdı, tələsik iki dəfə çiləyib dabanı ilə Adilə ötürdü. Adil topu tutub qoltuğunun altında saxladı.

- Sizin başkəsən bizi əsas yola göndərdi ki, gedin orda gözləyin. Nə orda

kölgəlik var, nə də göy üzündə bir damcı bulud.

Adil Kəbirin müdafiəsinə qalxmağa borclu olduğunu hiss etdi.

- O, başkəsən deyil.

- Bəs Kalaşnikovu az qala gözümüzə soxurdu? - Üzündə məzəli, tənbel

gülümsəmə ilə Adilə baxdı. Ayağına tüpürdü. - Görürəm kəlləvuranı yaman

bəyənirsən.

Onun nəyi nəzərdə tutduğunu anlamaq üçün Adilə bir qədər vaxt lazım oldu.

- Bircə dəfə səhv etdiyinə görə ona belə demək olmaz. O, hamıdan yaxşıdır.

Oyun meydançasında sehrbaz kimiydi.

- Mən ondan da yaxşısını tanıyıram

- Doğrudan? Kimdir o?

- Maradona.

- Maradona? - Adil qəzəblə dedi. Cəlalabadda ögey qardaşlarından biri ilə də

eyni mövzuda mübahisə etmişdi. - Maradona yalançıdır! "Tanrının əli" yadındadır?

- Onsuz da hamı yalan danışır bir-birini aldadır da.

Oğlan əsnəyib, getmək üçün çevrildi. Adil ilə bir boyda idi, yəqin ki, elə yaşıl olardılar. Amma oğlan nədənsə ondan böyük görünürdü.

Tələsmədən

yeriməyində, hər şey görmüş kimi davranışında sanki mənə heç nə təəccübləndirə

bilməz deyən bir şey vardı.

- Mənim adım Adildir.

- Qulam- Əl verib tanış oldular. Qulam onun əlindən möhkəm yapışmışdı,

ovcu quru və döyənəkli idi.

- Sənin neçə yaşın var?

Qulam çiyinlərini çəkdi.

- On üç yəqin. Bəlkə də on dörd tamam olub.

- Ad gününün nə vaxt olduğunu bilmirsən?

Qulam dişlərini ağartdı.

- Sən isə yəqin ad gününü əzbər bilirsən. Gecə-gündüz neçə gün qaldığını hesablayırsan yəqin.

- Yox. - Adil özünü müdafiə etdi. - Günləri-zadı saymıram

- Gedim daha. Atam tək gözləyir orda.

- Mən elə bildim o sənin babandır.

- Səhv bilmişəm.

- Vuraq? - Adil topa işarə edib soruşdu.

- Penalti?

- Hərəməzə beş dəfə. . Ən yaxşı nəticə göstərən udacaq.

Qulam yenə tüpürdü, gözlərini qıyıb yola baxdı. Sonra yenə Adilə tərəf çevrildi.

Adil onun çənəsinin üzünə görə çox balaca olduğunu sezdi, köpək dişinin üstündən birinin də çıxdığını, özü də qırılıb çürüdüyunü gördü.

Nazik, qısa çapıq sol qaşını iki yerə bölmüşdü. Üst-başı da iy verirdi.

Cəlal abada səfərləri nəzərə alınmasa, Adil iki il idi ki, özü yaşda oğlanla kəlmə kəsməmişdi, o ki qaldı oyun oynamaq olsun. Elə

etiraz edəcəyinə özünü hazırlamışdı ki, Qulam dedi:

- Lənətə gəlsin, niyə də yox? Amma birinci mən başlayacağam

Bir-birindən səkkiz addım aralı qoyduqları iki yekə daşdan darvaza düzəldilər.

Qulam beş dəfə vurdu Bir xal qazandı, iki dəfəsində top qapının

yanından keçdi, qalan iki topu da Adil asanlıqla tutdu Qulamın qapıda durmağı hücumundan da pis idi. Adil dörd xal toplaya bildi. Qulamı aldadıb yanlış tərəfə əyilməyə məcbur etdi.

Təkcə bir dəfə top qapıdan yan keçdi, onu da heç saymaq olmazdı.

- Lənətə gələsən. - Qulam əyilib ovuclarını dizlərinə qoydu.

- Revanş olacaq? - Adil sakit görünməyə çalışır, amma daxilən sevinci aşıb-
daşırdı.

Qulam razılaşdı. Göstərdiyi nəticələr əvvəlkindən də pis oldu. Bu dəfə də cəmi bir xal toplaya bildi, Adil isə beş topun hamısını qapıdan keçirdi.

- Bəsdir daha, nəfəsim kəsilir. - Qulam əllərini havaya atıb dedi.

Kötüyün

üstünə oturdu. Adil topu əlinə alıb Qulamın yanında oturdu.

- Bunlar da bir işə yaramır. - deyib, Qulam cibindən siqaret qutusu çıxardı.

Təkbir siqareti qalmışdı. Kibriti bircə dəfə vurmaqla alışdırdı, tüstünü dalbadal içinə çəkib Adilə də təklif etdi. Adil ona təsir bağışlamaq üçün alıb çəkmək istədi, amma sonra Kəbir və anasının onun üstündən siqaret iyini hiss edəcəyindən

qorxdı.

- Ağıllı adamsan, - deyib, Qulam başını geri atdı.

Bir müddət sakitcə futboldan danışdılar. Qulamın futbol haqqında kifayət

qədər məlumatlı olması Adili təəccübləndirdi. Ən çox sevdikləri futbol matçı və qol hekayətlərini bir-birinə söylədilər. Hər biri özünün sevimli beş futbolçusunun adını çəkdi. Beşlikləri, demək olar ki, eyni idi, sadəcə, Qulam braziliyalı Ronaldonun, Adil isə portuqaliyalı Ronaldonun adını çəkdi. Nəhayət, söhbət 2006-cı ilin final oyununa gəldi. Adil üçün məşhur kəllə vurma hadisəsi ağırlı xatirə idi. Qulam həmin futbol matçına düşərgədən qıraqda, televizor dükanının şüşəsindən

camaatla birlikdə ayaq üstə dayanıb baxdığını dedi.

- Düşərgə?

- Mənim böyüdüyüm yer. Pakistanda.

Adilə Əfqamstana ilk dəfə gəldiyim söylədi. Pakistanda “Calozay” qaçqın

düşərgəsində doğulmuş və indiyə qədər orada yaşamışdı. Calozaym balaca şəhər olduğunu dedi. Çadırlar, palçıq daxmalar, plastmasdan və alüminiumdan

düzəldilmiş evcikləri, dar, çirkli yolları olduğunu danışdı. Onun yaşadığı yer şəhərin düz göbəyində qurulmuş başqa bir şəhərcik idi. Özündən kiçik qardaşları vardı -

Qulam üç yaş böyük idi - hamısının düşərgədə böyüdüyünü dedi. Orda balaca

palçıq daxmada yaşamışdılar. Qardaşları, anası, atası İqbal və atasının anası -

Pərvanə nənəsi vardı. Ayaq açıb gəzməkləri də, dil açıb danışmaqları da orda baş

vermişdi. Orda məktəbə getmişdilər. Əllərinə çubuq, paslanmış velosiped dəmirləri alaraq küçələrdə oynamış, gün batıb, nənəsi onları evə çağırana qədər başqa

qaçqın uşaqlarla küçələrdə oynamışdılar.

- Ora xoşuma gəlirdi, - dedi. - Orda dostlarım vardı. Hamı tanış idi. Orda güzəranımız da yaxşı idi. Amerikada Abdulla əmim var, atamın ögey qardaşı. Onu heç vaxt görməmişəm. Amma o bizə bir neçə ayda bir dəfə pul göndərirdi. O pul bizə kömək olurdu. Çox kömək olurdu.

- Bəs ordan niyə getdiniz?

- Məcbur olduq. Pakistanlılar düşərgəni bağladılar. Əfqanlar Əfqanıstana

getsinlər, dedilər. Sonra əmimin göndərdiyi pulun da arası kəsildi. Ona görə atam dedi ki, ən yaxşısı, geri qayıdıb hər şeyi başdan başlamaqdır. Dedi ki, onsuz da Taliban artıq sərhədi keçib Pakistan tərəfə qaçıb. Dedi ki, biz onsuz da Pakistanda qonaq idik, hətta lazım olduğundan da çox qalmışdıq. Çox pis olmuşdum. Bura. . -

O, əlini havada yellədi. - Bura mənə yad ölkədir. Bizim düşərgədə

əvvəllər Əfqanıstanda olmuş uşaqların heç biri bu ölkə haqqında yaxşı şey danışmırdı.

Adil Qulamın nə hiss etdiyini anladığını demək istəyirdi. Ona Kabil üçün,

dostları üçün, Cəlalabaddakı ögey qardaşları üçün necə darıxdığını danışmaq

istəyirdi. Amma Qulamın ona güləcəyindən ehtiyat edirdi.

- Bilirsən, buralar doğrudan da darıxdırıcıdır, - dedi.

Qulam güldü.

- Mənim dostlarım buranın darıxdırıcı olduğundan şikayət etmirdilər.

Adil onun sözlərində müəmmalı bir tənqid hiss etdi.

Qulam siqaretindən qullab alıb ağızından uzun burumlar buraxdı.

Burumların

yavaş-yavaş yuxarı qalxıb havada yox olmasına tamaşa etdilər.

- Atam mənə və qardaşlarıma demişdi ki, dayanıb Şadbağm havasının,

suyunun dadma bir baxarsınız. Atam burada doğulub, burada böyüyüb. Bizə

deyirdi ki, heç yerdə Şadbağm suyu qədər sərin və şirin su görməzsiniz. Bizə hər zaman Şadbağdan danışdı. Onun danışdığı vaxtlar bura balaca bir kənd imiş.

Danışdı ki, bir üzüm növü var ki, o ancaq Şadbağda bitir, başqa heç yerdə bitmir.

Elə bilərdin cənnətdən danışır.

Adil onun indi harda qaldığını soruşdu. Qulam siqaretinin kötüyünü qırağa

tulladı, göyə baxıb gözlərim qıydı.

- Dəyirmanın yanındakı çöllüyü görmüsən?

-Hə.

Adil onun sözünə davam edəcəyini gözlədi, amma davamı gəlmədi.

- Siz açıq ərazidə qalırsınız?

- Hələlik hə. - Qulam dedi. - Çadır da tapmışıq.

-Ailən burda deyil?

- Yox. Hamısı ya ölüb, ya da çıxıb gediblər. Atamın Kabildə dayısı var idi. Kim bilir, sağdır, yoxsa yox. Nənəmin qardaşı idi, orda varlı bir ailədə işləyirdi. Amma nənəm Nəbi ilə uzun illərdir danışmır, bəlkə də əlli il olar ki, əlaqələri kəsilib. Bir- birinə yad kimidirlər. Əgər atam gedə bilsəydi, onun yanma gedərdi. Amma hər şeyi burda özü eləmək istəyir. Bura onun vətənidir.

Ağacın kötüyü üstündə oturub bir müddət küləyin yarpaqları yelləməsinə

baxdılar. Adil Qulam ilə ailəsinin gecələr çadırda yatdığını düşündü, çöl-biyabanda cövlan edən əqrəblər, ilanlar ağına gəldi.

Adil özü də bilmədi necə oldu ki, ailəsi ilə birlikdə Kabildən bura köçmə

səbəblərim Qulama danışmağa başladı. Bəlkə də Qulamın onun barəsində özündə

waranmış təəssüratı dəyişmək istəyirdi. Sanki malikanədə yaşayıramsa, bu, o

demək deyil ki, qayğısızam, demək istəyirdi. Ya da bəlkə özünü məktəb həyətində, yoldaşlarından daha yaxşı olduğunu sübut etmək istəyən uşaq kimi hiss edirdi.

Bəlkə də sadəcə anlayışa ehtiyacı vardı. Bunu aralarındakı uçurumu qısaltmaq üçün mü edirdi? Özü də bilmirdi. Bəlkə də bunların hamısından bir az var idi.

Qulamın fikrinin onun üçün niyə əhəmiyyətli olduğunu da anlamırdı. Amma bunu

dəqiq bilirdi ki, bu səbəb tez-tez hiss etdiyi yalnızlıq və dosta ehtiyacdən daha artıq bir şey idi.

- Kabildə bizi öldürmək istəyirdilər, Şadbağa ona görə köçdük,

- dedi. - Bir gün bir nəfər motosikletini düz evimizin qabağına sürüb qapımıza güllə yağdırmağa başladı. Onu tuta bilmədilər, amma Allaha çox şükür, heç birimiz yaralanmadıq.

Cavabında nə gözlədiyini özü də bilmirdi, amma Qulamın heç bir şey deməməsi onu təəccübləndirdi. Nəhayət, günün altında gözlərini

qıyıb:

- Hə, bilirəm, - dedi.
- Necə yəni bilirsən?
- Sənin atan burnunu siləndə də aləmə xəbər yayılır.

Boş siqaret qutusuunu əzib cins şalvarının qabaq cibinə soxdu.

- Atanın düşmənləri var, əlbəttə. - Qulam köks ötürüb dedi.

Adil bunu bilirdi. Babacan ona danışmışdı ki, 1980-ci illərdə onunla birlikdə

Sovetlərə qarşı vuruşmuş adamların bəzisi sonradan əlində güc toplayıb pis işlərə

yönəlmişdilər. Onların yolunu azmış adamlar olduğunu demişdi.

Babacan onlara qoşulmaq istəmədiyi üçün ona pislik etmək, adını ləkələmək, şərləmək istəyirdilər.

Atası elə bu səbəbdən Adili hər şeydən təcrid etməyə çalışırdı. Evdə qəzetləri yasaq etmiş, oğluna televizora baxmamaq və internetdən istifadə etməməyi

tapşırmışdı.

Qulam ona tərəf əyilib dedi:

- Deyirlər, özü də yaman əkib-becərir, ha. .

Adil çiyinlərini çəkdi.

- Özün görürsən də, burda necə meyvə bağları salıb. Bir də Helmandda

pambıq tarlası var. Deyəsən, fabrik üçün əkirlər.

Qulam gülümsədi, çürüyən dişləri göründü. Adilin gözlərinin içinə baxdı.

- Pambıq? Aləmsən e, vallah. Sənə sözüm yoxdur daha.

Adil onun nə demək istədiyini başa düşmədi. Ayağa qalxıb topu çiləməyə

başladı.

- Revanş deyə bilərsən?
- Revanş!
- Getdik.
- Mərc gələrəm ki, bu dəfə bircə xal da toplaya bilməyəcəksən.

Bu dəfə gülümsəyən Adil oldu.

- Nədən mərc gələk?
- Bundan asan nə var ki? Zidan köynəyindən mərc gələk.
- Bəs mən udsam? Yox, mən udanda. .
- Sənin yerində olsam, o ehtimal barədə narahat olmazdım

Bir qaçaqaç, qovhaqov düşdü ki, gəl görəsən. Qulam sağa, sola tullanıb Adilin vurduğu bütün topları tutdu. Adil əynindən köynəyi çıxararkən özünü aldanmış

kimi hiss etdi. Bu köynək onun ən sevimli əşyası idi. Uduzduğu köynəyi Qulama verdi. Gözlərinin dolduğunu hiss edib tələsik göz yaşlarını uddu.

Nə yaxşı ki, Qulam qazandığı köynəyi elə onun yanında öz əyninə keçirmədi.

Gedə-gedə çiyini üstündən arxaya baxıb dişlərini ağartdı:

- Atan əslində üç aylığa getməyib, hə?
- Sabah oynayıb səni udacağam - Adil dedi. - Uduzduğum köynəyi qaytaracağam
- O barədə fikirləşərəm

Qulam əsas yola üz tutdu. Çatmağa az qalmış dayandı, cibindən əzilmiş siqaret qutusunu çıxarıb Adilin evinin hasarı tərəfə tolazladı.

Növbəti həftə hər gün səhər dərslərindən sonra Adil topunu götürüb evdən

çıxırdı. İlk iki gün silahlı gözetçilərin növbəni dəyişmə vaxtına salıb gözdən qaça bildi. Üçüncü dəfə isə gözetçi onu gördü və evdən çıxmağa qoymadı. Adil evə

gedib “iPod” və saat ilə qayıtdı. Bundan sonra qarovul meyvə bağından uzağa

getməmək şərti ilə onun evdən çıxıb-girməyinə icazə verdi. Kəbir ilə anasına gəlincə, onlar Adilin bir-iki saatlıq yoxluğunun heç fərqi də varmırdılar. Belə böyük evdə

yaşamağın üstünlüklərindən biri də bu idi.

Adil evin arxasında, köhnə ağac kötüyünün yanında təklikdə oynayır və

Qulamın gələcəyinə ümid edirdi. Topunu çiləyərək əsas yola, sonra göydə döyüş

təyyarəsinin cızdığı xəttə baxır, xırda çay daşlarını götürüb ora- bura atırdı. Axırda topunu da qoltuğuna vurub evə tərəf yollanırdı.

Sonra bir gün əlində kağız torba ilə ona tərəf gələn Qulamı gördü.

- Sən harda idin?

- İşləyirdim, - Qulam dedi.

Atası ilə birlikdə bir neçə günlük iş tapdıqlarını, kərpic kəsdiklərini danışdı.

Qulamın işi əhəng məhlulu qarışdırmaqdan ibarət imiş. Vedrə- vedrə su aparıb-

gətirdiyini, özündən də ağır daş və qum daşdığını dedi. Əl arabası ilə əhəng məhlulu daşdığını, ona əvvəl su, sonra qum qatmağını, ovulmayan maddəyə

çevrilməyini, bərkiməyini danışdı. Əl arabasını kərpicənlərə tərəf sürdüyünü, sonra hər şeyi yenidən başladığını danışdı. Ovcunu açıb Adilə döyənəklərini göstərdi.

- Vay, vay, - belə axmaq reaksiya verdiyinə təəssüflənsə də, Adilin ağlına

başqa söz gəlməmişdi. Əl əməyi ilə son dəfə üç il bundan qabaq, meyvə bağında bir neçə alma tingi əkərkən məşğul olmuşdu. Kabildəki evlərində bağbana kömək etmişdi.

- Sənə sürprizim var, - Qulam bunu deyib, torbadan Zidan sviterini çıxarıb

Adilin üstünə atdı.

- Başa düşmürəm, - Adil həm təəccüblənmiş, həm də həyəcanlanmışdı.

- O gün bu köynəyi bir oğlanın əynində gördüm - Qulam bunu deyib, barmaqları ilə topu ona atmasını işarə etdi. Danışa-danışa topu çiləməyə başladı. -

Təsəvvür edirsən? Gedib yaxınlaşdım və dedim: “Bura bax, bu ki, mənim dostumun köynəyidir”. Durub üzümə baxdı. Uzun sözün

qıyası, məsələ həll olundu. Elə elədim

ki, axırda özü yalvardı ki, sən Allah, götür apar. - Ayağı ilə topu tutdu, Adilə baxıb güldü. - Hə, düzdür, köynəyi iki gün qabaq ona elə özüm satmışdım

- Düz hərəkət eləməmişən. Satmısansa, deməli, onundur.

- Nədir, istəmirsən? Mən o boyda əziyyət çəkib bunu sənə gətirmişəm Elə bilirsən dinməz-söyləməz qaytardı? O da mənə bir-iki yumruq ilişdirdi.

- Yenə də. . - Adil dodaqaltı dedi.

- Özüm də səni aldadıb bunu udmuşdum Sonra da pis oldum İndi isə köynəyini geri aldın. O ki qaldı mənə. . - deyib ayağını göstərdi. Adil onun təzə

mavi-ağ rəngli idman ayaqqabıları geydiyini gördü.

- Bəs o biri oğlan necə oldu? - Adil soruşdu.

- Yaşayacaq, narahat olma. - Qulam dedi. - Biz elə belə durub çənə döyəcəyik, yoxsa oynayacağıq?

- Atan da burdadır?

- Bu gün yoxdur. Kabildə məhkəməyə gedib. Gəl, getdik.

Bir müddət topun dalınca qaçıb oynadılar. Sonra isə gəzməyə getdilər.

Adil

gözətçiyə verdiyi sözü unudub meyvə bağından uzaqlaşdı. Ağacdən əzgil dərib yedilər. Adilin mətbəxdən özü ilə gətirdiyi soyuq "Fanta"dan içdilər.

Tezliklə hər gün görüşməyə başladılar. Topla oynayır, ağac sıraları arasında bir-birinin dalınca qaçırdılar. İdmandan, kinolardan söhbət edir, danışmağa bir şey tapmayanda Yeni Şadbağm yollarına, uzaq təpələrə, ondan da uzaqda görünən

dumanlı silsilə dağlara tamaşa edirdilər. Bu, özü də pis deyildi.

Adil hər gün Qulamın çirkli yolda görünməsini, möhkəm, özünə inamlı səslə

danışmasını səbirsizliklə gözləyirdi. Dərs vaxtı fikri yaymır, Qulam ilə oynayacağı oyunları, edəcəyi söhbətləri düşünürdü. Qulamı itirməkdən qorxurdu. Qulamın

atası İqbalın burda davamlı iş yeri, ya da yaşamaq yeri tapmayacağımdan, başqa şəhərə, bəlkə də başqa ölkəyə köçəcəklərindən qorxurdu. Qaçılmaz olan vidalaşmaya hazır olmağa çalışırdı.

Bir gün ağac budağında oturarkən Qulam ona sual verdi:

- Adil, sən heç qızla bir yerdə olmusan?
- Yəni..
- Hə də, onu deyirəm

Adil qulaqlarının qızardığını hiss etdi. Bir an yalan söyləyib, “hə” demək istədi, amma Qulamın yalanının üstünü açacağından qorxdı.

- Bəs sən olmusan? - deyə dodaqaltı soruşdu.

Qulam siqaret yandırıb birini Adilə təklif elədi. Bu dəfə Adil aldı, amma əvvəlcə

çiyini üstündən çevrilib, gözətçinin onlar tərəfə baxmadığına, Kəbirin bayıra çıxmadığına əmin oldu. Siqareti nəfəsinə çəkən kimi onu uzun öskürək tutdu.

Qulam gülümsəyib onun kürəyini döyəclədi.

- Hə, olmusan, yoxsa yox? - deyə Adil öskürəkdən gözləri yaşarmış halda soruşdu.

- Düşərgədə bir dostum vardı. - Qulam pıçıltılı səslə dedi. - O, məndən böyük idi, məni özü ilə Peşavardakı fahişəxanaya aparmışdı. Sonra olanları ona danışdı. Balaca, çirkli bir otaq. Narıncı pərdələr, çatlamış

divarlar, tavandan asılan tək lampa. Otaqda oyan-buyana qaçan siçovul. Bayırda daşlar üstündə atılıb-düşən at arabasının,

hərəkət edən maşınların səsi. Döşəyin üstündə oturmuş gənc qız əlindəki boşqabdan biryani yeyir, ifadəsiz gözlərlə ona baxırdı. Otaq yarımqaranlıq olsa da, qızın qəşəng üzü olduğunu və elə təxminən özü yaşda olduğunu hiss etmişdi. Əlindəki qabdan düyünü lavaş ilə siyirib yemiş, boşqabı qırağa itələmiş, sonra yerinə uzanmışdı. Əllərini şalvarına silib şalvarı aşağı çəkmişdi.

Adil bütün bunları başı fırlanmış, ağzı açıq halda dinləmişdi. Onun

heç vaxt belə dostu olmamışdı. Qulam dünyanın o üz, bu üzünü Adilin özündən böyük olan ögey qardaşlarından da yaxşı bilirdi. Elə Adilin Kabildəki dostları da məmur, nazir balaları idi. Onların hamısı elə Adil kimi bir həyat yaşayırdılar. Qulamın öz həyatından Adilə danışdığı çətin, qorxulu, sonu nə olacağı bilinməyən bir həyatın anları idi, amma burda həm də macərə vardı. Onun həyatı Adilinkindən dünyalarca uzaq idi, baxmayaraq ki, özü indi yanında durmuşdu, burnunun dibindəydi.

Qulamın hekayələri qarşısında Adilin həyatı özünə son dərəcə darıxdırıcı görünürdü.

- Deməli, edə bildin? Onunla yatdınız?

- Yox, çay içib Rumidən danışdıq. Sən necə bilirsən?

Adil qızardı.

- Necə idi?

Amma Qulam artıq mövzunu dəyişmişdi.

Onların söhbəti həmişə belə olurdu. Qulam bir hekayə danışmağa başlayır,

Adilin marağını bütövlüklə özünə çəkir, sonra isə hekayəni də, Adili də havada asılı vəziyyətdə qoyub başqa mövzuya keçirdi.

Bu dəfə də danışmağa başladığı söhbəti sona çatdırmadan başqa bir söhbətə

keçdi.-Nənəm danışdı ki,əri Sabur, yəni mənim babam bir dəfə bu ağac haqqında ona bir hekayə danışmış. Əlbəttə, bu hekayəni ağacı kəsməzdən çox əvvəl

danışmış. Babam bunu onlara uşaq ikən nəql edibmiş.

Söyləyibmiş ki, əgər bir arzun varsa, bu ağacın altında diz çöküb

deməlisən. Əgər ağac arzunu yerinə yetirməyə

razı olsa, başına düz on dənə yarpaq töküləcək.

- Mən heç vaxt belə bir şey eşitməmişəm -Necə eşidə bilərdin ki?

Qulamın nə dediyi Adilə birdən çatdı.

- Dayan görüm Deməli, bizim ağacı sənənin baban kəsib?

Qulam gözlərim ona çevirdi.

- Sizin ağacı? Bu, sizin ağacımız deyil ki.

Adil gözünü döydü.

- O nə deməkdir?

Qulam gözlərini Adilin üzünün daha da dərinliyinə zillədi. Birinci dəfə idi ki, Adil dostunun üzündə həmişəki canlılığını, nadinlik edəcəyim nişan verən gülüşünü görmürdü. Üzü dəyişmişdi, indi böyük adama oxşayır, onu qorxudurdu.

- Bu, bizim ailənin ağacı olub. Bura da atamın torpağı idi. Nəsillərdən bəri bura bizim olub. Sənin atan bu malikanəm bizim torpağımızda tikib. Biz müharibə vaxtı Pakistanda ikən düzəldib buram.

Barmağım meyvə bağına tuşladı.

- Bunları görürsən? Buralar da camaatın evləri idi. Atan isə o evləri yerlə

yeksan edib. Atamın doğulduğu, böyüdüüyü evi də dağıdıb.

Adil gözünü döydü.

- Bu torpaqları özününkü elan edib yerində malikanə tikib, - bunu deyib, barmağını rişxənd edən bir təzədə evə tuşladı. - Yerində bax bunu tikib.

Ürəyi bulanıb az qala ağzından çıxan Adil dedi:

- Mən elə bilirdim biz dostuq. Belə qorxunc yalanları niyə uydurursan?

- Səni aldadıb köynəyini aldığım gün yadımdadır? - Qulam soruşdu. -

Az

qalmışdı ağlayasan. Yox demə. Özüm gördüm Bir köynəyin üstündə az qala

ağlayacaqdın. Bircə köynəyin üstündə. . İndi mənim ailəmin itkisini təsəvvür elə.

Pakistandan qayıdıb avtobusdan düşəndə burada gördüklərini təsəvvürünə gətir.

Sonra da sizin sumağı kostyumlu başkəsən bizi öz ərazimizdən qovdu.

- Mənim atam oğru deyil! Yeni Şadbağda istədiyini adamdan soruşa bilərsən.

Soruş, gör bu şəhər üçün nələr edib. - Bunu deyərək Babacanın məsciddə camaatı qarşılamağını, əlində çay stəkanı və təsbehlə döşəyin üstündə oturmağını xatırladı. Adamlar təntənəli şəkildə sırayla düzülüb içəri keçirdilər. Əlləri palçıqlı kişi, dişləri tökülmiş qadınlar, gənc ikən dul qalmış uşaqlı qadın - hər biri ehtiyac içində olan adamlar, istədiyini demək üçün növbəsini gözləyən sakinlər. İş axtaran, evinin damını təmir etmək üçün borc istəyən, suvarma kanalı üçün pula ehtiyacı olan insanlar. Atasını bir-bir hamısını dinləyib başını tərpedirdi, sanki onların hər biri onun öz ailə üzvü idi.

- Doğrudan? Bəs mənim atamda evin sənədləri hardandır? - Qulam dedi. -

Məhkəmədə hakimə verdiyi sənədləri deyirəm.

- Əgər atan Babacan ilə danışsa, əminəm ki. .

- Sənin Babacanı onu eşitmək də istəmir. Etdiyini boynuna almır.

Bizim

yanımızdan elə keçir ki, elə bil biz sahipsiz itik.

- Siz it deyilsiniz. - Adil səsinə titrəməkdən saxlamaq üçün səy göstərdi. - Siz leşyeyənsiniz. Kəbir düz deyirdi. Gərək əvvəldən başa düşərdim

Qulam ayağa qalxıb bir-iki addım atdı, sonra dayandı.

- Amma biləsən. Sənə qarşı pis niyyətim yoxdur. Sən hər şeydən bixəbər balaca oğlansan. Gələn dəfə Baba Helmanda gedəndə ona de ki, ordakı fabrikinə

səni də aparsın. Bax gör orda nə əkir. İstəyirsən sənə bir ipucu da verim. Əkdəyi pambıq deyil.

Axşam yeməkdən əvvəl Adil ilıq, sabunlu suda uzanmışdı. Aşağıdan gələn səslərdən Kəbirin köhnə quldur filminə baxdığını anladı.

Axşama qədər içində

daşdığı qəzəb axıb getmişdi. İndi Qulama qarşı sərt davrandığı üçün peşman

olmuşdu. Babacan ona demişdi ki, nə edirsən et, bəzi kasıblar varlılar

haqqında mütləq pis danışacaqdılar. Onlar bunu öz həyatlarından narazı olduqları üçün edirlər. Bunun çarəsi yox idi. Buna təbii bir hal kimi baxmaq lazım idi. “Onları ittiham etməməliyik, Adil”, - Babacan demişdi.

Adil dünyanın kökündən ədalətsiz qurulduğunu anlamayacaq qədər sadələvh

deyildi. Bunu anlamaq üçün yataq otağının pəncərəsindən bayıra baxmaq kifayət idi. Düşünürdü ki, yəqin Qulam kimi adamlara həqiqəti görmək, tanımaq rahatlıq gətirmir. Bəlkə də Qulam kimi adamlar hər yerdə müqəssir axtarırlar. Öz bədbəxtlikləri, çətinliklərinə görə ittiham edə biləcəkləri kimsə, ətdən-sümükdən olan bir adam istəyirdilər. Yəqin elə Babacanm dediyi də doğru idi - onlara ən yaxşı cavab anlayış göstərmək və ittiham etməmək idi. Hətta mümkünsə, yaxşılıqla

cavab vermək lazımdır. Sabun köpüklərinin suyun üzünə qalxıb partlamasına

baxarkən Adil məktəblər, xəstəxanalar tikən atası haqqında belə şayiələrin necə

danışıldığına heyrət etdi.

Qurulananda anası başını vanna otağına saldı.

- Aşağıda yeməyə gəlirsən?

- Ac deyiləm

- Eləmi? - İçəri girib rəfdən bir dəsmal götürdü. - Gəl otur, saçını qurulayım

- Özüm qurulayaram, - Adil dedi.

Anası arxasında durub güzgüdən ona baxdı.

- Adil, sənə nə olub?

Çiyinlərini çəkdi. Anası əlini oğlunun çiyinə qoydu, indicə başını yana əyib yanağını onun əlinə sürtcəyini gözlədi, amma Adil belə eləmədi.

- Ana, sən Babacanm fabrikinə görmüsən?

Anasının bir an duruxduğunu hiss etdi.

- Əlbəttə. Elə sən də görmüsən.

- Şəkillərini demirəm Fabrikin özünü görmüsən? Orda olmusan?
- Orda necə ola bilərdim? - Anası bunu deyib güzgüdə başını yana əydi. -

Helmand təhlükəli yerdir. Atan nə səni, nə də mənə təhlükəli yerlərə aparmaz.

Adil başını tərpətdi.

Aşağı mərtəbədə partlayış və quldurların müharibə səsləri gəlirdi.

Üç gündən sonra Qulam yenə gəlib çıxdı. Adilə tərəf addımlayıb yanında durdu.

- Nə yaxşı ki, gəldin. Gör səninçün nə gətirmişəm - Mübahisə etdikləri

vaxtdan bəri hər gün özü ilə gətirdiyi paltonu ağacın budağından çıxardı. Tünd şokolad rəngində dəridən idi, bəzi hissələri qoyun yunundan idi. Xəz papağını ziqzaqla paltodan ayırmaq olurdu.

Paltonu Qulama uzatdı. - Cəmi bir-iki dəfə

geyinmişəm. Mənə bir az böyükdür. Sənin əyninə yaxşı olar.

Qulam yerindən tərpənmədi.

- Dünən avtobusa minib Kabildəki məhkəməyə getdik, - dedi. - Tap görüm,

hakim bizə nə dedi? Dedi ki, bizə pis xəbərləri var. Dedi kiçik bir yanğın olub.

Atamın evə dair sənədləri məhkəmədə yanıb. Vəssalam Sənədləri yox elədilər.

Adilin paltonu tutduğu əli yavaşca yanma düşdü.

- Hakim dedi ki, indi bu kağızlar daha yoxdur deyə, əlimizdən heç nə gəlmir.

Hakim qoluna nə taxmışdı, bilirsən? Qolunda təptəzə qızıl saat vardı.

Atam hakimi keçən dəfə görəndə qolunda saat yox idi.

Adil gözlərini döydü.

Qulam qəzəbli baxışlarını paltoya çevirdi. Baxışları kəsici, ağır idi.

Bu baxışlarla onu utandırmaq istəyirdi. İşə yaradı. Adil geri çəkildi.

Əlindəki palto birdən-birə

palto olmaqdan çıxıb, rüşvət təklifinə çevrildi.

Qulam fırlanıb geri çevrildi, tələsik, çevik addımlarla əsas yola tərəf tələsdi.

Qayıtdığı günün axşamı Babacan evində qonaqlıq verdi. Adil yerə sərilmiş uzun yemək süfrəsinin başında atasının yanında oturmuşdu. Bəzən Babacan yerdə

oturar, yeməyi də barmaqları ilə yeyərdi. Bu hal, əsasən, cihad savaşında onunla birlikdə döyüşmüş dostları qonaq gələndə baş verirdi. “Yerdə oturub yemək mənə

mağara illərimizi xatırladır”, - deyərək zarafat edərdi. Qadınlar isə qonaq otağında masanın ətrafında oturub çəngəl-bıçaqla yemək yeyirdilər. Adilin anası başda oturmuşdu. Adil onların səslərinin mərmər divarlarda əks-səda verməsinə qulaq asırdı. Qonaqlardan kök ombalı, uzun saçlarını qırmızı rəngə boyamış qadın

Babacanm dostlarından biri ilə nişanlı idi. Bu gün fotokamerasını açıb, Adilin anasına Dubayda gəlin geyimləri satılan dükanda çəkirdikləri şəkilləri göstərmişdi.

Yeməkdən sonra çay içən zaman Babacan öz bölməsinin Sovet qoşunlarının şimal dərəsinə hücumunun qarşısını almaqlarından danışırdı. Hamı diqqətlə qulaq asırdı.

- Onlar ölüm zonasına daxil olanda, - Babacan fikirli halda Adilin saçlarını sığallayaraq dedi, - biz atəş açdıq. Qabaqda gələn maşını, sonra isə arxadan gələn bir neçə “Jeep”i vurduq. Düşündüm ki, indi geri çəkiləcək, ya da qaçacaqlar. Amma bu fahişə balaları dayandılar, sonra aşağı enib bizi gülləyə tutdular. Təsəvvür edirsiniz?

Otaqda pıçıltı eşidildi. Başlarını yellədilər. Adil bilirdi ki, otaqdakı kişilərin ən az yarısı keçmiş mücahiddir.

- Biz sayca onlardan çox idik, bəlkə də onlardan üç dəfə artıq idik, buna

baxmayaraq, ağır artilleriyaları sayəsində tezliklə onlar bizə hücum etməyə

başladılar! Bizim meyvə bağlarındakı mövqelərimizi gülləyə tutmuşdular. Tezliklə

adamlar qaçıb dağılışdılar. Biz qaçırdıq. Mən idim, Məhəmməd idi - soyadı

yadımda deyil, bir də o biri yoldaşımız - bir yerdə üzümlükdən keçirdik. Bu, uzanıb sarmaşan üzümlüklərdən yox, elə necə gəldi bitən üzüm ağaclarından idi. Hər tərəfdən güllələr yağır, biz də canımızı qurtarmaq üçün qaçırdıq. Birdən-birə ikimiz də ilişib yığıldıq. Sonra mən ayağa qalxıb qaçmağa davam etdim, amma soyadını

unutduğum Məhəmmədlə o biri yoldaşımız gözə dəymirdi. Geri çevrilib qışqırdım:

“Qalx ayağa, ay eşşək!”

Babacan söhbətinə dramatik effekt vermək üçün ara verdi. Gülməyini saxlamaq üçün yumruğunu ağzına apardı.

- Sonra isə ayağa qalxıb qaçmağa başladı. Fahişə balası, bu basabasda qucağına üzüm yığmışdı! Təsəvvür edirsiniz? Qoltuqları üzümlə dolu idi!

Otaqdan gülüş qalxdı. Adil də güldü. Atası oğlunun kürəyini sığallayıb onu

özünə tərəf çəkdi. Kimsə başqa bir əhvalat danışmağa başladı. Babacan əlini uzadıb boşqabının yanındakı siqareti götürdü. Siqaretini yandıra bilmədi, çünki elə o an evdən qırılan şüşə səsi gəldi.

Yemək otağından qadınların çığırtısı eşidildi. Çəngəl, ya da yağ bıçağı idi - yerə

düşüb cingildədi. Kişilər dərhal ayağa qalxdılar. Azmaray ilə Kəbir əllərində silah qaçaraq otağa girdilər.

- Səs girişdən gəldi, - Kəbir dedi. Bu sözü deyər-deməz yenə şüşə qırıldı.

- Cənab Komandır, burda gözləyin, biz yoxlayaq, - Azmaray dedi.

- Elə bircə o qalmışdı! - Babacan dedi. - Öz damımın altında qaçıb gizlənən

deyiləm

Dəhlizə üz tutdu. Adil, Azmaray, Kəbir və qalan kişilər də ardınca getdilər.

Kəbir yolüstü qışda ocaq qurdaladıqları maşanı da özü ilə götürdü. Adil anasının da qaçaraq onlara qoşulduğunu gördü, rəngi ağarmışdı. Onlar foyeyə çatanda daş

parçası pəncərəni bir daha qırıb onlara tərəf gəldi, şüşələr çilik-çilik olub yerə

töküldü. Qırmızısaç, nişanlı qadın çığırdı. Küçədən bağırtdı eşidildi.

- Bunlar gözətçinin yanından necə keçiblər? - Adilin arxasından kimsə dedi.

- Cənab Komandir, yox! - Kəbir bağırtdı. Babacan isə artıq qapını açmışdı.

Axşam düşürdü, amma yay olduğu üçün hava hələ solğun sarımtıl rəngə

çalırdı. Adil uzaqda Yeni Şadbağın evlərindən gələn işıqları gördü, camaat ailəsi ilə

birlikdə şam yeməyinə hazılaşırı. Üfüqdə təpələr qaralırdı, tezliklə bütün

boşluqları qaranlıq tutacaqdı. Qapının ağzında həmin qoca kişi dayanmış, hər əlində bir daş tutmuşdu. Hava hələ onu görünməz edəcək qədər qaralmamışdı.

- Onu yataq otağına apar. - Babacan çiyini üzərindən Adilin anasına dedi. - Tez ol! Anası Adilin çiyinlərindən tutub dəhlizdən keçirdi, yuxarı, Babacan ilə özünün yataq otağına apardı. Otağa girib qapını açarlardı, pərdələri aşağı saldı. Televizoru yandırıp Adili çarpayuya apardı, ikisi də oturdular. Ekranı uzun köynək-şalvar geyinmiş, başlarına toxunma papaq qoymuş iki ərəb yük maşınının üstündə işləyirdilər.

- Qoca kişiyyə neyləyəcək? - Adil əsə-əsə soruşdu. - Ana, ona neyləyəcək?

Başını qaldırıp üzünə baxdı, anasının üzündən bulud keçdiyini gördü. Elə o an anasının ona mütləq yalan deyəcəyini anladı.

- Onunla damşacaq. - Anası dedi. - Ordakı kim olursa olsun, məsələni

aydınlaşdıracaq. Sənin atan həmişə belə edir. Məsələni

aydınlaşdıracaq.

Adil başım yellətdi. Hıçqırır, ağlayırdı.

- Neyləyəcək, ana? O kişiyyə neyləyəcək?

Anası eyni sözləri təkrar edirdi. Hər şey yaxşı olacaq, qorxulu heç nə baş

verməyəcək, heç kəs inciməyəcəkdi. Amma anası bunu nə qədər çox deyirdisə,

Adil bir o qədər çox hıçqırırdı. Axırda yorulub anasının qucağında yuxuya getdi.

“Səbiq Komandır sui-qəsdən döndü”.

Adil məqaləm atasımnış otağında, onun kompüterində oxudu. Yazıda hadisənin “qəddar” olduğu qeyd edilmiş, sui-qəsdə cəhd edən Talibənlə əlaqəsi olduğu güman edilən keçmiş qaçqın olduğu deyilirdi. Məqalənin ortasında

atasından sitat gətirilmiş, “Ailəm üçün, xüsusilə də balaca, məsum oğlum üçün narahatlıq keçirdim”, - yazılmışdı. Məqalədə sui-qəsdə cəhd edən nə adı, nə də

başına nə gəldiyi qeyd olunmamışdı.

Adil kompüteri söndürdü. Onun kompüteri yandırmasına icazə yox idi, atasının iş otağına girməklə qadağanı pozmuşdu. Bir ay qabaq olsa, buna cəsərət etməzdi.

Öz otağına keçib yatağında uzandı, köhnə tennis topunu divara vurmağa başladı.

Damp! Damp! Damp! Tezliklə anası başını qapıdan içəri salıb səsküyü kəsməsini əvvəl xahiş, sonra tələb etdi. Qulaq asmadı. Anası qapının ağzında bir az ləngiyib getdi. Damp! Damp! Damp!

Üzdə heç nə dəyişməmişdi. Adilin gündəlik gördüyü işlərə baxılsa, yenə əvvəlki adətlərinə, normal ritminə qayıtmışdı. Eyni saatda oyanır, yuyunur, valideynləri ilə

birlikdə yemək yeyir, dərs oxuyurdu. Nahardan sonra yerinə uzanır, Kəbirlə birlikdə

kinoya baxır, ya da video oyunlarından birini oynayırdı.

Amma heç nə əvvəlki kimi deyildi. Ona qapını aralayan Qulam ola

bilərdi,
amma onu içəri salan Babacan olmuşdu. Adilin başındakı hərəkətsiz
ötürücülər işə
düşmüşdü. Elə bil bir gecənin içində onun daxilində köməkçi hiss
əmələ gəlmiş, illərdir səssizcə üzünə baxan şeylərin mənasını
anlamağa başlamışdı. Məsələn, anasının içində öz sirlərilə yaşadığını
anlamışdı. Hər dəfə anasına nəzər salanda bu sirlərin onun üzündə
canlandığını görə bilirdi. Öz bildiklərini Adildən necə
gizləməyə çalışdığını görürdü. Anasının da özü kimi daxilində
gizlədiyi, qapısını bağlayıb qarşısında keşik çəkdiyi sirləri olduğunu
gərə bilirdi. Ömründə ilk dəfə
atasının malikanəsinə qorxunc, həqarətli, ədalətsizlik abidəsi kimi
baxırdı, çox güman ki, bu malikanə qıraqdan baxanlara həmişə belə
qorxunc görünmüşdü.
Başqalarının atasını razı salmaq cəhdlərində indi qorxu olduğunu
sezirdi. Babacana qarşı göstərdikləri ehtiramın arxasında məhz qorxu
yatdığını anlayırdı. Bütün bunları artıq başa düşdüyünü Qulam
görsəydi, yəqin ki, onunla fəxr edə bilərdi. İlk dəfə idi ki, Adil onun
həyatını idarə edən daha böyük işlərdən agah olmuşdu.
Bir insanın daxilində yaşayan və bir-birinə dəhşətli dərəcədə zidd olan
həqiqətləri görməyə başlamışdı. Təkcə atasının, anasının, Kəbirin
daxilindəki deyil, öz içindəki təzadları da görürdü.
Bu son kəşfi Adili hamısından çox təəccübləndirmişdi. Atasının
etdiklərinin üstünün açılması - əvvəlcə cihad, sonra “verdiyin
qurbanların ədalətli mükafatı”
adlandırıdığı işlər Adilin ayağının altındakı torpağı yerindən
oynatmışdı. Bir müddət belə davamətmişdi. Daşların evin şüşələrini
qıraraq içəri tökülməsindən sonra Babacan hər dəfə içəri girəndə
Adilin mədəsi bulanırdı. Atasının telefonda kiməsə
bağırıldığını, hamamda zümzümə etdiyini eşidəndə sanki onurğasının
əzildiyini, boğazının quruyub onu incitdiyini hiss edirdi. Atasını
axşamlar onu öpüb şirin yuxu arzulayanda az qalırdı sıçrayıb geri
çəkilsin. Kabuslar görürdü. Meyvə bağının qırağında durduğunu,

ağacaların arasında çapmaq səsinin gəldiyini, qalxıb düşən dəmirin parıltısını görür, ət və sümüyə dəyən zərbə səsi eşidirdi. Bu yuxulardan boğazında ilişib qalmış hayqırtı ilə oyanırdı. Bəzən dayanıb-durduğu yerdə onu ağlamaq tuturdu.

Amma yenə də. .

Yenə də. .

Başqa bir şey də baş verirdi. Son vaxtlar öyrəndikləri ağılından çıxmamışdı,

sadəcə, bilikləri indi özünə yoldaş tapmışdı. İndi tamam başqa, bildiklərinə müxalif olan bir fikir şüurunda özünə yer eləmişdi. Bu anlayış ondan əvvəlkinin yerini tutmur, sadəcə, onun yanında özünə yer edirdi. Öz daxilindəki daha əziyyətli bir məkan ilə tanış olurdu. Daxilində açılmış yeni məkan ilk vaxtlar ona yaş köynək kimi narahat gələn yenilikləri, kəşfləri indi yavaş-yavaş qəbul edirdi. Adil hiss edirdi ki, sonda anası kimi o da hər şeyi qəbul edəcək. Əvvəllər anasına acıqlanardı. İndi isə onu bağışlayırdı. Bəlkə də hər şeyi ərindən qorxduğu üçün qəbul etmişdi. Ya da içində yaşadığı dəbdəbəli həyatın qarşılığında bütün bunlara razı olmuşdu. Anası da bütün bunları elə eyni səbəbdən qəbul etmişdi - məcbur olduğu üçün. Nə seçimi vardı ki? Nə Qulam öz həyatından qaça bilərdi, nə də Adil. İnsanlar ən ağıla gəlməz şeylərlə yaşamağa alışmışdılar. Bu, onun həyatı idi. Bu, onun anası idi. Onun atası idi. Əvvəllər bilməsə də, bu, onun özü idi.

Adil bilirdi ki, artıq atasını bir vaxtlar olduğu kimi sevə bilməyəcək. Atasının qollarında uzanıb, bir vaxtlar olduğu kimi, rahat yata bilməyəcək. İndi bu ağıla gəlməz idi. Amma artıq onu yenidən sevməyə çalışacaqdı, düzdür, bu, çətin və mürəkkəb bir iş olacaqdı. Adil qurbağa kimi sıçrayaraq öz uşaqlığından çıxdığını görə bilirdi. Tezliklə böyük adam olacaqdı. Böyümək qəhrəman olmaq kimiydi. Bir dəfə atası demişdi ki, qəhrəman kimi ad çıxardınsa, qəhrəman kimi də öləcəksən.

Həmin gecə yerində uzanıb, sabah, ya o biri gün, ya da gələn həftə Qulamin

ona yanında yaşadıklarını dediyi dəyirmanı tərəf gedəcəyini düşündü. Düşünürdü ki, gedib oranı boş görəcək. Qulam, anası, qardaşları, nənəsi, bütün ailəsinin var-yoxunu yığışdırıb, özlərinə yer tapmaq üçün tozlu yollara düşdüyünü görəcəkdi.

İndi Qulam ailə başçısı idi. İşləməli olacaqdı. Öz cavanlığını arx təmizləyərək, xəndək qazaraq, kərpic kəsərək, torpaqda işləyərək keçirəcəkdi. Yavaş-yavaş

Qulam Adilin əkin sahələrində gördüyü sərt üzlü adamlara çevriləcəkdi.

Adil orada bir qədər dayanacağım və Yeni Şadbağdan görünən təpələrə, dağlara baxacağım düşünürdü. Orada dayamb əlini cibinə salacaq, bir neçə gün qabaq meyvə bağında gəzərkən tapdığı yarı bölünmüş, şüşəsi hörümçək toru kimi çatlamış, qulağın üstünə keçirilən hissəsində qurumuş qan olan eynəyi çıxaracaqdı.

Eynəyi xəndəyə tullayıb geri qayıdanda ruhuna hakim kəsiləcək hissiyyat, əsasən, rahatlıq olacaqdı.

Səkkiz 2010-cu ilin payızı

Bu axşam xəstəxanadan evə qayıdanda yataq otağımdakı şəhər telefonunda

Taliadan ismaric olduğunu gördüm Ayaqqabılarımı soyunub iş stolumun arxasına keçərək ismarıcı dinlədim Soyuqladığımı deyir, özü də əmindir ki, xəstəlik ona anamdan keçib. Sonra mənim halımı xəbər alır. Kabildə işlərimin necə getdiyini soruşur. Sonda telefonun dəstəyini yerə qoymazdan əvvəl deyir: “Odi bütün gün sənə zəng etməməyindən şikayətlənir. Özü sənə demir. Ona görə də mən xəbər verirəm Anana zəng et, ay eşşək. İsa xatirinə, anana zəng et, Markos”.

Gülümsəyirəm

Talia. . Uzun illər əvvəl Talianm Tinosda dəniz qırağında çəkdiyim şəklini iş

stolumun üstünə qoymuşam Şəkildə daşın üstündə oturub, arxası kameraya

düşüb. Şekli çərçivəyə salmışam, amma diqqətlə baxan olsa, şəklin sol küncündə

tünd qəhvəyi ləkəni görə bilər. Bir neçə il bundan əvvəl başdan xarab bir italyan qız bu şəkli yandırmaq istəmişdi.

Laptopu yandırıb, keçən günün qeydlərini köçürürəm Otağım ikinci mərtəbədə yerləşir, bu mərtəbədə üç yataq otağı var. 2002-ci il ilk dəfə Kabilə

gəldiyim vaxtdan bəri bu evdə yaşayıram İş stolum aşağı bağçaya açılan

pəncərənin önündədir. Pəncərədən ev sahibi Nəbi ilə birlikdə bir neçə il əvvəl əkdiyimiz əzgil ağacları görünür. Burdan bir vaxtlar Nəbinin yaşadığı daxmanın arxa divarını da görmək olur. İndi oralar yenidən rəngləyib. Nəbi vəfat edəndən sonra onun daxmasını danimarkalı bir oğlana vermişəm, oğlan yerli ali məktəblərə

informasiya texnologiyaları ilə bağlı yardım göstərir. Sağ tərəfdə isə 1940-cı il istehsalı olan “Chevrolet” durur. Bu, Süleyman Vəhdətinin maşını olub. Uzun

illərdir ki, burda hərəkətsiz durmaqdan paslanıb, yosun bağlamış daşa bənzəyir.

Dünən yağan qar maşının üstünü örtüb. Qarı belə erkən gözləmərdik. Nəbidən

sonra bir ara maşını birtəhər sürüyüb Kabildəki maşın zibilliyinə aparmağı düşündüm, amma sonra ürəyim gəlmədi. Bu maşın evin keçmişinin, bütünlükdə tarixinin əhəmiyyətli parçasıydı, ona görə ata bilmədim

Qeydlərimi bitirib saatıma baxıram Saat artıq onun yarısını göstərir. İndi

Yunanıstanda axşam saat yeddidir.

“Anana zəng et, ay eşşək”.

Anama bu axşam zəng etməliyəm, bu işi artıq uzatmaq olmaz. Taba elektron

məktublarının birində anamın gündən-günə daha tez yatdığını yazmışdı. Dərindən nəfəs alıb özümü toplayıram Telefonun dəstəyini qaldırıb nömrəni yığıram

Taba ilə 1967-ci ilin yayında - mən on iki yaşında ikən tanış

olmuşduq. Anası Madlen ilə birlikdə anama və mənə baş çəkmək üçün Tinosa gəlmişdilər. Anamın adı Odeliyadır. O, mənə danışmışdı ki, rəfiqəsi Madlen ilə on beş ildir görüşürlər.

Madlen on yeddi yaşında adanı tərk edib Afinaya getmiş, qısa bir müddətdə az tanınmış aktrisaya çevrilə bilmişdi.

- Mən onun aktrisa olduğunu öyrənəndə təəccüblənmədim, - anam demişdi.

- Hamını heyran edən bir görünüşü vardı. Onunla görüşəndə özün buna şahid olacaqsan

Anamdan rəfiqəsi haqqında əvvəllər mənə niyə danışmadığını soruşanda demişdi:

- Danışmamışam? Əminsən?

- Əminəm, - deyə cavab vermişdim

- Elə bilirdim danışmışam, - anam bunu deyib, sonra əlavə etmişdi: -

QIZI

Taliaya qarşı diqqətli olmalısan. Başına qəza gəlib. Onu it qapıb. Çapıǵı var.

Anam bundan artıq heç nə deməmiş, mənə isə yalnız gözləmək qalmışdı.

Anamın qız haqqında danışdıqları Madlenin kino və səhnə keçmişinə maraǵımı

artırdı. Əgər anam belə deyirsə, deməli, qüsuru böyük və görünən yerdə idi. Qeyri-sağlam bir şövqlə qızın çapıǵını görməyə can atırdım

- Madlen ilə kilsədə dua edərkən tanış oldum, - anam demişdi.

O gündən ayrılmaz rəfiqə olmuşdular. Sınıfdə parta altında, tənəffüs vaxtı,

kilsədə olarkən həmişə əl-ələ tutmuş, arpa sahələrində gəzib-dolaşmışdılar.

Ömürlük bacılıq olacaqlarına and içmişdilər. Hətta ərə gedəndən sonra da bir-birinə yaxın yerdə yaşayacaqlarına söz vermişdilər. Yan-yana evlərdə yaşayacaq, ikisindən birinin əri başqa yerə köçmək istəsə, dərhal boşanacaqdılar. Anam

bunları danışdıqca gülümsədiyini sezmişdim, sanki gənc və səfeh olduqları bir vaxtda bağlanan əhd-peymanə indi rişxəndlə baxırdı. Amma bundan başqa anamın üzündə sözsüz bir inciklik də hiss etmişdim. Təbii ki, anam məyus olduğunu etiraf etməyəcək qədər qürurlu idi.

Madlen indi zəngin və özündən yaşca çox böyük bir adamla evlidir.
Əri cənab

Andreas Gianokos bir neçə il əvvəl Madleni ikinci dəfə filmə çəkdi. Bu, onun son filmi olacaqdı. İndi əri inşaat biznesində işləyirdi, Afinada böyük firması vardı.

Madlen cənab Gianakos ilə küsülü idi, dalaşmışdılar. Bunu mən anamdan yox,

Madlenin öz gəlişini xəbər verən gizli və tələsik yazılmış məktubundan öyrənmişdim “Andreas, onun sağçı dostları və dinlədikləri hərbi musiqi mənə çox yorur.

Ağzımı yumub otururam Onlar bu hərbi başkəsənləri tərifləyib, bizim demokratiyaya rişxənd edəndə də heç nə demirəm Əminəm ki, narazı bir söz

desəm, mənə kommunist anarxiyaçı olmaqda ittiham edəcəklər. İnan ki, elə olsa, heç Andreasm ad-sanı da mənə məhbəsdən qurtara bilməz. Özü də mənə xilas

etmək üçün heç barmağını da tərptəməz. Bəzən mənə elə gəlir ki, bilərəkdən mənə özümü şübhə altına salacaq bir hərəkət etməyə təhrik edir. Ah, əziz Odi, bir biləydin sənənlə birlikdə olmaqçünnecə darıxmışam .”.

Qonaqlarımız gələn gün anam evi təmizləmək üçün tezdən oyandı.
Biz təpədə

tikilmiş balaca evdə yaşayırdıq. Tinos adasındakı bir çox evlər kimi bizimki də

daşdan tikilmiş, əhənglə ağardılmışdı. Yastı damı almaz formalı qırmızı kirəmitdən düzəldilmişdi. Yuxarı mərtəbədə anamla mənim yatdığımız balaca otağın qapısı yox idi, dar pilləkən düz otağın girişinə dirənirdi. Amma otağın pəncərəsi və kiçik eyvanı var idi.

Eyvannın bel hündürlüyündə döymə dəmirdən olan məhəccərindən boylanıb başqa evlərin damını, zeytun ağaclarını, keçiləri, dolama daşlı xiyabanları, alaqağını və təbii ki, Egey dənizini görmək olurdu.

Yayda səhərlər dəniz mavi və

sakit olurdu, günortalar isə şimaldan əsən meh suyun üzündə köpüklü dalğalar əmələ gətirirdi.

Təmizlik işini bitirəndən sonra anam öz bəzəkli paltarını geyinmişdi. Bu paltarı hər il avqustun on beşi - Panagia Evangelistra Kilsəsində Həzrəti Məryəmi yad etdiyimiz gün geyinərdi. Həmin gün Aralıq dənizinin hər yerindən Tinosa zəvvarlar gələr, kilsədəki məşhur heykəlin qarşısında dua edərdilər. Anamın bu paltarda şəkli də var. Uzun, cansıxıcı, pas rəngini xatırladan paltarının dairəvi yaxalığı vardı.

Şəkildə anam paltarın üstündən köhnəlib daralmış ağ jaket geymiş, ayağına

corablar və qara, narahat ayaqqabılar keçirmişdi. Sərt üzü, qalın qaşları, dik burnu

- qıyası, bütün görünüşü ilə dul qadın olduğunu hiss etdirib, hər kəsi özündən aralı tutardı. Quru, qaşqabaqlı, dindar baxışlarına nəzər salıb, onun özünü də zəvvar sanmaq olardı. Bu şəkildə mən də varam, anamın yanında hərəkətsiz durmuşam

Ağ köynək, qısa şort, dizimə qədər qalxmış ağ corablar geyinmişəm
Şəkildə

mısmırığımı sallamağımdan bilinir ki, mənə düz durub gülməməyi tapşırıblar.

Üzüm yuyulub, saçlarımı isladıb darayıblar. Bütün bunları mənim istəyimin

əleyhinə və böyük bir dava-dalaşla ediblər. Aramızdakı narazılıq şəkildə də hiss olunur. Düz durub bir-birimizə toxunmamağımızdan hər şey bəlli olur.

Bəlkə də bəlli olmur. Amma mən özüm həmin şəklə baxanda hər dəfə bunları

hiss edirəm Son dəfə həmin şəklə iki il əvvəl baxmışam Bu şəkildə

yalnız

yorğunluq, hikkə, səbirsizlik görürəm Yalnız genetik borc
duyğusundan yanaşı durmuş, bir-birini karıxdırıb məyus etməyə
məhkum, sanki bir-birinə boyun

əyməməyə söz vermiş iki insan görürəm

Yuxarı mərtəbədəki yataq otağının pəncərəsindən anamın Tinosun
gəmi limanına tərəf getdiyini gördüm Anam şalını çənəsinin altında
düyünləmiş, bu günəşli gündə özünü çölə atmışdı. Onun arıq, xırda
sümüklü, uşağı xatırladan bədəni vardı. Amma anam kimin qarşısına
çıxsa, hamı özünü yığışdırırdı. Hər səhər məni məktəbə aparmağı
yadımdadır. O vaxtlar anam məktəbdə müəllimə işləyirdi, indi isə
təqaüdə çıxıb. Başqa analar hamısı uşağının əlindən tutduğu halda,
anam heç vaxt mənimlə əl-ələ gəzmirdi. Mənimlə başqa şagirdlər
arasında fərq

qoymamalı olduğunu söyləyirdi. Əli ilə jaketinin boynunu tutub
sıxaraq qabaqda tez-tez gedir, mən də ona çatmağa çalışırdım Əlimdə
yemək qabımla az qala

dalınca qaçırdım Sinif otağında həmişə arxa sırada otururdum Anamın
yazı

taxtasının qarşısında durmağını xatırlayıram Nadinclik edən şagirdləri
bircə baxışı ilə sanki yerə mıxlayırdı. Baxışları sapandan atılan daş
kimi təsir edirdi. Bunu bir cərrah dəqiqliyi ilə edirdi. Qorxunc
baxışları və qəfil susqunluğu ilə adamı az qala iki yerə bölə bilirdi.
Anam sədaqəti hər şeydən üstün tuturdu, bunun uğrunda hətta özünü
inkar etməyə də hazır idi. Hər zaman həqiqəti söyləməyin tərəfdarı
idi.

Həqiqəti olduğu kimi, təntənəsiz bir şəkildə deməyi düzgün hesab
edirdi.

Düşünürdü ki, həqiqət nə qədər ağırdırsa, onu bir o qədər tez
söyləməlisən.

Yumşaq tikanlara hövsələsi yox idi. Anam həmişə belə olub, bu gün
də belədir: o, güclü iradəsi olan, heç vaxt üzr istəməyən bir qadındır.
Onunla mübahisə etmək kimsənin ağına da gəlməz. Amma mən heç

vaxt anlaya bilməmişəm ki, bu xarakter anama ilahi dən verilib, yoxsa anam zərurətdən özünü belə ağırlaşdırıb. Axı anam bir ilin gəlini olmuş, sonra isə əri ölmüş və məni təkbaşına böyütmüşdü.

Anam onları qarşılamağa gedəndən bir qədər sonra yatıb yuxuya getmişdim

Hündürdən danışan cingiltili qadın səsinə diksinib oyandım Qalxıb çarpayımaya oturdum və onu gördüm Dodaqları boyalı, üzü ənlilikirşanlı, ətirlənmiş, incə

bədənli qadın hava yolları reklamlarında görülən gülüş tərzilə şlyapasının nazik duvağı altından mənə baxırdı. Otağın düz ortasında durmuşdu, əynində parıltılı yaşıl rəngdə qısa paltar, ayaqlarının yanında dəri çamadanı vardı. Şabalıdı saçları, uzun qolları və ayaqları vardı. Parıldayan üzü ilə gülüb-danışır, səmindən arxayınlıq və gümrahlıq yağırı.

- Deməli, Odinin balaca Markosu sən sən! Belə yaraşığı olduğunu mənə

deməmişdi! Elə anana oxşayırsan, gözlərin onu xatırladır. Hə, hə, eynilə ananın gözləridir. Əminəm ki, bunu sənə deyiblər.

Səni görməyi elə arzulayırdım ki! Heç bilirsən ananla biz necə yaxın rəfiqə olmuşuq! Bilirəm, Odi sənə hamısını danışdı.

Yəqin özün təsəvvür edirsən ki, sizi görmək məni necə həyəcanlandırır. Markos Varvaris! Mənisə MadlenGiankosam Tanışlığımıza şad oldum

Krem rəngli, dirsəyə qədər olan atlas əlcəklərini çıxartdı. Mən belə əlcəkləri yalnız jurnallarda, şəkillərdəki zərif qadınların ziyafətlərdə geydiyini görmüşdüm.

Belə qadınlar opera teatrlarının geniş pilləkənlərində siqaret çəkər, qara

parıldayan maşınlarda gəzər, üzlərinə işıq düşüb parlayardı. Hər barmağından

tutub dartdıqdan sonra əlcəkləri çıxara bildi. Sonra belini azca əyib əlini mənə

uzatdı.

- Heyran oldum, - dedi. Əlcəkdə gəzdüyünə baxmayaraq, əli yumşaq və sərin

idi. - Bu isə mənim qızım Tabadır. Əzizim, gəl Markos Varvarislə tanış ol.

O, otağın girişində anamın yanında durmuşdu. İfadəsiz gözlərlə mənə baxırdı.

Arıq, uzun, solğun bənizli qız idi, buruq, nazik saçları vardı. Bunlardan başqa heç nə xatırlaya bilmərəm Həmin gün nə rəngdə paltar geydiyini, ümumiyyətlə, paltar geyib-geymədiyini, nə cür ayaqqabısı olduğunu, corab geyib-geymədiyini, saat, boyunbağı, üzük, sırğa taxıb-taxmadığımı deyə bilmərəm Bunları xatırlamıram, çünki əgər bir nəfər düz restoranın ortasında soyunub masanın üstünə çıxsa,

qaşlıqları atıb-tutmağa başlasa, siz yalnız ona baxarsınız, elə deyilmi?

Qızın üzünün aşağı hissəsini qapamış maska da elə bir şey idi. Bu maska bütün başqa

müşahidələri mümkünsüz edirdi.

- Talia, əzizim, gəl salamlaş. Ədəbsiz olma.

Deyəsən, yavaşca başını tərpətdi.

- Salam, - dilim hələ də ağzıma yapışmış şəkildə dilləndim Havada elə bil

həyəcan dalğalanırdı. Cərəyan vardı sanki. Yarı həyəcan, yarı dəhşətə bənzər bir şey hiss edirdim, bu hiss içimdən yuxarıya doğru qalxırdı. Gözümü qıza zilləmişdim

Ona diqqətlə baxdığımı bilir, amma gözümü çəkə bilmirdim Gözlərimi mavi rəngli parçadan olan maskadan, onu başının arxasına bərkitmiş bir cüt lentdən, ağzının üstündəki üfüqi yarıqdan ayıra bilmirdim Artıq o vaxt anlamışdım ki, bu maskanın gizlədiyi hər nə idisə, onu görməyə tab gətirə bilməyəcəkdim Eyni zamanda onu görmək istəyirdim Həmin qorxunc, dəhşətli şeyi görəndən sonra heç nə həyatımı öz yoluna və ritminə qaytara bilmədi. Bu, elə bir şey idi ki, onu nə mən, nə də başqaları görməli idi.

Bu maskanın daha bir məqsədinin Talianı insanlardan qorumaq olduğu o an

mənə çatmadı. Ən azı həmin ilk tanışlığın baş gicəlləndirən anlarında bunu dərk etmədim

Madlen və Talia yuxarıda əşyalarını yerbəyer edərkən anam mətbəxdə qalxanbalıgını tikələyib şam yeməyi hazırlayırdı. Anam yunan qəhvəsi hazırlayaraq Madlenə aparmağımı tapşırırdı. Qəhvəni məcməyiyə qoyub pastelli şirniyyatı ilə

birlikdə yuxarı apardım

Üstündən neçə-neçə onilliklər keçib, amma o an baş verənləri xatırladıqca

hələ də xəcalət hissi isti yapışqan maye kimi məni bürüyür. O an, donmuş şəkil kimi, bu gün də xatirimdədir. Madlen yataq otağının pəncərəsinin qabağında durub siqaret çəkir, sarı şüşəli eynəyim taxıb dənizə baxırdı.

Bir əlini belinə qoyub ayaqlarım çarpazlamışdı. Şlyapasım güzgülü dolabın qabağına qoymuşdu.

Güzgüdən Taliamn çarpayımın qırağında, arxası mənə tərəf oturduğunu gördüm

Aşağı əyilib nəsə edirdi, çox güman ki, ayaqqabısının bağım açırdı. Maskasım çıxarıb yamna qoymuşdu. Kürəyimdən gizilti keçdi. Özümü saxlaya bilmədim və

əllərim əsməyə başladı. Məcməyidəki çini fincan nəlbəkinin içində titrəyib

cingildədi. Madlen başım pəncərədən mənə çevirdi. Talia dikəldi. Güzgüdə onun əksini gördüm

Məcməyi əlimdən sürüşüb düşdü. Çini qablar sındı. İsti maye yerə dağıldı.

Məcməyi danqıltı ilə pilləkənlə aşağı yuvarlandı. Bir anlıq aləm qarışdı, əllərim dizlərim üstündə qırılmış qab-qacağın içində eşələnir, Madlen:

- Ah, əzizim Ah, əzizim . - deyə təkrar edirdi.

Anam:

-Nə oldu? Sən neylədin, Markos? - deyərək yuxarı qalxırdı.

“Onu it qapıb. - Anam xəbərdarlıq edərək demişdi. - Çapıqı var”.

İt Talianı qapmamışdı, o, qızın sifətini yemişdi. Bəlkə də mənim həmin gün

güzgüdə gördüyüm şeyin adı vardı, amma o, “çapıq” deyildi. Anamın çiyinlərimdən tutaraq məni geri çevirdiyini və:

- Sənə nə olub axı? Nə olub? - dediyini xatırlayıram Baxışlarını məndən

qaldırması da yadımdadır. Anam donub yerində qaldı. Sözlər boğazında qurudu.

Rəngi ağardı. Əlləri boşalıb çiyinimdən düşdü. Ardınca isə həyatımın ən qeyri-adi səhnəsinə şahid oldum Anamın sağ gözünün qırağında tək bir yaş damcısı

yumurlandı. Kral Konstantinin kloun paltarı geyib bizə qonaq olması ağıma gəlirdi, amma bu yox.

- Hə, o necə bir qadındır? - anam soruşur.

- Kimi deyirsən?

- Kimi? Fransız qadını deyirəm Ev sahibinin bacısı qızı.

Parisli professor.

Telefonun dəstəyini o biri qulağıma keçirirəm Yadında olması məni təəccübləndirir. Bütün həyatım boyu məndə belə bir hissiyyat olub ki, anama

dediyim sözlər eşidilmədən havada yox olur. Elə bil aramızdakı əlaqədə, bağlantıda problem var. Bugünkü kimi Kabildən ona zəng etdiyim vaxtlarda xətdə olduğunu, nəfəsinin gedib-gəldiyini hiss etsəm də, bəzən mənə elə gəlir ki, anam telefonun dəstəyini qırağa qoyub harasa gedib, sanki bir qitədən o birinə zəng edib boşluğa danışırım Hərdən ona xəstəxanada gördüklərimi söyləyirəm Məsələn, yanağına bomba parçası saplanmış, qulağı cırılıb başından ayrılmış vəziyyətdə atasının qucağında xəstəxanaya gətirilmiş qan içində oğlan uşağı - yanlış zamanda, yanlış

küçədə oyun oynamağın daha bir qurbanı haqda anama danışırım O an telefonda küt səs eşidilir, anamın səsi birdən- birə uzaq və qapalı

gəlir. Yüksəkdən, sonra yavaşdan nəsə deyir, ayaq səsləri, otaqda nəyisə sürütlədiklərinin səsi eşidilir.

Səsimi kəsib gözləyirəm, nəhayət, anam qayıdıb telefonun dəstəyini qaldırır, tənənfəs halda deyir: “Mən ona demişdim Çox aydın şəkildə demişdim ki, Talia, mən Markosla danışarkən pəncərənin qabağında dayanıb dənizə baxmaq

istəyirəm O isə mənə deyir: “Özünü əldən salacaqsan, Odi, gerek otursan”. Sonra da görürəm keçən il mənə aldığı o dəri kreslonu dartıb gətirib pəncərənin yanına.

Ay Allah, bunda da güc var ha. Sən o kreslonu görməmişən də. Hə, əlbəttə,

görməmişən”. Sonra köks ötürüb söhbətimin davamını danışmağımı istəyir, amma mən artıq başqa əhvaldayam Bunun nəticəsi olaraq özümü hardasa danlanmış

hiss edirəm Hətta buna layiq olduğumu, rəsmən heç bir zaman ittiham olunmadığım günahların ağırlığını hiss edirəm Söhbətimə davam edəndə də

danışdığım artıq özümə mənasız gəlir. Nə danışırımsa danışım, hamısı anamın

Talia ilə birlikdə kreslo üstündə etdikləri davanın kölgəsində qalır.

- Adı nə idi? Pəri idi, nə idi, hə. - Anam soruşur.

Anama əziz dostum Nəbi haqqında danışmışam Onun həyatı haqda ümumi

məlumatı var. Anam bilir ki, Nəbi Kabildəki evi Fransada yaşayan bacısı qızı Pəriyə

vəsiyyət edib. Amma anama Nila Vəhdəti haqda, əri iflic olandan sonra Parisə qaçmağı barədə heç nə deməmişəm. Nəbinin uzun illər Süleymanın qayğısına

qaldığını da söyləməmişəm Həmin o əhvalatı anama danışmamışam Nəbinin

hekayəsində bumeranq kimi qayıdıb özünə dəyən həddən çox paralellər var. Elə bil adam öz ittiham aktını oxuyur.

- Hə, Pəri. Xoş bir insan idi, - deyirəm - İstiqlal idi. Akademik

olasan, özünü bu qədər sadə aparasan.

- Nəçi idi o? Kimyaçı?

- Riyaziyyatçıdır, - deyərək laptopun qapağını örtürəm Yenə yağır.

Balaca,

yüngül qar dənələri qaranlıqda fırlanıb özlərini pəncərəmə çırpır.

Anama Pəri Vəhdətinin keçən yay Kabilə etdiyi səfər barədə danışırım

Həqiqətən çox xoşagələn qadındır. Zərif, arıq, saçları ağarmış, uzun boynunun hər iki tərəfində qalın, mavi damarları görünürdü. Seyrək dişləri vardı. Bir qədər kövrəkdir və yaşma görə tez qocaldığı hiss olunur. Çox pis revmatizm artriti var.

Düyün-düyün olmuş əlləri hələ də işləyir, amma sonu artıq yaxınlaşmaqdadır.

Bunu özü də bilir. Öz anamı və onun yaxınlaşan sonunu düşünürəm Pəri Vəhdəti bir həftə mənimlə Kabildə qaldı. Parisdən gəlib çıxanda onu

Kabildə gəzdirdim. Evi son dəfə 1955-ci ildə görmüşdü. Bu ev haqda xatirələrinin necə canlı olması onun özünü də təəccübləndirmişdi. Evin ümumi quruluşunu,

yemək otağı ilə qonaq otağı arasındakı iki addımlıq məsafəni yaxşı xatırladığını dedi. Həmin aralıqda səhərlər günəş şüaları altında oturub kitabını oxuyarmış. Real evin onun xatirəsindəki ev ilə müqayisədə necə balaca olduğuna məəttəl qalmışdı.

Onu yuxarı mərtəbəyə aparanda öz yataq otağını dərhal tapmışdı. İndi həmin

otaqda mənim Ümumdünya Ərzaq Proqramında işləyən bir alman yoldaşım qalır.

Yataq otağının bir küncündə balaca dolabı görəndə həyəcandan nəfəsini

saxladığını hiss etdim. Bu, onun uşaqlığından qalmış tək-tük yadigarlardan biri idi.

Bu dolab haqqında Nəbinin ölümündən əvvəl yazıb qoyduğu məktubda

oxumuşdum Dolabın yanma gəlib, barmaqlarını soluxmuş sarı boyaya, zürafə və

uzun quyruqlu meymunlara toxundurmuşdu Bu zaman başını qaldırıb mənə baxan

gözləri yaşarmışdı. Çox utancaq bir tərzdə, sanki üzr istəyirmiş kimi, bu dolabı Parisə göndərə bilib-bilməyəcəyimi soruşmuşdu Hətta mənə dolabın pulunu

ödəməyi də təklif etmişdi. Bu, onun evdən aparmaq istədiyi yeganə əşya idi. Ona dolabı məmnuniyyətlə göndərəcəyimi demişdim

Onun gedişindən bir neçə gün sonra dolabı Parisə göndərdim O özü ilə, dolabdan başqa, Süleyman Vəhdətinin rəsm albomunu, Nəbinin məktubunu və

anası NilanmNəbi tərəfindən qorunub saxlanmış bir neçə şeirini apardı. Burda qaldığı müddət ərzində məndən istədiyi yeganə xahiş onu Şadbağa aparmağım

oldu. Beləcə doğulduğu kəndi görmək və ögey qardaşı İqbalı tapmağa ümid edirdi.

- Güman ki, evi satmaq istəyəcək. - Anam deyir. - İndi ev onundur axı.

- Mənə istədiyim qədər qala biləcəyimi söylədi, - deyib anama xəbər verirəm

- Kirayə pulu da almayacaq.

Telefonda anamın inamsız bir şəkildə dodaqlarını bir-birinə sıxdığını görürəm sanki. Anam adalıdır. Qeyri-adalıların hər hərəkətinə şübhə ilə baxır, onların xoş

məramına, səmimiyyətinə inanmır. Mən hələ balaca oğlan olanda da bilirdim ki, gün gələcək, məhz bu səbəbdən imkan tapan kimi Tinosdan çıxıb gedəcəyəm

İnsanların bu cür danışığım eşidən kimi məni ümitsizlik boğurdu.

- Sən göyərçin yuvası düzəldirdin axı, necə oldu? - mövzunu dəyişmək

məqsədlə soruşuram

- Ona bir az fasilə verməli oldum Məni yorurdu.

Altı ay əvvəl Talia mənə anamın hər şeyi əlindən saldıgım xəbər verəndə onun Afinada yoxlanılaraq nevroloq tərəfindən diaqnoz qoyulmasında israr etmişdim

Onu ora Talia aparmışdı. Nevroloqa getdiyi gündən bəri anama ikiqat enerji

gəlmişdi. Bunu Taliamn göndərdiyi məktublardan bilirdim Evi rəngləyir, su

sızmasını təmir edir, Talianı yuxarıda yeni şkaf düzəltmək üçün köməyə çağırır, hətta tavanı da təmir etdirmək fikrinə düşürdü. Yaxşı ki, Talia bütün bunlara son qoya bildi. İndi də göyərçinlər üçün ev tikmək fikrinə düşüb. Anamın qollarını çirmələyərək əlində çəkiclə, kürəyindən tər axa-axa, köhnə taxtalara mismar

vurduğunu təsəvvürümdə canlandırırım Anam onu yarı yolda qoyan neyronları ilə

mübarizədədir, vaxt var ikən onların bütün imkanlarından istifadə etməyə çalışır.

- Evə nə vaxt qayıdırsan? - deyər anam soruşdu.

- Tezliklə, - deyirəm Keçən il eyni sualı verəndə də “tezliklə” demişdim Özüm isə axırıncı dəfə Tinosda iki il bundan qabaq olmuşam

Qısa bir sükut çökür.

- Çox gec qalma. Məni süni nəfəs aparatına bağlamazdan əvvəl səni görmək

istəyirəm, - deyib gülür. Bu, köhnə adətidir. Uğursuzluğu ilə zarafat edib onun üzünə gülür, özünə yazığı gəlməkdən nifrət etdiyi üçün belə deyir. Bunun təzadlı və hesablanmış effekti də olur - belə münasibət həm bədbəxtliyi qorxudub uzaqlaşdırır, həm də onu çağırır.

- Gələ bilsən, Milad bayramında gəl, - deyir. - Nə olursa olsun, yanvarın

dördündən əvvəl gəl. Talia deyir ki, həmin gün Yunanıstanda günəş tutulması

olacaq. İnternetdə oxuyub bunu. Gəlsən, günəş tutulmasını bir yerdə

izləyərdik.

- Çalışaram, ana.

Bu, bir səhər oyanıb, evində vəhşi heyvanın gözdiyini görməyə bənzəyir. Artıq heç yer mənə təhlükəsiz görünmürdü. Hər küncdə, hər yanda o vardı, hər an məni varlığı ilə narahat edirdi. Durmadan əlindəki yaylıqla ağızından yanağına axan seliyi qurulayırdı. Evimiz kiçik olduğundan ondan qaçmaq mümkün deyildi. Ən çox yemək vaxtı - Talia maskasını qaldırıb qaşığıla ağızına yemək qoyanda dəhşətə gəlirdim Onun yemək yeməyini və çıxardığı səsi görəndə ürəyim ağızıma gəlirdi.

Səs-küylə yeyirdi, yaxşı çeynəyə bilmədiyi islanmış yemək artıqları ağızından boşqaba, süfrəyə və hətta yerə tökülürdü. Anası cibində bir ovuc pipet saxlayır və

qızını bütün sulu yeməkləri və içkiləri pipetlə içməyə məcbur edirdi. Yeməyi pipet ilə sovurmaq maskasını əzib-büzür, maye ağızının bir yanından boynuna tökülürdü.

İlk dəfə dözə bilmədim, üzr istəyib masadan qalxanda anam mənə ağır nəzərlərlə

baxdı. Hər dəfə yemək zamanı fikrimi yayındırıb ona baxmamağa çalışırdım, amma bu, asan deyildi. Hər dəfə mətbəxə girəndə onu görürdüm, sakitcə oturur, Madlen isə onun yanağına rahatladıcı məlhəm sürtürdü. Anam Madlen ilə Talianm dörd həftə qalacaqlarını demişdi. Fikrimə təqvimini gətirərək, nəhayət, çıxıb gedəcəyi vaxta qədər günləri saymağa başlamışdım

Kaş Madlen tək gəlirdi. Onu çox bəyənmişdim Dördümüz də bayıra çıxıb

dördkünc həyətdə oturardıq. Madlen qəhvə içib dalbadal siqaret çəkirdi. Zeytun ağacımızın kölgəsi onun üzünə düşürdü. Başındakı qızılı kloş şlyapa, yəqin ki, mənim anam da daxil olmaqla, istənilən başqa qadının başında gülünc görünərdi.

Amma Madlen o adamlardan idi ki, zəriflik onlarda çox asan almırdı, elə bil bu, genetik bir şey idi. Sanki bu, onunçün dilini çıxarıb burmaq

qədər təbii bir iş idi.

Madlen olan yerdə heç vaxt darıxdırıcı söhbət olmazdı. Danışdığı əhvalatlar bitib-tükənməzdi. Bir səhər bizə Ankaraya səfər etməyi, orda “Enquri Su” sahilində

gəzməyi və yaşıl çay, rakı içməyi barədə danışmışdı. Başqa bir gün cənab Gianakos ilə birlikdə Kenyaya səfərləri haqda danışmış, orda fillərə minib gəzməyi, tiknalı akasiya ağacları gördüyü, hətta yerli camaatla birlikdə əzilmiş qarğıdalı və kokos plovu yediklərini də söyləmişdi.

Madlenm hekayələri köhnə istəyimi alovlandırır - dünyanı tanımaq üçün baş

alıb getmək, qorxusuz olmaq istəyirdim. Müqayisə üçün deyim ki, mənəm

Tinosdakı həyatım olduqca adi idi. Gələcək həyatım mənə uzanıb gedən sonsuz

heçlik kimi görünürdü. Uşaqlıq illərimin böyük hissəsini Tinosda çətinliklə

irəliləyərək özümü özümə dublyor kimi, əvəzedici kimi görürdüm.

Mənə elə gəlirdi ki, əsl Markos hardasa başqa yerdə yaşayır və qaranlıq, boş tərəfi ilə birləşəcəyi günü gözləyir.

Çıxış yolu görmürdüm Oz evimdə özümü sürgündəki kimi hiss edirdim Madlen danışmışdı ki, Ankarada “Kuğulu Park” adlı bir yerə gedib suda üzən qu quşlarına tamaşa etmişdi. Suyun parıldadığını demişdi.

- Yaman tərifləyirəm ha, - gülüb demişdi.

- Olanı deyirsən, - anam cavab vermişdi.

- Bu, köhnə adətimdir. Çox danışırım Həmişə belə olmuşam Yadındadır, dərstdə çox danışdığımıza görə başımıza nələr gəlmişdi? Sən heç vaxt belə deyildin, Odi. Sən hər zaman məsuliyyətli və çalışqan idin.

- Sənin hekayələrin maraqlıdır. Maraqlı həyatın var.

Madlen gözlərini süzüb:

- Çinlilərin qarğışını bilirsən də?

- Afrika xoşuna gəldi? - anam Taliadan soruşmuşdu.
 Talia əl yaylığını yanağına yapışdırıb cavab verməmişdi. Sevinmişdim Danışığı anlaşılmaz idi. Yapışqanlıq vardı, o danışanda elə bil pəltəklilə qarqaranm qarışığı kimi bir şey hiss olunurdu.

- Ah, Talia səyahət etməyi xoşlamır. - Madlen siqaretini söndürüb demişdi.
 Bunu danılmaz həqiqət kimi demişdi. Anası Taliadan nə təsdiq, nə də etiraz göz-ləyirdi. - Gəzməyi sevmir, - demişdi.

- Neynək, mən də səyahət etməyi xoşlamıram, - anam Taliaya demişdi. - Mən evdə olmağı xoşlayıram Heç vaxt Tinosu tərk etməyə məcbur edəcək səbəbim olmayıb.

- Mənim isə heç vaxt burda qalmağa səbəbim olmayıb, - Madlen dedi, - təbi ki, səndən başqa. - Bunu deyib, əlini anamın biləyinə vurmuşdu.

- Mən buranı tərk edəndə ən böyük qorxum bilirsən nə idi? Mən Odisiz necə yaşayacağam? And içirəm ki, bu fikir məni yaman qorxutmuşdu.

- Amma hiss olunur ki, bu işi bacarmısan, - anam yavaş-yavaş Taliadan gözlərini çəkərək demişdi.

- Sən başa düşürsən, - Madlen demişdi. Bu sözləri deyərkən mənə baxdığından mənim anlamadığımı nəzərdə tutduğunu düşünmüşdüm - Sənin anan olmasaydı, mən burda sağ qala bilməzdim O, mənim həyatımı xilas edib.

- Yaman tərifləyirsən ha, - bu dəfə anam dedi.
 Talia üzünü yuxarı çevirdi. Gözlərini qıymışdı. Göydə təyyarə arxasınca uzun bir quyruq cızaraq uçurdu.

- Atamı deyirəm, - Madlen dedi. - Odi məni ondan xilas etdi. - Onun bu sözləri mənə deyib-demədiyini bilmirdim - Anadangəlmə qəddar adamlardan idi.

Hədəqəsindən çıxmış gözləri, yoğun, qısa boynu vardı. Boynunun arxasında tünd rəngdə xalı görünürdü. Yumruqları kərpic kimi idi. Evə gələndə dəhlizdə

ayaqqabılarının səsi, açarların cıqıltısını eşitmək mənə bəs edirdi. Qəzəbli vaxtlarında burnundan nəfəs alar, gözlərini bərk- bərk sıxardı, elə bil dərin düşüncədə idi. Sonra üzünü ovuşdurub: “Yaxşı, qızcığaz, indi görərsən”, - deyərdi.

O an fırtınanın gəldiyini anlayardım Onu heç nəylə saxlamaq mümkün deyildi. Heç kəs kömək edə bilməzdi. Bəzən üzünü ovuşdurub bığının altından nəfəs aldığını eşidərkən qorxudan rəngim qaçardı.

- O vaxtdan dəfələrlə onun kimi kişilərlə rastlaşmışam Kaş bunun əksini deyə

biləydim Amma deyə bilmirəm Çıxardığım nəticə də budur ki, bir azca diqqət etsən, elə bütün kişilərin az-çox eyni olduğunu görəcəksən. Bəziləri nəzakətli, ağıllı

olur. Bəziləri az, ya çox lətafətli olmaqla başımızı aldada bilir. Amma əslində, onların hər biri öz qəzəbi içində boğulan balaca bədbəxt oğlanlardır. Hər zaman haqsızlıq hiss edirlər. Sanki haqqı olan şeyləri əllərindən alıblar. Heç kəs onları yetərincə sevməyib. Əlbəttə, kiminsə onları sevəcəyini gözləyirlər.

Onlara təsəlli verməni, sakitləşdirməni, əmin etməni istəyirlər. Amma bu istədiklərini onlara vermək səhvdir. Onlar bunu qəbul edə bilmir. Ən çox ehtiyacı olan şeyi onlara verirsən, amma onlar qəbul edə bilmir. Axırda sənə nifrət etməyə başlayırlar. Buna son qoymaq olmur, çünki onların nifrətinin sonu yoxdur. Bədbəxtlik, üzrxahlıq, vədlər, sözüənə dönüklük, bütün bunların miskinliyi heç vaxt bitmir. Mənim birinci ərim belələrindən idi.

Donub qalmışdım Heç kəs indiyə qədər mənim yanımda belə açıq sözlər

danışmamışdı. Ən az anam danışmışdı. Tanıdığım insanlardan heç biri bəxtsizliyini bu qədər açıq şəkildə etiraf etməmişdi. Həm Madlenə görə utanmış, həm də

səmimiyyətinə görə ona heyran olmuşdum
Birinci ərindən danışanda onu gördüyümdən bəri ilk dəfə olaraq
uzunun kölgələndiyini hiss etdim Bir anlıq üzündə qaranlıq, ağrılı,
yaralı hadisələrə işarə
edən bir şey gördüm Həmin ifadə onun şaqraq gülüşü, zarafatlaşmağı
və narıncı güllü paltarına necə də zidd idi. O an bütün bu məyusluğu,
incikliyi gülər üz arxasında gizlədə bildiyinə görə, onun həqiqətən
yaxşı aktrisa olduğunu
düşünmüşdüm Bu, maska taxmaq kimi bir şey idi, bunu düşünüb,
ağıllı
müqayisəmə görə özümdən razı qalmışdım
Sonralar böyüdükcə daha hər şey mənə bu qədər aydın görünmürdü.
O
vaxtları düşünəndə xatırlayıram ki, birinci ərindən danışarkən sözünə
ara
verməyində, baxışlarını aşağı salmasında, boğazının
düyünlənməsində,
dodaqlarının titrəməsində də elə gülüb-danışan, enerjisi daşan
vaxtlarında olduğu kimi saxta bir şey vardı. Hətta danışığında kiməsə
hörmətsizlik edəndə də bunu göz vurmaq və gülməklə
zərərsizləşdirirdi. Bəlkə də bu hərəkətlərin hamısında ikiüzlülük
vardı, bəlkə də yoxdu. Hərəkətlərinin oyun, yoxsa səmimi olduğunu
anlaya bilmirdim Onun son dərəcə maraqlı aktrisa olduğunu
düşünürdüm
- Neçə dəfə qorxudan qaçıb bu evə gəlmişdim, Odi, - Madlen dedi.
İndi yenə
gülümsəyirdi. - Yazıq valideynlərin. Amma bu ev mənim üçün cənnət
idi. Sığınacaq idi. Sanki bu ev böyük yarımada içində balaca ada idi.
- Biz sənənin gəlişinə hər zaman şad olurduq, - anam dedi.
- Bütün o döyülmələrə son qoyan sənənin anan oldu, Markos.
Sənə bunları
danışıb?
Danışmadığımı dedim.

- Heç təəccüblənmədim. Bu, Odeliya Varvarisdir.
 Anam önlüyünün ucunu qatlayıb yenə düzəldirdi, üzündə fikirli ifadə vardı.

- Bir gecə yenə qaçıb bura gəldim. Dilimdən qan axırdı, gicgahımdan bir topa saç yolunmuşdu. Qulağım şillədən cingildəyirdi. O gecə məni əməlli-başlı döymüşdü. Bilsən nə halda idim. Nə halda idim! - Madlen bunu elə danışdı ki, elə bilərdin hansısa ləziz yeməyi, ya da maraqlı bir romanı təsvir edir. - Anan heç nə soruşmadı, çünki hər şeyi bilirdi. Əlbəttə, bilirdi. Mənim durub titrəməyimə baxdı və indiyə qədər yadımda qalan bir söz dedi: “Bu işə son qoymağın vaxtı gəlib çatdı. Meddi, indi atanı görməyə gedəcəyik”. Qorxudan yalvarmağa başladım İkimizi də öldürə bilərdi. Amma sən özün bilirsən, anan dediyindən dönən deyil. Bunu bildiyimi söylədim, anam tərs-tərs mənə baxdı.

- Heç qulaq da asmadı. Bir baxışı var ki, əminəm sənə yaxşı tanışdır. Atasının ov tüfəngini götürüb qapıya tərəf getdi. Mən isə yanınca gedərək onu dilə tutub, atamın məni o qədər də incitmədiyini deyirdim O isə mənə qulaq asmırdı. Evimizə gedib atamla qarşılaşdıq. Odi tüfəngi atamın çənəsinə dirəyib dedi: “Onu bir də döysən, gəlib bu tüfənglə düz sifətindən vuracağam”.

- Atam gözlərini döydü, bir an nə deyəcəyini bilmədi. Markos, bu hekayənin ən maraqlı yerini eşitmək istəyirsən? Aşağı baxanda atamın yalın ayaqları altında gölməçə əmələ gəldiyini və getdikcə böyüdüyünü gördüm
 Madlen əli ilə saçlarını geri darayıb yenə çaxmağı çaxdı:

- Əzizim, bu, həqiqətən olmuş hadisədir.
 Bunu deməsəydi də olardı, onsuz da doğru olduğunu bilirdim Bu hekayədəki

sərtlik, sədaqət, dağlar boyda əzm mənə tanış idi. O, həqiqətən mənim anamdan danışırdı. Anam bütün ədalətsizlikləri, bütün yanlışları düzəltməyə ehtiyac hiss edirdi. Sanki özünü incidilmiş insanlar ordusunun başçısı hesab edirdi. Madlen hekayəsinin son təfərrüatını bölüşəndə anam ağızını açıb bir kəlmə deməsə də, Madlenin bunu danışmasını bəyənmədiyini hiss etmişdim Bəyənməmişdi və bu, sadəcə məlum səbəblərə, yəni ayıb olduğuna görə deyildi. Anam hesab edirdi ki, insan həyatda nə qədər pis yaşasa da, ləyaqətlə ölməyə haqqı vardı.

Anam oturacağında yerini dəyişib dedi:

- Hə, Talia, demək, səyahət etməyi xoşlamırsan. Bəs nə xoşlayırsan? Hamımızın nəzərləri Taliaya çevrildi. Artıq xeyli vaxt idi ki, Madlen danışır, hamımız onu dinləyirdik. Həyətdə oturduğumuz yerə ağacın yarpaqları arasından günəş işığı düşürdü. Hamımızın diqqətini Taliadan çəkib burulğan kimi özünə dardığı üçün Madleni bacarıqlı hesab etmişdim. Tabam unutmuşduq. Bir yandan da düşünmüşdüm ki, bəlkə də bu davranış zərurətdən doğurdu, qız sakit oturub ağızım açmadığı üçün anası bütün diqqəti özünə çəkməyə məcbur olurdu. Bəlkə də Madlen özünə vurğun adam deyildi, sadəcə analıq instinkti ilə qızım qoruyurdu.

Taba dodaqaltı nəsə dedi.

- Bir az hündürdən damş, əzizim, - Madlen dedi.

Taba boğazım arıtladı, yenə yapışıqan səsi eşidildi.

- Elm ilə maraqlanıram.

İlk dəfə idi ki, ona fikir verirdim Çəmənlik kimi yamyaşıl gözləri, tünd qara, qalın saçları, anası kimi təmiz dərisi vardı. Bəlkə də bir vaxtlar Madlen kimi gözəl olmuşdu.

- Onlara günəş saatım damş, əzizim, - Madlen dedi.

Taba çiyinlərim çəkdi.

- O, günəş saatı düzəldib, - Madlen dedi. - Bizim evin arxasındakı bağçada

keçən yay təkbaşına saat düzəldib. Heç kəs ona kömək etməyib, heç

Andreas da.

Təbii ki, mən də kömək etməmişəm

- Ekvatorial, yoxsa üfüqi, - deyə anam sual verdi.

Talianm gözlərində təəccüb işığı yandı. Yenidən gözlərini anama çevirib baxdı.

Elə bil yad bir ölkədə adamlar arasında gəzib, birdən doğma dilində söz eşitmişdi.

- Üfüqi, - islanmış kimi gələn qəribə səsilə dedi.

- Bəs saatin milini düzəltmək üçün nədən istifadə etdin?

- Açıqcadan kəsib düzəltdim, - Talia dedi.

O an ilk dəfə olaraq anamla ikisinin arasında necə bir münasibət ola biləcəyini hiss etdim

- Balaca olanda oyuncaqlarını sındırıb hissələrə bölərdi, - Madlen dedi. -

Mexaniki oyuncaqları, daxili hissələri olanları xoşlayırdı. Oynamaq üçün yox, əlbəttə. Yadındadır da, əzizim? O, bahalı oyuncaqları ona verən kimi sındırıb içini çıxarırdı. O vaxtlar necə hirslənərdim. Amma Andreas məndən fərqli münasibət göstərirdi, adam gərək düzünü desin O mənə dedi ki, gəl uşağı rahat buraxaq. Bu hərəkətlər maraqlanan, öyrənmək istəyən aqlın işarəti ola bilər, dedi.

- Əgər istəsən, bir yerdə günəş saati düzəldə bilərik, - anam dedi.

- Mən günəş saati düzəltməyi bacarıram

- Ədəbli ol, əzizim - Madlen bunu deyib ayağını uzatdı, birini o birinin üstünə

aşırdı, elə bil rəqs etməyə hazırlaşdı. - Ədi xala sənə kömək etməyə çalışır.

- Onda bəlkə başqa bir şey düzəldək, - anam dedi.

- Ah, Ədi! - Madlen tələsik dedi. - İnana bilmirəm ki, hələ sənə danışmamışam Məndə təzə xəbər var. Tap görüm Anam çiyinlərini çəkdi.

- Yenə aktrisalığa qayıdıram! Kinofilmlərdə oynayacağam!

Mənə böyük bir

filmdə baş rol təklif ediblər! İnanırsan?

- Təbriklər, - anam əzgin səslə dedi.

- Ssenarim özümlə gətirmişəm. Verərəm oxuyarsan, Odi. Amma qorxuram
sənin xoşuna gəlməsin Görəsən, bəyənəcəksən? Sənə göstərə bilərəm
Sən
bəyənməsən, çox narahat olaram Payızda çəkilişlər başlayacaq.
Növbəti gün səhər yeməyindən soma anam məni kənara çəkdi:

- Sənə nə olub? De görüm nə baş verib?
Nədən danışdığını anlamadığımı dedim

- Yaxşısı budur, özünü yığışdır! Çox pis hərəkət edirsən. Sənə yaraşmır, - dedi.

Anamın gözlərim qıyıb başım yana əymək kimi bir adəti var. Bu günə qədər
həmin adəti məni qorxu içində saxlayır.

- Bacarmıram, ana. Məni məcbur eləmə.

- Niyə də yox? Nə olub məgər?
Özümü saxlaya bilməyib dedim:

- O, qulyabam kimi qorxuncdur.

Anam ağzını büzdü. Mənə açıqlı deyil, məyus baxışlarla baxdı. Elə bil bütün
gücünü sovurub ondan almışdım Bu baxışda bir sonluq vardı. İstefa vermək, geri çəkilmək kimi bir şeydi. Sanki heykəltəraş üzərində işlədiyi daşın heç vaxt, heç cür arzu etdiyi formaya düşməyəcəyini anlayıb, nəhayət, taxta çəkicini və iskənəsini yerə atırdı.

- O yazığın başına qorxunc bir hadisə gəlib. Əgər onda bir də elə desən, gör başına nə oyun açıram De, gör səni neynirəm
Ondan bir qədər sonra Talia ilə hər iki tərəfi daşlı divarla əhatələnmiş qənbərlik yolla üzüaşağı gedirdik. Özüm ondan bir az irəlində gedirdim ki, yoldan ötənlər, ya da Allah eləməmiş, məktəb yoldaşlarım bizi görüb bir yerdə
olduğumuzu sanmasınlar. Amma kim baxsa, bizim birlikdə yol getdiyimizi
anlayacaqdı. Aralı gəzməklə bizi görənlərin ən azı onunla yol

getməkdən məmnun olmadığını anlayacağına ümid edirdim Yaxşı ki, qız özü də mənə gəlib çatmağa can atmırdı. Bazardan gələn yorğun, üzləri gündən yanmış fəhlələrlə rastlaşdıq.

Uzunqulaqlar fəhlələrin sata bilmədiyi məhsulla dolu səbətləri ağır-ağır daşıyır, nalları yerə dəyib taqqıldayırdı. Fəhlələrdən çoxunu tam sam da, indi başımı aşağı salıb baxışlarımı qaçıırırdım

Taliam dənizə apardım Bilərəkdən qayalı çimərliyi seçdim, bilirdim ki, burda

“Agios Romanos” çimərliyindəki kimi çox adam olmur. Şalvarımın balaqlarım yuxarı qatlayıb, dalğaların çırpılıb geri qayıtdığı daşların birindən o birinə tullanırdım

Ayaqqabılarımı çıxarıb ayaqlarımı daşlar arasında əmələ gəlmiş balaca gölməçəyə

saldım Barmaqlarımın arasından xərçəngin üzüb keçdiyim gördüm Taliam

sağında gördüm, qalxıb yaxınlıqdakı daşın üstündə oturdu.

Bir müddət səssiz oturub okean özünü qayalara çırpmasma tamaşa elədik.

Qulaqlarımda külək vıyıldayır, dənizin duzlu qoxusunu üzümə vururdu. Mavi-yaşıl suyun üzündə qanadlarım geniş açıb durmuş qutan gördüm İki qadın ətəklərim yuxarı qaldırıb əllərində tutaraq dizə qədər suya girmişdilər. Qərb tərəfə baxanda adamın ağ rəngli evlərim, külək dəyirmanını, yaşıl arpa sahələrim, hər il başından bulaqlar axan kələ-kötür dağların bulanıq qəhvəyi rəngim görmək olurdu. Atam o dağlardan birində ölmüşdü. Orda yaşıl mərmər karxanasında işləyirmiş.

Anam mənə altı aylıq hamilə olanda bir gün atam sıldırım qayadan sürüşmüş və düz aşağı yuvarlanmışdı. Anamın dediyinə görə, təhlükəsizlik kəmərinə bağlamağı unudubmuş.

- Bəsdir daha. - Talia dedi.

O an yaxınlıqda durub sinklənmiş köhnə dəmir qabın içinə daşlar atırdım,

onun səsindən diksindim Daş qabdan yan keçdi.

- Bundan sənə nə?

- Özünü öyməyini deyirəm Bundan artıq lazım deyil, bəsdir.

Külək saçlarını uçurur, əli ilə maskasını tutub saxlamağa çalışırdı. Görəsən, bir gün külək onun maskasını qapıb aparsa onun ardınca qaçmalı olacağını düşünüb qorxurdumu? Heç nə demədim Daha bir daş atdım, o da yan keçdi.

- Sən eşşəksən, - dedi.

Bir qədər sonra ayağa durdu, özümü elə göstərdim ki, guya mən qalırım

Sonra çiynimin üstündən geri baxıb, onun çimərlikdən əsas yola üz tutduğunu

gördüm Ayaqqabılarımı geyinib dalınca getdim

Biz qayıdanda anam mətbəxdə bamyaya doğrayır, Madlen isə yanında oturub

dırnaqlarını rəngləyir, siqaret çəkir, külünü nəlbəkiyə töküdü. Siqaretin külünü tökdüyü nəlbəkinin anama nənəsindən qalmış çini qab dəstinə məxsus olduğunu

görəndə dəhşətə gəldim Bu çini dəst anamın yeganə qiymətli əşyası idi və onu saxladığı hündür dolab rəfindən, demək olar ki, aşağı düşürməzdi.

Madlen siqaretinə ara verib dırnaqlarını üfləyir və hərbi çevriliş etmiş üç

polkovnik - Pattakos, Papadopoulos və Makazeros haqda danışdı.

Həmin ilin

əvvəli Afinada baş vermiş, Madlenin bəhs etdiyi hadisəni “General çevrilişi” kimi xatırlayırdılar. Kommunist təxribatçı olmaq ittihamı ilə həbs olunmuş bir

dramaturqdan danışır və ondan “mənə çox əziz olan insan” deyərək bəhs edirdi.

- Bu, o qədər cəfəngdir ki! Tamamilə cəfəng. Siz onların

adamları danışdırmaq üçün nələr etdiyini bilirsiniz? - Bu sözləri alçaq səslə demişdi, sanki hərbi polis bizim evdə gizlənib ona qulaq asırdı. -

Şlanqı açıb suyu buraxırdılar. Bu, həqiqətdir, Odi, and içirəm. Əskini murdar suda isladıb adamların ağzına basırmışlar.

- Dəhşətdir, - anam darıxdığını hiss etdirən səslə dedi.

Deyəsən, Madlen artıq anamı bezdirməyə başlamışdı. Yüksək siyasi fikirlər

axını, əri ilə getdiyi qonaqlıqlar, qədər toqquşdurduğu şairlər, ziyalılar, musiqçilər, səfər etdiyi xarici ölkələri gərəksiz yerə sadalayıb durmasından anam yorulmuşdu, deyəsən. Nüvə fəlakəti, əhali artımı, ekoloji çirklənmə barədə fikirlərini

eşitməkdən cana gəlmişdik. AnamMadleni yola verir, danışdığı əhvalatları

rişxəndlə dinləyir, daxilən onun hərəkətlərini bəyənmirdi. Yəqin ki, Madlen özünü göstərdiyini düşünürdü. Bəlkə də anam onun yerinə utanırdı.

Anamın mehribanlığının, insanları xilas etməsinin, cəsarətli hərəkətlərinin

üstünə kölgə salan məhz bu xüsusiyyəti idi. Sənə etdikləri üçün ona borclu qalmanı istəyirdi. Tələbkarlığı, sənə üzərinə qoyduğu öhdəlikləri vardı. Yaxşılığı pul vermək kimi edir, qarşılığında səndən sədaqət və asılılıq tələb edirdi. Çox illər əvvəl Madlenin niyə çıxıb getdiyini də anlayırdım Elə bir an gəlir ki, adamı daşqından xilas edən kəndir onu boğmağa başlayır. İçi mən qarışıq ətrafdakı bütün insanlar sonda anamı məyus edirdi. İnsanlar yaxşılıq bilmirdi, hər halda anamın ümid etdiyi kimi qiymətləndirə bilmirdilər. Anamın həvəsləndirici mükafatı qorxunc

məmnuniyyətlə qalib gəlmək idi, strateji üstünlükdən yararlanaraq qərar verirdi, axı haqqı tapdanan hər zaman o olurdu.

Bu, anam haqda bəzi məsələləri mənim üçün aydınlaşdırdığına görə mənə

kədərləndirir. Çünki bütün bu hərəkətlərin arxasında anamın narahatlığı, tənhalığı,

atılmaq qorxusu hiss olunur. Bütün bunları, anamın ehtiyaclarını dəqiqliyi ilə

bildiyimə baxmayaraq, bilərəkdən, yolumdan sapmadan hər zaman ona lazım

olanları verməkdən imtina etmiş, az qala otuz ildir anamla bizi okean, qitə, bəlkə

də hər ikisinin ayırmasına imkan verən bir övlad olmuşdum Bunlar mənim haqqımda nəyə deyirmi?

- Bu hərbi hakimiyyətdə ironiya hissi yoxdur, - Madlen deyirdi. - İnsanları Yunanıstanda basqılamaq! Demokratiyanın beşiyi olan bir ölkədə. . Ah, gəldiniz, deməli! Neylədiniz? Nə ilə məşğul oldunuz?

- Çimərlikdə oynadıq, - Talia dedi.

- Necə keçdi? Əylənə bildiniz?

- Vaxtımızı çox maraqlı keçirdik, - Talia dedi.

Anam inamsız baxışlarla mənə, sonra Taliaya baxdı. Madlen isə sevinib sakitcə

bizi alqışladı.

- Nə yaxşı! Daha sizin yola getməyinizdən narahat olmayacağam Odi ilə

ikilikdə vaxt keçirə biləcəyik. Nə deyirsən, Odi? O qədər çox şey danışmış

çatdırmalıyıq ki!

Anam cəsarətlə gülümsəyib əlini kələmə uzatdı.

O gündən başlayaraq Talia ilə birlikdə olduq. Adanın hər tərəfini gəzib dənizdə

oyun oynayır, bütün başqa uşaqlar kimi öz başımızı qatırdıq. Anam bizə sendviç hazırlayıb yola qoyur, biz isə səhər yeməyindən sonra evdən çıxırdıq.

Gözdən uzaqlaşan kimi bir-birindən aralanırdıq. Dənizdə olanda mən çimər, ya da köynəyimi çıxarıb daşın üstündə uzanır, Talia isə balıqqulağı yığır, ya da dalğaların üstündən tullanmağa çalışırdı. Bu, heç də yaxşı fikir deyildi, dalğalar çox hündür idi. Üzümlüklər və arpa sahələri arasından uzanan dar yolla gedir, öz kölgələrimizə baxırdıq. Hərəmiş öz fikrimizə qapanırdıq.

Çox vaxt boş-boşuna gəzirdik. O vaxtlar Tinos turist sənayesi

baxımından elə də inkişaf etməmişdi.

Əhalisi fermerliklə dolanan bir ada idi. Adanın camaatının çörəyi inək, keçi saxlamaqdan, zeytun ağacı və buğdadan çıxırdı. Axırda yorulub bezirdik, ya ağac kölgəsində, ya da külək dəyirmanının yanında oturub çörəyimizi yeyir, yedikcə

yarğanlara, tikanlı kolluqlara, dağlara və dənizə baxırdıq.

Bir gün gəzə-gəzə şəhərə tərəf getdim. Biz adanın cənub-qərb sahilində

yaşayırdıq və Tinos şəhəri cənubda - bizdən cəmi bir neçə mil aralıda yerləşirdi.

Orda xırdavat malları satan bir dükan vardı, ciddi şimalı dul, cənab Russos işlədirdi.

İstədiyiniz vaxt onun dükanına gedib pəncərəsində 1940-cı illərin yazı makinasından tutmuş uzunboğaz dəri çəkmələrə qədər ürəyiniz istəyən hər şeyi tapa bilərdiniz.

Burda yelqovan, bir neçə mərtəbəli dibçək, böyük mum şamlar, xaçlar və təbii ki, Panagia Evangelistria heykəli satılırdı. Dükanda hətta mis qorilla heykəli də

tapmaq olurdu. Cənab Russos həm də həvəskar fotoqraf idi və mağazasının

arxasında qaranlıq otaq düzəltmişdi. Hər il avqust ayında zəvvarlar Həzrəti

Məryəmin heykəlini ziyarət etmək üçün Tinos axışanda cənab Russos onlara lentlər satar və onların çəkdiyi şəkilləri qaranlıq otaqda pulsuz çıxarardı.

Təxminən bir ay əvvəl dükanın şüşəsində fotoaparat görmüşdüm. Onu köhnəlmiş pas rəngli dəri çantanın üstünə qoymuşdular. Tez-tez bu dükana gəlir, gözlərimi fotoaparata zilləyərək özümü Hindistanda təsəvvür edirdim.

Fotoaparatın bağınyı çiynimdən asaraq “National Geographic”də

gördüyüm düyü və

çay sahələrim, “İnka cığırı”nın şəklini çəkirdim Xəyalımda dəvənin belində, yandırılıb yaxan istidə yol gedib, Sfinksin və ehramların

şəklim çəkir, çəkdiklərim parlaq jurnallarda çap olunurdu. O səhər cənab Russosun dükamın pəncərəsinə

baxaraq bunları düşünürdüm Həmin gün dükana bağlı olduğundan alnımı şüşəyə

söykəyib baxır, xəyal qururdum

- Nə modelidir ki?

Bir qədər geri çəkilib Taliamın əksini dükamın şüşəsində gördüm Yaylığı ilə

yanağım qurul ayırdı.

- Fotoaparatu deyirəm Çiyinimi çəkdim

- “C3 Arqus” modelinə oxşayır, - dedi.

- Sən hardan bilirsən?

- Son otuz beş ildir dünyada ən çox satılan yeganə otuz beş millimetrlik olandır. - Səsində qınaq vardı. - Amma elə də baxılacaq deyil. Eybəcərdir. Kərpic kimi kobuddur. Deməli, böyüyəndə fotoqraf olmaq istəyirsən? Anandan eşitdim.

Arxaya çevrildim.

- Bunu anam deyib?

- Deyəndə nə olar ki?

Çiyinlərimi çəkdim Anamın bunu Talia ilə müzakirə etməsi məni utandırmışdı.

Bunu konkret necə dediyi mənə maraqlı idi. Özbaşına və qeyri-adi hesab etdiyini hərəkətlərim haqqında rişxəndlə danışmağı vardı. Elə öz gözlərinin qabağında adamın həvəsini öldürə bilirdi: “Markos bütün dünyanı gəzib ona öz obyektivindən baxmaq istəyir”.

Talia səkinin qırağında oturub ətəyini dizlərinin üstünə dartdı. Hava günəşli idi, isti adamı darıxdırırdı. Küçədə asta-asta yeriyən yaşlı ərvaddan başqa heç kəs gözü dəymirdi. Yaşlı kişinin adı Demis idi, başına boz rəngli yastı papaq qoymuş, mövsümə uyğun gəlməyən yun pencək geyinmişdi. Yadımdadır, əksər yaşlı

adamlar kimi gözləri böyümüş, donmuş ifadə ilə baxırdı. Sanki qocalıq

gözlənilmədən, xəbərsiz gəlmiş və onu qorxutmuşdu. Bundan çox

illər sonra tibb təhsili alarkən həmin qocanın Parkinson xəstəliyindən əziyyət çəkdiyini

anlamışdım Ər-arvad yanımızdan keçərkən bizə əl elədi, mən də eyni cür cavab verdim Bir anlıq Talianm üzünə baxıb sonra yollarına davam etdiklərini gördüm

- Fotoaparata varmı? - Talia soruşdu - Yox.

- Heç şəkil çəkmisən?

- Yox.

- Özün də fotoqraf olmaq istəyirsən?

- Sənə qərribə gəlir, hə?

- Bir az.

- Polis olmaq istədiyimi desəm də sənə qərribə gələcəkdi? Heç kəsi qandallamamışam axı.

Gözlərində yumşalan bir ifadə gördüm, gülə bilsəydi, yəqin ki, o an gülərdi.

- Nə ağıllısan. Sənə bir məsləhət verim Fotoaparata söhbətini mənim anamın

yanında açma, yoxsa gedib sənincün alacaq. Adamları özündən razı salmaq üçün ürəyi gedir. - Bunu deyib, yenə yaylığı ilə yanağını quruladı. - İnanmıram ki, Odelia buna razı olsun. Özün də bilirsən.

Onun belə qısa vaxt ərzində nə qədər çox şeyi anlaması mənə təsir etdi, eyni zamanda bu, sanki rahatlığımı qaçırdı. Bəlkə də bütün bunları maskası sayəsində

əldə etmişdi, maska ona rahat göz qoymaq, izləmək və adamları süzmək azadlığı verirdi.

- Anan, yəqin ki, fotoaparata geri qaytarardı.

Köks ötürdüm Doğru deyirdi. Anam belə hədiyyələr qəbul etməzdi, illah da

işin içində pul söhbəti vardısı, ömründə qəbul etməzdi.

Talia ayağa qalxıb arxasının tozunu çırpdı.

- De görüm, evdə qutun varmı?

Madlen anamla birlikdə mətbəxdə çaxır içirdi. Talia ilə mən yuxarı qalxıb ayaqqabı qutusunun üstünü qara markerlə rənglədik. Ayaqqabı

qutusu Madlenə

məxsus idi. İçində hələ də bir cüt təzə, limon rəngində hündürdaban ayaqqabı vardı. Heç kağızı da açılmamışdı.

- Anan bu ayaqqabıları hara geyməyi planlaşdırırdı? - deyə Taliadan soruşdum

Aşağıdan Madlenin səsi gəlirdi. Aktyorluq kurslarına getdiyi vaxtlardan danışır, təlimatçmm ondan daş üstündə hərəkətsiz uzanmış kərtənkələ təqlidi etməsini istədiyini söyləyirdi. Öz əhvalatına özü də gülürdü.

Qutunu ikinci dəfə qara rəngə boyadıq, Talia heç bir boşluq qalmaması üçün

qutunu üçüncü dəfə də rəngləməyə ehtiyac olduğunu dedi. Qara boya düz və

qırıqsız olmalı idi.

- Fotoaparat elə bundan ibarətdir, - dedi. - Qara qutu, işığı qəbul edə bilmək üçün dəlik və işığı özünə hopduracaq bir şey. İynəni mənə ver görüm

Anamın tikiş iynəsini ona uzatdım Əldəqayıрма fotoaparatin alınacağına

inanmırdım Ayaqqabı qutusu ilə iynədən nə çıxacaqdı? Amma Talia bu işə elə bir şövq, elə bir özünə əminliklə girişmişdi ki, birdən doğrudan da almar deyə qorxub arada otaqdan çıxmışdım Sanki mənim bilmədiyim şeylər bilirdi.

- Bəzi hesablamalar aparmışam, - iynəni ehtiyatla qutuya batıraraq dedi. -

Obyektiv olmasa, dəliyi lazım olduğu kimi balaca düzəldə bilmərik, çünki qutu çox

uzundur. Amma eni əsl lazım olan qədərdir. Burda ən əsas məsələ düzgün ölçüdə

dəlik hazırlamaqdır. Məncə, təxminən altı millimetr olmalıdır. Bax belə. İndi isə

bunu qapatmalıyıq.

Aşağıda Madlenin səsi asta, tələsik mırıltıya çevrilmişdi. Nə

danışdığını eşidə

bilmirdim, amma əvvəlkindən daha yavaş, daha aydın danışdığını hiss edirdim

Yəqin ki, indi bir qədər irəli əyilərək dirsəklərini dizinə qoymuş, göz qırpmadan üyüdüb töküdü. Üstündən çox illər keçib və həmin məxfi danışığı tərzini artıq mənə

yaxşı tanışdır. Adamlar belə səslə danışanda, adətən, hansısa fəlakətin baş

verdiyini deyir, gizlinləri etiraf edirlər. Sanki həmsöhbətlərinə yalvarırlar. Bu, hərbidən ölüm xəbəri gətirən, gecə yarısı qapını döyənlərin, etdiklərini etiraf etməsi üçün müştərilərini dilə tutan hüquqşünasların, gecə saat üçdə xəyanətkar kişilərin maşınlarını saxlamış polislərin eşitdiyi danışığı tərzidir. Bu danışığı tərzindən özüm Kabildə xəstəxanada neçə dəfə istifadə etmişəm? Dəfələrlə xəstələrimin ailə üzvlərini başqa otağa keçirib sakit olmalarını söyləmiş, qarşıdakı qorxunc söhbəti düşünərək özüm də bir oturacaq çəkib oturmuşam.

- Andreas haqqında danışır, - Talia sakit səslə dedi. - Mərc gələrəm ki, məhz ondan danışır. Möhkəm dava etmişdilər. O yapışqan ilə qayçıyı mənə ver görüm.

- Necə bir adamdır? Zəngin olduğunu artıq bilirəm

- Kim? Andreas? Yaxşıdır. Yaman çox səyahət edir. Evdə olanda həmişə çoxlu

qonaqları olur. Böyük adamlar olur - nazirlər, generallar. Buxarının yanında içki içib bütün gecə söhbət edirlər. Əsasən biznes və siyasətdən danışirlər. Səsləri mənim otağıma da gəlir.

Andreasın qonaqları olanda mənə otağımdan çıxmağa

icazə vermirlər. Amma o mənə nə istəsəm alır. Mənə müəllim tutub, evə gəlib-

gedir. Mənə qarşı həmişə mehriban davranır.

Kəsib düzəltdiyimiz və qara rəngə boyadığımız kartonu dəliyin üstünə yapışdırdı.

Aşağıda sakitlik idi. Madlen səssizcə ağlayır, yaylığını əzib- büzür,

plastilin kimi oynadırdı. Anam səssiz durmuşdu, Madleni sakitləşdirməyə çalışmırdı. Üzündə acı bir ifadə vardı, sanki ağzında turş bir şey əriyirdi. Anamın onun yanında ağlayanlardan zəhləsi gedir. Şişmiş, açıq yalvarışla baxan gözlərə dözə bilmir. Anam ağlamağı zəiflik hesab edir. Bununla insanın diqqət üçün yalvardığını düşünür və özü də həmin yalvarışlara heç vaxt cavab vermir. O, təsəlli verməyi bacarmır.

Böyüdükcə başa düşmüşdüm ki, bu, heç də anamın güclü olduğunu göstərmirdi.

Anam hesab edirdi ki, dərd elə ürəkdə qalmalı, aşkar edilməməlidir.

Bir dəfə balaca olanda anamdan atam həlak

olanda ağlayıb-ağlamadığımı soruşmuşdum

- Atamı basdıranda ağlamışdın?
- Yox, ağlamamışdım
- Bəs sən kədərli deyildin?
- Mənim kədərli olub-olmamağımı başqaları niyə görməlidir ki?
- Bəs mən ölsəm ağlayarsan, ana?
- Ümid edək ki, bunu heç vaxt öyrənə bilməyəcəyik.

Talia foto kağızın qutusunu qaldırıb dedi:

- Cib fənərini gətir.

Anamın dolabının içinə girdik. Qapım bərk bağlayıb, içəri düşən işıqları da dəsmal ilə tutduq. Tamam qaranlıq olandan sonra Talia cib fənərim yandıрмаğımı söylədi. Fənərin üstünə bir neçə qat qırmızı sellofan keçirmişdik. Qaranlıqda yalnız Taliamın nazik barmaqları ilə foto kağızı kəsib, dəlik ilə üz bəüz qutunun içinə

yapışdırdığım gördüm Foto kağızları bundan bir gün əvvəl cənab Russosun

dükamından almışdıq. Cənab Russosun piştaxtasına yaxınlaşanda

o, eynəyinin üst-tündən Taliaya baxıb dedi: “Mağazanı yarmağa gəlmisiniz?” Talia işarət barmağını ona tuşlayıb baş barmağını geri çəkmişdi.

Taliya ayaqqabı qutusunun qapağını bağlayıb, dəliyi qapaqla örtüdü.

Qaranlıqda:

- Sabah öz karyeranın ilk fotosunu çəkəcəksən, - dedi. Zarafat edib-
etmədiyini bilmirdim

Şəkil çəkmək üçün çimərliyi seçdik. Ayaqqabı qutusunu yastı daşın
üstünə

qoyub kəndirlə bağladıq. Talianm dediyinə görə, qapağı açandan
sonra tam

hərəkətsiz olmalı idik. Mənim yanıma gəlib qutunun üstündən baxdı,
sanki düzgün görüntünü axtarırdı.

- Əla çəkiliş olmalıdır, - dedi.

- Demək olar ki. İndi bizə mövzu lazımdır.

Çevrilib mənə baxdı, nəyi nəzərdə tutduğumu anlayıb dedi:

- Yox. Məni çəkməyəcəksən.

Xeyli mübahisə etdik, axır ki, razılaşdı. Bir şərti vardı ki, üzünü
çəkməyim

Ayaqqabılarını çıxarıb fotoaparatdan bir qədər irəlidə duran daşın
üstünə çıxdı.

Kəndirbazların əllərində tutduğu taxtanı əvəz etmək kimi qollarını
yana açdı. Üzü qərb tərəfə, Siros və Katnos istiqamətində baxan daşın
üstündə çömbəldi.

Üzündəki maskanı başının arxasında bərkitmiş lentləri saçları ilə
gizlədi. Çiyini üstündən mənə baxdı.

- Yadında saxla, - qışqırdı. - Yüz iyirmiye qədər saymalısan.

Üzünü dənizə çevirdi.

Əyilib qutunun üstündən baxdım Talianm kürəyini, ərafmdakı
daşların bürc

formasında yerləşməsini, daşlar arasında ölü ilanlar kimi burulan
yosunları, uzaqda yellənən buksiri, dənizin qabarmasını, kələ-kötür
sahilə çırpılıb çəkilməsini gördüm Dəliyin üstündən qapağı qaldırıb
saymağa başladım

“Bir. . iki. . üç. . dörd. . beş. .”.

Çarpayıda uzanmışıq. Televizorda iki akkordeon ifaçısı yarışır, amma Cianna

səsi tamam alıb. Gündüz günəşi jalüz aralarından içəri düşərək nahar üçün otağa sifariş etdiyimiz Marqarita pizzasının qalıqları üstünə zolaqlı işıqlar salır. Yeməyi gətirən hündür, arıq kişi saçlarını qüsursuz bir çəkildə arxaya darayıb ağ pencək geymiş, qara qalstuk taxmışdı. İçəri sürüb gətirdiyi diyircəkli masanın üstündəki vazada tək bir dənə qırmızı qızılgül vardı. Pizza qoyulmuş qabın qapağını təntənəli

bir şəkildə qaldırıb geri aparmışdı, elə bil şlyapadan dovşan çıxaran sehrbaz kimi tamaşaçıda effekt yaratmaq istəyirdi.

Əzilmiş mələfələr arasında hər yerdə Ciannaya göstərdiyim şəkillər səpələnib.

Bunlar son il yarımında etdiyim səyahətlər zamanı çəkilib.

Belfast, Montevideo, Tangiyer, Marsel, Lima, Tehran. Kopenhagendə qısa bir müddət birlikdə yaşadığım icmanın şəkillərini ona göstərirəm. Orda keçmiş hərbi bazada özünüidarə icması yaratmış yırtılmış mayka və papaq geymiş danimarkalı bitniklərlə bir yerdə yaşamışdım.

- Bəs sən hardasan? - Cianna soruşur. - Şəkillərdə yoxsan.

- Mən obyektivin arxasında olmağı daha çox sevirəm, - deyə cavab verirəm.

Bu, həqiqətən belədir. Çəkdiyim yüzlərlə şəkildən birində də özümü görə

bilməzsiz. Şəkilləri çıxarmaq üçün lenti təqdim edəndə hər dəfə iki nüsxə sifariş

edirəm Birini özümdə saxlayıb, o birini poçtla evə - Taliaya göndərirəm

Cianna səfərlərim üçün pulu hardan aldığımı soruşur, mən də miras qalmış pul ilə ödədiyimi deyirəm Bu sözlərin yarısı doğrudur, çünki dediyim pullar mənə yox, Taliaya miras qalıb. Məlum səbəblərdən Andreasın vəsiyyətinə adı çəkilməyən Madlendən fərqli olaraq,

Taliaya atalığından miras pul qalmışdı. Pulunu mənimlə bölüşmüşdü. Onun verdiyi pulla universitetə daxil olmalıydım “Səkkiz. . doqquz. . on. .”.

Cianna bədənini üstümdən yana ataraq özünü dirsəklərinə dayayır, balaca

döşləri dərimə toxunur. Qutunu götürüb siqaret yandırır. Onunla bir gün əvvəl “Piazza de Spagna”da tanış olmuşduq. Təpənin üstündəki kilsə meydançasında daş

pillələrdə oturmuşdum. Yaxınlaşıb italyanca nəsə dedi. Romanın kilsələri və

pizzaxanalarında gördüyüm qəşəng və ilk baxışdan boş-boşuna gəzişən qızlara

oxşayırdı. Bu qızlar siqaret çəkir, bərkdən danışır, çox gülürdülər. Başımı yel əyib

“bağışlayın”, - dedim. Gülümsəyib ağır ləhcə ilə ingiliscə dedi: “Ah. Çaxmaq?

Siqaret”. Yenə başımı yelləyib özümün ağır ingilis ləhcəmlə çəkmədiyimi dedim.

Dişlərini ağartdı. Gözləri parlaq və alıcı idi. Səhər günəşi almaz formalı üzünün ətrafında halə əmələ gətirmişdi.

Bir az mürgüləyib onun qabırğamı dümsükləməsinə oyanıram

- La tua ragazza? - deyir. Uzun illər bundan əvvəl çimərlikdə əldəqayırma

fotoaparata çəkdiyim Talianın şəklini tapıb mənə göstərir. - Sevgilindir?

- Yox, - deyirəm

- Bacındır?

- Yox.

- La tua cugina? Əmin qızıdır?

Yenə başımı yelləyirəm.

Siqaretindən tez-tez qullab alaraq şəklə baxır: “Yox!” - Bunu kəskin, hətta

acıqlı bir tərzdə deyir. Təəccüblənirəm - “Questa e la tua ragazza!

Sənin

sevgilindir! Hə, yalan deyirsən!” - Sonra isə çaxmağı çaxıb şəkli alışıdır. Gözlərimə

inana bilmirəm

“On dörd. . on beş. . on altı. . on yeddi.. ”

Avtobus dayanacağına gedən yolu yarı edəndən sonra şəkli itirdiyimi anlayıram Onlara qayıtmalı olduğumu deyirəm Başqa seçim yoxdur,

qayıtmalıyam Çili üzrə qeyri-rəsmi bələdçimiz arıq, nazik

dodaqlı huaso Alfonso sual yağan baxışlarla Qariyə baxır. Qari

- amerikalıdır. O, bizim trionun alfa erkəyidir. Çirkli, sarışın saçları və civzəli üzü var. Üzünə baxıb ağır həyata alışdığını demək olur.

Qari pis əhvaldadır. Aclıq, alkoqolun yoxluğu, sağ baldırındakı qaşınma onun əhvalını bir az da pisləşdirib. Bu qaşınma bir gün əvvəl

iyənli kola toxunmaq nəticəsində əmələ gəlib. Onların hər ikisi ilə

Santyaqonun adam dolu bir barında tanış olmuşdum. Hardasa yarım

düjün pisco içdikdən sonra Alfonso “Salto del Apoquindo”dakı

şəlaləyə getməyimizi təklif etmişdi. Uşaq ikən atası onu ora aparırmış.

Ertəsi gün danışdığımız kimi ekskursiyaya çıxmış, gecəni şəlalənin

yaxınlığında keçirmək üçün çadır qurmuşduq. Dopinq çəkmiş,

qulaqlarımızda şəla-lənin gurultusunu eşitmiş, ulduzlu, geniş səmaya

baxmışdıq. İndi isə “San Carlos de Apoquindo” tərəfə gedib avtobus

tapmağa çalışırıdıq.

Qari Kordoban şlyapasının qırağını geriye itələyib yaylıqla qaşını silir.

- Geriyə qayıtmaq üçün üç saat ayaqla yol getməlisən, Markos,

- deyir.

- Tres horas, hagale comprende? - Alfonso onun səsinə səs verir.

- Bilirəm.

- Amma yenə də qayıdırsan?

- Hə.

- Para una foto? - Alfonso deyir.

Başımı tərpədirəm. Artıq heç nə demirəm, çünki anlamayacaqlarını bilirəm

Heç özümün də tam anlaya bildiyimdən əmin deyiləm.

- Getsən yolu azacaqsan, - Qari deyir.
- Bəlkə də.
- Onda yolun açıq olsun, amigo, - deyib, Qari əlini uzadır.
- Es un griego loco. - Alfonso deyir.

Gülürəm Mənə başdan xarab yunan dedikləri ilk dəfə deyil.

Qari kürəyinə

bağladığı çantasının iplərini düzəldir və hər ikisi dağların arası ilə gedən yolda addımlamağa başlayır. Sərt keçiddən dönərkən Qari mənə baxmadan əlini yelləyir.

Gəldiyim yolla geri qayıdıram Qarinin dediyi kimi, yolu azıram və dörd saata gedib çatıram. Çadır tərəfə çatana qədər yorğunluqdan əldən düşürəm. Hər yeri

axtarıram. Kolları təpikləyir, daşların arasına baxır, boşuna əziyyət çəkdiyimi düşünərək dəhşətə gəlirəm. Sonra özümü ən pis nəticəyə hazırlayarkən üzü yoxuşa tərəf gedən yolda kollar arasında gözümə bir ağartı dəyir. Böyürtkən kolları arasında bürüşmüş şəkli tapıram. Şəkli kolluqdan çıxarıb tozunu silirəm Gözlərimə

rahatlıq yaşları dolur.

“İyirmi üç. . iyirmi dörd. . iyirmi beş. .”.

Karakasda körpünün altında yatıram Brüsseldə gənclər yataqxanası.

Bəzən

pulumu göyə sovurub yaxşı bir mehmanxanada otaq tutur, uzun, isti duş qəbul

edirəm Üzümü qırxıb, əynimdə xalat, yemək yeyirəm. Rəngli televizora baxıram.

Şəhərlər, yollar, kəndlər, tanış olduğum adamlar - hamısı gözümdə bulanmağa

başlayır. Özüm özümə axtarışda olduğumu deyirəm Amma getdikcə bu həyat boş-

boşuna gəzməyə bənzəyir, həyatımda nəyinsə baş verəcəyini gözləyirəm elə bil.

Bütün həyatımı dəyişəcək, bütün yolların ona apardığı bir hadisə baş

verəcəyini gözləməkdəyəm.

“Otuz dörd. . otuz beş. . otuz altı. .”.

Hindistanda dördüncü günümüdü. Çirкли yolda sahibsiz mal- qaranın arası ilə

addımlayıram, dünya ayağımın altında əyilir. Bütün gün qusmuşam Üzümün dərisi sari kimi saralıb, elə bil gözəgörünməz əllər dərimi soyur. Artıq yeriməyə taqətim qalmayanda yolun qırağında uzanıram. Yolun o biri üzündə qoca kişi yekə qazanda nəşə qarışdırır. Yanında qəfəs, qəfəsin içində mavi-qırmızı tutuquşu var. Qara dərili satıcı araba dolusu boş yaşıl şüşələri sürüyərək yanımdan keçir. Ən son gördüyüm bu olur.

“Qırx bir. . qırx iki. .”.

Böyük bir otaqda ayılıram Otaqda bürkü var, çürüyən daşqovununun iyi gəlir.

Polad çərçivəli ikiadamlıq çarpayıda uzanmışam Altımdakı döşək nazik üzlü kitab qalınlığındadır. Otaq mənimkinə bənzər çarpayılarla doludur. Çarpayılardan

yanlarından sallanan arıq qollar, ləkəli mələfələrdən çıxan kibrit çöpü kimi arıq qıçlar, tək-tük dişləri olan açıq ağızlar görürəm Tavandakı sərinqəşlər işləmir.

Divarlarda kif ləkələri var.

Yanımdakı pəncərədən isti, yapışqan hava vurur, gözümə gün düşür. Gül adlı

müsəlman həkim mənə hepatitdən ölə biləcəyimi deyir.

“Əlli beş. . əlli altı.. əl i yeddi..

Ondan çantanı istəyirəm “Hansı çanta?” - deyə Gül laqeydliklə soruşur. Bütün əşyalarım yoxa çıxıb. Paltarlarım, nağd pulum, kitablarım, fotoaparatom “Oğru sənə təkə bunu saxlayıb”, - Gül bunu deyib barmağı ilə yanımdakı pəncərəyə

işarə edir. Şəkildir. Onu qaldırıram Talianın saçlarını külək oynadır, ətrafında köpüklü su, yalın ayaqları daşın üstündə, qarşısında sıçrayan Egey dənizi. Boğazım düyünlənir. Burda, yad insanlar arasında, ondan uzaqda ölmək istəmirəm. Şəkli pəncərə çərçivəsi ilə şüşənin

arasına keçirirəm

“Altmış altı. . altmış yeddi.. altmış səkkiz. .”

Yanımdakı çarpayıda uzanan oğlanın yaşlı, cılız, çökük sifəti var.

Qarnının

aşağısındakı şiş boulingq topu boyda olar. Hər dəfə tibb bacısı əlini onun şişinə

vuranda oğlan gözlərini bərk sıxır, ağızından isə ağrılı səs çıxır. Bu səhər Gül yox, başqa bir tibb bacısı oğlana dərman verməyə çalışır.

Oğlan başını sağa-sola çevirib boğazından taxta

yonulmasına bənzər səs çıxarır. Nəhayət, tibb bacısı zorla oğlanın ağızını açıb dərmanı boğazına tökür. Tibb bacısı gedəndən sonra oğlan başını yavaş-

yavaş mənə tərəf çevirir. Baxışlarımız çarpayılarımız arasındakı məsafəni qət edib bir-birinin üzünə zillənir. Balaca göz yaşı yumurlanıb yanağından aşağı axır.

“Yetmiş beş. . yetmiş altı.. yetmiş yeddi.. ”.

Burdakı əzab və ümitsizliyi bir dalğaya bənzədirəm Hər çarpayıdan dalğa qalxıb yamaqlı divarlara çırpılıb geriye - özünə tərəf qayıdır. Bu dalğa adamı batıra bilər. Vaxtımın böyük hissəsini yatmaqla keçirirəm. Yatmadığım vaxtlarda məni qaşınma tutur. Onların verdiyi həbləri içirəm, bu həblər məni yuxulu edir. Qalan vaxtlarda yataqxananın pəncərəsindən bayıra, səs-küylü küçəyə tamaşa edirəm.

Bazar çadırlarının, xiyaban arxasındakı çayxanaların üstünə gün düşür. Uşaqların səkidə oturub daş atmağına, palçıqlı divar diblərinə, girişdə oturan yaşlı qadınlara, balaca palazlarının üstündə çömbəlib oturmuş, dhoti geyinmiş, kokos qabığı soyan, həmişəbahar gülündən düzəldilmiş çələng satan küçə alverçilərinə baxıram. Otağın o biri tərəfindən kimsə qulaqbatırıcı səslə çığırır. Yuxulayıram. .

“Səksən üç. . səksən dörd. . səksən beş. .”

Oğlanın adının Mənar olduğunu öyrənirəm. “Yol göstərən işıq” deməkdir.

Anası fahişə, atası isə oğrudur. Xalası və dayısı ilə yaşayırmış, onlar da onu döyürmüşlər. Dərdinin nə olduğunu bilən yoxdur, təkəcə o

mələndur ki, Mənar
ölüm ayağındadır. Yanına gəlib-gedən də yoxdur. Bir həftəyə, bir aya,
lap iki aya da ölsə, onun ölüsünə yiyə duran olmayacaq. Onu heç kəs
ağlamayacaq. Yad edən
olmayacaq. Necə evsiz-eşiksiz yaşayıbsa, elə də öləcək. Yuxuda
olanda ona,
çökmüş gicgahlarına, çiyinləri ilə müqayisədə çox böyük görünən
başına, aşağı dodağındakı piqment yarasına baxıram Gülün dediyinə
görə, Mənarın anasının
aradüzəldəni siqaretini oğlanın dodağına basmağa adət edibmiş.
Onunla ingilis dilində danışmağa çalışıram, urdu dilində bildiyim bəzi
sözləri deyirəm, o isə
yorğun-yorğun gözlərini döyür. Bəlkə üzü gülər deyər hərdən əllərimi
birləşdirib divara kölgə salır, heyvanları yamsılayıram
“Səksən yeddi.. səksən səkkiz. . səksən doqquz. .”
Bir gün Mənar mənim pəncərəmdən bayıra işarə edərək nəsə göstərir.
Başımı
qaldırıb onun barmağını tuşladığı tərəfə baxıram, amma buludlar
arasından
görünən göy parçasından, küçə nasosundan vuran su ilə oynayan
uşaqlar və toz-dumanla şütüyən avtobusdan başqa gözümə heç nə
dəymir. Sonra Talianın şəklinə
işarə elədiyini anlayıram Şəkli pəncərədən çıxarıb ona uzadıram.
Yanmış ucundan tutub şəkli üzünə yaxınlaşdırır və xeyli baxır. Bəlkə
diqqətini cəlb edən şəkildəki okeandır? Görəsən, nə vaxtsa dənizin
duzlu suyunun dadını bilibmi? Dənizin suyu ayaqlarından geri
çəkilərkən başgicəllənməsi hiss edibmi? Ya da bəlkə Talianı tanımasa
da ona qarşı doğmalığ hissi etmiş, onun da ağrının nə olduğunu
bildiyindən duyuc düşmüşdü? Şəkli mənə uzadır. Başımı yel əyirəm
“Qoy qalsın”,
- deyirəm Üzündə inamsızlıq sezirəm Əmin deyiləm, amma, deyəsən,
o da mənə
gülümsəyir.

“Doxsan iki. . doxsan üç. . doxsan dörd. .”

Hepatitə qalib gəlirəm. Qəribədir, Gülün öləcəyim barədə proqnozlarını yalana çıxardığımdan sevindiği, yoxsa məyus olduğunu anlaya bilmirəm Amma onu dəqiq bilirəm ki, sağalandan sonra könüllü olaraq xəstəxanada qalib işləmək istədiyimi deyəndə təəccüblənir. Başını qaldırır, qaşlarını çatır. Axırda baş tibb bacısı ilə danışmalı oluram.

“Doxsan yeddi. . doxsan səkkiz. . doxsan doqquz. .”.

Duş otağından sidik və kükürd iyi gəlir. Hər səhər Mənarın çılpaq bədənini

qollarıma qaldırıb duş otağına aparıram. Ehtiyatlı olmağa, onu yerə salmamağa çalışıram. Əvvəllər bir könüllünün onu düyü kisəsi kimi çiyini üstündən aşırıb daşdığına görmüşdüm. Onu yavaşca skamyaya oturdub nəfəsini dərməsini

gözləyirəm. Arıq, cansız bədənini ilıq su ilə yuyuram. Mənar həmişə sakit oturur, ovuclarını dizlərinə qoyub başını aşağı salır. Sümükləri çıxmış, hürkmüş qoca kişiye

oxşayır. Sabunlu süngərlə qabırğalarını, onurğa sümüyünü, köpəkbalığı üzgəclərini xatırladan kürək sümüklərini yuyuram. Onu qucağımda çarpayısına aparıb

dərmanlarını verirəm Ayaqlarını və baldırlarını ovxalamaq ona rahatlıq gətirir, ona görə tələsmədən onu masaj edirəm. Hər dəfə yuxuya gedəndə balışının altından Talianın şəklinin bir ucu görünür.

“Yüz bir. . yüz iki..

Xəstəlik və ölüm qoxan boğanaq havadan qurtulmaq üçün şəhərdə uzun və

məqsədsiz gəzintilərə çıxıram Tozlu qürub çağı divarlarında qraffiti rəsmləri çəkilmiş küçələrdə dolaşıram Bir-birinə yapışmış yerləşən qalayçı dükanlarının, başlarında təzə peyin səbəti daşıyan balaca qızların, üst-başı hissədən qaralmış

böyük alüminium vedrələrdə palaz yuyan qadınların yanından ötürəm. Pişik yuvası kimi dar xiyabanlardan əyilib keçdikcə özü kimi

xəstələrlə bir otaqda uzanıb ölümü gözləyən Mənarı düşünürəm Daşın üstündə oturub dənizə baxan Talia haqda da çox düşünürəm İçimdə məni geri çəkən, əks istiqamətə dartan sualtı axın kimi bir şey hiss edirəm Bu hissiyyata təslim olmağım, boyun əyməyim gəlir.

Məqsədlərimdən imtina etmək, ilan qabığının dəyişdiyi kimi kimliyimdən sıyrılıb çıxmaq istəyirəm.

Mənarın hər şeyi dəyişdiyini demirəm Baş verən bu deyildi. Daha bir il

dünyanı gəzib, nəhayət, Afina kitabxanasında bir küncdə duran masada qərar

tutub tibb universitetinə ərizə hazırlayıram Mənardan ərizəyə gəlib çıxana qədər olan dövrdə iki həftəni Dəməşqdə keçirirəm. Orda keçirdiyim dövrdən yalnız

gözləri qalın sürməli, qızıl dişli iki qadının gülümsəməyi yadımda qalır. Ondan başqa Qahirədə üç ay keçirib həşiş həvəskarı olan ev sahibinin dağılıb-tökülən çoxmənzilli evinin zirzəmisində qalıram Talianın puluna İslanidiyada avtobuslarda gəzib, Münhendə pank qruplarına qoşuluram 1977-ci ildə Bilbaoda nüvə əleyhinə aksiyada dirsəyimi sındırıram.

Amma sakit anlarımda, avtobus, ya da yük maşınının arxasında getdiyim

vaxtlarda fikrim dönüb-dolaşır Mənarın üstünə qayıdır. Mənar, onun son

günlərinin əzabları, olanlar qarşısında öz gücsüzlüyüm indiyə qədər etdiyim, etmək istədiyim hər şeyi yatmadan qabaq özünə verdiyin və səhər açılanda unuduğun sözlər kimi əhəmiyyətsiz edir.

“Yüz on doqquz. . yuz iyirmi.. ”.

Bir axşam Madlenin Afınaya qayıtmağa hazırlaşdığını və Talianı qısa müddətə

də olsa bizim yanımızda qoyub gedəcəyini öyrəndim.

- Sadəcə bir neçə həftəliyə, - dedi.

Dördümüz oturub şam edir, Madlen ilə anamın birlikdə hazırladığı ağ lobyə

şorbası yeyirdik. Taliya tərəf baxıb münasibətini görmək, Madlenin bu xəbəri təkcə mənə verdiyinə əmin olmaq istəyirdim. Deyəsən, doğrudan da elə idi. Talia sakitcə yeməyini yeyir, maskasını azca qaldıraraq qaşığı ağzına aparırdı. Müəyyən qədər vaxt keçmişdi və Talianın danışığı və yemək tərzini daha məni narahat etmirdi.

Ona sadəcə protez dişləri ağzında pis oturan qoca adam kimi baxırdım
İllər

keçəcək, öz anam həmin qocalardan birinə çevriləcəkdi.

Madlenin çəkildiyi film başa çatan kimi Talianın dalınca adam göndərəcəyini

deyirdi. Dediyyə görə, film Milad bayramına xeyli qalmış çəkilib qurtarmalı idi.

- Əslində sizin hamınızı Afinada görmək istəyirəm, - həmişəki gümrahlığı ilə

dedi. - Filmin açılışına birlikdə gedəcəyik! Necə gözəl olardı,

elə deyilmi, Markos?

Dördümüz geyinib-bəzənib oynaq əhvalla teatra daxil olardıq.
Razılığımı bildirdim, amma düzünü desəm, anamı nə bərbəzəkli
geyimdə, nə
də oynaq əhvalda təsəvvürümə gətirə bilmirdim.
Madlen hər şeyin əla olacağını, iki həftəyə məktəb açılanda Talianın
dərslərinə
davam edəcəyini deyirdi. Məktəbə, təbii ki, burda, mənim anamla
gedəcəkdi. Bizə
filmin açıqcalarını, məktub və şəkillər göndərəcəyini deyirdi. Başqa
şeylər də
danışırdı, amma mən onu dinləmirdim. Böyük rahatlıq hiss edirdim,
sevincdən
başım gicəllənirdi. Yayın sonu yaxınlaşdıqca, qəhər məni boğur,
Taliaya əlvida deyəcəyim günün yaxınlaşması məni qorxutduğundan,
birlikdə keçən hər
günümüzdə həsrətlə sarılırdım. Artıq hər səhər yeməyini,
Talianın qəribə səslər çıxarmasını səbirsizliklə gözləyirdim. Tələm-
tələsik yeməyimizi yeyib çölə qaçır, ağaca dırmaşır, arpa çöllərində
bir-birini qovur, ağac budaqları ilə torpağı cızır,

dava səsləri çıxarırdıq. Ayağımızın altındakı kərtənkələlər səsimizdən sıçrayıb qaçırdılar. Mağaralarda dəfinə gizlətdiyimizi xəyal edir, adada səsin ən yaxşı əks-səda verdiyi yeri tapmağa çalışırdıq. Evdə düzəltdiyimiz fotoaparətlə külək

dəyirmanları və göyərçin yuvalarının şəklini çəkir, çıxarmaq üçün cənab Russosa aparırdıq. Bizi həтта qaranlıq otağına salıb müxtəlif dərmanlar, fiksətorlar və su qablarında şəkil çıxarmağı da öyrədirdi.

Madlen gedəcəyini elan etdiyi gün anamla birlikdə mətbəxdə çaxır içir, Talia ilə mən isə yuxarı mərtəbədəki otaqda tavlə oynayırdıq. Talia mana pozisiyasında idi və artıq daşların yarısını öz tərəfinə yığa bilmişdi.

- Aşnası var, - Talia zəri atarkən dedi.

Yerimdən sıçradım.

- Kimi deyirsən?

- Kimi deyirsən? Səncə, kim olar?

Bütүн yayı birlikdə keçirdiyimizdən Talianın üzündəki ifadələrin mənasını anlamağı öyrənmişdim. İndi üzündəki ifadə mənə dənizin qırağında durub, suyun harda olduğunu soruşan adam kimi sual verdiyimi deyirdi. Tez düzəliş etməyə çalışdım.

- Kimi dediyini bilirəm, - yanaqlarımın qızardığını hiss etdim

- Yəni.. o. .

bilirsən. . - On iki yaşında oğlan idim, lüğətimdə “aşna” sözü yox idi.

- Tap görüm? Rejissoru deyirəm

- Elə onu deyəcəkdim

- İlayas. Əllamə şeydir. 1920-ci illərdə olduğu kimi saçını isladib başına

yapışdırır. Balaca, nazik bıığı da var. Yəqin elə bilir ki, belə şıq görünür. Özünü gülünc etdiyindən xəbəri yoxdur. Təbii ki, özünü böyük sənətkar hesab edir. Elə

anam da belə düşünür. Anamı onun yanında bir görəsən, onunla özünü elə

utancaq, elə itaətkar aparır ki, elə bil bu adam dahidir. Az qalır ona

baş əysin, o da özünü böyük adam zənn edir. Necə olur ki, anam onun əsl kimliyini görə bilmir, anlamıram

- Madlen xala ona ərə getməyəmi hazırlaşır?

Talia çiyinlərini çəkdi.

- Kişilərlə bağlı çox pis zövqü var. Heç kəsdə bu qədər pis zövq görməmişəm -

Zərləri əlində silkələdi, sanki nəsə düşünürdü. - Amma Andreas barədə bunu deyə

bilmərəm. O, yaxşıdır. Kifayət qədər yaxşı. Amma anam onu tərkməyə hazırlaşır.

Harda haramzadə var, gedib ona ilişir.

- Demək istəyirsən atan da elə idi?

Qaşlarını çatdı.

- Anam atamla Amsterdama səfər edərkən təsadüfən tanış olub. Yağışlı bir

gündə qatar stansiyasında görüşüb tanış olublar. Birlikdə yarım gün vaxt keçiriblər.

Onun kim olduğu barədə heç bir məlumatım yoxdur. Heç anam özü də bilmir.

- Bəs, deyəsən, birinci əri haqda nəsə deyirdi axı. İçki düşkünü olduğunu

deyirdi. Mən də elə bildim. .

- O yəqin Dorian haqda danışmış, - Taliya dedi. - O da əllamə şey idi, - öz tərəfində daha bir daş çəkdi. - Anamı döyürdü. Bir an içində sakit adamdan qəzəbli adama çevrilə bilirdi. Havanın qəfildən dəyişməyini görmüsən də? Bax o da

Bütün gün içir, eləcə evdə uzanırdı. Yadımdadır, bir dəfə qazı keçirməyi

unutmuşdu, az qala bütöv ev külə dönmüşdü.

Daşlardan qala qurmağa başladı. Bir müddət səssiz oturub daşları düz saxlamağa çalışdı.

elə idi. - Donanın həqiqətən sevdiyi təkə Apollo idi. Qonşuluqda bütün uşaqlar

Apollodan qorxurdu. Heç üzünü görən olmamışdı, elə hürməyini eşitmək bəs idi ki, hamısı qorxudan əssin. Dorian onu zəncirləyib evin arxasında saxlayırdı. Ona iri quzu əti parçaları yedirirdi.

Talia mənə bundan başqa heç nə danışmadı. Buna baxmayaraq, qalan əhvalatları asanlıqla təsəvvürümə gətirə bildim Dorian çölə çıxmış, iti zəncirləməyi unutmuşdu. İt açıq qalmış qapıdan içəri cummuşdu.

- O vaxt neçə yaşındaydın?

- Beş.

Ardınca isə bütün yay beynimdə dolaşan sualı vermişdim

- Bəs bunun çarəsi. . bəlkə bir şey etmək?.

Talia baxışlarını yana çevirdi.

- Xahiş edirəm, soruşma, - ağır-ağır deyəndə dərinəndən yaralı olduğunu

anladım - Bu məni yorur.

Sonralar hamısını mənə danışdı. Üzündə aparılmış uğursuz əməliyyatın

ardınca yaraya infeksiya düşdüyü məlum olmuş, dəridə çürüməyə səbəb olmuşdu.

Böyrəklərə təsir etmiş, böyrək çatışmazlığı əmələ gətirmişdi. Yeni köçürülmüş dəri də çürüməyə başlayanda həkimlər məcbur olub tək cə köçürmə dərinə deyil, sol

yanağının sağlamat qalan hissəsini və çənə sümüyünün bir tərəfinə də kəsməli

olmuşdular. Fəsadlar əmələ gəldiyinə görə üç aya yaxın xəstəxanada qalmalı

olmuşdu. Az qala ölmüşdü. Hətta ölməyi arzulamışdı. Bu hadisədən sonra

həkimlərin bir daha ona toxunmasına icazə verməmişdi.

- Talia, - dedim. - Biz ilk dəfə tanış olanda baş verənlərə görə təəssüf edirəm.

Gözlərini mənə çevirdi. Köhnə, oynaq parıltını yenidən gözlərində gördüm

- Təəssüf etməlisən də. Amma sən hələ yerə yıxılmamışdan mən bilirdim.

- Nəyi bilirdin?

- Sənin eşşək olduğunu.

Madlen məktəblərin açılmasına iki gün qalmış çıxıb getdi. Nərmə-nazik

bədəninə kip oturan yağ kimi sarı paltar geyinmiş, buynuz formalı sağanağı olan eynək taxmış və saçını külək uçurmasın deyə başına ağ ipək şərf bağlamışdı. Elə

geyinmişdi ki, elə bil bədəninə hansısa hissəsinin boşalacağından

qorxurdu. Özünü hərfi mənada toplamağa çalışırdı. Tinos şəhərinin gəmi vağzalında bir-bir hamımızı qucaqladı. Ən bərk və ən uzun qucaqlaşması Talia ilə oldu. Dodaqlarını qızının başına yapışdırıb öpdü. Günəş eynəyini gözündən çıxarmadı.

- Sən də məni qucaqla, - pıçılıtlı ilə dediyini eşitdim

Talia deyildi ki kimi anasını bərk-bərk qucaqladı.

Gəmi nəriltili səs çıxarıb arxasında dalğalanan su izi qoyaraq yola düşdü.

Madlenin gəminin arxasına keçərək bizə əl edib öpüş göndərəcəyini sandım.

Amma o, tələsik içəri keçib yerini tutdu. Bir daha çevrilib bizim tərəfə baxmadı.

Qayıdıb evə gələndə anam bizə əyləşməyimizi söylədi. Qarşımızda durub dedi:

- Talia, istəyirəm biləsən ki, artıq bu evdə üzünü bağlamağa ehtiyac yoxdur.

Mənə və oğluma görə narahat olma. Yalnız özünə görə hərəkət etməni istəyirəm.

Bir də təkrar etməyəcəyəm.

Anamın çoxdan anlamış olduğu şey mənə yalnız o an çatdı. Talianın maskanı Madlenin xətrinə taxdığını başa düşdüm. Anasının qızından utanmaması üçün

üzünü qapadığını anladım.

Talia bir xeyli vaxt tərپənmədən səssiz oturdu. Sonra yavaş- yavaş əllərini başının arxasına aparıb lentləri birləşdirdi. Maskanı aşağı saldı. Düz üzünə baxdım.

Bir anlıq qəfil səsdən diksinmiş adamlar kimi geri sıçramağım gəldi. Amma özümü saxladım. Gözlərimi çəkmədim Gözümü də qırpmadan üzünə baxdım.

Anam Madlen qayıdıb gələndə qədər mənə evdə dərs deyəcəyini söylədi.

Beləcə Talia da evdə tək qalmayacaqdı. Axşamlar yeməkdən sonra bizə dərs keçir, səhər yerinə yetirməyimiz üçün bizə ev tapşırığı verir

və məktəbə gedirdi.

Nəzəriyyədə də olsa, işə yarayırdı.

Amma anam evdə yox ikən bizim dərs etməyimiz, demək olar ki, mümkünsüz

idi. Talianın fiziki qüsuru haqda xəbər bütün adaya yayıldığından camaat maraq içində durmadan qapımızı döyürdü. Sanki adada birdən-birə un, sarımsaq və hətta duz da qəhətə çıxmış və təkcə bizim evdə qalmışdı. Nəyə gəldiklərini gizlətmək də

istəmirdilər. Qapını açanda bütün gözlərin çiynimin üstündən arxaya zilləndiyini görürdüm. Barmaqlarının ucunda qalxıb boyunlarını içəri uzadırdılar. Onların çoxu heç qonşumuz da deyildi. Uzun məsafə qət edib guya bir qab şəkər tozu istəməyə gəlmişdilər. Onları, təbii ki, içəri buraxmırdım. Qapını üzlərinə çırpmaqdan həzz alırdım. Eyni zamanda bu hadisədən kədərlənir, ruhdan düşür və burda qalası olsam, bu insanların həyatıma həddən artıq təsir edəcəklərini anlayırdım

Özünü ən pis, ən həyasız aparən uşaqlar idi. Hər gün bayırda bizi güdən,

divarımıza dırmaşan birini yaxalayırdım Oturub dərs elədiyimiz yerdə Talia

karandaşla çiynimə vurur, çənəsi ilə işarə edir və mən çevrilib pəncərəyə yapışmış

üzlər görürdüm Vəziyyət o qədər pisləşmişdi ki, yuxarı otağa qalxıb pərdələri qapamalı olduq. Bir gün qapını açıb məktəbdən tanıdığım Petros adlı oğlanı və

yanında üç dostunu gördüm Bircə dəfə Talianın üzünə baxmaq qarşılığında mənə

bir ovuc xırda pul təklif etməyə gəlmişdi. Ona yox deyib, evimizin sirk olmadığını söylədim

Axırda anama danışmağa məcbur oldum. Bunu eşidəndə üzü qıpqırmızı oldu.

Dişlərini qıcadı.

Səhər kitablarımızı və sendviçlərimizi hazırlayıb masanın üstünə

qoyduğunu

gördük. Talia hər şeyi məndən əvvəl başa düşdü, qorxudan yarpaq kimi büzüşdü.

Evdən çıxmaq vaxtı gələndə dirənməyə başladı.

- Yox, Odi xala.
- Əlini mənə ver.
- Yox. Nə olar.
- Qorxma. Əlini mənə ver.
- Getmək istəmirəm.
- Gecikirik.
- Odi xala, məni məcbur eləmə.

Anam əlləri ilə Talianı tutub oturacaqdan özünə tərəf dartdı. Ona tərəf əyilib mənim çox yaxşı tanıdığım baxışlarını üzünə zillədi. O an anamın qarşısında duruş gətirə biləcək heç kəs yox idi.

- Talia, - həm yumşaq, həm də ciddi bir səslə dedi. - Mən səndən utanmıram.

Üçümüz çıxıb yola düzəldik. Anam dodaqlarını bir-birinə sıxıb, sanki küləyi

yararaq kiçik, tələsik addımlarla irəlidə gedirdi. Uzun illər bundan əvvəl eyni yerləş

ilə əlində tüfəng Madlenin atasının üstünə getməyini xəyalımda canlandırdım

Burulub gedən cığırla addımladıqca adamlar heyrətə gəlib içlərini çəkirdi.

Dayanıb gözlərini zilləyirdilər. Bəziləri bizi barmaqla başqalarına göstərirdi. Onlar tərəfə baxmamağa çalışırdım. Gözümün bir ucu ilə rəngi qaçmış, ağızı açıq qalmış

adamlar görürdüm.

Məktəbin həyətinə girəndə uşaqlar iki tərəfə ayrılıb bizə yol verdilər. Hansısa bir qızın çığırdığını eşitdim. Anam boulingq topu kimi düz uşaqların ortasından keçdi, Talianı az qala dalınca sürüyürdü. Onu itələyib həyətin küncündəki

skamyanın yanına saldı. Skamyanın üstünə qalxıb, Talianı da özü ilə qaldırdı.

Əlindəki fiti dodağına yaxınlaşdırıb üç dəfə çaldı. Həyətə sakitlik çökdü.

- Bu, Talia Gianakosdur, - anam qışqıraraq dedi. - Bu gündən. . - sözünə ara

verdi. - O ağlayan hər kimdirsə, ağzını dərhal yumsun, yoxsa gəlib onu özüm

ağladacağam Deməli, belə, bu gündən Talia bu məktəbin şagirdidir. Hamınızdən onunla xoş və ləyaqətlə davranmanızı tələb edirəm. Əgər kiminsə dedi-qodu

yaydığını və ya onu incitdiyini görsəm, həmin adamı tapıb peşman edəcəyəm.

Bilirsiniz ki, sözümün ağasıyam. Bir də təkrar etməyəcəyəm.

Skamyadan aşağı enib Talianın əlindən tutdu və sinif otağına yollandı.

O gündən Talia nə camaat içində, nə də evdə bir daha maska taxmadı.

Həmin il Miladdan bir neçə həftə əvvəl Madlendən məktub aldıq.

Kinofilmin çəkilişi qeyri-müəyyən vaxta qədər təxirə salınmışdı.

Əvvəlcə quruluşçu-rejissorun

- Madlen bunu "QR" şəklində yazmış, nə olduğunu anama və mənə Talia izah

etməli olmuşdu - eşafotdan yıxıldığını və üç yerdən qolunu sındırdığını xəbər verirdi. Ardınca isə bütün çəkiliş məkanlarında hava korlanmışdı.

"Ona görə hazırda biz, necə deyərlər, gözləmə vəziyyətindəyik.

Əslində bu da yaxşılıqdır, belə ki, əlimizdə olan vaxtdan istifadə

edib, ssenaridəki bəzi çatışmayan hissələri düzəldə bilərik. Amma bir iş pisdır ki, ümid etdiyim vaxtda sizə

qovuşa bilməyəcəyəm İnanın ki, özümə yer tapa bilmirəm, əzizlərim Hər biriniz -

xüsusilə də əzizim Talia üçün çox darıxıram. Yaz gəlib filmimizi tamamlayandan sonra birlikdə olacağımız vaxta qədər günləri sayacağam Üçünüz də hər gün, hər an qəlbimdəsiniz".

- Anam qayıdan deyil. - Talia məktubu anama uzadıb düzünü dedi.

- Əlbəttə, qayıdacaq! - çaşmış halda dedim Ümidverici bir söz eşitmək arzusu ilə çevrilib anama baxdım Anam isə məktubu qatlayıb masanın üstünə qoydu və

qəhvə hazırlamaq üçün su qaynatmağa getdi. Hətta Madlenin qayıtmayacağı ilə razılaşsa da, o an Taliaya ümidverici bir söz deməməsi mənə düşüncəsiz hərəkət kimi gəldi. Amma o vaxt hələ bilmirdim ki, onlar bir-birini məndən qat-qat yaxşı başa düşmüşdülər. Anam onu yalançı ümidlərlə aldatmayacaq qədər hörmət edirdi. Onu saxta vədlərlə inandıraraq təhqir etmək istəmirdi.

Yaz bütün yaşıl gözəlliyi ilə gəldi və getdi. Madlendən bir açıqca və tələsik yazılmış məktub aldım. Yenə çəkilişlə bağlı çətinliklər vardı, bu dəfə də işin uzanmasından bezən maliyyəçinin filmdən imtina edəcəyi məsələsi ortaya çıxmışdı. Bu məktubda, keçən dəfəkindən fərqli olaraq, qayıdacağı vaxt barədə heç bir söz verməmişdi.

1968-ci ilin isti, erkən yay günü Talia ilə mən Dori adlı bir qıza qoşulub dənizə getdik. Talia artıq bir il idi bizimlə yaşayırdı və onun fiziki qüsuru artıq nə pıçıltı, nə də üzünə zillənən baxışlara səbəb olmurdu. Hələ də əvvəlki kimi onu maraqla əhatə edirdilər, bu, yəqin ki, belə də davam edəcəkdi, amma artıq bu maraq da zəifləməkdəydi. Artıq Dori də daxil olmaqla özünə bir neçə rəfiqə tapmışdı, onlar daha Talianın görünüşündən diksinmirdilər. Onlarla birlikdə yemək yeyir, dedi-qodu edir, məktəbdən sonra oyun oynayır və dərs hazırlayırdı. O, artıq adiləşmiş, az qala hamımızdan birinə çevrilmişdi. Etiraf etməliyəm ki, ada camaatının onu öz aralarına qəbul etməsinə müəyyən bir heyranlıqla tamaşa edirdim.

Həmin gün günortadan sonra üçümüz dənizdə üzmək istəmişdik, amma su hələ də soyuq olduğundan daşların üstündə uzanıb mürgüləyirdik. Talia ilə evə

qayıdanda anamın mətbəxdə kök təmizlədiyini gördük. Masanın üstündə daha bir açılmamış məktub dururdu.

- Atalığından məktub gəlib, - anam dedi.

Talia məktubu götürüb yuxarı qalxdı. Xeyli keçəndən sonra aşağı düşdü. Kağızı masanın üstünə atıb oturdu, əlinə bıçaq və kök aldı.

- Mənim qayıtmağımı istəyir.

- Eləmi? - anam dedi. Mənə elə gəldi ki, anamın səsində kiçik bir təlaş hiss etdim.

- Evə qayıtmağımı demir. İngiltərədə özəl bir məktəblə əlaqə saxladığımı yazıb.

İstəsəm payızda dərslə başlaya bilərəm Deyir ki, təhsil haqqımı özü ödəyəcək.

- Bəs Madlen xala nə deyir?

- Anam yoxdur. İlayas ilə qaçıb.

- Bəs kinofilm?

Anamla Talia bir-birinə baxdılar, sonra eyni anda ikisi də mənə tərəf çevrildi və

onların çoxdan bildiyi bir həqiqəti mən yalnız onda anladım

Üstündən otuz ildən çox vaxt keçəndən sonra, 2002-ci il bir səhər Afinadan

Kabilə yola düşməyə hazırlaşarkən qəzetdə Madlen haqda nekroloq gördüm

Soyadını “Kuris” kimi vermişdilər, amma mən yaşlı qadının keçmiş gözəlliyinə işarə

edən parlaq yaşıl gözlərini və gülüşünü tanıya bildim. Şəklin altında verilmiş kiçik abzasda onun qısa bir müddət aktrisa kimi fəaliyyət göstərdiyi və 1980-ci illərdə öz teatrını yaratdığı deyilirdi. Sahib olduğu şirkətin işləri tənqidçilər tərəfindən

bəyənilibmiş ki, bunların da arasında 1990-cı illərdə Yucin ONellinin “Uzun Gündən Gecəyə”, Çexovun “Qağayı” və

Dimitrios Mpoqrisin “Məşğuliyyətlər”

əsərlərinin səhnələşdirilməsi xüsusi qeyd olunmuşdu. Nekroloqda Madlenin

xeyriyyə işlərinə görə Afinanın zadəgan icması arasında yaxşı tanındığım, dərrakəsi, yüksək dəb zövqünün olduğu, dəbdəbəli qonaqlıqları və heç kəsin tanımadığı dramaturqlarla işləməyə üstünlük verdiyi qeyd olunurdu. Yazıda onun ağ ciyərlərin enfizeması ilə uzun sürən mübarizədən sonra vəfat etdiyi bildirilir, həyat yoldaşı və ya uşaqlarının olub-olmaması barədə heç nə deyilmirdi. Bu məlumatı oxuyub, onun iyirmi ildən artıq Afinada, bizim Kolonakidəki evimizdən cəmi altı məhəllə aralıda yaşamış olduğunu öyrənib dəhşətə gəldim. Qəzeti əlimdən yerə qoydum Özümə də qəribə gəlir, amma o an otuz ildən çox görmədiyim bu ölmüş qadına qarşı bir növ qəzəb hiss etdim Onun hekayəsinin məhz belə olduğunu qəbul etmək istəmirdim Onun qaydasız, dəlisov bir həyat sürdüyünü, onu uzun illər uğursuzluqlar izlədiyini, davalı, başlanğıclı, dağınılı, təəssüf dolu bir ömür yaşadığını, yanlış insanlarla ümitsiz eşqlərə düşdüyünü sanmışdım. Həmişə onun özünü məhvə sürüklədiyini, çox içərək öz sonunu gətirib insanların “faciəvi” kimi təsvir etdikləri bir həyat yaşadığını güman etmişdim. Daxilimdən bir səs hətta Madlenin özünü məhv edəcəyini əvvəldən bildiyinə görə Talianı bizə tapşırıb getdiyini inanmağa səsləyirdi. İndi isə Madlenə başqa cür baxırdım, yəqin ki, anam ona hər zaman məhz belə baxıb. Madlen bir kartoqraf dəqiqliyi ilə öz gələcəyinin planını qurmuş və ona yük olan qızını astaca bu plandan uzaqlaşdırmışdı. Və nekroloqda yazılanları nəzərə alsaq, öz planında da son dərəcə uğurlu olmuşdu. Nailiyyətlər, şan-şöhrət və zənginliklə dolu bir həyat yaşamışdı. Bunu qəbul etməyə çətinlik çəkirdim. Onun uğurunu, olanları həqiqətən geridə qoymaq bacarığını qəbul edə bilmirdim. Bu ki, cəfəngdir. Bəs

layiqli cəza hardaydı?

Qəzeti qatlayarkən içimə şübhə dolmağa başladı. Madlenə qarşı əslində

qəddar olduğum, ondan elə də fərqli olmadığımı düşüncəsi fikrimə yerləşməyə başladı. Hər ikimiz də qaçış, kəşf və özümüə yeni kimlik axtarışında deyildikmi? Hər ikimiz sonda bizi bağlı saxlayan lövbərlərdən azad olmamışdıqmi? Bu düşüncəni dərhal özümdən uzaqlaşdırmağa çalışaraq öz-özümə bizim bənzər heç nəyimiz

olmadığını dedim Buna baxmayaraq, ona qarşı hiss etdiklərimin əslində özümün qazana bilmədiyim uğura qarşı hiss etdiyim paxıllığı ört-basdır etmək istəyi olduğunu anladım

Qəzeti zibil qutusuna atdım Əgər Talia bunu nə vaxtsa öyrənəcəksə də, qoy

məndən öyrənməsin.

Anam soyduğu kök qabıqlarını masanın üstündən yığıb qaba tökdü. İsrəfçılığa

nifrət edirdi. Kökün soyulmuş qabıqlarını yığıb marmelad bişirirdi.

- Hə, Talia, ciddi bir qərara gəlməlisən.

Talia çevrilib mənə sual verdi:

- Sən olsan, neyləyərdin, Markos?

Onun sualına təəccübləndim

- Eh, onun nə edəcəyi mənə məlumdur, - anam tez dedi.

- Mən olsam, gedərdim. - Taliaya cavab verərkən anama baxdım Yəqin ki,

etiraz edəcəyimi sanmışdı, bunu etməməyim özümə də ləzzət elədi.

Amma eyni

zamanda olanı deyirdim Talianın hətta tərəddüd edəcəyini də gözləmirdim Mən onun yerində olsam, sevincimdən uçardım Özəl təhsil. Özü də Londonda.

- Bu barədə düşünsən, yaxşı olar, - anam dedi.

- Mən artıq düşünmüşəm, - Talia tərəddüdlə dedi. Sonra qorxa-qorxa

gözlərini qaldırıb anama dedi: - Getmək istəmirəm

Anam əlindəki bıçağı yerə qoydu. Nəfəsinin səsini eşitdim, deyəsən. Yoxsa

nəfəsini saxlamışdı? Elə idisə də, Talianın cavabından rahatladığını üzə vurmurdu.

- Cavabım müsbətdir. Əlbəttə, bizimlə qala bilərsən, Talia. Talia əlini uzadıb anamın biləyinə toxundu.

- Odi xala, çox sağ ol.

- Bunu bircə dəfə deyirəm, - dedim. - Məncə, sən səhv edirsən. Elə ikiniz də

səhv edirsiniz.

İkisi də çevrilib mənə baxdı.

- Mənim getməyimi istəyirsən, Markos?

- Hə, - dedim - Mən sənin üçün çox darıxardım Əlbəttə, bunu özün də

bilərsən. Amma belə bir imkanı əldən qaçıрмаq olmaz. Oranı oxuyub qurtarandan sonra universitetə qəbul ola bilərdin. Tədqiqatçı, alim, professor, ixtiraçı - nə

desən ola bilərdin. İstədiyini bu deyilmi? Sən mənim tanıdığım ən ağıllı insansan.

Nə istəsən ola bilərdin.

Susdum

- Yox, Markos, - Talia ağır-ağır dedi, - ola bilməzdim

Bunu elə bir tərzdə, elə bir son söz havası ilə dedi ki, daha etiraz etməyə yer qalmadı.

Həmin gün mətbəxdə Talianın Tinosu tərk edib getməsi haqda söhbətimiz zamanı anlamadığım bu həqiqət mənə çox sonralar - plastik cərrah kimi fəaliyyətə

başlayanda çatdı. Mən başa düşdüm ki, sənin daxili aləmin dünyanın vecinə deyil.

Dünya sənin dərin və sümüyün altında gizlənmiş ümidlərin, arzuların, kədərin və

sevincinlə maraqlanmır. Məsələ bu qədər sadə, cəfəng və qəddar idi.

Mənim

pasientlərim bunu yaxşı bilirdilər. Onlar bilirdi ki, olduqları və ola biləcəkləri şəxsiyyətin gələcəyi sümük strukturunun simmetriyasından, gözləri arasındakı məsafədən, çənəsinin uzunluğundan, burnunun əyri-düz olmasından asılı olacaq.

Gözəllik böyük, çox vaxt layiqli-layiqsiz - kimə gəldi bəxş edilən bir hədiyyədir.

Beləliklə, özümə Talia kimilərə edilmiş haqsızlığı dəyişə bilən bir peşə, əlimdəki bıçağın hər hərəkəti ilə bu özbaşına ədalətsizliyi, dünyanın ağlagəlməz dəhşətlərini dəyişə biləcəyim bir sənət seçdim.

Bu necə bir dünyadır ki, bir it öz dişləri ilə

balaca bir qızı bütün gələcəyindən məhrum edib onu səfilə, nifrət mənbəyinə

çevirə bilir?

Hər halda mən öz seçimimi belə izah edirəm. Təbii ki, plastik cərrahiyyəni seçməyimə pul, nüfuz, sosial status kimi səbəblər də vardı. Bu peşəni təkcə Taliaya görə seçdiyimi deyərək məsələni xeyli sadələşdirə bilərdim. Bu, çox gözəl, qaydalı və balanslaşdırılmış fikir kimi səslənərdi. Amma mənim Kabildə öyrəndiklərim arasında bu da var: insan davranışı qarmaqarışıq və gözlənilməzdir, simmetriyaların düzgün olub-olmaması onu narahat etmir.

Amma mən bunda

rahatlıq tapıram. Həyat örnəyimin, nəql etdiklərimin özünə forma qazanmasında, fotoqrafın qaranlıq otaqda çıxardığı şəkillərdəki kimi aydınlaşmasında və bu hekayənin özümdə hər zaman görmək istədiyim yaxşı şeyləri təsdiqləməsində

mənə rahatlıq verən bir şey var. Bu hekayə məni yaşadır.

Praktikamın yarısını Afinada keçirərək, qırıqların açılması, qaşların yuxarı çəkilməsi, çənənin dartılması, əyri burunların düzəldilməsi ilə məşğul olmuşam.

Qalan yarısını isə hər zaman arzusunda olduğum bir işə - dünyanı gəzməyə sərf etmişəm. Mərkəzi Amerikadan Saharanın cənubuna, Cənubi Asiyadan Uzaq Şərqi

qədər səfər edərək uşaqlar üzərində əməliyyat aparmaqla məşğul

olmuşam.

Dovşandodaq uşaqları, damaq problemi olanları, üzündə şiş olanları, zədə almış

uşaqları əməliyyat etmişəm. Afınadakı işim bunun qədər sevindirici olmasa da, pulu yaxşı idi. Bəzən həftələrlə, aylarla məzuniyyət götürüb könüllü işlərlə məşğul ola bilirdim.

Sonra 2002-ci ilin əvvəli tanıdığım bir qadından zəng oldu. Adı Amra Ademoviç idi. Bosniyalı bir tibb bacısı idi. Bir neçə il qabaq onunla Londonda bir konfransda tanış olmuşduq. Mənə indi Kabildə işlədiyini və uşaqlar üçün plastik cərrah

axtardığını dedi. Yarıq dodaqlar, qəlpədən, güllədən və bu kimi şeylərdən üzü zədələnmiş uşaqlara yardım lazım olduğunu dedi. Dərhal razılaşdım. İlk olaraq üç ay qalmağı planlaşdırırdım. Ora yola düşəndə 2002-ci ilin yazı idi. Bir daha geri qayıtmadım.

Talia məni gəmi vağzalında qarşılayır. Cins şalvar və sviter, üstündən qalın çəhrayı palto geyib, yaşıl yun şal bağlayıb. Saçlarını uzadıb, ortadan ayırıb çiyinlərinə salıb. Saçları ağappaqdır. Onu görəndə diqqətimi cəlb edən üzünün eybəcərlənmiş alt hissəsi deyil, məhz ağarmış saçları olur. Bu məni

təəccübləndirmir, Talianın saçları hələ otuz yaşlarında ağarmağa başlamışdı. Qırx yaşına çatanda saçları artıq pambıq kimi ağappaq idi. Bilirəm ki, mən özüm də dəyişmişəm. Qarın buraxmışam, qarnım getdikcə böyüyür, saçlarım seyrəlib alnımdan geri gedir. İnsanın bədəninin yaşlanması davam edən bir şeydir. Həm görünməz, həm də xaincəsinə yaxınlaşan bir şeydir. Talianı belə ağarmış saçlarla görmək, onun sürətlə qocalığa doğru addımladığını və elə özümün də ondan geri qalmadığımı bir daha mənə xatırladır.

- Sənə soyuq olacaq. - Boynundakı şərfi sıxaraq deyir. Yanvar səhəridir, hava tutqun və bozdur. Soyuq külək ağacda büzüşmüş yarpaqları tərpedir.

- Soyuq görmək istəyirsənsə Kabilə gəl, - deyib çamadanımı əlimə götürürəm.

- Doktor, evə necə getmək istəyirsiniz, ayaqla, yoxsa avtobusla?

- Gəl ayaqla gedək.

Şimala tərəf üz tuturuq. Tinos şəhərciyindən keçirik. Qayıq və yaxtalar sahilə

bağlanıb. Köşklərdə açıqca və maykalar satılır. Adamlar kafələrin çıxışında

qoyulmuş yumru masalarda oturub çay içir, qəzet oxuyub şahmat oynayır.

Xidmətçilər nahara hazırlıq görmək üçün gümüşü çəngəl- bıçaqları masaya düzür.

Hardasa bir-iki saata bütün mətbəxlərdən balıq iyi qalxacaq.

Talia həvəslə yeni açılan aynabəndli evlər barədə danışmağa başlayır.

Əsas

müştəriləri, yəqin ki, turistlər və 1990-cı illərdən Tinosda gələn varlı adamlar olacaq.

Bu evlərdə hovuz və sağlamlıq mərkəzinin də olacağını deyir.

İllərdir mənə elektron məktub yazaraq Tinosda baş verən yenilikləri xəbər

verir: dəniz sahilindəki mehmanxanalar, peyk antenaları, dial-up girişi, gecə

klubları, barlar, tavernalar, turistlərlə aşib-daşan restoranlar, mağazalar, taksilər, avtobuslar, izdihamlar, çimərlikdə sinəsi açıq uzanan əcnəbi qadınlar. . Fermerlər artıq uzunqulaq əvəzinə pikap maşınlar sürürlər. Fermerlərin çoxu çıxıb gedib, düzdür, təqaüdə çıxanda yenə adaya qayıdırlar.

- Odi bunlardan razı deyil. - Talia anamın adada baş verən yenilikləri bəyənmədiyini deyir. Bu barədə mənə əvvəl də məktub yazmışdı. Adaya yeni

gələnlərə və özləri ilə gətirə biləcəklərinə şübhə ilə baxan yaşlı adalı qadın. .

- Amma sən, deyəsən, bu dəyişikliklərin əleyhinə deyilsən.

- Qaçılmaz şeylərlə mübarizə aparmağın nə mənası var? - Talia deyir. - Odi

bunu eşidəndə deyir, əlbəttə, Talia, sən axı burda doğulmamısan,

- bunu deyib ürəkdən gülür. - Deməli, qırx dörd il burda yaşamaq da mənə heç bir haqq qazandırmırmış.

Talia da dəyişib. Əynindəki qalın paltoya baxmayaraq, budlarının enləndiyini, əməlli kökəldiyini hiss edirəm. İndi onun rəftarında səmimi bir saymamazlıq hiss olunur, mənim etdiyim və ona səfeh görünən hər şeyi hiyləgər bir cırnatma istəyi ilə şərh etdiyini görürəm. Gözlərindəki parıltıya, əvvəllər hiss etmədiyim səmimi gülüşünə, həmişə qırmızı olan yanaqlarına baxan onu kəndli arvadı sana bilər. Sağlam dostluğu olan bu qadının möhkəmliyi və sərtliyini sual altına almaq heç kəsin ağına gəlməz.

- Biznesin necə gedir? İşləyirsən?

- Orda-burda, - deyir. - Özün bilirsən də indi nə zamandır. - İkimiz də başımızı yelləyirik. Kabildə olarkən qənaət tədbirlərinin yeni mərhələsi barədə xəbərlər almışdım “CNN” kanalında parlament qarşısında polisi daşa basan gənc yunanları və gözyaşardıcı qazdan istifadə edib dəyənəyini yelləyən polisləri görmüşdüm.

Talia sözün əsl mənasında biznesə sahib deyil. Rəqəmsal dövrə keçməzdən

əvvəl o, sadəcə əlindən hər iş gələn bir insan idi. Adamların evinə gedib

televizorların enerji tranzistorlarını lehimləyir, köhnə model radioların siqnal kondensatorlarını dəyişirdi. Onu pis işləyən soyuducu termostatlarını, suyu sızan kəmərləri düzəltməyə çağırırdılar. Hər kəs ona bacardığı qədər pul ödəyirdi. İmkani olmayanlara pulsuz kömək edirdi. “Əslində mənə pul lazım deyil. Bunu maraqlı

xətrinə edirəm. Mexaniki qurğuları açıb qurdalamaq məni hələ də həyəcanlandırır”. İndi isə Talia təkbaşına informasiya texnologiyaları idarəsi kimi fəaliyyət göstərir. Bildiyi hər şeyi özü tapıb öyrənib. Müraciət edənlər üçün şəxsi kompüterlərin problemlərini həll edir, İP parametrlərini düzəldir, işləməyən faylları, yavaşımaları, yenilənmə və pis yüklənmək kimi məsələləri həll edərək qarşılığında

müştərilərindən şərti bir məbləğ alır. Donmuş “İBM” kompüterinə
çarə etməsi üçün Kabildən dəfələrlə ona zəng etmişəm
Anamın evinə çatanda bir an ayaq saxlayıb evin arxasındakı zeytun
ağacları
olan bağçada dayanırıq. Burda hər şey anamın durmadan işlədiyinə
işarə edir: rənglənmiş divarlar, yarımçıq göyərçin yuvası, taxta
qalaqları üstündəki çəkiç və
açıq mismar qutusu.

- O necədir?

- Həmişəki kimi tikanlıdır. Elə ona görə quraşdırmışam bunu, -
deyib peyk

antenasını göstərir. - Əcnəbi seriallara baxırıq. Ən yaxşısı ərəb
seriallarıdır. Ya da ən pisi. Eyni şeydir. Hadisələrin necə cərəyan
edəcəyini tapmağa çalışırıq. Beləcə, Odi caynaqlarını üstümdən
çəkmiş olur, - deyib qapını açır. - Evinə xoş gəldin.

Yeməyə bir şey hazırlayım

Yenidən bu evdə olmaq mənə qərribə gəlir. Qonaq otağında boz dəri
kreslo,

televizorun yanında ağ rəngli künc stolu kimi bir neçə tanış olmayan
əşya görürəm

Qalan şeylər az-çox eynidir. Mətbəx masasına yeni müşəmbə salınıb,
üstündə

badımcan və armud rəsmləri bir-birini əvəzləyir. Bambuk ağacından
arxası hündür stullar, hörməli tutacağı olan köhnə kerosin lampası,
hisdən qaralmış baca, anamla mən ağ köynəkdə, o isə həmin paltarda
olan şəklimiz hələ də qonaq otağında

rəfdə durur. Anamın çini qab-qacaq dəsti indi də ən yuxarı rəfi
bəzəyir.

Buna baxmayaraq, çamadanımı yerə qoyanda mənə elə gəlir ki, bütün
bunlarla mənim aramda böyük bir boşluq var. Anamla Talianın burda
keçirdikləri onilliklərlə davam edən həyatı mənimçün qaranlıq, böyük
bir boşluqdur. Mən

burda olmamışam. Talia ilə anamın birlikdə yeməkləri, gülüşləri,

küskünlükləri, darıxmaqları, nasazlıqları ilə müşayiət olunan uzun illər boyu mən burda

olmamışam. Uşaqlığımı keçirdiyim evə daxil olmaq bir qədər özünü itirmək kimidir.

Elə bil çoxdan oxumağa başlayıb, sonra yarımçıq qoyduğum kitabın sonunu

oxuyuram.

- Yumurta ilə aran necədir? - deyib, Talia naxışlı önlüyünü taxır.

Tavaya yağ

tökür. Mətbəxdə rahat şəkildə oyan-buyana hərəkət edir.

- Olar. Anam hanı?

- Yatıb. Gecəni pis yatmışdı.

- Bir baxım

Talia siyirmədən yumurta çalanı çıxarır.

- Onu oyatsan, mənə cavab verməli olacaqsan, Doktor.

Barmaqlarımın ucunda yataq otağına qalxıram Otaq qaranlıqdır.

Qapanmış

pərdələrin arasından tək bir işıq şüası anamın yatağının üstünə düşür.

Otağın

havası ağırdır, bu, xəstəlik havasıdır. Buna iy də demək olmaz. Bu, daha çox fiziki varlığın qoxusudur. Bunu hər həkim bilir. Xəstəlik otağı buxar kimi bürüyür. Girişdə

bir anlıq ayaq saxlayıb, gözlərimin qaranlığa alışmasını gözləyirəm

Dolabın üstündə dəyişən rəngbərəng işıq qaranlığı bölür. Bir vaxtlar

çarpayının o biri tərəfində mən yatardım. İndi isə belə başa düşürəm

ki, orda Talia yatır. Bu, rəqəmsal şəkil çərçivələrindəndir. Dəyişən

şekillərdə çəltik sahəsi və boz kirəmitli damı olan taxta evlər, adamlar

dolu bazar, qənarədən sallanmış dərisi soyulmuş

keçilər, qara dərili bir kişi çayın yanında çömbəlib barmağıyla

dişlərini fırçalayır.

Bir oturacaq çəkib anamın çarpayısının yanında əyləşirəm. Gözlərim

artıq

qaranlığa alışıb, indi anama baxanda içimdə nəyinsə qırıldığını hiss

edirəm. Anamın nə qədər arıqladığına, düşdüyünə heyrət edirəm
Güllü naxışları olan pijaması çiyinlərinə, yastılanmış sinəsinə boş
gəlir. Aşağıya doğru əyilib ağzıaçıq yatıb, elə bil pis bir yuxu görür.
O, yuxuda ikən protez dişlərinin əyildiyini görmək xoşuma gəlmir.
Göz qapaqları azacıq titrəyir. Orda bir az otururam. Özümə sual
verirəm.

Nə gözləyirdin? Divardakı saatın çiqqıltısını, Talianın aşağı
mərtəbədə tavanı maşa ilə çevirdiyini eşidirəm. Anamın bu otaqdakı
həyatına məxsus əşyalara nəzər

salıram. Divara bərkidilmiş nazik ekranlı televizor, küncdəki
kompüter, künc masasının üstündəki yarımçıq qalmış sudoku oyunu,
kitab oxumaq üçün eynək,

televizor pultu, süni göz damcıları şüşəsi, steroid kreminin qabı,
protez diş yapışqanı, balaca dərman şüşəsi, döşəmədə istiridyə
rəngində tüklü çəkələklər.

Əvvəlki vaxtlar olsa, bu çəkələkləri ömründə geyməzdi.
Çəkələklərdən başqa yerdə

ağzı açılmış bez çantası görürəm Belə şeyləri anama yaraşdıra
bilmirəm. Onlar mənə yad adamın əşyaları kimi görünür. Ziyansız,
sakit bir adamın əşyalarıdır elə

bil. Bu əşyaların sahibinə heç vaxt acıqlanmaq olmaz.

Çarpayının o biri tərəfində rəqəmsal şəkil çərçivəsindəki görüntü yenə
dəyişir.

Bir neçə şəkilə baxıram Bu şəkillər mənə tanış gəlir. Birdən başa
düşürəm Bu şəkillər, təbii ki, mənə tanışdır. Bu ki, mənim çəkdiyim
şəkillərdir. Bunları çoxdan. .

o vaxtlar. . nə edərkən?. Hə, dünyanı gəzərkən çəkdiyim şəkillərdir.
Hər dəfə

çəkdiyim şəkillərdən iki nüsxə çıxarıb, birini Taliaya göndərirdim Və
o həmin şəkilləri bu qədər illər saxlayıbmiş. Talia. . Bal kimi şirin
hissiyat içimə dolur. O, mənə doğma bacı kimi olub.

Aşağıdan məni çağırıldığını eşidirəm

Sakitcə ayağa dururam. Otaqdan çıxarkən gözümə bir şey sataşır.

Çərçivəyə

salınmış, divara asılmış bir şey. Qaranlıqda aydın seçə bilmirəm. Əl telefonumu çıxarıb gümüşü işığında divara baxıram. Bu, Kabildə birlikdə işlədiyim

xeyriyyəçilərlə bağlı qəzet yazısıdır. Bu müsahibəni xatırlayıram. Müsahibəni alan yarı koreyalı, yarı amerikan bir jurnalist idi. Birlikdə qara düyü, quzu əti və

kişmişdən hazırlanmış əfqan plovu - qabuli yemişdik. Yazının düz ortasında

kollektiv şəklimiz verilib. Şəkildə mən, bəzi uşaqlar və arxada duran Nəbi görünür.

Əllərini arxasında cəmləyib, həm utancaq, həm də ləyaqətli görünür.

Nə

hikmətdirsə, əfqanların çoxu şəkildə məhz belə düşür. Şəkildə Amra ilə qızı Roşi də

var. Bütün uşaqlar gülümsəyir.

- Markos.

Telefonumu bağlayıb aşağı düşürəm.

Talia bir stəkan süd və pomidorun üstünə vurulmuş, üstündən buğ qalxan

yumurtanı qarşıma qoyur.

- Narahat olma. Südə şəkər qatmışam

- Yadından çıxmayıb, deməli.

Önlüyünü də çıxarmayıb, bir oturacaq çəkir, əyləşir.

Dirsəklərini masaya qoyub yeməyimə tamaşa edir. Ara-sıra yanağını əl yaylığı ilə qurulayır.

Dəfələrlə üzündə cərrahiyyə aparmağım üçün onu dilə tutduğumu xatırlayıram. Ona cərrahiyyə imkanlarının 1960-cı illərdən indiyə qədər çox inkişaf etdiyini demişəm. Əminəm ki, üzündəki çarıqları tam sağaltmaq olmasa da,

əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırıla bilər. Talia etiraz etmişdi ki, bu da mənim çox böyük təəccübümə səbəb olmuşdu. "Mən - buyam." O vaxt bu cavab məni qane

etməmişdi. Bu nə deməkdi ki? Onu anlamamışdım. Bu cavabdan sonra

məhkumları, ömürlük cəzaya məhkum edilmişləri, həbsdən çıxmağa qorxan

adamları düşünmüşdüm.

Taliaya etdiyim təklif bu günə qədər qüvvədədir. Bilirəm ki, təklifimi qəbul edən deyil. Amma artıq onu anlayıram. Çünki o, haqlı idi, bu - odur. Mən yalan danışıb belə bir üzə hər gün güzgüdə baxmağın nə olduğunu anladığımı deyə

bilmərəm. Baxıb, görüb bunu qəbul edəcək iradəyə sahib olmağın nə olduğunu

anladığımı söyləyə bilmərəm. Gərək adamın dağ boyda səbri olsun.

Onun olanları qəbul etməsi, illərlə, yavaş-yavaş dalğaları ilə qayaları aşındıran dənizə bənzəyir. İt Talianın üzünü bu günə salmağa cəmi bir dəqiqə sərf etmişdisə, Talianın bunu şəxsiyyətə çevirməsi bir ömür boyu sürmüşdü. Ona görə də Talia

özünüküləşdirdiyi simasını mənim cərrah bıçağı ilə dəyişməyimə izin vermirdi. Bu, qaysaqlanmış yaranın üstündən yeni yara açmaq kimi olardı.

Çox ac olmasam da, həvəslə yumurtaları yeməyə çalışıram. Talianın sevinəcəyini bilirəm.

- Əla yeməkdir, Talia.

- Həyəcanlısan?

- Necə yəni?

Arxaya çevrilib mətbəx siyirməsini açır. Düzbucaqlı şüşələri olan günəynəyi çıxarır. Bir an duruxuram. Sonra yadıma düşür. Günəş tutulması.

- Ah, əlbəttə.

- Əvvəlcə sadəcə dəlikdən baxarıq demişdim. Sonra eşitdim ki, sən gəlirsən,

dedim onda bunu necə lazımdır edək.

Növbəti günə gözlənilən günəş tutulmasından danışırıq. Talia bu təbiət

hadisəsinin səhər başlayıb günortaya qədər tamamlanacağını deyir.

Hava

proqnozunu yoxlamış və adada buludlu bir gün olmayacağını öyrənib rahatlamışdı.

Bir az da yumurta istəyib-istəmədiyimi soruşur, istədiyimi deyirəm. Cənab Russosun köhnə lombard dükkanı olan yerdə indi yeni İnternet kafe açıldığını mənə danışır.

- Yuxarıda şəkilləri gördüm Məqaləni deyirəm

Stolun üstündəki çörək qırıntılarını ovcu ilə yığıb arxaya baxmadan çiyini üstündən kranın altına atır.

- Hə, çox asan oldu. Onları skanerdən keçirib yükləmək həqiqətən asan idi. Ən çətini onları ölkələrə görə bölmək idi. Özüm oturub şəkillərin harda çəkildiyi üzərində baş sındırırdım, çünki sən heç vaxt şəkillərlə birlikdə qeyd göndərmirdin.

Yalnız şəkilləri göndərirdin. O isə mütləq onların harda çəkildiyini bilmək istəyirdi.

İsrar edirdi.

- Kim?

Dərindən nəfəs alır.

- Kim olacaq? Odi.

- Deməli, şəkillər onun ideyası idi?

- Məqaləni divara asmaq da onun fikri idi. Onu internetdə özü tapıb.

- Anam internetdə məni axtarıb?

- Ona interneti öyrətməyimə peşman olmuşam İndi əl çəkmək bilmir, -

gülərək deyir. - Hər gün sənin adını axtarışa verir. Ciddi

deyirəm. Markos Varvaris, internetdə səni qarabaqara izləyən biri var.

Anam günorta aşağı düşür. Tünd göy rəngdə xalat və tüklü çəkələklər geyinib.

Bu çəkələklərdən zəhləm gedir. Deyəsən, saçını da darayıb. Pilləkənləri rahat düşüb məni qucaqlamaq üçün qollarını açanda asanlıqla hərəkət edə bilməsi məni sevindirir. Yuxulu gözlərlə

gülümsəyir.

Qəhvə içmək üçün əyləşirik.

- Talia hanı bəs? - çayını üfürərək deyir.

- Sabaha hazırlıq görmək üçün nəsə almağa gedib. Ana, o sənindir? - deyib,

yeni kreslonun arxasında divara söykədilmiş əl ağacına işarə edirəm
İçəri girəndə

də bunu görməmişdim

- Demək olar ki, ondan istifadə etmirəm Ancaq özümü pis hiss etdiyim

günlərdə, bir də uzun müddətli gəzməyə çıxanda götürürəm. Elə onda da yalnız arxayın olmaq üçün götürürəm, əslində o mənə lazım deyil.

- Könülsüz

danışığından hiss edirəm ki, əslində əl ağacına etiraf etdiyindən daha çox ehtiyac duyur. - Mənim nigaranlığım səndəndir. O dəhşətli ölkədən gələn xəbərlərdədir.

Talia xəbərləri dinləməyimi istəmir. Deyir ki, eşidib narahat olacaqsan.

- Hadisələr olur, - deyirəm. - Amma camaat öz həyatını yaşayır. Bir də ki, mən həmişə ehtiyatlıyam, ana.

Üzbəüz küçədə yerləşən qonaq evindəki atışmanı, yardım işçilərinə qarşı

hücum və mühasirə barədə anama, təbii ki, danışmıram
“Ehtiyatlıyam” deyəndə,

şəhərdə gəzərkən artıq cibimdə silah gəzdirdiyimi və bunun əslində yanlış hərəkət olduğunu da ona demirəm.

Anam qəhvəsindən bir qurtum alır, gözlərini qıyır. Məni sorğu- sual etmir.

Bunun yaxşı əlamət olub-olmadığını bilmirəm. Bilmirəm yaşlı adamlara xas bir mürgüləmə halında olduğundan, yoxsa bilərəkdən çox sual vermir ki, mən də yalan deməyim. Bəlkə də verdiyi sualların cavabında eşidəcəyi xəbərlərdən qorxur.

- Milad bayramını sənsiz keçirdik, - deyir.

- Gələ bilmədim, ana.

Başını tərpedir.

- Əsas odur ki, indi burdasan.

Mən də qəhvəmdən bir qurtum alıram. Balaca olanda anamla birlikdə sakit,

səssiz səhər yeməklərimizi xatırlayıram. Yeməyimizi yeyib məktəbə gedərdik.

Demək olar ki, danışmazdıq.

- Ana, bilirsən, axı mən də səndən nigaranam.

- Nigaran qalmaq lazım deyil. Özümə yaxşı baxıram. - Keçmiş qüruru bir anlıq dumanlı günlərdən sıyrılıb yenə özünü göstərir.

- Nə qədər yaxşı baxa biləcəksən özünə?

- Bacardığım qədər.

- Bəs özünə baxa bilməyəndə neyləyəcəksən? - Bu sualımla ona meydan

oxumuram. Sadəcə cavabını bilmədiyim üçün soruşuram. O halda mənim rollumun nədən ibarət olacağını bilmək istəyirəm.

Baxışlarını mənə tərəf çevirir. Qəhvəsinə bir qaşığı şəkər əlavə edib qarışdırmağa başlayır.

- Gülməli olan bilirsən nədir, Markos? Adamlar elə bilirlər ki, onları irəli aparan istəkləridir. Amma əslində onları yalnız qorxular irəli aparır. İstəmədikləri yəni. Nə dediyini anlamıram, ana.

- Məsələn, elə sənin özünü götürək, Markos. Burdan çıxıb getməyin yadındadır? Burda qapanıb qalmaqdan qorxurdun. Mənimlə yaşamaqdan

qorxurdun. Elə bilirdin səni tutub saxlayacağam Ya da, məsələn, Talianı götürək.

Burda qalmağı niyə seçdi? Çünki başqa adamların ona zillənən baxışlarını görmək istəmirdi.

Qəhvəsinin dadına baxır, sonra bir qaşığı da şəkər əlavə edir. Balaca olanda

onunla mübahisə etmək istədiyim vaxtları xatırladım. Anamın danışığı heç bir etiraz, düzəlişə yer qoymurdu. Ağrılı və düzgün

həqiqəti deyirdi. Heç ağzımı açıb bir söz də demədən artıq anama məğlub olurdum. Bu, mənə həmişə ədalətsiz görünürdü.

- Bəs sən necə, ana? Sənin qorxduğun nədir? Sən nədən qaçırsan?
- Yük olmaqdan.
- Sən yük olmayacaqsan.
- Onu düz deyirsən, Markos.

Onun bu sözü məni narahat edir. Nəbinin məktubu, ölümündən sonrakı etirafları yaddaşımda canlanır. Süleyman Vəhdətiyə verdiyi söz yadıma düşür. Öz-

özümə anamın da Talianı eyni cür söz verməyə məcbur edib-
etmədiyini

düşünürəm Vaxtı çatanda onu əzablardan xilas etməsi üçün Talianı seçmiş

olduğunu düşünürəm. Bilirəm ki, Talia buna qadirdir. İndi o, güclü insandır. Anamı xilas edə bilər.

Anam üzümə baxır.

- İndi sənin öz həyatın və işin var, Markos. - Sanki beynimin içinə girib

narahatlıqlarımı oxumuş kimi söhbətin mövzusunun dəyişməyə çalışan sakit səsle

deyir. Anamın protez dişləri, bezləri və tüklü çəkələkləri ilə məni bir anlıq çaşdırdığımı anlayıram. Yox, anam hələ də məndən güclüdür.

Həmişə belə olacaq. -

Səni ağırlaşdırmaq istəmirəm

Nəhayət, mənə xoş bir söz deyir, amma bu, sadəcə xoş bir yalandır.

Ağırlaşmalı olan mən deyiləm. Özü də bunu bilir. Mən uzaqda oluram, onun

yanında olmuram Ağırlıq, narahat işlər hamısı Talianın çiyinə düşəcək. Amma anam danışanda söhbətə məni də daxil edir, sanki layiq olmadığım bir şeyi mənə

verir.-Mən özümü elə hiss etməzdim,-zəif səsle deyirəm.

Anam gülümsəyir.

- İşindən danışmışkən, sən bilirsən ki, o ölkəyə getməyinə razı deyildim.

- Belə olduğundan şübhələnirdim

- Ora niyə getdiyini anlamırdım. Niyə hər şeyini - qazandıqlarını, pulunu,

Afinadakı evini qoyub, o vəhşi ölkəyə getməliydin ki?

- Özümə görə səbəblərim vardı.

- Bilirəm, - deyib, fincanını dodaqlarına qaldırır. Bir qurtum içir.

- Mən belə şeylər deməyi bacarmıram, - bu sözləri az qala utanaraq deyir. -

Amma sənə demək istəyirəm ki, sən həqiqətən yaxşı övlad çıxdın. Səninlə qürur duyuram, Markos.

Başımı aşağı salıb öz əllərimə baxıram. Dediği sözlərin ürəyimin dərinliklərinə

sirayət etdiyini hiss edirəm. Bu sözlər məni qorxudur. Məni hazırlıqsız yaxalayır.

Dediği sözlər, onları deyərkən gözlərinin içindən gələn yumşaq işıqdan qorxuram.

Nə deyəcəyimi bilməyib özümü itirirəm.

- Çox sağ ol, ana, - birtəhər özümü toplayıb deyirəm Başqa heç nə deyə bilmirəm. Bir müddət susuruq. İkimiz də aramızda qalxan narahatlıq və boşuna sərf edilmiş illəri düşünürük. Əldən çıxan imkanlara yanıb-yaxılıırıq.

- Səndən bir şey soruşmaq istəyirdim, - anam deyir.

- Nədir o elə?

- Ceyms Parkinson. Corc Hantinqton. Robert Qreyvs. İndi də dostum Lui

Gehriq. Necə olur ki, adamlar xəstəlik adlarını da inhisara sala bilirlər?

Əvvəlcə gözlərimi döyüb anama baxıram, o da mənə baxır. Sonra isə gülməyə

başlayır, mən də ona qoşuluram İçim burula-burula gülürəm

Növbəti gün çöldə uzun oturacaqlarda uzanıırıq. Anam qalın şərf və

boz rəngli kapişon geyinib. Ayaqlarını soyuqdan qorumaq üçün qoyun yunundan olan adyalla örtüb. Qəhvəmizdən içib, Talianın aldığı darçın dadlı bişmiş heyvadan dadırıq.

Günəş tutulmasını izləmək üçün nəzərdə tutulan eynəklərimizi taxıb göyə baxırıq.

Günəşin şimal tərəfi indi bir qədər yarımçıq görünür. Talianın forumları yoxlamaq üçün tez-tez açıb istifadə etdiyi “Apple” kompüterinin loqosuna bənzəyir. Küçənin hər tərəfində, damlarda camaat yığılıb gözlərində eynəklə günəşi seyr edir. Bəziləri ailəsini də götürərək adanın o biri tərəfinə gedib. Orda Yunan Astronomik Cəmiyyəti teleskop qurub.

- Pik nöqtəyə nə vaxt çatmalıdır? - deyə soruşuram

- On birin yarısına qədər. - Talia deyir. Eynəyini qaldırıb saatına baxır. - Bir saata yaxın vaxt qalır. - Əllərini həyəcanla ovuşdurub klaviaturanı döyücləyir.

Hər ikisinə baxıram Anam qara eynək taxıb damarlı əllərini sinəsinə qoyub,

Talia isə kompüterdə nəsə yazır. Ağ saçları papağının altından çıxıb tökülür.

“Sən yaxşı övlad çıxdın”.

Gecə yerimdə uzanıb anamın dediklərini düşünərkən fikirlərim Madlenin

üstünə gəlmişdi. Balaca oğlan olarkən həmişə öz anamda görmədiyim, başqa

analarda olan keyfiyyətləri düşünərdim Anam heç vaxt əlimdən tutmaz,

yanağımdan öpməz, mənə yatmazdan əvvəl nağıl oxumazdı. Bütün bunlardan

şikayət etməyə başım qarışdığından, ən əsas, ən böyük həqiqəti görə bilməmişdim

Anam heç vaxt məni atıb getməzdi. Madlenin Taliaya qarşı etdiyini anam heç vaxt etməzdi. O, anam idi və məni qoyub getməyəcəkdə.

Mən bunu normal, olmalı bir şey kimi qəbul etmiş, ona qarşı heç vaxt

minnətdarlıq hissi keçirməmişdim

Anamın bu davranışı günəşin məni isitməyi qədər adi və gözlənilən idi.

- Ora baxın! - deyə Talia həyəcanla deyir.

Birdən-birə hər tərəfdə - yerdə, divarlarda, paltarlarımızın üstündə aypara

parıltısı əmələ gəlir. Aypara şəkilli günəş yarpaqlar arasından üstümüzdə düşür.

Əlimdəki fincanın içində də, ayaqqabımın bağı üstündə də eyni işığı görürəm.

- Mənə əllərini göstər, Odi, - Talia deyir. Tez!

Anam ovcunu açır. Talia cibindən balaca, dördkünc şüşə qırığı çıxarır.

Birdən-birə anamın əlinin qırışmış dərisində aypara şəklində göy qurşağı əmələ gəlir.

Təəccübdən içini çəkir.

- Buna bir bax, Markos! - anam məktəbli uşaq kimi sevinclə deyir.

Anamın

belə təmiz, parlaq gülüşünü heç vaxt görməmişəm

Üçlükdə oturub anamın əlində oynayan göy qurşağının titrəməsinə baxırıq.

Kədərlənib mənə tanış olan bir ağrı hiss edirəm, boğazım tutulur.

“Sən yaxşı övlad çıxdın”.

“Səninlə qürur duyuram, Markos”.

Mən əlli beş yaşmdayam Bu sözləri eşitmək üçün bir ömür gözləmişəm Artıq çox gecdirmi? Bu yaşda, nəhayət, bu sözləri eşitmək

çox gecdirmi? Bizim üçün çox gecdirmi? Anamla mən bir-birimizi çoxmu incitmişik? İcimdən bir səs beləcə

davam etməyimizi, bir-birimizə yaxşı davranmadığımızı düşünməməyi söyləyir.

Belə olsa ağrısız ötmək olar. Bəlkə də o, bu gecikmiş etirafdan daha yaxşı olardı?

Aramızın, münasibətlərimizin tamam başqa cür ola biləcəyi barədə titrək, kövrək bir hiss keçir icimdən. Bunu düşünmək adama yalnız

peşmanlıq verir. Sonrakı

peşmanlıq kimə lazımdır? Bu, heç nəyi qaytarmır! İtirdiyimiz şeyləri qaytarmaq mümkün deyil!.

Buna baxmayaraq, anam:

- Necə də gözəldir, hə, Markos? - deyə soruşanda mən:

- Hə, ana, gözəldir, - deyirəm. İçimdə nəyinsə genişlənilib açıldığını hiss edərək, əlimi uzadıb onun əlini öz əlimin içərisinə alıram.

Doqquz

2010-cu ilin qışı

Mən uşaq olanda hər axşam yatmadan əvvəl atamla bir oyun oynayırdıq.

Əvvəlcə iyirmi bir dəfə “Bismillah” deyirdim, ondan sonra atam məni çarpayıma yatırır. Yanımda oturub baş barmağı və şəhadət barmağı ilə pis yuxuları

başından çıxarırdı. Barmaqları alnımdan gicgahlarıma tərəf hərəkət edir,

qulaqlarımın, başımın arxasını axtarırdı. Şüşə ağız açır kimi

“pop” səsi çıxararaq bütün kabusları bir-bir beynimdən çıxarıb atdığını deyirdi. Qorxulu yuxuları qucağında tutduğu gözəgörünməz kisəyə yığır, ağızını da bərk-bərk bağlayırdı.

Ondan sonra havadan yaxşı yuxular axtarır, onların gəlib pis yuxuları əvəz etməsini gözləyirdi. Başını çevirib sağa-sola baxır, qaşlarını çatıb sanki uzaqdan gələn musiqini eşitməyə çalışırdı. Nəfəsimi saxlayıb atamın üzündəki ifadənin, nəhayət, gülüşə çevrilməsini, “Aha, burda da biri var”, - deyərək yuxunun ağacdən fırlanıb düşən yarpaq kimi ovcuna qonmasını gözləyirdim. Sonra atam çox xəfifcə həyatda bütün gözəl şeylərin kövrək olduğunu və asanlıqla əldən çıxdığını söyləyirdi.

Əllərini üzümə qaldırıb ovuclarını qaşlarıma sürtür, başıma xoşbəxtlik axıdırdı.

- Bu gecə yuxuda nə görəcəyəm, Baba?

- Bu gecə? Bu gecə ayrı bir gecədir, - deyirdi. Nə görəcəyimi nəql etməzdən

əvvəl həmişə belə deyirdi. Elə oradaca bir hekayə danışdı. Mənə verdiyi yuxuların birində dünyanın ən məşhur rəssamı olmuşdum Başqa bir yuxuda isə tilsimlənmiş bir adanın şahzadəsiydim, uçan taxtım var idi. Hətta mənə ən sevimli çərəz - jelatinli şirniyyat ilə bağlı yuxu da hədiyyə etmişdi. O yuxuda istədiyim hər şeyi jelatinli çərəzə çevirmək gücüm var idi. Məktəb avtobusu, İmperator Dövlət Binası, hətta əgər ürəyim istəsə, bütöv Sakit Okeanı da “Jel -0”-ya çevirə bilirdim Yuxumda dəfələrlə dünyanı dağılmaqdan xilas etmişdim. Sehrli çubuğumu yerə enən meteoritə tərəf çevirməyim kifayət edirdi. Atam heç vaxt öz atasından danışmazdı, mənə yalnız nağıl danışmağı atasından öyrəndiyini söyləmişdi. Deyirdi ki, balaca ikən atası kefinin yaxşı vaxtlarında onu dizi üstə oturdub cinlər, mələklər və divlər haqqında nağıllar danışardı. Bəzi gecələr isə o yox, mən onun pis yuxularını başından çıxarırdım. Atam gözlərini yumur, mən isə ovuclarımı qaşlarından başlayıb tüklü yanaqları və qalın bığlarına sürtürdüm - Hə, deməli, bu gecə yuxuda nə görəcəyəm? - deyə pıçıltı ilə soruşur və əlimdən tuturdu. Gülümsəyirdi. Çünki ona nə cür bir yuxu bəxş etdiyimi əvvəlcədən bilirdi. Bu, hər dəfə eyni yuxu olurdu. O və balaca bacısı çiçəkləyən alma ağacı altında uzanıb günorta yuxusuna gedirdilər. İliq günəş yanaqlarını isidir, şüaları otlara, yarpaqlara və çiçəkli salxımlara düşürdü. Mən evin yeganə övladı idim və özümü yalnız hiss edirdim. Valideynlərim təxminən qırx yaşlarında Pakistanda görüşüb tanış olmuşdular. Məni dünyaya

gətirməklə sanki fələyə növbəti dəfə meydan oxumuşdular.
Qonşuluqda,
məktəbdə balaca bacısı, ya da qardaşı olan bütün uşaqlara həsədlə
baxdığımı
xatırlayıram. Onlardan bəzilərinin bir-birinə münasibəti mənə heyrətə
gətirirdi. Bu uşaqlar necə bəxtəvər olduqlarından xəbərsiz idilər. Bacı-
qardaşlarma qarşı quduz it kimi davranırdılar. Bir-birini çimdikləyir,
vurur, itələyir, ən ağlagəlməz şəkildə
xəyanət edirdilər. Hələ üstəlik etdiklərinə gülürdülər. Bir-birini
dindirmirdilər.
Onları başa düşə bilmirdim. Mən isə uşaqlıq illərimi bacı- qardaş
həsrəti ilə
keçirmişdim. Ən çox xəyalını qurduğum əkiz bacımın, ya qardaşımın
olması idi.
Mənimlə bir beşikdə yuxuya gedəcək, yanımda ağlayacaq, eyni
ananın döşündən
süd əməcək əkizə ehtiyacım vardı. Bütün qəlbimlə sevəcəyim
əkizimin olmasını, hər dəfə üzünə baxanda özümü görəcəyim birinin
varlığını istəyirdim.
Ona görə Babanın balaca bacısı Pərinə özümə gizli yoldaş seçmişdim.
Onu
məndən başqa heç kəs görmürdü. O, valideynlərimin hər zaman mənə
verməsini
arzuladığım bacım idi. Səhərlər vanna otağında güzgünün qabağında
durub
dişlərini fırçalayanda o da yanımda durub eyni şeyi edirdi. Əynimizi
birlikdə
geyinirdik. Mənimlə məktəbə gedir və sinifdə yanımda otururdu. Düz
yazı
taxtasına baxırdı, gözümlə bir ucu ilə qara saçlarını və ağ simasını
görürdüm.
Böyük tənəffüsdə onu özümlə çölə, oyun meydançasına aparır,
sürüşərkən, nərdivanlardan sallanarkən onu arxamda hiss edirdim

Məktəbdən gələndən sonra mətbəxdə oturub şəkil çəkərkən o təmkinlə yanımda durub gözləyir, bəzən pəncərədən çölə baxırdı. Mən dərsimi bitirəndən sonra birlikdə bayıra qaçıb ipatdı oynayırdıq. Əkiz kölgələrimiz betonun üstündə atılıb-düşürdü.

Mənim Pəri ilə oyunlarımdan heç kəsin xəbəri yox idi. Heç atam da bilmirdi. O

mənim sirrim idi.

Hərdən ətrafda heç kim olmayanda üzüm yeyərək durmadan söhbət edirdik.

Oyuncaqlardan, hansı sıyıqın ən dadlı olmasından, sevdiyimiz cizgi filmlərindən, sevmədiyimiz məktəb yoldaşlarımızdan, qəddar müəllimlərdən danışırıdım. İkimizin də sevimli rəngi sarı idi, ən sevdiyimiz dondurma giləslə olan, ən sevdiyimiz televiziya verilişi “Alf” idi. Hər ikimiz böyüyəndə rəssam olmaq istəyirdik. Təbii ki, bir-birimizə bənzədiyimizi xəyal edirdim, axı biz əkiz idik. Bəzən onu az qala canlı şəkildə görürdüm Düz gözümün qabağında olurdu. Hərdən onun şəklini çəkməyə

çalışırdım Gözlərini hər dəfə özümünkü kimi açıq yaşıl çəkirdim, saçlarını mənim kimi tünd və buruq, uzunluğu da mənimlə eyni olurdu. Qaşları az qala çatma idi.

Soruşan olanda öz şəklimi çəkdiyimi deyirdim

Atamın bacısını necə itirməsinin hekayəti mənə anamın Peyğəmbər haqqında

danışdığı əhvalatlar qədər tanış idi. Sonralar valideynlərim məni Heyvorddakı məscidin bazar günü məktəbinə yazdıranda bu əhvalatları yenidən eşidəcəkdim

Hər cümləsini əzbər bildiyimə baxmayaraq, hər gecə atamdan Pərinin hekayətini yenidən danışmasını istəyirdim Danışdıqlarının cazibəsi məni özünə çəkirdi. Bəlkə

də adımız eyni olduğuna görə özümü ona yaxın hiss edirdim Bəlkə də elə ad ilə

bağlı olaraq aramızdakı gizli, sirr pərdəsi ilə örtülmüş, lakin buna

baxmayaraq, çox həqiqi olan əlaqəmizi hiss edirdim Amma aramızda bundan artıq bir şey də vardı.

Mənə toxunduğunu hiss edirdim, sanki onun başına gələnlər məndən də təsirsiz ötüşməmişdi. Bizim aramızda bağlılıq vardı, bunu hiss edirdim Adımız, tanış

əlaqəmiz arxasında anlaya bilmədiyim bir şey də vardı, sanki ikilikdə hansısa bir tapmacanın cavabını tapmalıydıq.

Əmin idim ki, əgər onun hekayətinə diqqətlə qulaq assam, özüm haqqında

yeni bir şey öyrənəcəyəm.

- Səncə, atan onu satdığına görə peşman olmuşdu?

- Bəzi adamlar kədərini yaxşı gizlədir, Pəri. Mənim atam da elələrindən idi.

Üzündən kədərli, ya peşman olduğunu hiss etmək olmurdu. Ağır adam idi. Amma

düşünürəm ki, hə, daxilən kədərlənirdi.

- Bəs sən?

Atam gülümsəyib cavab verərdi:

- Sən varsansa, niyə kədərli olum ki?

Amma həтта o yaşım da anlayırdım ki, kədər sanki atamla bir doğulmuşdu,

hər an üzündə idi.

Belə söhbətlərimiz zamanı xəyal qururdum Xəyalımda bütün pulumu yığır, nə

konfet, nə də yapışqanlara bir dollar belə xərcləmədən donuz daxılımı doldurub (daxılım əslində donuz yox, qaya üstündə oturmuş su pərisi idi), sonda onu sındırırdım İçindəki pulları cibimə doldurub, atamın balaca bacısını axtarmağa

gedirdim Xəyalımda hər yeri gəzib onu tapır, cibimdəki pulla Pərinə alıb geri qaytarır və atama gətirirdim Atamı xoşbəxt etmək istəyirdim

Dünyada hər şeydən çox atamı kədərindən əlindən almaq istəyirdim

- Hə, bəs bu gecə nə yuxu görəcəyəm? - Baba soruşurdu.

- Özün bilirsən Gülümsəyirdi.

- Hə, bilirəm
- Baba?
- Hmm?
- O, yaxşı bacı idi?
- Hamıdan yaxşı idi.

O, yanağımdan öpüb yorğanı üstümə örtürdü. Qapıda dayanıb işığı söndürməzdən əvvəl bir anlıq susurduq.

- Hamıdan yaxşı idi, - deyirdi. - Sənin kimi.

Onun qapını örtüb otaqdan çıxmasını gözləyir, o çıxan kimi yerimdən qalxıb

əlavə balıq gətirirdim Onu yanıma qoyurdum Hər gecə sinəmdə əkiz ürəyin

döyündüyünü hiss edərək yuxuya gedirdim

Köhnə Oklənd yolundan ekspress yola keçərkən saatıma baxıram Artıq

günortadan keçir. Yüz birinci məhəllədə hər hansı bir qəza və ya təmir olmazsa, qırx dəqiqəyə San Fransisko Hava Limanına çatacağam İşin bir yaxşı tərəfi də var ki, o, beynəlxalq uçuşla gəlir, deməli, gömrük yoxlamasından keçməli olacaq ki, bu da mənə bir qədər vaxt qazandıracaq. Yolun sol tərəfi ilə hərəkət edib "Leksus"u az qala səksənlə sürürəm

Təxminən bir ay bundan əvvəl Baba ilə möcüzəyə bənzər söhbətimizi xatırlayıram Söhbətimiz son dərəcə təsadüfi, okeanın dərin, qaranlıq, soyuq dibinin havası kimi olmuşdu. Onun naharını gecikdirmişdim Kreslosunda

oturmuşdu, başını qaldırıb ən sakit tənqidi ədası ilə bizlərdə gecikməyin nəsildən gəldiyini dedi.

- Lap anan kimi həmişə gecikirsən Allah ona rəhmət eləsin. Sonra isə gülümsəyərək sanki mənə ürək-dirək vermişdi:

- Eyibsiz gözəl olmaz.

- Deməli, gecikməyə adətərdə olmaq da Allahın mənə bəxş etdiyi eyibdir? -

deyə paxlalı düyünü onun dizləri üstə qoyaraq soruşmuşdum

- Hə, amma Allah bunu yaman həvəssiz edib, - deyib əllərimdən tutmuşdu. -

Allah səni, demək olar ki, eyibsiz yaradıb.

- Əgər istəsən, sənə başqa eyiblərimi də deyərəm

- Gizli eyiblərin çoxdur, hə?

- Eh, heç bilirsən nə qədərdir? Sənin qoca və köməksiz vaxtında üzə çıxacaq.

- Mən elə qoca və köməksizəm

- İstəyirsən sənə yazığımı gəlsin, hə?

Radionu qurdalayıram Bir dalğada söhbət, o birində kənddən reportaj, o birində caz musiqisi və yenə söhbət gedir. Söndürürəm Narahat və əsəbiyəm Sər-nişin oturacağına qoyduğum cib telefonuna doğru uzanıram Evi yığıb, telefonu açıq vəziyyətdə qucağıma qoyuram

-Alo?

- Salam, Baba, mənəm - Pəri?

- Hə, Baba. Evdə hər şey qaydasındadır? Hektor ilə neynirsiniz?

- Hə, əla oğlandır. Bizə yumurta bişirdi. Qızarmış çörəklə yedik. Sən hardasan?

- Yoldayam, - deyirəm

- Restorana gedirsən? Bu gün sənin növbən deyil axı?

- Yox, hava limanına gedirəm, Baba. Bir nəfəri qarşılmalıyam

- Yaxşı. Anana deyim bizə nahar hazırlasın, - deyir. - Bizə restorandan bir şey gətirər yəqin.

- Yaxşı, Baba.

Onun adını ikinci dəfə çəkmədiyi üçün rahatlayıram Bəzi günlər isə susmaq

bilmədən təkrar edir.

- Ananın harda olduğunu mənə niyə demirsən, Pəri? Bəlkə əməliyyat olunub?

Mənə yalan demə! Niyə hamı yalan danışır? Bəlkə çıxıb gedib? Əfqanıstandadır bəlkə? Onda mən də gedirəm! Kabilə gedirəm, mənə heç kəs saxlaya bilməz!

Beləcə, xeyli çarpışırdıq. Baba tənənəfəs olur, fikri yaymır. Ona yalanlarla təskinlik verirəm, sonra ya evdarlıq jurnalları, ya da televizor ilə başını qatmağa çalışıram Bəzən başını qata bilirəm, bəzən isə mənim yalanlarıma uymur. Həyəcan keçirir, gözündən yaş axır. Əli ilə öz başına vurur, oturacaqda irəli-geri yellənib hıçqırır, ayaqları əsir. Sonra isə ona “Ativan” həbi verməli oluram Gözləri bulanana qədər gözləyirəm, sonra isə özümü kresloya atıram Nəfəsim kəsilir, az qalırım özüm də ağlayım Həsərlə əsas qapıya və onun arxasındakı genişliyə baxıram

Qapıdan çıxıb getmək, durmadan ayaq döymək istəyirəm Sonra Babanın yuxuda

inildədiyini eşidib tez ona tərəf dönürəm Günah hissi məni bürüyür.

- Telefonu Hektora verə bilərsən, Baba?

Telefonun dəstəyinin əldən-ələ keçdiyini eşidirəm Xətdə televizordan gələn şou YƏ alqış səsləri eşidilir.

- Salam, ay qız.

Hektor Xuarez bizimlə üzbəüz küçədə yaşayır. Uzun illər sadəcə qonşu

olmuşuq, dostlaşmağımız isə son illərin hadisəsidir. Həftədə bir neçə dəfə bizə

gəlir, bir yerdə oturub ziyanlı yeməklər yeyir və gecəyə qədər televizorda səfeh verilişlərə baxırıq. Baxdığımız da əsasən realiti şouları olur. Soyuq pizza yeyir və

ekrandakı iştirakçıların çıxardıqları oyunlara və qəzəb partlayışlarına qeyri-sağlam bir heyranlıqla baxaraq başımızı yelləyirik. Hektor dənizçi olub. Əfqanıstanın cənubunda işləyib. Bir neçə il bundan qabaq Əfqanıstanda əldəqayıma partlayıcı qurğunun işə düşməsi nəticəsində ciddi xəsarət alıb. Veteran kimi evə qayıdanda

hər kəs onu qarşılamaq üçün bayıra çıxmışdı. Valideynləri həyətlərində üstünə

“Evinə xoş gəldin, Hektor” yazılan lövhə asmışdılar. Həyəti şarlar və güllərlə

bəzəmişdilər. Valideynləri onu evə gətirib qapının ağzında maşını

saxlayanda hamı əl çalmışdı. Qonşulardan bəziləri bu münasibətlə tort bişirmişdi. Qonşular göstərdiyi xidmətlərə görə ona təşəkkür edirdilər. Hamı ona: “Möhkəm ol. Allah səni qorusun”, - deyirdi. Hektorun atası Sezar bir neçə gün sonra bizə gəlmiş və oğlu üçün öz həyətlərində düzəltdiyi və üstünə Amerika bayrağı çəkdiyi əlil arabası trapından bizim həyətdə də quraşdırmışdı. Yadımdadır ki, biz trapı düzəldən vaxt onun oğlu Hektorun mənim atamın vətənində başına gəlmiş qorxunc hadisələrə görə ondan üzr istəməyim gəlmişdi.

- Salam, - deyirəm - Nə var, nə yox?

- Burda hər şey qaydasındadır, - Hektor deyir. - Biz yemək yedik.

“Qiymət

düzgündür” oyunu oynadıq. İndi isə “Təkər” oynayırıq. Ardınca da

“Dava”

oynayacağıq.

- Ah, üzr istəyirəm, sizə mane oldum

- Niyə üzr istəyirsən, əzizim? Vaxtımızı yaxşı keçiririk. Elə deyil, Abe?

- Ona yumurta bişirmisən? Çox sağ ol.

Hektor pıçılı ilə deyir:

- Əslində yumurta yox, oladi bişirmişdim Ürəyi getdi, çox xoşuna gəldi. Düz dörd dənəsini yedi.

- Sənə çox borcluyam, Hektor.

- Hey, bu son çəkdiyin rəsmlər doğrudan da xoşuma gəldi, qız.

O gülməli

papaqlı uşaq var ha? Onu mənə Abe göstərdi. Atan da səninlə fəxr edir. Mən də

dedim, bilirsən nə var, qızınla həqiqətən fəxr etməyə dəyər.

Gülümsəyib uzun yük maşınına yol verirəm

- Deməli, sənə Milad bayramına nə hədiyyə edəcəyimi artıq bilirəm

- Sən dedin niyə ərə getmirsən? Bir də yadıma sal görüm? - Hektor deyir.

Xətdə atamın etiraz edən səsini və Hektorun gülüşünü eşidirəm
Sonra telefonun dəstəyindən bir qədər aralanıb atama deyir: - Zarafat
edirəm, Abe. Mənə

acıqlanma. Onsuz da şikəst adamam - Sonra yenə mənə deyir: -
Deyəsən, atan indicə mənə öz doğma puştun dilində söydü.

Babanın səhər yeməyindən sonra içəcəyi dərmanları bir daha onun
yadına

salıb telefonu qapadıram

Yalnız radiodan tanıdığın bir insanı həyatda görmək kimi bir şeydir
bu.

Maşında yol gedərkən səsini dinlədikcə radio aparıcısının üzü
xəyalında canlanır, amma həyatda qarşılaşanda həmin adamın
xəyalmdakılara qətiyyə

bənzəmədiyini görürsən. Hər şeydən əvvəl o, qocadır. Ya da yaşlı.
Bunu bilirdim, əlbəttə. Hesablamağı bacarıram, beynimdə vur-çix
edib onun indi altmış yaşlarında olduğunu anlamışdım Amma bir iş
var ki, bu arıq, ağbirçək qadını hər zaman

xəyalımda yaşatdığım balaca qıza bənzədə bilmirəm Mənim
xəyalımdakı üç

yaşında, tünd, buruq saçları, mənim kimi uzun, çatma qaşları olan bir
uşaq idi. Özü

də bu qadın mənim düşündüyümdən daha hündürboydur.

Sendviç köşkünün yanındakı skamyada oturub, yolunu azmış kimi
utancaq nəzərlərlə ətrafa baxır.

Hətta oturan vəziyyətdə də hündürboy olduğunu hiss edirəm Arıq
çiyinləri,

nərmənazik bədən quruluşu var. Üzü xoşagəlimlidir, saçlarını geriyə
darayıb, toxunma saç bağı ilə toplayıb. Nefrit daşından sırğalar taxıb.
Rəngi solmuş cins şalvar, uzun narıncı sviter geyinib. Sarı şərfini
rahat avropa eleqantlığı ilə boynuna dolayıb. Mənə yazdığı sonuncu
elektron məktubunda onu tanıya bilməyim üçün

boynuna şərf taxacağını demişdi.

O, hələ ki, məni görmür, mənisə terminalın içi ilə baqajını dartıb

aparan

səyahətçilərin və müştərilərin adını yazıb əllərində tutmuş sürücülərin arasında bir anlıq ayaq saxlayıb ona baxıram Ürəyim yerindən oynayır, öz-özümə: “Bu odur. Bu odur. Bu, həqiqətən odur”, - deyirəm Sonra baxışlarımız toqquşur və üzündən məni tanıdığı hiss olunur. Mənə əl edir.

Skamyanın yanında görüşürük. O gülümsədikcə mənim dizlərim əsir.

Eynən

Baba kimi gülür, amma yuxarı qabaq dişləri bir düyü qədər aralıdır. Dişləri bir qədər sola meyillidir. Gözlərini qıyıb, başını yana əyir. Ayağa durur, əllərinə fikir verirəm Oynaqlarında yumru şişlər görürəm Barmaq oynaqlarının əyildiyi, biləklərində noxud boyda şişləri gözümə dəyir. Bir an mədəmdə ağrı hiss edirəm

Necə də ağırlı görünür.

Qucaqlaşırıq, məni yanaqlarımdan öpür. Üzünün dərisi elə göründüyü kimi

yumşaqdır. Sonra məni özündən aralayır, əllərini çiyinlərimə qoyub rəsm əsərini qiymətləndirən tərzdə üzümə baxır. Gözlərinin yaşardığını görürəm Gözlərindən xoşbəxtlik yağır.

- Gecikdiyimə görə üzr istəyirəm

- Eybi yox, - deyir. - Axır ki, sənənlə qarşılaşdıq! Elə xoşbəxtəm ki! - Danışığındakı fransız ləhcəsi həтта telefonda eşitdiyimdən də güclüdür.

- Mən də sevinirəm, - deyirəm - Uçuş necə keçdi?

- Dərman içməseydim, yata bilməyəcəkdim Oyaq qalacaqdım O qədər

xoşbəxt, o qədər həyəcanlıyamki! - Baxışlarını məndən çəkmir, elə bil bir anlıq başqa tərəfə baxsa, o anın sehrini itirəcəyindən qorxur. Nəhayət, sahibsiz qalan çamadanlar barədə xəbər verməyimizi xahiş edən elan səsi eşidirik, üzü bir qədər rahatlayır.

- Abdulla gəldiyimi bilirmi?

- Ona demişəm ki, evə qonaq gətirəcəyəm, - deyirəm

Maşına oturanda tələsik ona baxıram Hər şey o qədər qeyri- adidir ki.
Pəri

Vəhdətinin bu an maşında mənimlə yanaşı, cəmi bir neçə santimetrliyimdə

oturmasında çox qəribə, xəyali bir şey var. Bir an onu aydın görürəm - boynunda sarı şərf, oynayan tel əri, sol qulağından aşağıda qəhvə rəngində xalı görürəm və

növbəti an hər şey qarışır, sanki ona bulanıq şüşədən baxıram Başgicəllənmə hiss edirəm

- Sən yaxşısan? - təhlükəsizlik kəmərinə bağlayaraq mənə baxır.

- Mənə elə gəlir ki, sən indicə yoxa çıxacaqsan.

-Necə?

- Necə deyim . Bir az inanılmazdır, - deyib, həyəcanlı halda gülürəm

-

Həqiqətən burda olduğuna, doğrudan da mövcud olduğuna inana bilmirəm

Başını tərpətib gülümsəyir:

- Mən də elə düşünürəm Mənə də qəribə gəlir. Bütün həyatım boyu adaşıma

rast gəlməmişəm

- Heç mən də, - deyib mühərriki işə salıram - Mənə uşaqlarından danışarsan?

Maşını saxladığım yerdən çıxarıram, o isə mənə uşaqlarından danışır.

Elə

danışır ki, elə bil onları tanıyıram Elə bil ömür boyu bir yerdə olmuş, bir yerdə

böyümüş, ailəlikcə piknikə getmişik və birlikdə çadır qurub yay tətillərimizi dənizkənarı istirahət mərkəzlərində keçirmişik. Elə bil balıqqulaqlarından

boyunbağı düzəldib, bir-birini quma basdırmışıq.

Kaş elə olaydı. .

Oğlu Aleyndən “sənin bibioğlun” deyərək bəhs edir. Anna adında arvadı

olduğunu və təzəlikcə beşinci uşaqlarının dünyaya gəldiyini danışır. Qızları doğulub və onlar Valensiyaya köçərək orada ev alıblar.

- Nəhayət, Madriddəki o axmaq evdən köçdülər!

Böyük qızı İzabelin televiziya üçün musiqi yazdığını və artıq böyük filmə musiqi yazmaq üçün dəvət aldığını danışır. İzabelin əri Albert isə Parisdə tanınmış bir restoranda baş aşpaz işləyir.

- Sizin də restoranınız vardı, hə? Deyəsən, məktublarının birində mənə

yazmışdın.

- Hə, valideynlərimin restoranı idi. Atam həmişə restoran sahibi olmağı xəyal etmişdi. Restoranı idarə etməyə kömək edirdim Amma bir neçə il qabaq restoranı satmalı oldum.

Anam rəhmətə getdi, atam isə. . işləyə bilmədi.

- Ah, təəssüf edirəm.

- Təəssüf etməyə dəyməz. Mən restoran işini yaxşı bacarmırdım.

- Məncə də. Sən rəssamsan axı.

Bunu ona özüm danışmışdım Mənə arzularım barədə sual vermiş, mən də ona

bir gün rəssamlıq məktəbində oxumaq istədiyimi demişdim.

- Əslində məntranskripsionistəm

Ona böyük “Fortuna 500” şirkətlər qrupu üçün məlumat hazırlayan firmada

işlədiyimi söyləyirəm, o isə maraqla qulaq asır.

- Mən onlar üçün ərizə formaları hazırlayıram Broşür, qəbz, müştəri siyahısı, elektron ünvan siyahısı və bu kimi şeylər. Burda əsas şərt çap işini bacarmaqdır.

Maaşı da yaxşıdır.

- Başa düşürəm, - deyir. Sonra bir az düşünüb soruşur: - Bu iş sənə maraqlıdır?

Cənuba tərəf gedən yolda “Redvud Siti” yaxınlığından keçirik. Onun tərəfdən pəncərəyə barmağımı tuşlayıb soruşuram:

- O hündür, mavi binanı görürsən?

-Hə?

- Mən orda doğulmuşam
- Ah, bon? - Mən maşını sürüb keçdikcə o boylanıb geri baxır.
- Necə də şanslısan.
- Nəyə görə?
- Harda doğulduğunu bilirsən.
- Bu barədə heç düşünməmişəm
- Əlbəttə, yox. Amma bunu bilmək, öz köklərini tanımaq vacibdir.

Şəxsiyyət

kimi başlanğıcını hardan aldığını bilmək lazımdır. Əgər bunu bilməsən, öz həyatın sənə qeyri-real görünəcək. Tapmaca kimi olacaq.

Başla düşürsən? Sanki sənə

hekayənin ortasını danışirlar, əvvəlini isə bilmirsən. Anlamağa çalışırsan.

Öz-özümə düşünürəm ki, bu günlər, yəqin, Baba da özünü eynilə belə hiss

edir. Həyatında boşluqlar var. Ona hər gün sirli bir tapmacadır, hər gün bu

tapmaca üstündə baş sındırır.

Bir-iki mil danışmadan yol gedirik.

- İşimin maraqlı olub-olmadığımı soruşdun. Bir gün evə gələndə mətbəxdə

kranın açıq qaldığını gördüm Yerdə sınımış şüşələr var idi, qaz da yanıq qalmışdı. O

an başa düşdüm ki, artıq atamı tək qoymaq olmaz. Bizimlə yaşayacaq köməkçi

tutmağa imkanım yox idi, ona görə evdən çıxmadan pul qazanmağın yollarını

araşdırmağa başladım “Maraqlı” bir iş axtarmaq imkanım yox idi.

- Yəqin düşünürsən ki, rəssamlıq məktəbi də, hələ ki, gözləyə bilər.

- Hə, gözləməli olacaq.

İndicə mənim kimi qızı olduğu üçün Babanın çox şanslı olduğunu deyəcəyini

düşünürəm, amma xoşbəxtlikdən belə demir. Ona qarşı minnətdarlıq

hiss edirəm

Sadəcə başını tərpedib yol nişanlarına baxır. Başqaları, xüsusilə də əfqanlar həmişə

Babanın necə şanslı olduğunu deyirlər, mənim kimi qızı var deyə bəxti gətirdiyini söyləyirlər. Mənim barəmdə heyranlıqla danışırlar. Məni az qala övliyaya çeviriblər - özünə rahat, lüks həyat qura biləcəyi halda, evdə oturub atasına baxan

qəhrəman qız. “Hələ ondan əvvəl anasına da qulluq edib”, - deyə əfqanlar cingiltili səsle mənim haqqında danışırlar. “Neçə illər xəstə anaya baxasan, sonra da

ataya”, - ürəkyanan bir səsle deyirlər. “Bu qız heç vaxt gözəlçə olmayıb, amma ona elçi düşən də olmuşdu. Bir amerikalı oğlan idi.

Necə də yaxşı oğlan idi. Ona ərə

gedə bilərdi, amma getmədi. Nələri, nələri qurban verdi. Allah hər valideynə belə

övlad qismət eləsin”, - deyirlər. Mənim cəsarətimə, alicənablığımıza heyrət edirlər.

Sanki mən fiziki deformasiyadan, ya da nitq qüsurundan sağalmağa müyəssər

olmuş bir adamam.

Amma mən hekayənin onların dilindən nəql olunan versiyasında özümü tanıya

bilmirəm. Məsələn, bəzən səhərlər Baba çarpayısının qırağında oturub sulu

gözlərlə mənə baxır, qurumuş ayaqlarına corablarını geyindirməyimi istəyir. Məni çağırır, səbri tükənir, üzündə balaca uşaqlara xas ifadə yaranır. Burnunu qırışdırır və belə anlarda islanmış, hürkmüş gəmiriciyə oxşayır. Üzünü belə edəndə və belə

halda olduğu üçün əsəbiləşirəm Mövcudluğumu daraltdığı üçün, ən yaxşı illərimi məndən aldığı üçün ona əsəbiləşirəm Elə günlər olur ki, yeganə istəyim ondan, onun hər şeyə qıvcıqlanmasmdan, ehtiyaclarından azad olmaq olur. Gördüyünüz

kimi, mən qəhrəman-filan deyiləm

Maşını sürüb on üçüncü məhəllədən çıxıram Bir neçə mil gedib
maşını “Biver

Krik Məhkəməsi” yaxınlığında yerləşən evimizin qabağında saxlayır
və mühərriki söndürürəm

Pəri maşının pəncərəsindən birmərtəbəli evə baxır. Rəngi qopub
tökülən qaraj qapısına, zeytun rəngli pəncərəyə, əsas giriş qapısının
hər iki yanındakı köhnə şir heykəlciklərinə diqqət edir. Baba onları
çox sevirdiyə, onları çıxarıb ata bilmirəm

Amma indi çıxarıb atsam, yəqin ki, heç fərqi də varmaz. 1987-ci
ildən bu evdə

yaşayırdıq. O vaxt mən yeddi yaşmdaydım Baba bu evi əvvəl
kirayələmiş, 1993-cü ildə isə sahibindən satın almışdı. Anamda
günəşli bir Milad ərəfəsi, bir səhər bu evdə vəfat etmişdi.

Qonaqların qalması üçün nəzərdə tutulmuş yataq otağında

anam üçün xəstəxana çarpayısı qurmuşdum, həyatının son üç ayını bu
otaqda

keçirmişdi. O otaqdan açılan görüntünü sevdiyi üçün ora yerləşmək
istəmişdi. Bu görüntünün kefini açdığını deyirdi. Şişmiş, bozarmış
ayaqlarını uzadıb çarpayıda uzanar, çox illər əvvəl özünün əkdüyü
yapon ağcaqayın ağaclarına, ulduz formalı gül dibçəklərinə,
çaydaşları döşənmiş dar cığıra, günəş üzərinə düşəndə dərin, qızılı
rəngə çalan uzaq tərəciklərə tamaşa edirdi.

- Yaman həyəcan keçirirəm, - Pəri deyir.

- Başa düşmək olar, - deyirəm. - Əlli səkkiz il keçib.

Başını aşağı salıb qucağına qoyduğu əllərinə baxır.

- Onu demək olar ki, xatırlamıram. Yadımda qalan nə üzü, nə də
səsidir. Mən

yalnız həyatımda kiminsə yoxluğunu hiss etmişəm Yaxşı bir şeyin
yoxluğunu. . Elə

bir şey ki. . Ah, bilmirəm necə deyim Bilmirəm .

Başımı tərpedirəm Onu necə yaxşı anladığımı demək istəyirəm Az
qalırım ondan hər zaman mənim varlığımı da hiss edib-etmədiyini
soruşum

Nimdaş şərfinin uclarını oynadır.

- Səncə, məni xatırlayacaqmı?
- Düzünü bilmək istəyirsən?

Diqqətlə üzümə baxır.

- Əlbəttə, istəyirəm
- Məncə, xatırlamasa yaxşı olar. - Valideynlərimin uzun illər həkimi olmuş

Doktor Bəşirinin dediklərini düşünürəm Demişdi ki, Babaya rejim, sakitlik lazımdır.

Təəccüb və həyəcan yolverilməzdir. Ona hər şeyi əvvəlcədən bildiyi hissiyyatı yaratmaq lazımdır. Gözlənilməz xəbərlər vermək olmaz.

Qapını açıram

- Bir dəqiqə maşında gözləyərsən? Dostumu evə göndərim, sonra Baba ilə görüşərsən.

Əlini gözünün üstünə qoyur, ağladığını görməmək üçün dayanıb gözləmirəm

Mən on bir yaşında olanda bütün altıncı siniflər Monterey Körfəz Akvariumuna gecə səfərinə getmişdi. Həmin cümə gününə qədər yoldaşlarım

yalnız bu tədbirdən danışırdılar. Kitabxanada, fasilə zamanı meydançada

oynayarkən hamısı necə əylənəcəklərini deyirdilər. Akvarium bütün günü bağlı olacağından əyinlərində pijama ilə istədikləri qədər atılıbdüşəcək, çəki balığına, yarasalara, dəniz əjdahasına, mürəkkəb balığına baxacaqlarını deyirdilər.

Müəlliməmiz Gillespi xanım bizə akvariumda yemək məntəqələri qurulacağını, yer fındığı yağı və jeleli buterbrodlar, pendirli sendviçlər olacağını demişdi. “Brauni keksi və vanilli dondurma da olacaq”, - demişdi. O gecə uşaqlar öz kisələrinə

girəcək və müəllimənin danışdığı hekayələrə qulaq asıb dəniz atları, sardin, leopard köpək balıqlarının laminariyada üzməsinə baxaraq yuxuya gedəcəkdilər.

Cümə axşamı uşaqların həyəcanı ən yüksək nöqtəyə çatmışdı.
Hətta ən nadinc şagirdlər də özlərini yaxşı aparmağa çalışırdılar, müəlliməni hirsləndirib akvariuma səfərin ləğv olunacağından qorxurdular.
Mənim üçün bütün bunlar həyəcanlı bir filmə səsi tam alınmış şəkildə baxmaq kimi idi. Mən bütün bu sevincdən, bayram əhval-ruhiyyəsindən uzaqda qalmışdım
Hər ilin dekabr ayında məndən başqa bütün məktəb yoldaşlarım yığılıb Duqlasa gedər, buxarıdan sallanan corablar və üst-üstə yığılmış hədiyyələrlə bayramı keçirərdilər. Mən isə Gillespi xanıma gedə bilməyəcəyimi demişdim. Səbəbini soruşanda sahə səfərinin müsəlman bayramı ilə üst-üstə düşdüyünü söyləmişdim
Bilmirəm inanmışdı, yoxsa yox.
Səfər günü valideynlərimlə evdə qalıb “O, qətl yazdı” filminə baxdım. Fikrimi toplayıb filmə baxmağa çalışırdım, amma xəyalım, məndən asılı olmayaraq, sahə səfərinin yanma qaçırdı. Sınıf yoldaşlarımı əyinlərində pijama, əllərində lampa, alınlarını nəhəng şüşəyə söykəyib ilanbalığıma baxan yerdə təsəvvür edirdim.
Sinəmi sanki nəşə tutub sıxırdı, kresloda yerimi dəyişərək ağırlığımı o biri tərəfə
saldım Baba o biri stulda oturmuşdu, ağızına yerfindiyi atıb Angela Lensberinin sözünə güldü. O biri tərəfdə anamın oturub dalğın nəzərlərlə mənə baxdığını hiss etdim Üzündən bulud keçirdi. Mən ona baxanda tez özünü düzəldib gülümsəməyə çalışırdı. Oğrun, gizli bir gülüş idi, mən də özümü gülümsəməyə məcbur etdim O
gecə yuxuda okean gördüm Belimə qədər suyun içində durmuşdum, su mavi,
yaşıl, sarımtıl, sapphire rəngi, firuzəyi rənglərə çalaraq bərq vururdu. Su ayaq barmaqlarımı və baldırlarımı qıdıqlayırdı. Minlərlə rəngə çalan

işıqlar ağ qumun yanında parlaq görünürdü.

Bazar günü Baba mənə sürpriz hazırlamışdı. Restoranı birgünlük bağladı.

Əvvəllər heç vaxt belə bir şey etməmişdi. Məni götürüb maşınla Montereydəki

akvariuma apardı. Baba bütün gün həyəcanla söhbət edirdi.

Necə

əylənəcəyimizdən danışdı. Köpək balıqlarını görməyi səbirsizliklə arzuladığını deyirdi. Nahara nə yeyəcəyimizi soruşurdu. O danışdıqca məni balaca vaxtı Kelli Parkındakı heyvanxanaya və yapon bağlarına aparmağını xatırladım Əl-ələ tutub bütün balıqlara ad qoyardıq. Öz-özümə bütün həyatım boyu ondan başqa heç kəsə

ehtiyacım olmayacağını düşünürdüm

Akvariumda bütün sərgilənənlərə maraqla baxıb, tanıdığım balıqların adını

Babaya deməyə çalışırdım. Amma ora çox qaranlıq və səs- küylü idi, ən yaxşı

eksponatların qabağı adamla dolu idi. Bu səfər düşündüyümə qətiyyənlə bənzəmirdi.

Sanki mübarizədə idim. Özümü şən göstərmək üçün çox çalışıb-vuruşmalı olurdum, bu da məni yorurdu. Mədəm ağrımağa başladı, təxminən bir saat ortalıqda gəzib çıxdıq. Evə qayıdarkən Babanın gözü məndə idi, elə bil nəsə demək istəyirdi.

Özümü yuxuluğa vurdum.

Növbəti il yeniyetməliyimizin daha yüksək pilləsində olanda sinifdəki qızlar göz kölgələri və dodaq parladıcısından istifadə edirdilər. Onlar “Boyz I Men” qrupunun konsertlərinə gedir, məktəb rəqslərində iştirak edir, qrupla birlikdə Böyük

Amerikaya səfər edirdilər. Məktəb yoldaşlarım basketbol oynayır və idman

oyunlarına dəstək verməyə gedirdilər. İspan dili dərində məndən arxada oturan solğun bənizli, çilli qız idi. Komanda ilə birlikdə üzümə gedirdi, bir gün zəngdən sonra partamızı təmizləyərkən məni

də çimməyə dəvət elədi. Heç nədən xəbəri yox idi. Valideynlərim məni çimərlik geyimində görsələr, yəqin ki, dəli olardılar.

Heç özüm də bunu arzulamırdım Öz bədənimdən dəhşətli dərəcədə utanırdım

Belimə qədər arıq, beldən aşağı olduqca kök idim Elə bil cazibə qüvvəsi bütün ağırlığımı aşağı dartmışdı. Mənə elə gəlirdi ki, bədənimi ayrı-ayrı bədən hissələrini bir-birini uyğunlaşdırmaq oyunu oynayan bir uşaq yığmışdı. Hamı gülsün deyə

bədənimi uyğun gəlməyən hissələrlə yığmışdılar. Bir dəfə anam mənə “irisümüklü”

olduğumu demişdi. Öz anasının da belə bədən quruluşu varmış. Sonralar, axır ki, qızların “irisümüklü” olmağı arzulamadığını başa düşüb bu söhbətləri yığışdırmışdı.

Baba məni voleybola yazdırsın deyə yalvarıb yaxarırdım, amma o məni qucağına oturdub yanaqlarımı ovuclarına almış və demişdi:

“Bəs səni voleybola kim aparıb gətirəcək? Pəri, çox istərdim ki, sənin sinif yoldaşlarının valideynləri kimi biz də imkanlı olardıq, amma özün bilirsən ki, qazanc əldə etmək üçün ananla mən necə çalışırıq. Məni başa düşürsən? Bilirəm ki, anlayırsan”.

imkanlarımızın qıt olmasına baxmayaraq, atam məni Kempbeldən aşağıda fars

dili dərslərinə yazdırmışdı. Hər həftənin ikinci günü öz dərslərimdən sonra fars dili dərslərinə gedirdim. Alışdığım kimi, soldan sağa deyil, sağdan sola yazmağa məcbur olurdum Özümü axının əksinə üzməyə məcbur olmuş balıq kimi hiss edirdim

Babaya fars dili dərslərinə son qoyması üçün yalvarmışdım, o isə məni dinləmirdi.

Deyirdi ki, mənə etdiyi yaxşılığı çox sonralar başa düşəcəyəm “Mədəniyyət

evdirsə, dil həm evin, həm də bütün otaqların açarıdır”, - deyirdi. - “Dilsiz insan evsiz və şəxsiyyətsiz qalmış kimidir”.

Bazar günləri başıma ağ pambıq yaylıq örtərdim, Baba məni

Heyvorddakı məsciddə Quran dərslərinə aparardı. Məndən başqa on-oniki əfqan qızın da gəldiyi otaq balaca və kondisionersiz idi. İçəridən yuyulmamış mələfə iyi gəlirdi.

Pəncərələr dar və hündürdə idi, kinolarda gördüyüm həbsxana pəncərələrinə

oxşayırdı. Bizə dərs keçən qadın Fremontdakı baqqalın arvadı idi. Ən çox sevdiyim onun Peyğəmbərin həyatı haqda danışdığı hekayələr idi. Bu, mənə çox maraqlı idi.

Onun səhrada keçirdiyi uşaqlığı, Cəbrayılın mağaraya gəlib onunla danışması, qarşısına çıxan hər kəsi aydın siması ilə heyran etməsi haqda hekayələri çox sevirdim Amma bu qadın vaxtın böyük hissəsini haram olan şeylərin siyahısını oxumağa sərf edirdi. Bizim kimi müsəlman qızların Qərb tərəfindən korlanmaması üçün ehtiyatlı olmağımızı deyirdi. Bu haramlardan ən birincisi və ən qorxulusu, təbii ki, oğlanlar idi, sonra gələnlər rep musiqisi, Madonna, Melrouz Pleys, rəqs etmək, camaat içində çimmək, idman oyunlarına dəstək vermək, alkoqol, donuz

əti, pepperoni, halal olmayan yeməklər və bir sıra başqa şeyləri sayırdı. Yerdə

oturub qulaq asırdım, ayağım uyuşurdu. Başımdakı yaylığı çıxarıb atmağım gəlirdi, amma məsciddə belə bir şey etmək olmazdı. Başımı qaldırıb pəncərələrə baxırdım, amma ordan da yalnız bir əlçim göy üzü görünürdü. Məsciddən çıxacağım anı

həsrətlə gözləyərdim Təmiz havanın üzümə vurmasını, dərindən nəfəs almağı, içimdə yığılmış düynün açılmasını gözləyərdim

Amma o vaxta qədər çarəm ancaq xəyala dalmaq olurdu. Riyaziyyat dərslərində gördüyüm Ceremi düşünürdüm Mavi gözlü, ağ dərilili oğlan idi.

Sirli və fikirli görünürdü. O biri oğlanlarla qaraja yığılıb gitara çalırdılar.

Məktəbimizin hər il keçirdiyi istedadlar şousunda “Günçıxan Ev” mahnısını

çalmışdılar. Sınıfdə Ceremidən dörd sıra arxada solda otururdum

Bəzən onunla öpüşdüyümüzü, əli ilə arxadan başımı tutduğunu və mənə bütün dünyanı qapadacaq qədər yaxın durduğunu xəyal edirdim Bütün bədənimdən xoş bir titrəyiş keçir, elə bil nazik bir lələk ilə qarnıma, ayaqlarıma toxunurdular. Təbii ki, bu, heç vaxt baş verə bilməzdi. Ceremi və mən heç vaxt bir yerdə ola bilməzdik. Hətta mənim mövcudluğumdan xəbərdar olsa da mənə fikir vermirdi. Elə belə olmağı yaxşı idi. Beləcə, bizim birlikdə ola bilməmək səbəbimizin yalnız məni bəyənmədiyi olması yalanı ilə özümü aldadırdım Yay aylarında valideynlərimin restoranında işləyirdim Balaca olanda onlara kömək etməyi, masaları silib, boşqabları düzməyi çox sevirdim Gümüş qaşıqları düzməyi, salfetləri qatlamağı, hər masada olan balaca qabın içinə gül qoymağı sevirdim Özümü əvəzolunmaz hiss edirdim, sanki mən duz-istiət qablarını doldurmasam dünya dağılacardı. Yuxarı siniflərdə olanda isə Abenin kababxanasında günlər uzun və isti olmağa başladı. Məni bu restoranda maraqlandıran şeylər artıq solmuşdu. Küncdəki oyun maşını, yumşaq stol örtükləri, ləkəli plastmas stəkanlar, laminə olunmuş menyularda köhnə yemək adları - Karavan Kabab, Xeybər Kababı, İpək yolu toyuğu, “National Geographic” jurnalından çıxarılıb pis poster edilmiş əfqan qızın şəkli gözlərini adama zilləyib baxırdı. Elə bil bu gözlərə sərəncam verilib ki, harda əfqan restoranı var, orda divara vurulub camaata baxsın. Onun yanında yeddinci sinifdə oxuyarkən çəkdiyim rəsm asılmışdı. Bu rəsmdə Heratın minarələrini çəkmişdim Yadımdadır, ilk dəfə Baba bu rəsmi bura asanda necə bir qürur hissi keçirmişdim Müştərilər mənim çəkdiyim

rəsmi altında oturub yemək yeyirdilər.

Nahar vaxtı anamla mən ədviyyatlı, tüstülü mətbəxdən müştərilərə yemək

daşıyırdıq. Ofis işçiləri, şəhərlilər və polislərə yemək verirdik. Baba isə hesab işini aparırdı. Yağ ləkəsi bağlamış ağ köynəyi, aralı yaxasından bayıra çıxan boz sinə

tükləri, qalın tüklü qolları ilə girişdə oturardı. Baba hər içəri girən müştərini salamlayırdı: “Salam, ser! Salam, xanım!

Abenin Kababxanasına xoş gəlmisiniz!

Mən Abeyəm Nə sifariş etmək istəyirsiniz?” Özünü komediya filmlərindəki

adamlar kimi apardığını görməməsi məni şaşırdı. Sonra isə hər gətirdiyimiz sifariş zamanı Baba mis zəngi vurardı. Bu, əvvəlcə zarafat kimi başlamışdı. Baba qeydiyyat masasının arxasına mis zəng asmışdı. Restorana həmişə gəlib-gedənlər buna alışmışdılar, demək olar ki, fikir vermirdilər, amma təzə gələnlər bunu məkanın qəribəliyi ilə bağlayırdılar. Bəzən şikayət edənlər də olurdu.

- Sən daha zəngi basmaq istəmirsən? - bir gecə Baba demişdi.

Yuxarı

siniflərdə üçüncü rüb dövrü idi. Restoranı bağlayıb maşında oturmuşduq, anamın gəlməsini gözləyirdik. Anam öz antisid həblərini içəridə unutmuş və onları

gətirməyə getmişdi. Baba bütün gün kefsiz olmuşdu. Alış-veriş mərkəzi tərəfdə

yüngül çiskin görünürdü. Artıq gec idi, küçələr boş idi, bir neçə maşın, KFC maşını, kimyəvi təmizləmə dükəninin qarşısında saxlanmış maşından başqa heç nə gözə dəymirdi.

- Buna məcbur olmadığım vaxtlar bu işi daha çox bəyənirdim, - dedim.

- Elə hər şey belədir, - ağır-ağır köks ötürüb dedi.

Yadımdadır, balaca olanda Babanın məni qucağına qaldıraraq zəngi basmağıma kömək etməsi məni necə həyəcanlandırırdı. Məni yerə

qoyanda üzüm

sevindən parıldayırdı.

Baba maşının qızdırıcısını yandırıb qollarını sinəsində çarpazladı.

- Baltimor uzaqdır.

- İstədiyən vaxt təyyarə ilə gəlib mənə baş çəkə bilərsən

- İstədiyən vaxt təyyarə ilə gəlib mənə baş çəkə bilərsən, - deyə Baba lağa

qoyurmuş kimi təkrar elədi. - Mən dolanmaq üçün kabab bişirib satıram, Pəri.

- Onda mən gələrəm

Baba dalğın halda gözlərini mənə çevirdi. Onun qəmginliyi bayırdakı qaranlıq kimi idi, sanki maşınımızı itələyirdi.

O ay hər gün poçt qutumuzu yoxlayır, hər poçt gətirən maşını görəndə həyəcanlanırdım Məktubları içəri gətirib gözlərimi yumur və düşünürdüm: “Bu odur”. Ondan sonra gözlərimi açıb bir-bir məktubları yoxlayırdım Sonra həftənin

ikinci günü bir zərfi açıb, nəhayət, çoxdan gözlədiyim sözləri oxudum:

“Məmnuniyyətlə sizə bildiririk ki..

Ayaq üstə sıçradım Əməlli-başlı çığırdım, səsdən gözlərim

yaşardı. Demək olar ki, dərhal xəyalımda bir səhnə canlandı.

Qalereyanın açılış gecəsi, qara, sadə, zərif bir paltardayam, ətrafımda patronlar və tənqidçilər toplaşmış suallar verir.

Pərəstişkarlarımla ortalıqda dolaşır, ağ əlcəkli xidmətçilər qonaqlara çaxır və qızıl balıq təklif edirlər. Bir anlıq qəfil eyforiyaya qapıldım, belə anlarda adam tanımadığı adamları qucaqlayıb onlarla rəqs etmək istəyir.

- Mən anandan nigaranam, - Baba dedi.

- Ona hər axşam zəng edəcəyəm Söz verirəm Bilərsən ki, həmişə sözümü

tuturam

Baba başını tərpətdi. Qəfildən qopan külək ağcaqayın ağacının yarpaqlarını

titrətədi.

- Danışdığımız şeyi bir az da düşünmüşsən?
- Yeni etmə kollecini deyirsən?
- Yalnız bir-iki illiyə. Sadəcə ona alışmaq üçün vaxt verərdik. Sonra yenidən müraciət edə bilərdin.

Qəfildən məni hirs bürüdü.

- Baba, bu adamlar mənim sənədlərimi yoxlayıblar. Çəkdiyim rəsmləri o qədər

bəyənilər ki, hətta mənə təqaüd təklif etmək qərarına gəliblər. Bu, ölkənin ən yaxşı incəsənət məktəbidir. Sənin yox dediyin sadə məktəb deyil. Belə şans ikinci dəfə verilmir.

- Bu da doğrudur, - dedi. Ovuclarına isti hava üfürdü. - Əlbəttə, bunları

anlayıram, sənə görə sevinirəm. - Onun üzündəki əzabları görə bilirdim. Üzündə

qorxu da görürdüm Bu, sadəcə mənə görə, evdən üç min mil aralıda olacağıma

gərə deyildi. Bu, eyni zamanda məni itirmək qorxusu idi.

Onun bacısını düşünməyə başladım. O vaxtlar hər zaman yanımda hiss etdiyim

Pəri ilə əlaqəmiz geriləmişdi. Böyüdükcə həm də Pəridən uzaq düşmüşdüm

Böyüyüb əynimə dar gələn pijama və oyuncaq ayı kimi ondan uzaqlaşmışdım.

Amma indi bir daha onu və bizi bir-birimizə bağlayan əlaqəni düşündüm.

Baba boğazım arıtlayıb pəncərədən qaranlıq səmaya və buludun üstünü

örtüyü aya baxdı. Gözləri yaşarmışdı.

- Mənə hər şey səni xatırladacaq.

Bunu deyərkən eşitdiyim zərif, azca qorxmış səşindən atamın kövrək insan

olduğunu anlamışdım Anlamışdım ki, onun mənə qarşı olan

məhəbbəti göylər

qədər həqiqi, geniş və əbədi idi. Onun məhəbbətinin hər zaman üstümdə olacağım hiss etmişdim Bu, səni gec-tez küncə dirəyəcək bir məhəbbət idi - ya özünü bu bağlılıqdan azad etməli, ya da qalıb onun ciddiliyinə dözərək kiçilməyinə razı olmalıydım.

Qaranlıq arxa oturacaqdan əlimi uzadıb üzünə toxundum Başım əyərək

yanacağım ovcuma qoydu.

- Anan harda qaldı? - astadan dedi.

- Qapım bağlayır, - yorğun halda dedim Anamın tələsik maşına tərəf gəldiyim gördüm Narın yağış artıq bərkimişdi.

Bir ay soma, universitetə getməyimə bir neçə həftə qalmış anam

Dr. Bəşirinin yanına gedib, onun yazdığı dərmanın qarnındakı ağrılara çarə etmədiyini söylədi.

Həkim onu ultrasəs müayinəsinə göndərdi. Anamın sol yumurtalığında qoz boyda şiş tapdılar.

- Baba?

Kresloda hərəkətsiz oturub, bir qədər irəli əyilib. Əynində idman şalvarı var, ayaqlarının üstünə yun şal örtüb. Boğazına qədər düymələdiyi köynəyin üstündən ona keçən il aldığı jileti geyinib. Axır vaxtlar köynəkləri yalnız belə geyinir, boğazını da, qollarını da düymələyir. Belədə həm balaca oğlana oxşayır, həm də kövrək, yaşlı görünür.

Bu gün sifəti bir qədər şişkin görünür, daranmamış ağ saçları qaşlarının üstünə

düşür. “Kim milyonçu olmaq istəyir” şousuna baxır, üzündə çaşqın ifadə var. Mən onu çağıranda əvvəl tərپənmir, sonra isə asta-asta baxışlarını televizordan ayırıb narazı halda mənə çevirir. Sol gözünün altından itdirsəyi çıxıb. Üzü qırılmayıb.

- Baba, bir dəqiqəlik televizorun səsini ala bilərəm?

- Mən baxıram, - deyir.

- Bilirəm Amma indi qonağın gəlib. - Bir gün əvvəl və bu gün səhər yenə ona Pəri Vəhdətinin gələcəyi barədə demişdim Amma indi

yadında olub-olmadığını

soruşmuram Buna artıq öyrəşmişəm, ona heç vaxt belə suallar vermirəm, çünki bu hallarda utanır və özünü müdafiə etməyə başlayır. Bəzən bu hal onu sanki təhqir edir. Kreslonun qoltuğundakı pultu götürüb televizorun səsini alıram, daxilən özümü onun qəzəblənəcəyinə hazırlayıram İlk dəfə bunun üstündə mənə qəzəblənəndə bir oyun çıxarmışdı ki, gəl görəsən.

Xoşbəxtlikdən bu dəfə

narazılığını yalnız burnundan bərkdən nəfəs almaqla bildirir.

Otağın girəcəyində hərəkətsiz durmuş Pəriyə əlimlə işarə edirəm
Yavaş-yavaş

bizə tərəf gəlir, bir stul çəkib Babanın kreslosunun yanına qoyuram
Üzünə baxan kimi necə həyəcan yumağına döndüyü bilinir. Stulda düz, hərəkətsiz oturur. Rəngi qaçıb, dizlərini bir- birinə yapışdırıb, gülümsəyərək dodaqlarını bir-birinə elə sıxıb ki, ağardığını hiss edirəm Gözlərini Babaya elə zilləyib, elə bil bir anlıq yana baxsa, Baba yoxa çıxacaq. Sanki onun simasını yaddaşına yazmağa çalışır.

- Baba, sənə dediyim rəfiqəm budur.

Çevrilib ağ saçlı qadına baxır. Axır vaxtlar əsəbsiz bir baxışı var, hətta insanların üzünə diqqətlə baxanda da əsəbiləşmir. Adaların üzünə fikirli, diqqətsiz baxır, sanki başqa yerə baxan zaman gözləri təsadüfən sizə çevrilmişdi.

Pəri boğazını arıtlayır. Hətta bundan sonra da səsi titrəyir.

- Salam, Abdulla. Mənim adım Pəridir. Səni görmək çox xoşdur.

Yavaşca başını tərpədir. Üzündəki qeyri-müəyyənlik və çaşqınlığı çox aydın görə bilirəm. Əvvəl mənə, sonra Pəriyə baxır. Ağızını açır, yarımçıq gülümsəməsi üzündə donur, adətən, onunla zarafat etdiyimizi düşünəndə belə baxır.

- Sən ləhcə ilə danışırısan, - nəhayət, Pəriyə deyir.

- O, Fransada yaşayır, - deyirəm. - Baba, ingilis dilində danışsan yaxşı olar. O, fars dilini bilmir.

Baba başını tərpədir.

- Deməli, Londonda yaşayırsan? - deyə Pəridən soruşur.

- Baba!
- Nə var? - qəfildən mənə tərəf çevrilir. Sonra farsca danışdığını başa düşür.

Utanır və ingilis dilində deyir:

- Deməli, Londonda yaşayırsan?
- Parisdə yaşayıram, - Pəri deyir. - Parisdə balaca bir mənzilim var, - gözlərini ondan çəkmədən deyir.

- Həmişə arvadımı Parisə aparmağı xəyal edirdim Adı Sultanə idi. Allah ona

rəhmət eləsin. Həmişə deyirdi: “Abdulla, məni Parisə apar. Məni nə vaxt Parisə aparacaqsan?”

Əslində anam səyahət etməyi çox da sevmirdi. Heç vaxt evini və alışdığı

rahatlığı qoyub əlində çamadanla yollara düşənləri anlamamışdı.

Onda kulinariya macərəsi hissi yox idi. Onun ekzotik yemək anlayışı

Teylor küçəsindəki çinlilərin hazırladığı portaqal toyuğu ilə məhdudlaşır. Mənə qərribə gəlir ki, bəzən Baba necə dəqiqliklə

anamı xatırlayır, məsələn, onun yeməyə duzu həmişə ovcundan

tökdiyünü və üzbəüz danışanda heç kəsin sözünü kəsmədiyini halda, telefonda

hammm sözünü kəsdiyini xatırlayır. Və bəzən də heç bir şeyi

xatırlamır. Hər keçən gün anamın üzünün onun yaddaşından

silindiğini düşünürəm Anam qum zərrələri kimi atamın

ovcundan axıb gedir. Sonra isə Baba özündən olmayan hadisələr

uydurur, sanki anam haqda saxta faktlar uydurmağı heç bir şey

xatırlamamaqdan yaxşı hesab edir.

- Hə, gözəl şəhərdir.

- Bəlkə də hələ arvadımı apara bilərəm Amma indi xəstədir. Xərçəng var

onda. Qadınlarda olandan. Ona nə deyirlər?

- Yumurtalığında, - deyirəm

Pəri başını tərpedir, əvvəl mənə, sonra yenə Babaya baxır.

- Ən çox arzuladığı şey Eyfelin başına qalxmaqdır. Sən orda olmusan?

- Hə, əlbəttə. Ordan çox gözəl mənzərə açılır. Amma mən hündürlükdən

qorxuram, ona görə də mənə çox rahat deyil. Günəşli, aydın günlərdə ordan

baxanda otuz kilometrə qədər ərazini görmək olur. Amma Parisdə hava heç də hər gün günəşli və aydın olmur.

Baba başını tərpədir. Pəri ürəklənib söhbətinə davam edir.

Eyfel qülləsinin

neçə ilə tikildiyim, 1889-cu ildən sonra ordan köçürülməli olduğunu deyir. Amma başa düşür ki, Baba artıq onu dinləmir. Onu mənim kimi tanımır. Bilmir ki,

Babamın fikirləri küləklə sovrulmuş yarpaqlar kimi artıq başqa yerə uçub. Pəri stulunu Babaya yaxın çəkib deyir:

- Abdulla, sən bilirdin ki, hər yeddi ildən bir Eyfeli yenidən rəngləməli olurlar?

- Adm nə oldu sənin? - Baba deyir.

- Pəri.

- Bu ki mənim qızımın adıdır?

- Hə, bilirəm

- Deməli, siz adaşsınız. İkinizin də adı eynidir, - Baba deyir. - Sən bir işə bax, -

Baba bunu deyib, fikirli halda dəri kreslonun qoltuğundakı xırda cızığa toxunur.

- Abdulla, sənə bir sual verə bilərəm?

Baba çiyinlərim çəkir.

Pəri sanki icazə alır kimi mənə baxır. İşində ol anlamında başımı tərpədirəm

Bir qədər aşağı əyilərək deyir:

- Qızma niyə məhz bu adı vermişən?

Baba baxışlarını pəncərəyə tərəf çevirir, barmağı ilə hələ də kreslonun qoltuğundakı cızığı oynadır.

- Yadına gəlir, Abdulla, niyə qızma bu adı vermişən?

Baba başını yelləyir. Köynəyinin yaxasını yumruğu ilə tutub sıxır. Dodaqları azca tərpenir və hər dəfə narahatlıq keçirəndə, hansısa suala cavab axtaranda olduğu kimi, yenə tanış mahnını zümzümə edir.

- Abdulla, o nədir elə oxuyursan? - Pəri deyir.

- Heç nə, - Baba deyir.

- O oxuduğun nə mahnıdır elə?

Baba çarəsiz bir ifadə ilə mənə baxır. O, oxuduğunun nə olduğunu bilmir.

- Bu, layla kimi bir şeydir, - deyirəm - Baba, yadıdadır? Deyirdin bunu

balaca oğlan olanda öyrənmişdin. Anandan eşitmişdin.

-Hə.

- Onu mənimçün oxuyarsan? - Pəri tələsik səslə deyir. - Xahiş edirəm,

Abdulla, onu mənimçün oxu.

Baba başını aşağı salıb yavaşca yel əyir.

- Hə, oxu, Baba, - deyirəm - Hər şey yaxşıdır.

Tərəddüd edərək, titrək səslə, başını qaldırmadan eyni bəndi dalbadal oxuyur: Bir pərişan pəri gördüm

Ağac kölgəsi altda.

- Deyirdi ki, bunun davamı da var, amma yadında deyil, - deyə Pəriyə

deyirəm.

Pəri Vəhdəti bərkdən gülüb ağzını tutur. Əlini qaldırır:

- Ah mon dieu, - deyir. Sonra fars dilində oxuyur:

Külək vurdu uçurdu

Bir gecə o pərini.

Babanın alnında qırıqlar əmələ gəlir. Bir anlıq gözlərində

tanıdığını göstərən işıq görürəm Sonra isə başını yelləyib deyir:

- Yox, yox, mən bilən ardı belə deyildi.

- Oh, Abdulla. . - Pəri deyir.

Gülümsəyərək yaşlı gözlərlə Babanın əlini öz əlinə alır. Onun

əllərinin üstünü öpüb yanaqlarına yapışdırır. Pəri Babanın indi onu tanıdığını düşünür. Bir azdan Babanın sadəcə xoş münasibətə reaksiya göstərdiyini anlayacaq. Bu, sadəcə heyvani instinktdir, başqa bir şey deyil. Bunu çox aydın, məni ağrıdan bir dəqiqliklə bilirəm

Dr. Bəşiri mənə qocalar evinin telefonunu verməzdən bir neçə ay əvvəl anamla birlikdə Santa Kruz dağlarına səyahət edib, həftə sonu üçün bir mehmanxanada qalmışdıq. Anam uzun səyahətləri sevmirdi, amma hələ çox xəstə olmadığı vaxtlarda ara-sıra qısa səyahətlərə gedirdik. Baba restoranda təkbaşına qalır, biz isə anamla birlikdə Bodeqa körfəzi, Sausalito, San Fransiskoya gedir, getdiyimiz hər yerdə İttifaq Meydanına yaxın bir mehmanxanada qalırdıq. Bir otaq tutub yerləşir, otağımıza yemək sifariş edir, istəyə bağlı olaraq filmlərə baxırdıq. Sonra dəniz sahilinə gedirdik, anam turistlər üçün tələ kimi qurulmuş əyləncələrə böyük maraq göstərirdi. Dondurma alıb bərədən boylanaraq suda atılıb-düşən dəniz şirlərinə tamaşa edirdik. Küçədə durub gitara çalanların açıq çamadanlarına, pantomim tamaşaları göstərənlərin kürəklərindəki çantalara, üzləri rənglənmiş robotların qabağına axırda pul atırdıq. Hər dəfə Müasir İncəsənət Muzeyinə gedirdik. Anamın qoluna girib Rivyera, Kalo, Matis, Polok kimi rəssamların əsərlərini ona göstərirdim Anamın sevdiyi əyləncə olan kinoya baxmağa gedir, bəzən dalbadal iki-üç kinoya baxırdıq. Bayıra çıxanda gözlərimiz dumanlanır, qulaqlarımız cingildəyir, əllərimizdən popkorn iyi gəlirdi. Anamla bir yerdə olmaq həmişə daha asan və sadə idi. Onunla

birlikdə daha sərbəst olurdu Yanlış bir şey söyləyib onu incitməkdən qorxmurdum Həftə

sonları onunla birlikdə olmaq, yumşaq bulud üstündə uzanmaq kimiydi. İki günlüyə

məni narahat edən hər şey minlərlə mil uzaqda qalırdı.

Daha bir kimyaterapiyanın başa çatmasını qeyd edirdik, bu, onun son müalicəsi olacaqdı. Mehmanxana gözəl, gözdən uzaq bir yerdə idi.

Orda spa,

fitness mərkəzi, bilyard stolu və böyük televizoru olan oyun otağı vardı. Otağımızın taxta eyvanından hovuz, restoran, az qala göyə dəyən qırmızı ağaclar görünürdü.

Ağacların bəziləri o qədər yaxın idi ki, budağında oynayan dələlərin rəngini də görə

bilirdik. Orda qaldığımız ilk günün səhəri anam məni oyadıb: “Tez ol Pəri, tez gəl buna bax”, - demişdi. Pəncərəmizdən kolları qoparıb yeyən maral görmüşdü.

Onu əlil arabasında bağda gəzdirirdim

- Hamı mənə baxır yəqin, - anam deyirdi. Fəvvarənin yanında arabanı saxlayıb skamyada oturdum Günəş şüaları üzümüzdə düşür, milçəkquşu güllərin arasında uçuşurdu. Axır ki, anam yuxuya gedir, mən də arabanı sürüb otağımıza aparırdım

Bazar günü axşam böyük otağı, hündür tavanı, kitab rəfləri, gözəmcuğusu, daş buxarısı olan restoranın eyvanında çay içib kruasan yedik. Gəminin

göyertəsində dərvişə oxşayan bir kişi ilə sarışın bir qız stolüstü tennis oynayırdılar.

- Gərək tökülmüş qaşlarım üçün bir şey fikirləşək, - anam dedi. Sviterin

üstündən qış paltosu geyinmiş, bir il qabaq özü toxuduğu qəhvəyi papağı başına qoymuşdu.

- Sənə təzə qaşlar çəkərəm, - dedim

- Elə et ki, dramatik qaşlar olsun.

- Elizabet Teylorun Kleopatrasmdakı kimi?

Zəif gülüşünü gördüm

- Niyə də yox? - Çayından qurtumladı. - Abdulla ilə tanış olanda Peşavarda

küçədə paltar satırdım Mənə demişdi ki, gözəl qaşların var. Stolüstü tennis oynayanlar raketkanı stolun boşluğuna atdılar.

Taxta

məhəccərə söykənib siqaret çəkir, göyə baxırdılar. Bir neçə parçalı buluddan başqa göyün üzü təmiz və aydın idi. Qızın uzun, sümüklü qolları vardı.

- Qəzetdə oxumuşam ki, bu gün Kapitolada incəsənət yarmarkası var. Əgər

istəsən gedib baxa bilərik. Orda şam yeməyi də yeyə bilərdik.

- Pəri?

-Hə.

- Sənə bir şey demək istəyirəm -De.

- Abdullanın Pakistanda qardaşı var, - anam dedi. - Ögey qardaşı.

Birdən-birə ona tərəf çevrildim

- Adı İqbaldır. Oğulları var. Pişavar yaxınlığında qaçqın düşərgəsində yaşayır.

Fincanımı yerə qoyub danışmağa başladım, amma anam sözümü kəsdi.

- Deyəcəksən niyə bunları sənə indi danışırım? Əsas olan budur. Atanın özünə

görə səbəbləri var. Əminəm ki, bir vaxt o səbəbləri anlayacaqsan, amma buna

zaman lazımdır. Vacib olan odur ki, onun ögey qardaşı var və o, qardaşına kömək etmək üçün ona pul göndərir.

Anam danışdı ki, artıq bir neçə ildir ki, Baba hər üç ayda bir dəfə ögey

qardaşına min dollar göndərirmiş. Bunu eşidəndə ürəyim ağrıdı. Hər üç aydan bir Vestern Yuniona gedib Peşavar bankına pul köçürürmüş.

- Bunu mənə indi niyə danışırısan? - deyə soruşdum

- Özü sənə dediyimi bilməsə də, sən bilməyini istəyirəm Onsuz da

tezliklə

evin pul haqq-hesabma sən baxacaqsan, onda öyrənəcəkdin.

Üzümü çevirdim Pişiyin quyruğunu qaldıraraq pinq-ponq oynayanlara tərəf

getdiyini gördüm Qız pişiyi sığallamaq üçün aşağı əyildi, pişik əvvəlcə qorxdu, sonra isə onu sığallamasına razı oldu. Ağlım qarışmışdı. Amerikadan kənarda qohumlarım var imiş.

- Haqq-hesab işini hələ uzun zaman özün aparacaqsan, ana, - səsimdəki

titrəyişi gizlədərək dedim

Sükut çökdü. Yenidən danışmağa başlayanda səsi yavaş, aramla gəldi. Uşaqlıqda biz kiminsə ölümü ilə bağlı məscidə gedəndə anam mənimlə eynilə bu səsle danışardı. Ayaqqabılarımı çıxarmalı olduğumu, səbirsiz davranmamamağımı, indidən ayaqyoluna getməyimi deyərdi.

- Yox, belə olmayacaq, - dedi. - Belə düşünüb özünü aldatma. Vaxt çatıb, sən buna hazır olmalısan.

Boğazım düyünləndi.

- Atan uşaq kimidir. Atılmaqdan qorxur. Sən olmasan özünü itirər, Pəri. Heç

vaxt yolunu tapmaz.

Özümü məcbur edib kənara baxdım Gözlərim yaşardı, ağızımda qan dadını hiss etdim

- Qardaşı var imiş. -Hə.

- Çoxlu suallarım var.

- Axşam suallarım verərsən. Onda belə yorğun olmayacağam Nə bilirəmsə

sənə deyərəm.

Başımı tərpətdim Soyumuş çayımı başıma çəkdim. Yanımızdakı stolda orta

yaşlı iki nəfər qəzeti vərəqləyirdilər. Qırmızısaç açıq şimalı qadın qəzetin üstündən sakitcə bizə baxırdı. Gözlərini məndən çevirib anamın bozarmış üzünə, göyərmiş

əllərinə, çuxura düşmüş gözlərinə, güləndə sümükləri hiss edilən üzünə zillədi.

Baxışlarımız qarşılaşanda qadımın azacıq gülümsədiyini gördüm və onun da eyni şeyləri yaşamış olduğunu anladım

- Hə, ana, nə deyirsən? Yarmarkaya getmək istəyirsən?

Anam baxışlarım üzümdə gəzdirdi. Gözləri başına, başı çiyinlərinə böyük gəlirdi.

Təzə bir papaq pis olmazdı, - dedi.

Əlimdəki salfeti masaya atıb oturacağı geri çəkdim Ayağa durub anam tərəfə

keçdim. Əlil arabasını sürüb masadan aralandıq.

- Pəri?

- Bəli?

Başını arxaya çevirib mənə baxdı. Günəş şüaları yarpaqların arasından

ələnərək üzünə düşürdü.

- Heç bilirsən Allah səni necə güclü yaradıb? - dedi. - Səni nə qədər güclü və

gözəl yaratdığından heç xəbərin varmı?

Heç vaxt bilmək olmur insanın ağı necə işləyir. Məsələn, elə bu anı götürək.

Anamla birlikdə keçirdiyim minlərlə anlar arasında hər zaman xatirimdə qalan, yaddaşımda parlayan məhz budur. Çiyini üstündən başını qaldırıb mənə baxması, üzünə düşən günəş şüaları, Allahın məni nə qədər güclü yaratmış olduğunu dediyi an. Baba kreslodə yuxuya gedəndən sonra Pəri ehtiyatla onun jiletinin yaxasını bağlayıb üstünə şal örtür. Babanın üzünə düşən saçlarını əli ilə qulağının arxasına

aparır, dayanıb bir müddət ona baxır. Ona yatarkən baxmaq mənim də xoşuma gəlir, çünki belə vaxtlarda xəstə olduğu hiss olunmur. Yatanda heç kəsi tanımayan baxışları görünür, yerinə Babanın tanış siması gəlir. Yuxuda olarkən əvvəllər olduğu kimi görünür. Görəsən,

Pəri ona yatmış halda baxarkən onu xatırlaya bilirmi? Onun uşaqlığını, gülməyini xatırlayırımı?

Qonaq otağından mətbəxə keçirik. Rəfdən çaydan götürüb su ilə doldururam

- Sənə bunlardan bəzilərini göstərmək istəyirəm, - Pəri həyəcanlı səslə deyir.

Masa arxasında oturub çamadanından çıxardığı albomdakı şəkilləri çevirir.

- Qorxuram ki, sənə verəcəyim qəhvə Paris standartlarına uyğun olmasın,

qəhvədana su tökərkən çevrilib ona deyirəm

- Qəhvə həvəskarı deyiləm, - deyir. Şərfini boynundan açıb gözüne eynək

taxır. Çaydan qaynayanda mətbəx masasında Pərinin yanmdaəyləşirəm

- Hə. Deməli, belə. Budur, - deyir. Barmağı ilə şəklə işarə edir.

- Bu, atanla mənim doğulduğumuz yerdir. Qardaşımız İqbal da burda doğulub.

Mənə Parisdən ilk dəfə zəng edəndə sübut kimi İqbalın adını çəkmişdi, sanki

əvvəl danışdıqlarının yalan olmadığını demək istəyirdi. Mən isə hələ telefonun dəstəyini qulağıma tutub onun səsini eşidəndə anlamışdım Mən də: “Hə, kimdir danışan?” - demişdim “Bacısıyam”, - demişdi. Ürəyim tez-tez döyünmüşdü.

Özümü tələsik oturacağa salmışdım, ətrafımda qəfildən bütün səslər kəsilmişdi.

Bu, həqiqətən şokedici hal idi, real həyatda insanların başına gəlməyən, teatrda gördüyümüz hadisələrə bənzəyirdi. Amma digər tərəfdən, onun zənginə təəccüblənməmişdim

Telefonun dəstəyini özümlə bağçaya aparıb, tərəvəz tağının yanında oturmuşdum Bağçada mən bibər, anam isə böyük balqabaqlar əkməmişdi. Titrəyən

əllərimlə siqaret yandırmışdım Günəş boynumu isidirdi.

- Sənin kim olduğunu bilirəm, - demişdim - Sənin varlığım hər zaman

bilirdim

Xəttin o biri başında sükut çökmüşdü, deyəsən, orda sakitcə ağlayırdı.

Başım telefon dəstəyindən azca aralayıb səssizcə ağlayırdı.

Bir saata yaxın söhbət etmişdik. Onun başına nə gəldiyim bildiyimi, atamı bu əhvalatı dəfələrlə danışmağa məcbur etdiyimi ona demişdim

O isə mənə öz

hekayəsim son vaxtlara qədər bilmədiyim, ögey dayısı Nəbinin ölümündən soma qoyduğu məktub olmazsa, elə xəbərsiz ölüb gedəcəyimi demişdi. Dediynə görə, Nəbi məktubu Kabildə işləyən Markos Varvaris adlı bir cərraha vermiş, o da öz növbəsində Pərini axtarıb Fransada tapmışdı. Bu yay Pəri Kabilə səfər edib Markos ilə görüşmüş və onunla birlikdə Şadbağa getmişdi.

Söhbətimizin sonuna yaxın özünü toplayıb mənə belə demişdi:

- Hə, indi hazırım Onunla damşa bilərəm?

Həmin an ona hər şeyi danışmalı olmuşdum

Şəkil albomunu vərəqləyib Pərinin göstərdiyi şəkillərə baxıram
Divarlarına tikanlı məftillər çəkilmiş malikanə şəkli görürəm

- Aman Allah! - deyirəm.

- Dəhşətdir, hə? - deyir. - Əfqanlar buna “Narko-Palas” deyir.

Deyilənə görə, bu, bir müharibə cinayətkarının malikanəsidir.

- Deməli, Şadbağdan qalan budur?

- Köhnə kənddən, hə. Bu və böyük meyvə bağları.

- Meyvə bağı.

- Bizim o vaxtkı evimizin dəqiq harda olduğunu bilməyi çox istərdim.

Mənə Yeni Şadbağ haqqında danışır. Artıq şəhərə çevrilib, deyir, xəstəxanası, ticarət mərkəzi, hətta kiçik mehmanxanası da var. Bütün bunlar köhnə kənddən iki mil aralıda yerləşir.

Telefon danışığından öyrənmişdim ki, Pəri orda hər kəsdən soruşmuş, amma İqbalı tanıyan olmamışdı. Nəhayət, bir qoca kişi ilə rastlaşmış,

o da İqbalın uşaqlıq dostu olduğunu söyləmişdi. Kişi ona İqbal ilə ailəsini köhnə

dəyirmanın yanındakı ərazidə gördüyünü demişdi. İqbal dostuna Pakistanda

olanda Şimali Kaliforniyada yaşayan qardaşından pul aldığını danışmış. Pəri həmin kişidən İqbalın qardaşının adını bilib-bilmədiyini soruşmuşdu. “Ondan

sonrası - səni və atam tapmaq isə çox çətin oldu”. - Pəri telefonda mənə demişdi.

- İqbalın dostundan onun indi harda olduğunu soruşdum. - Pəri dedi. - Onun

başına nə gəldiyini soruşdum, o isə mənə bilmədiyini dedi. Amma bunu deyərkən narahat görünürdü, üzümə baxmırdı. Qorxuram ki, İqbalın başına nəsə pis iş gəlib, Pəri. Albomu yenidən vərəqləyərək mənə uşaqlarının şəkillərini göstərir. Aleyn, İzabel və Tiyeri. Nəvələrinin ad günlərində çəkilmiş şəkilləri, hovuz yanında çəkilmiş şəkilləri, Parisdəki mənzilin şəklini görürəm. Mavi divarlar, ağjalüz, kitab rəfləri.. Universitetdəki şəkillərinə baxıram Revmatizm xəstəliyi onu təqaüdə

çıxmağa məcbur edənə qədər riyaziyyatdan dərs deyirmiş.

Albomu yenə vərəqləyib Pərinin rəfiqəsi Koletta, qızı İzabelin əri Albert,

Pərinin əri Erikin şəkillərini görürəm Əri dramaturq imiş, 1997-ci ildə vəfat edib.

İkisinin də çox cavan olduqları vaxt çəkilmiş bir şəkilə baxıram Hansısa restoranda narıncı döşəklər üstündə oturublar. Pəri ağ köynək, o isə mayka geyinib, uzun, nazik saçlarını quyruq kimi boynunun arxasında yığıb.

- Bu, bizim tanış olduğumuz gün çəkilib, - deyir. - Başlanğıc orda qoyuldu.

- Mehriban adama oxşayır.

- Hə. - Pəri deyir. - Biz evlənəndə birlikdə uzun bir ömür yaşayacağımızı

düşünmüşdüm Otuz, ya da qırx il bir yerdə yaşayırıq demişdim, hətta bəxtimiz gətirsə əlli il. Niyə də yox?

Bir an şəklə baxır, sonra gülümsəyir.

- Bəs sən? Heç ərə getməmişən?

Çiynimi çəkib albomu vərəqləyirəm

- Bir dəfə evliliyə yaxın olmuşdum

- Bağışla, o nədir?

- Yəni bir dəfə az qala alınacaqdı. Amma nişan mərhələsinə çatmadıq.

Bu, doğru deyil. Ağrılı və qarmaqarışıq bir hekayə olmuşdu. Hətta indi də

xatırlayanda döş qəfəsimdə sancı hiss edirəm

- Üzr istəyirəm Səni incitdim, deyəsən.

- Yox, narahat olma. O, özünə başqasını tapdı. Daha gözəl və . . . qayğıları az olan birini.

Uzun qara saçları və cazibədar iri gözləri olan qadının şəklini göstərib soruşuram.

- Bu, anamdır - Nila Vəhdəti. Daha doğrusu, anam hesab etdiyim qadın Başa

düşdün yəqin.

- Cazibədar görünür.

- Həqiqətən elə idi. İntihar etdi. Yetmiş dördüncü ildə.

- Təəssüf edirəm.

- Yox, yox, - deyir. - Anam zərif və istedadlı idi. Çoxlu kitab oxuyardı, güclü fikirləri vardı. Fikirlərini adamlara deyərdi. Amma kədəri də çox dərin olardı. Bütün ömrüm boyu sanki əlimə bel verib, içimdəki boşluqları doldur, Pəri, deyirdi.

Başımı tərpedirəm. Deyəsən, bu dediyini anlaya bilirəm.

- Amma mən bunu bacarmırdım. Sonra özüm istəmədim. Ağılsız işlər gördüm.

Daha mehriban ola bilərdim. Onunla daha yaxşı yola gedə bilərdim Bu, yeganə

şeydir ki, sonralar heç vaxt peşman olmursan İnsan qocalanda geriyyə

baxıb, heç vaxt “kaş ona qarşı daha sərt olardım” demir. Heç vaxt belə demir. - Bunları dedicə məktəbli qız təsiri bağışlayır. - Mehriban olmaq elə də çətin iş

olmamalıdır. Daha yaxşı övlad ola bilərdim Səninkimi..

Dərindən köks ötürüb albomu örtür. Bir anlıq düşünüb deyir:

- Səndən bir şey xahiş edə bilərəm?

- Əlbəttə.

- Mənə çəkdiyən rəsmləri göstərəsən?

Bir-birimizə baxıb gülümsəyirik.

Pəri Baba ilə mənim yanımda bir ay qalır. Səhərlər mətbəxdə birlikdə yemək

yeyirik. Pəri üçün tünd qəhvə və qızardılmış çörək, mənimçün yoqurt, Baba üçünsə

qayğanaq və çörək hazırlayırıq. Son bir ildə Baba yumurtanı yaman sevir. Əvvəllər xolesteroldan qorxub Dr. Bəşiridən bunun qorxulu olub-olmadığını soruşmuşdum

O, dodaqlarını bir-birinə sıxıb gülümsəmiş və: “Sizinyerinizə olsam, narahat olmazdım”, - demişdi. Bu sözlər məni rahat etmişdi. Axır ki, bir gün Babanın təhlükəsizlik kəmərinə bağlayarkən həkimin nə dediyini anlamışdım: “Narahat olmayın, bundan pis olmayacaq”.

Səhər yeməyindən sonra öz otağıma keçərdim - bu, mənim yataq otağımdır.

Pəri isə mən işləyərkən Babaya yoldaşlıq edərdi. Pərinin xahişi ilə Babanın sevdiyi TV proqramlarının siyahısını, səhərlər içdiyi dərmanların, yeməklərin adlarını yazıb ona vermişdim. Bunları yazmağı özü məndən istəmişdi.

- İstədiyən vaxt otağıma gəlib soruşa bilərsən, - demişdim

- Həm səni narahat etmək istəmirəm, həm də onu daha yaxşı tanımaq istəyirəm, - demişdi.

Pəriyə Babanı heç vaxt arzuladığı kimi tanıya bilməyəcəyini demirəm. Buna

baxmayaraq, Baba hirslənəndə onu nə ilə sakit etdiyimi Pəriyə

deyirəm. Məsələn, Baba əsəbiləşən kimi ona evdarlıq kataloqları verdiyimi deyirəm. Özüm də bilmirəm bu ona necə təsir edir, amma sakitləşir. Evdə bu kataloqlardan lazımı qədər saxlayıram.

- Əgər yatmağım istəyirsənsə, hava proqnozu verən, ya da qolf oyunu göstərən kanalı tut. Yemək verilişlərinə baxmağa qoyma.

- Niyə?

- Nədənsə yemək verilişləri onu əsəbiləşdirir.

Nahardan sonra üçlükdə gəzintiyə çıxırıq. Baba tez yorulur, Pərinin isə artriti var. Babamın gözlərində yorğunluq var, narahatlıqla mənə və Pəriyə baxır. Başında kepka, əynində sviter, ayağında isti mokasinləri var. Orta məktəbin yanında oyun meydançası var, Babam tez-tez ora aparıram. Orda həmişə yeni ayaq açan

körpələri gəzdirən analar görürük. Yeniyetmələr nadir hallarda çevrilib Babaya baxırlar, hətta baxanda da üzlərində həqarət görmək olur. Sanki Baba ağıl işlədib bu günlərə düşməməli idi.

Bir gün işimə ara verib, özümə qəhvə gətirmək üçün mətbəxə keçirəm Baba

ilə Pəri yanaşı oturub kinoya baxırlar. Baba öz kreslosunda oturub, şalın altından ayaqqabıları görünür. Başım bir qədər irəli verib, ağzıaçıq halda televizora baxır.

Pəri yanında oturub, əllərini dizlərinin üstünə qoyub.

- Bu kimdir? - Baba deyir.

- O, Latikadır.

- Kim?

- Latika. Gecəqonduda yaşayan balaca qız. Qatara tullana bilməyən vardı, ha?

- Balaca-zad deyil ki?

- Hə, axı indi çox illər keçib. - Pəri deyir. - İndi böyüyüb axı. Bir gün parkda oturanda Pəri Abdulladan soruşur:

- Abdulla, sən balaca olanda bacın vardı, yadıncadır?

Heç cümləsini bitirməmiş Baba ağlamağa başlayır. Pəri onun başını

sinəsinə

sıxılıb həyəcanla:

- Bağışla, bağışla, - deyir. Amma Baba elə bərkdən hıçqırılıb ağlayır ki, axırda onu öskürək tutur.

- Bilirsən bu kimdir, Abdulla?

Baba inildəyir.

Bu, Camaldır. Şoudakı oğlan.

- O deyil. - Baba deyir.

- Səncə, o deyil?

- O, çayçıdır!

- Hə, amma o. . ona nə deyirsiniz. . hə, o, keçmişdə idi axı.

Keçmişin beyində yanıb-sönən işığı. Qəhvəmi dodaqlarıma yaxınlaşdırıram.

- Şou indidir, Abdulla. Çayçılıq eləməyi isə keçmişdə idi.

Baba boş gözlərlə baxır. Ekranı Camal ilə Səlim Mumbaym hündür binasının

üstündə oturub ayaqlarını yelləyir.

Pəri nəşə xatırlayacağına ümid edən nəzərlərlə Babaya baxır.

- Gəl sənə bir sual verim, Abdulla. Əgər bir milyonun olsa nə edərsən?

Baba üz-gözünü turşudub kreslodə yerini dəyişir.

- Mən isə nə edəcəyimi bilirəm. - Pəri deyir.

Baba ona baxır.

- Əgər bir milyon dol arım olsa, bu küçədə ev alardım. Qonşu olardıq. Hər gün bura gələrdim, bir yerdə televizora baxardıq.

Baba gülümsəyir.

Otağıma qayıdıb yazı yazanda qulağıma bərkdən səs gəlir və Babanın farsca

nəşə qışqırdığını eşidirəm. Qulaqcıqları qulağımdan çıxarıb mətbəxə qaçıram.

Pərini divara sıxılıb əlləri ilə sinəsini qoruduğunu, Babanı isə qəzəblə çubuğunu ona qaldırdığını görürəm. Yerdə şüşə qırıqları parıldayır.

- Tez çıx burdan get! Bu qadını evimdə görmək istəmirəm! - deyir.

- Baba!

Pərinin yanaqları ağappaq olub. Gözlərindən yaş axır.

- Baba, Allah xatirinə, əsanı yerə qoy. Geriyə addım atma, yoxsa ayağını

kəsərsən.

Əsanı əlindən almaq üçün çapalayıram, vermək istəmir.

- Bu qadın çıxıb getsin! O, oğrudur!

- O nə deyir? - Pəri qorxu içində soruşur.

- Dərmanlarımı oğurlayıb!

- Bu, onun dərmanlarıdır, Baba, - deyirəm Əlimi çiyinə qoyub onu mətbəxdən çıxarıram Ovcumun altında titrədiyini hiss edirəm

- Mən o qadına etibar etmirəm! Sən bilmirsən! Mən oğrunu görənlərimi

tanıyıram!

Kataloqu əlimdən alıb vəhşi kimi vərəqləməyə başlayır.

- Özü də yalançıdır! Bilirsən mənə nə dedi? Dedi ki, o, mənim bacımdır! Bacım ha! Qoy Sultanə gəlsin!

- Yaxşı, Baba. Anam gəlsin, ona danışarıq.

- Başdanxarab qadın

- Anama danışib ay güləcəyik ha. Bu qadını da evimizdən qovacağıq, Baba. Sən rahat ol. Bax belə.

Hava proqnozu göstərən kanala çevirib yanında otururam, onun çiyinini

sığallamağa başlayıram Beş dəqiqə keçməmiş yatır.

Mətbəxdə Pəri salfet ilə gözlərim qurulayır.

- Üzr istəyirəm Onu hirsləndirmək istəmirdim

Yerdən şüşə qırıntıları təmizləyib atıram Pəriyə çiyininin göyərəcəyini deyirəm

Ovcunu açır, yerdən yığdığım həbləri ovcuna tökürəm

- Tez-tez belə olur? - o soruşur.

- Bəzi günlər özündən çıxır.

- Ona peşəkar yardımçı tapmağı düşünmüşsən?

Başımı tərpedirəm

- Bilirəm, amma nə qədər bacarıram, ona özüm qulluq etmək istəyirəm

Pəri gülümsəyib burnunu silir.

- Səni başa düşürəm

Başə düşdüyünü sanmıram Əsl səbəbi heç ona da deməmişəm Əslində tək

qalmaqdan qorxduğumu, o çox can atdığım azadlıqdan qorxduğumu deyə bilmirəm Bir gün Baba həyatda olmayanda nə edəcəyimi bilmirəm Bütün

ömrümü sanki akvarium balığı kimi məni qoruyan şüşənin içində yaşamışam Bu

şüşə həm məni qoruyub, həm də şəffaf olub. Şüşənin o biri üzündə parlayan həyatı istədiyim qədər müşahidə edib, özümü orda xəyal etmişəm Amma hər zaman

Babanın mənim üçün qurduğu divarların içində qapanıb qalmışam Mən uşaq

olanda o bunu bilərəkdən edirdisə, indi günbəgün geriləməyi ilə özündən də

xəbərsiz məni həmin qapalı məkanda saxlayır. Deyəsən, bu şüşəli divarlara artıq o qədər alışmışam ki, bir gün şüşələr sınıb mən azadlığa çıxsam, köməksiz qalıb nə

edəcəyimi bilməyəcəyimdən, nəfəsimin kəsiləcəyindən ehtiyat edirəm Etiraf etmək istəməsəm də, sanki Babanın mənim boynumda yük olmasına

ehtiyacım var.

Əgər belə olmasa, incəsənət məktəbini niyə qurban verirdim?

Bir neçə il

qabaq nişanlandığım Nildən niyə ayrılırdım ki? Özünün balaca şirkəti vardı. Onunla Abenin Kababxanasında tanış olmuşduq. Ondan nə sifariş edəcəyini soruşanda

başını menyudan qaldırıb gülümsəmişdi. Səbirli, dostcasına, xoşxasiyyət insan idi.

Pəriyə dediyim doğru deyildi. Nil məni başqa qıza görə atmamışdı.

Hər şeyi mən etmişdim Hətta İslamı qəbul edəcəyini, fars dilini öyrənəcəyini söz verəndən sonra da bəhanələr tapmışdım Sonda qorxuya düşüb evimə - mənə yaxşı tanış olan həyatıma qayıtmışdım

Pəri qalxır. Üstünü çırpıb düzəldir və bir an yenidən onun burda olması mənə

möcüzə kimi gəlir.

- Sənə bir şey göstərmək istəyirəm, - deyirəm

Ayağa durub öz otağıma gedirəm Evi heç vaxt tərk etməməyin bir yaxşı tərəfi var ki, heç kəs sənin uşaqlıq oyuncaqlarını, əyninə balacalaşmış paltarları səndən xəbərsiz aparıb sata bilmir. Uşaqlıq oyuncaqlarımı böyük bir sandığa yığmışam

Başə düşürəm ki, otuz yaşlı bir qadının uşaqlığına aid bu qədər əşyalarının özündə

qalması qəribədir. Onların çoxunu çarpayımın ayaq ucundakı böyük sandığa

yığmışam Sandığın qapağını qaldırıram İçində gəlinciklər, yalmanında uzun, daranan tükləri olan çəhrayı at, şəkilli kitablar, aşağı siniflərdə valideynlərim üçün düzəltdiyim “Ad günün mübarək” və “Sevgililər gününüz mübarək” açıqcaları var,

üstünə paxla və zərli ulduzlar yapışdırmışam Nil ilə son görüşümüzdə, onunla ayrılan gün mənə belə demişdi: “Səni gözləyə bilməyəcəm, Pəri. Sənin böyüməyini gözləyə bilməyəcəm”.

Sandığın qapağını bağlayıb o biri otağa keçirəm Pəri yenə Babanın yanındakı divanda oturub.

- Budur, - deyib bir dəstə açıqcanı ona verirəm

Künc masasının üstündəki eynəyini götürüb, açıqcaları bir yerdə tutan ipi

çıxarır. Birincinin şəklinə baxıb qaşlarını çatır. Üstündə Las Veqasm, Sezar Sarayının parıltılı işıqlarla dolu gecə görüntüsü var. Açıb içindəki qeydi bərkdən oxuyur: 21 iyul 1992

Əziz Pəri,

Buralarda elə isti var ki, təsəvvür edə bilməzsən. Bu gün Baba əlini

kirayə

maşınımızın üstünə vurub zədələyib, əli suluqlayıb. Anam onun ovcuna diş məcunu sürtməli oldu. Sezar Palasda ram əsgərləri var, əllərində qılınc, başlarında qırmızı papaq. Baba onlarla şəkil çəkdirməsi üçün anamı dilə tuturdu, amma o, razı olmadı. Mən isə şəkil çəkdirdim! Evə gələndə sənə göstərəcəyəm Hələlik bu

qədər. Səninçün darıxıram Kaş burda olaydın. Pəri

PS. Bunu yaza-yaza dadlı dondurma yeyirəm

Növbəti açıqcaya keçir. Hearst Qalası. Bu dəfə qeydi ürəyində oxuyur:

İçində zooparkı da vardı! Necədir, sənə? Kenquru, zebra, ceyran, dəvə.

Disneylenddən Mikki bizə əl eləyir. Gərək onu eşidəydin! La Jolla Cove. Big Sur. 17

Mil Drive. Muir meşələri. Tahoe gölü. Səninçün darıxıram Burda olsaydın çox

bəyənərdin. Kaş burda olaydın.

Kaş burda olaydın.

Kaş burda olaydın.

Pəri eynəyini çıxarır.

- Sən özün özünə açıqcalar göndərirdin?

Başımı yelləyirəm.

- Sənə yazırdım, - gülürəm - Adam utanır.

Pəri əlindəkiləri qəhvə masasına qoyub məni yaxma çağırır.

- Gəl danış mənə.

Əllərimə baxıb qol saatımı biləyimdə fırladıram.

- Səninlə özümü əkiz bacı hesab edirdim. Sənə hər şeyi, bütün sirlərimi

danışırdım. Səni həmişə yanımda hiss edirdim. Sən vardın deyə özümü tənha hiss etmirdim. Elə bil biz "Doppelqanger" idik. O sözü bilirsən?

Gözlərində gülüş görürəm.

- Hə, - deyir.

- Özümüzi iki yarpaq kimi görürdüm, bir-birimizdən çox uzaqda idik, amma köklərimiz eyni ağacdən gəlirdi.

- Mənimçünsə hər şey əksinə idi. - Pəri deyir. - Sən həmişə yanında bir varlıq hiss etdiyini deyirsən, mən isə əksinə, kiminsə yoxluğunu hiss etmişəm Mənbəyi

bilinməyən qeyri-müəyyən sancı. . Həkimə gedib ağrısı olduğunu deyən, amma harası ağrıdığını bilməyən xəstə kimi ydim - Əlini əlimin üstünə qoydu, bir anlıq heç birimiz heç nə demədik.

Baba öz kreslosunda inildəyib çevrilir.

- Həqiqətən təəssüf edirəm, - deyirəm

- Nəyə təəssüf edirsən?

- Bir-birimizi belə gec tapdığımızıza.

- Amma gec də olsa, bir-birimizi tapdıq, elə deyilmi? O indi belə vəziyyətdədir.

Amma eybi yox. Mən onunla birlikdə sanki özümü də tapmış oldum, - deyib əlimi sıxır. - Həm də səni tapdım, Pəri.

Onun sözləri mənə uşaqlığı, özümü tənha hiss etdiyim vaxtları xatırladır.

Onun səsini eşitməyə ümid etdiyim vaxtları düşünürəm İndi onun qonaq otağında durub mənimlə danışan səsini eşitdikcə, sanki bizi ayıran illər bir-bir qapanıb geridə qalır. Bir titrəyiş, sanki yerinə oturan bir şeyin səsini eşidirəm Çox köhnə bir yaranın qapandığını hiss edirəm Ürəyimin yanında daha bir ürəyin döyüntüsünü eşitməyə başlayıram

Baba yerində fırlanıb oyanır, dirsəyi üstə qalxıb bizə baxır:

- Orda nə oyun çıxarırsınız?

Dişlərini ağardır.

Daha bir layla. Bu layla Avinyon körpüsündən bəhs edir.

Pəri laylanın sözlərini deyib, sonra zümzümə etməyə başlayır.

Sur le pont d'Avignon

Lon y danse, lön y danse

Sur le pont d'Avignon

Lon y danse tous en rond.

- Bunu mənə balaca olanda anam öyrətmişdi. - Pəri bunu deyib, soyuq küləyin yellətdiyi şərfinin düyününü sıxır. Hava adamı üşüdür, amma göylər

mavidir, günəş parlayır. Günəş Rona çayının bozumtul metal rəngli sularına düşüb parıldayır. - Bütün fransız uşaqlar bu laylanı əzbər bilir.

Taxta skamyada oturub suya baxırıq. Pəri laylanın sözlərini mənə tərcümə

edir, mən isə çayın o biri üzündən görünən şəhərə baxıram Öz hekayəmi,

keçmişimi yeni kəşf etmiş biri olaraq, indi bu şəhərin öz zəngin keçmişini necə

qoruyub saxladığına heyrətlə baxıram. Elə bil möcüzədir. Bu şəhərdə hər şey möcüzəli görünür. Təmiz havaya, çayın sularını sahil daşlarına çırpan küləyə, bol, parlaq, hər tərəfdən vuran işığa möcüzə kimi baxıram. Oturduğum skamyadan

qalanı üzük kimi dövrəyə almış köhnə divarları, dar dolambac küçələri, Avinyon kilsəsinin qərb qalasını və qalanın düz başında bərq vuran Məryəm Ananın

heykəlini görürəm

Pəri mənə körpünün tarixçəsini danışır. On ikinci əsrdə gənc bir çoban

mələklərin ona çay üzərindən körpü tikməsinə əmr etdiyini söyləyir. Sözlərinin

doğruluğunu təsdiq etmək üçün nəhəng bir daşı qaldırıb suya tullayır.

Pəri mənə

Müqəddəs Nikolayı yad etmək üçün körpünün başına dırmaşmış Rona çaymdakı

qayıqçıdan bəhs edir. Əsrlərlə davam edərək körpünün daşlarını aşındırıb yıxan daşqınlardan danışır. Bu sözləri səhər Qotika Sarayını gəzərkən hiss etdiyim tələsik, narahat bir enerji ilə mənə deyir. Əlindəki audio-bələdçinin qulaqcıqlarını qaldırıb dirsəyimə vuraraq

freskoya, maraqlı oyma işinə, ləkəli şüşəyə, ondan yuxarıdakı xətlərə işarə edib diqqət yetirməmi istəyir.

Papal sarayından çıxanda Pəri durmadan danışır, bütün müqəddəslərin,

papaların və kardinal arm adlarını sadalayır, danışa-danışa göyərçinlər, turistlər, parlaq köynəklər geyib qolbaq, imitasiya saatları satan afrikalı tüccarların, alma arabasında oturub akustik gitarada “Bohemian Rhapsody” çalan gənc, eynəkli

musiqiçilərin arasından keçib gedirik. Amerikada görüşdüyüm vaxtdan bəri bu qədər çox danışdığım xatırlamıram və mənə elə gəlir ki, bunu bilərəkdən edir, ən əsas işimizi görəcəyimiz am uzadır, sanki bu danışdığı sözlər həmin ana uzanan körpüdür.

- Tezliklə əsl körpünü görəcəksən - Pəri deyir. - Hamısı gəlib çıxanda görəcəksən. Birlikdə Pon dü Qar körpüsünə gedəcəyik. O körpü haqqında

eşitmişən? O la la. Cest vraiment merveilleux. Romalılar həmin körpünü Erdən Nim şəhərinə su nəql etmək məqsədilə birinci əsrdə tikiblər. Uzunluğu əlli

kilometrdir. Bu tikinti şah əsərdir, Pəri!

Dörd gündür Fransadayam, Avinyona gəldiyim isə iki gündür. Burdan Pəri ilə

qatar bileti alıb tutqun, sərin Parisdən təmiz göyü, ilıq küləyi, hər ağacdən böcəklərin cırıltısı eşidilən məkana çatdıq. Stansiyada dəlisov axm məni qatardan bayıra atdı. Az qala çıxma bilməyəcəkdim, stansiyaya düşməyimlə arxamda qapıların bağlanmağı bir oldu. Üçcə saniyə də gec düşsəm, gedib Marselə çıxacaqdım, öz-özümə bunu Babaya danışmamağa qərar verdim.

- O necədir? - Parisdə “Şarl de Qoll” hava limanından Pərinin mənzilinə

gedərkən taksidə Pəri məndən soruşdu.

- Elə əvvəlki kimidir, - dedim

Baba indi qocalar evində yaşayır. İlk dəfə gedib qalacağı yerə baxanda hündür, arıq, çiyələk kimi qırmızı buruq saçları olan direktor

Penni mənə içərini
göstərmişdi. Heç də pis deyildi.

- Heç də pis deyil, - dedim

Təmiz yer idi, bağçaya açılan pəncərələri vardı. Penni hər həftənin
üçüncü

günləri saat beşin yarısı burada çay dəsgahı açdıqlarını dedi.
Dəhlizdən darçın və

şam ağacının iyi gəlirdi. Qocalar evinin işçilərini indi adlarıyla
tanıyırdım, əksəriyyəti nəzakətli, üzügülər və səriştəli idi. Bura
gəlməzdən əvvəl qocalıb əldən düşmüş, üzü tükül, ağzının suyu
tökülən, öz-özünə danışaraq televizora baxan qocalar görəcəyimi
düşünmüşdüm Amma buranın sakinlərinin əksəriyyəti elə də
qoca deyildi. Çoxusuheç əlil arabasında da gəzmirdi.

- Daha qorxunc mənzərə ilə qarşılaşacağımı gözləyirdim, - dedim

- Doğrudan? - Penninin üzündə xoş, peşəkar bir gülüş görüldü.

- Deyəsən, nəzakətsiz danışdım Üzr istəyirəm

- Qətiyyə. İnsanların qocalar evi haqda təsəvvürləri bizə məlumdur.

- Sonra çiyini üstündən ehtiyatla geriyyə baxıb əlavə etmişdi. - Əlbəttə,
bura tam yardım göstərilən şöbə deyil.

Atanız haqda danışdıqlarımızı nəzərə alaraq deməliyəm ki, onunçün
bu yerin münasib olacağından əmin deyiləm Qorxuram ki, onun üçün
yaddaş ilə bağlı yardım göstərən şöbə yaxşı olar. Budur, gəlib çıxdıq.

Kart ilə qapını açdı, içəri keçdik. Qapalı şöbədə heç də darçın və şam
ağacı iyi gəlmirdi. İçəri girən kimi ürəyim ağzıma gəldi, az qala
çevrilib çıxacaqdım Penni öz əlini mənim qoluma qoyub sıxdı. Mənə
tərəf baxan gözlərində zəriflik gördüm

Şöbəni gəzdirib göstərdikcə özümü güclə saxladım, özümü günahkar
hiss etməyə

başladım

Avropaya yola düşəcəyim günün səhəri Babanı görməyə getdim
Ümumi zalın dəhlizindən keçərkən Karmenə əl elədim O,
Qvatemaladandır, burda telefonlara cavab verir. Zalın yanından
keçəndə rəsmi geyimdə olan ali məktəb tələbələrinin ifa etdiyi simli

kvartetə qulaq asan yaşlılar gördüm Kompüterlər, kitab rəfləri, domino oyunları kimi müxtəlif məqsədlər üçün istifadə olunan otağın yanından keçdim Divara bərkidilmiş lövhəyə elanlar və xəbərlər vurulmuşdu: “Soyanın pis xolesterolu azaltdığımı bilirdinizmi?” “Həftənin ikinci günü saat on birdə tapmaca və refleks saatını unutmayın!”. .

Qapalı şöbəyə keçirəm Qapının bu üzündə nə çay dəsgahı, nə də binqo

oyunlar olur. Burda səhərlər çay ilə başlamır. Babanın otağına getdim, amma orda yox idi. Çarpayısı yığılmış, televizoru sönmüşdü, çarpayısının yanındakı masada yarımçıq su stəkanı vardı. Bir qədər rahatladım Babanı xəstəxana çarpayısında, böyrü üstə uzanmış, əllərini balışının altına salmış, mənə boş gözlərlə baxan yerdə görməyə nifrət edirəm Onu əyləncə otağında bağçaya açılan pəncərənin

qarşısında əlil arabasında oturan yerdə tapdım Əynində flanel pijama, başında kepka vardı. Üstündə Pennininmənə dediyi başdan keçirib geyilən önlüyü gördüm

Önlüyün üstündəki ipləri hörə, düymələri açıb-bağlaya bilir. Penninin dediyinə görə, bu, ona barmaqlarım işlək saxlamağa kömək edir.

Yanağından öpüb yamna oturacaq çəkdim Kimsə onun üzünü qırxmış, saçım

isladıb daramışdı. Üzündən sabun iyi gəlirdi.

- Sabah çox vacib gündür. Pərini görmək üçün Fransaya uçuram Sənə

danışmışdım, yadıncadır?

Baba gözlərim döydü. Hətta iflicdən əvvəl də fikrə getməyi, uzun sükuta

dalmağı, kədərli görünməyi olurdu. İflicdən soma üzü sanki maskaya çevrilib, ağızında əyri gülüş donub, bu gülüş heç vaxt yuxarı qalxıb gözlərinə yayılmır.

İflicdən soma ağızım açıb bir kəlmə də danışmayıb. Bəzən dodaqlarım aralayıb boğuq bir “Aaaah!” deyir. Bu nidanın sonu hər zaman

təəccüb kimi səslənir,
üzündə ilahi bir şey görünür.

- Pəri ilə Parisdə görüşüb qatarla Avinyona gedəcəyik. Fransanın cənubunda şəhərdir. On dördüncü əsrdə papalar orda yaşayırmış. Gedib görməli yerləri
gəzəcəyik. Amma ən yaxşı xəbər odur ki, Pəri mənim gəlişim barədə uşaqlarına danışib və onlar hamısı məni görmək üçün ora toplaşacaqlar.

Baba gülümsədi, bura yerləşməzdən bir həftə əvvəl onu görməyə gələn

Hektora da, San Fransiskonun Humanitar elmlər və incəsənət kollecinə ərizəmi də

göstərəndə belə gülümsəmişdi.

- Sənin bacın qızı İzabel və əri Albertin Provansda bağ evi var, Le Bo adlı

balaca şəhərin yaxınlığında yerləşir. İnternetdə baxmışam,

Baba. Çox gözəl şəhərə

oxşayır. Alp dağlarının əhəng daşlı zirvələrində yerləşir. Orda orta əsrlərə məxsus qəsrin qalıqlarını görmək, düzənliklərdə, meyvə bağlarında gəzmək olar. Çoxlu şəkillər çəkib, qayıdanda sənə göstərəcəyəm.

Yaxınlıqda hamam xalası geymiş yaşlı qadın tapmaca oyununun hissələrini

yığırdı. O biri masada isə ağ, pırpız saçlı bir qadın çəngəl, qaşığı və bıçaqları siyirməyə yerləşdirməyə çalışırdı. Küncdə duran böyük ekranlı televizorda qolları qandallanıb bir-birinə birləşdirilmiş Rikki ilə Lüsi mübahisə edirdilər.

Baba:

- Aaaah! - dedi.

- Bacın oğlu Aleyn və yoldaşı Anna isə beş uşağı ilə birlikdə İspaniyadan

gələcəklər. Uşaqların adlarını hələ bilmirəm, amma öyrənəcəyəm
Hələ bu

harasıdır, Pərini ən çox sevindirən xəbər budur ki, sənin ən kiçik bacın oğlu Tiyeri də bizi görməyə gələcək. Pəri onu uzun illərdir görmür, danışmırdılar. Afrikadakı işindən məzuniyyət götürüb gəlir. Beləcə, ailə bir yerə toplaşmağa hazırlaşır.

Getmək üçün ayağa qalxanda bir daha yanağından öpdüm Bir müddət üzünə

baxıb onun məni uşaq bağçasından götürməyə gəldiyi vaxtları xatırladım, birlikdə

çıxıb anamı işdən götürməyə gedərdik. Anamın işdən çıxmasını gözləyərkən

menecer hər dəfə mənə dondurma verər, mən də atama həmin gün çəkdiyim

şəkilləri göstərərdim. Hər birinə diqqətlə, maraqla baxıb başını tərpedərdi.

Babamın tanış gülümsəməsini gördüm

- Hə, az qala unudacaqdım

Aşağı əyilib, onunla adət etdiyimiz kimi, barmaqlarımı yanaqlarından alnına, gicgahlarına apardım, ağaran, seyrəkləşən saçlarına, qulağının arxasında qalınlaşan dərisinə toxunaraq, bütün pis yuxuları başından çıxardım Gözəgörünməz kisəni çıxarıb, pis yuxuları onun içinə atdım, ağzını bağladım

- Bax belə.

Babanın qırtlağımdan gələn səs eşitdim

- Yuxun şirin olsun, Baba. İki həftədən sonra görüşərik. - İndiyə qədər heç

vaxt belə uzun müddətə ayrılmadığımızı xatırladım

Ondan uzaqlaşdıqca, sanki Babanın mənə baxdığını hiss edirdim
Çevrilib

baxdım, başını aşağı salıb önlüyünün düyməsini oynadırdı.

Pəri indi İzabel ilə Albertin evi haqqında danışır. Onların evinin şəklini mənə

göstərib. Çox gözəl, daşdan düzəldilmiş bağ evidir. Lüberonda təpəlikdə yerləşir.

Meyvə ağacları və girişdə çardağı var. Ordan terra-kosta kirəmitləri və dirəklər görünür.

- Şəkildə görünür, amma ordan Voklyuz dağlarına fantastik mənzərə açılır.

- Görəsən, hamımız yerləşərik? Bu bağ evinə görə biz yaman çoxuq.

- Plus on est de fousç plus on rit, - deyir. - İngiliscə necə deyirlər? Nə qədər çox olsa, o qədər gözəldir?

- . .0 qədər yaxşıdır.

- Ah voila. Cest ça.

- Bəs uşaqlar necə? Onlar harda. .

- Pəri?

Çevrilib ona baxıram. - Bəli?

Dərindən nəfəs alır.

- İndi onu mənə verə bilərsən, - deyir.

Başımı tərpedib yerdə ayaqlarımın arasına qoyduğum çantaya tərəf uzanıram

Bunu hələ bir ay bundan qabaq, Babanı qocalar evinə yerləşdirəndə tapmışdım Babanın əşyalarını toplayanda dəhlizdəki dolabın içində ən yuxarı sırada duran çamadanı çıxardım Bu, orda duran üç çamadandan biri idi. Onu

çıxarıb, içinə Babanın paltarlarını yığdım Ondan sonra valideynlərimin yataq otağına keçdim Köhnə divar kağızlarını divardan cırıb atdım, divarları yenidən rənglədim Valideynlərimin böyük çarpayısını, anamın güzgülü dolabını otaqdan çıxardım Dolabın içindən atamın kostyumlarını, anamın paltarlarını çıxarıb dolabı təmizlədim Otaqdan çıxardığım paltarları qarajda üst-üstə yığıb, yetimlər evinə

vermək üçün saxladım İş stolunu yataq otağına apardım Payızda dərslər

başlayanda bu otaqdan həm ofis, həm də dərs otağı kimi istifadə edəcəyəm

Çarpayımın ayaq hissəsində duran sandığı da boşaltdım Uşaqlıq oyuncaqlarımı, əynimə çoxdan balacalaşmış paltarlarım, səndəllərim

və tennis ayaqqabılarımın hamısını torbaya yığdım Bir vaxtlar valideynlərim üçün düzəltdiyim “Atalar günü”,
“Analar günü”, “Ad günü” açıqcalarını görəndə gözümdə yox idi. Onların hələ də bu evdə, ayağımın altında olduğunu bilə-bilə yata bilmirdim Bu, mənə çox əzab verirdi.

Dəhlizdəki çamadanları çıxarıb qaraja aparmaq istəyəndə birinin içində nəşə

olduğunu hiss etdim Çamadanı açıb içindən qəhvəyi kağıza bürünmüş bir bağlama tapdım Bağlamanın üstünə bir zərf yapışdırılmışdı. Zərfin üstündə ingilis dilində

“Bacım Pəri üçün” sözləri yazılmışdı. Babanın xəttini dərhal tanıdım Abenin Kababxanasında işləyərkən sifarişləri kağıza yazıb mənə verirdi, ona görə onun xəttini yaxşı tanıyırdım

İndi həmin bağlamayı hələ də açılmamış vəziyyətdə Pəriyə verirəm Bağlamayı qucağına qoyub baxır, sonra əlini zərfin üstündə yazılmış yazılara sürtür. Çayın o biri tərəfindən kilsə zəngləri çalmağa başlayır. Suyun üzündə kiçik ucu görünən daşın üstünə qonmuş quş ölü balığı dimdikləyir. Pəri çantasını qurdalayır:

- Eynəyimi unutmuşam, - deyir.

- İstəyirsən mən oxuyum?

Pəri zərfi bağlamanın üstündən qoparmağa çalışır, amma belə havada onun oynaqları bərk ağrıdığından zərfi açmağa bilməyib bağlamayı mənə ötürür. Zərfi

bağlamadan qoparıb açıram İçindəki vərəqi çıxarıb açıram

- Fars dilində yazıb.

- Sən fars dilini bilirsen də, elə deyil? - Pəri qaşlarını düyünləyib soruşur. - Sən tərcümə edə bilərsən.

Kağıza yazılmış üç cümləni Pəriyə oxuyuram

Mənə deyirlər ki, tezliklə sulara qərq olub boğulacağam Suya baş vurmazdan

əvvəl sahilə bunu sənə üçün qoyuram Boğulmazdan əvvəl ürəyimdə nə

olduğunu bilmən üçün bir gün bu hədiyyəmi tapmağın üçün dua edirəm

Avqust 2007

“2007-ci ilin avqustu. Babaya ilk dəfə diaqnoz qoyulduğu tarix”. Bu, mənim

Pəri haqqında ilk dəfə eşitdiyim gündən üç il əvvəl olmuşdu.

Pəri başını tərpedib əllərinin arxası ilə gözlərini silir. İkilikdə velosiped sürən cütlük içəri gəlir, sarışın çəhrayı üzlü qız velosipedi sürür, arıq, buruq saçlı, qəhvə

rəngli dərisi olan oğlan isə arxada oturub. Bizdən bir az aralıda otluqda yeniyetmə

bir qız oturub, qara, qısa dəri əmək geyinib, bir əlində telefonla danışır, o biri əlində

kömür rəngli balaca itin qayığını tutub.

Pəri bağlamanı mənə uzadır. Onu açıram İçindən köhnə çay qutusu çıxır.

Qapağının üstündə qırmızı uzun köynək geyinmiş saqallı hindistanlı kişinin solmuş

şekli görünür. Əlində içindən buxar qalxan fincan uzadır. Buxarın şekli, demək olar ki, qapağın üstündən silinib, kişinin köynəyinin rəngi isə az qala çəhrayıya çalır.

Kilidi açıb qapağı qaldırıram İçində hər rəngdə hər formada lələklər görürəm

Balaca, uzun, yaşıl, zəncəfil rəngli lələklər. Şaftalı rəngli olan, çox güman ki, ördək lələyidir, üstü ilə açıq sumaqı xətt gedir. Qəhvəyi rəngdə olan lələyin üstündə qara xallar var. Üstündə göz şəkilli naxışı olan yaşıl tovuzquşu lələyini görürəm

- Bunun nə demək olduğunu bilirsən? - deyə Pəridən soruşuram Çənəsi əsir, başını yelləyib yox deyir.

- Təkcə onu bilirəm ki, Abdulla ilə bir-birimizdən ayrılıanda bu hadisə onu

məndən çox incidib. Mənim bəxtim gətirdi, çünki mən hələ körpə idim Je pouvais oublier. Hələ unutmaq ehtimalım vardı. Onda isə belə

ehtimal yox idi. - Lələyin birini götürüb biləyinə sürtür, sanki cana gəlib uçacağına ümid edir.

- Bu lələklər nədir, nəyin xatirəsidir, bilmirəm Amma bilirəm ki, hər nədirsə, onu bu qədər illər ərzində məni düşünməyə vadar edib. Məni unutmayıb.

O ağlayır, mən isə qolumu çiyinə keçirirəm Üstünə gün düşən ağaclara, yanımızda axan çaya və körpüyə baxıram Pin Sen Beneze körpüsü - layla bu körpü haqqında idi. Körpünün, demək olar ki, yarısı yoxdur. Cəmi dörd alaqaşısı qalıb.

Çayın üstündə yarımçıq durur. Elə bil körpü qalxmış, o biri yarısına uzanmaq istəmiş, amma çata bilməmişdi.

O axşam mehmanxanada çarpayıda uzanıb, pəncərəmizdən görünən yumru

aym üstündən keçən buludlara baxıram Aşağıda qənbərlikdə kiminsə ayaqqabısının dabanlarının taqqıltısı eşidilir. Gülüş və söhbət səsləri gəlir. Küçənin o biri üzündəki restorandan məcməyi üstündə titrəyən stəkanların cingiltisi eşidilir.

Qulağıma piano səsi gəlir.

Çevrilib yanımda səssiz yatan Pəriyə baxıram Üzü işıqda solğun görünür.

Onun üzündə Babanı görürəm Gənc, ümidlə dolu vaxtlarını xatırladır mənə. İndi bilirəm ki, hər dəfə Pəriyə baxanda onun simasında Babanı görəcəyəm O, mənim öz ətim və qanımdır. Tezliklə onun övladları və nəvələri ilə görüşəcəyəm Onların da damarlarında mənimki ilə eyni qan axdığını bilirəm Mən tək deyiləm Qəfildən özümü xoşbəxt hiss edirəm Sevincdən gözlərim dolur, bu, minnətdarlıq və ümid göz yaşlarıdır.

Pərinin yatmağına baxarkən Baba ilə axşamlar oynadığımız oyunu xatırlayıram

Bir-birimizin başından pis yuxuları çıxarıb, yerinə yaxşı yuxular saldığımız vaxtlar yadıma düşür. Onun beyninə yerləşdirdiyim yuxunu düşünürəm Ehtiyatla, Pərinə oyatmamağa diqqət edərək ovcumu onun qaşının üstünə qoyuram Gözlərimi

yumuram

Günəşli bir gündür. Onlar yenə uşaqdırlar. Yenə bacı- qardaşdırlar. Baxışları gənc və təmizdir. Alma ağacının kölgəsində uzanıblar. Üstündə uzandıqları otluq kürəklərini isidir, ağacın çiçəklənən budaqları arasından üzlərinə gün düşür. Yuxulu və razı halda yan- yana uzanıblar. Onun başı ağacın qalın kötüyü üstündə, bacısının başı isə onun üçün qatladığı paltonun üstündədir. Gözünü azca açıb ağaca qonmuş

quşa baxır. Sərin hava yarpaqlardan üzəşəği vurur.

Üzünü çevirib qardaşına baxır. Böyük qardaşı hər an onun yanındadır. Amma

qardaşının üzü çox yaxınında olduğundan onu tam görə bilmir. Qaşını, burnunu və

kirpiklərinin ucunu görür. Amma bundan narazı deyil. Təki qardaşı yanında olsun.

Onu yuxu aparır, özünü rahatlığa qovuşmuş hiss edir. Gözlərini yumur. Hər şeyin aydın və parlaq olduğu hissi ilə yuxuya gedir.

Minnətdarlıq

Minnətdarlığımı bildirməzdən əvvəl bir neçə texniki məsələni qeyd etməliyəm

Kitabdakı Şadbağ kəndi yazıçı təxəyyülünün məhsuludur, buna baxmayaraq,

Əfqanıstanda bu adda kəndin ola bilməsi mümkündür. Əgər belə bir kənd varsa da, mən orda heç vaxt olmamışam Abdulla ilə Pərinin oxuduğu şeir, xüsusilə də

“pərişan pəri” sözləri istedadlı fars şairə, mərhum Furuğ Fərruxzadm bir şeirindən ilhamlanaraq yazılıb. Son olaraq, bu kitabın adı qismən Vilyam Bleykin “Dayənin mahnısı” adlı gözəl şeiri üzərində qurulub.

Bu kitabın yazılmasında göstərdikləri köməyə və dəstəyinə görə Bob Barnett

və Denin Hauelə təşəkkürlərimi bildirmək istərdim Helen Heller, Deyvid Qrosman və Codi Hoçkisə təşəkkür edirəm Şandler Crouforda həvəs, səbir və tövsiyələrinə

görə minnətdaram “Riverhead Books” nəşriyyatında ev sahibliyi edən dostlarım Cinn Martin, Keyt Stark, Sarah Ştayn, Lesli Şvarz, Kreyq D.Börk, Helen Yentus və adlarını çəkmədiyim, lakin bu kitabı oxuculara çatdırdıqlarına görə minnətdarlıq duyduğum digərlərinə təşəkkür edirəm

Kitabın bədii redaktoru Toni Deyvisə borcu olduğundan da artıq kömək etdiyinə görə təşəkkür edirəm

Xüsusi minnətdarlığımı redaktorum, böyük istedad sahibi Sara MakQrata çatdırmaq istərdim Uzaqgörənliyi, nəzakətli bələdçiliyi, bu kitabı formaya salmaqda dəfələrlə kömək etdiyinə görə ona təşəkkür edirəm Sara, redaktə prosesindən bu qədər həzz aldığım hələ olmamışdı.

Son olaraq, Syuzan Pitersen Kennedi və Cefri Kloska mənə və yazdıqlarıma bitib-tükənməz inamına görə minnətdarlıq edirəm

Bütün dostlarıma və hər zaman yanımda olan ailə üzvlərimə təşəkkür edirəm

Mənimlə səbirli, cəsarətli və mehriban davrandığınız üçün sağ olun. Hər dəfə olduğu kimi, gözəl həyat yoldaşım Røyaya təkçə kitabın ilkin variantlarını oxuyub redaktə etdiyinə görə deyil, eyni zamanda mən rahat yazma bilim deyə heç vaxt şikayət etmədən gündəlik qayğılarımızı öz boynuna götürdüyünə görə təşəkkür edirəm Röya, sən olmasaydın, bu kitab elə ilk səhifənin birinci abzasında ilişib qalardı. Mən səni sevirəm